

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Community Preparation and Community Competency Development for Sustainable
Tourism Management in the Wang Nam Khiao-Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา และคณะ

กรกฎาคม 2561

เลขที่สัญญา RDG60T0020

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวพื้นป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
Community Preparation and Community Competency Development for Sustainable
Tourism Management in the Wang Nam Khiao-Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

คณะผู้วิจัย

1. รศ.ดร. นางลักษณ์ มโนวัลย์เลา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร. เอกวิทย์ วิถีประดิษฐ์	คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุดโครงการ

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
Competence Development for Sustainable Tourism Management in
the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima Province

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

“งานวิจัยยังไม่เสร็จสมบูรณ์ โปรดอย่านำไปใช้อ้างอิง”
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ และผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกว.ทุกท่าน ที่ให้การอนุเคราะห์วิพากษ์หลักสูตรที่ออกแบบขึ้น คอยให้คำปรึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ ที่กรุณาเป็นวิทยากร ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และเป็นกำลังใจที่สำคัญในการ ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และยังให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้

ขอบพระคุณวิทยากร คุณเสมอ จินดาพงษ์ กรรมการสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา ผอ.ธีรยุทธ สมตน ผอ. วีรวัฒน์ แสงกระจ่าง ผู้อำนวยการส่วนจัดการป่าสงวนแห่งชาติ ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ ผศ.ดร.ดรชนี เอมพันธ์ ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน ดร. อุษารดี ภูมาลี จากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คุณพรหมเมธ นาถมทอง รอง ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมสินค้าการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดร. สมหมาย อุดมวิทิต คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผศ. จิตวิบูลย์ ชัยสวัสดิ์อารี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่อนุเคราะห์เป็นวิทยากร

ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมอบรมในครั้งนี้ ขอบขอบคุณสถานีวิจัยสะแกราชที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการฝึกอบรมตลอด 6 วัน ที่พักให้ผู้เข้าอบรม รวมถึงอำนวยความสะดวกในการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว ตลอดจนพาหนะสำหรับการเดินทาง ขอบคุณ อบต. วังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สถานีวิจัยสะแกราช สถานีฝึคนิสิตวนศาสตร์ชุมชนบ้านห้วยน้ำเค็ม บ้านโนนสีทอง บ้านอุดมทรัพย์พัฒนา บ้านโนนสีทอง บ้านวังน้ำเขียว มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอบคุณคณะทำงาน ได้แก่ ปราศศิก ศจีมาศ ลออ และทีมงานทุกคนที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเข้มแข็งเสมอมา ทำให้การอบรมเชิงปฏิบัติการประสบความสำเร็จด้วยดี ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ เตรียมเอกสาร ร่วมกันวางแผนงาน การติดต่อประสานงานต่าง ๆ บันทึกภาพ ถ่าย VDO จัดเตรียมสถานที่ และอื่น ๆ รวมถึงเป็นกำลังใจในการทำงาน

ท้ายที่สุด ขอบคุณครอบครัวที่เป็นผู้ให้กำลังใจ เป็นแรงสนับสนุนในทุกด้าน และเป็นแรงผลักดันให้งานนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

บทสรุปผู้บริหาร

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นเครื่องมือในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการพื้นที่ป่าสงวน ลดภาวะความกดดันในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบาง ผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าข้อจำกัดด้านความพร้อมของชุมชน เจ้าหน้าที่ และบุคลากรโดยรอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง อีกทั้งสมรรถนะด้านการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีค่อนข้างจำกัด อีกทั้งการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม และไม่มีรูปแบบการทำงานที่จะนำมาสู่การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นหนทางสำคัญในการกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น แต่ที่ผ่านมายังพบว่าการกระจายรายได้ยังกระจุกตัวอยู่ในชุมชนบางกลุ่ม และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยังไม่มีรูปแบบที่ดี ได้แก่ การท่องเที่ยวที่ใดที่หนึ่งจนเกิดความเสื่อมโทรม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งกลายเป็นปัญหาสำคัญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากประสบปัญหาความไม่ยั่งยืน ไม่ยั่งยืนยาวของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีความพยายามผลักดันทำให้เกิดขึ้นในหลายพื้นที่แต่ก็ยังประสบปัญหา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของชุมชนในด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง 2. เพื่อพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และ 4. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีขอบเขตการวิจัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง มีขอบเขตด้านเวลาในการดำเนินงาน 1 ปี

วิธีการดำเนินงานวิจัย คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมรับฟังความคิดเห็นของตัวแทน การใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพร้อมและประเมินสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่น จำนวน 173 คน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อประเมินสมรรถนะของผู้เกี่ยวข้อง สำหรับการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวิพากษ์หลักสูตรโดยตัวแทนเจ้าหน้าที่และชุมชน รวมถึงมีการวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน และการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น โดยมีการพัฒนาคู่มือ และ CAI ควบคู่ไปด้วย

ผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย ผลการประเมินความต้องการในการจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.13$) การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ ($\bar{X}=3.12$) และการแยกประเภทขยะและการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ($\bar{X}=3.11$) จากผลการประเมินความพร้อมดังกล่าวนำไปสู่วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เรียกว่า “คณะบริหาร

แหล่งท่องเที่ยว” โดยมีกลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น ร่วมกับการพัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ “การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” ระยะเวลา 6 วัน (3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561) ประสบความสำเร็จอย่างดี ซึ่งหลักสูตรสามารถพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม การอบรมที่จัดขึ้นได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของภาครัฐ วิทยากร บุคลากรของหน่วยงานของราชการ และชุมชนในพื้นที่เข้าร่วมการอบรม ประกอบด้วย ตัวแทนจากกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช สถานีวิจัยสะแกราช อบต.วังน้ำเขียว และตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ซึ่งเป็นตัวชาวบ้าน/ชุมชน จำนวน 46 คน โดยหัวข้ออบรมความรู้เฉพาะด้าน ได้แก่ การท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดทำแผนงบประมาณ อันจะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ระหว่างการอบรม ผู้เข้าอบรมจะต้องทำการทดสอบก่อนและหลังการอบรมเพื่อประเมินระดับสมรรถนะ ผลการทดสอบระดับสมรรถนะของผู้เข้าอบรม ผลการทดสอบก่อนเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$) และผลการทดสอบหลังการอบรมมีค่าคะแนนสูงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.50$) และข้อเสนอเชิงนโยบาย ตามวัตถุประสงค์ที่ 4 คือ การออกแบบเส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่อื่นเพื่อการท่องเที่ยวที่ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ศึกษา การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่ต้องช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ตามสมควร การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ สถานที่พักค้างแรม ป้ายเตือน และการต่อยอดพัฒนา เช่น การสร้าง canopy walkway การกำกับดูแลผลกระทบต่าง ๆ ที่จะช่วยป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ และการสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์ด้านความสมบูรณ์ของป่า การบริหารจัดการระบบนิเวศที่ดี ซึ่งจะสามารถเข้าถึงและดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการได้

ผลสำเร็จของงานวิจัย คือ การพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชน ให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ซึ่งผลจากการจัดจำลองสถานการณ์แบบ dry-run สะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับดี และสามารถนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยว “โปรแกรมสุดคุ้ม” 2 วัน 1 คืน โดยประมาณการค่าใช้จ่าย ค่าที่พัก ค่าขนส่ง ค่าอาหาร ฯลฯ ไว้ที่ประมาณ 17,600 บาท/ 4 คน แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมถึงการนำเสนอรูปแบบและเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นจุดแข็งของพื้นที่ คือ วิถีคนวิถีป่าที่พาดผ่านเส้นทางชุมชน และการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ จัดทำคู่มือ และวิดีโอที่ถ่ายทอดการอบรมโดยวิทยากร เพื่อการทบทวนบทเรียนด้วยตัวเอง หรือเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีการศึกษาความพร้อมและความต้องการด้านการพัฒนาสมรรถนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการประชุมกลุ่มย่อย และการใช้แบบสอบถามโดยเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 173 คน และนำข้อมูลจากการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เรียกว่า “คณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว” โดยมีกลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น

ผลของการวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของชุมชน โดยทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม พบว่า ในภาพรวมการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมามีการยอมรับจากชุมชนในท้องถิ่น แต่เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนยังไม่มีกระบวนการการทำงานร่วมกัน ขาดองค์ความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นจึงเป็นข้อจำกัดด้านความพร้อม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร “การพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ” โดยมีการวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 6 วัน ระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561 ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ มีผู้เข้ารับการอบรม เป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน จำนวน 46 คน จากจำนวนนี้มีผู้ผ่านการอบรมครบหลักสูตร จำนวน 6 คน โดยมีการทดสอบก่อนและหลังการอบรมเพื่อประเมินสมรรถนะควบคู่ไปด้วย ซึ่งผลการทดสอบก่อนและหลัง พบว่า ผู้เข้าอบรมมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับดี สามารถเป็นวิทยากรรุ่นใหม่ได้ และได้มีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวขณะทำการอบรม ภาพนิ่ง กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ผู้เข้าอบรมออกแบบขึ้น การกำหนดเส้นทาง และพัฒนาคู่มือประกอบการอบรม ซึ่งนำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ รวมถึงมีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและวิพากษ์ร่วมกัน ดังนี้ การออกแบบเส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปสู่พื้นที่อื่น เพื่อการท่องเที่ยวที่ไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ศึกษา การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่ต้องช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ตามสมควร การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ สถานที่พักค้างแรม ป้ายเตือน และการสร้าง canopy walkway การกำกับดูแลผลกระทบต่าง ๆ ที่จะช่วยป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ และการสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์ด้านความสมบูรณ์ของป่า การบริหารจัดการระบบนิเวศที่ดี ซึ่งจะสามารถเข้าถึงและดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการได้

Abstract

This objectives of this study are 1) to prepare and develop the competency of the community for sustainable tourism management in the Wang Nam Khiao-Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, 2) , 3), and 4) . By studying and need assessment in order to develop competency for stakeholders. Conducting a focus group meeting and collecting via

questionnaire surveys were used to collect data from 173 personnel and community personnel in the target area. The results were used for developing the guidelines or procedures to strengthen the community such as direct organizations or groups of persons responsible for a tourism management, called “Destination Management Organization”, with an effective purpose for a community propulsion. The organization must be formed in the form of civic-society interaction model.

By studying the documents, research studies, on-site survey, the results of the analysis and community readiness assessment shows that the overall tourism operations and management in the National Forest Reserve has been acknowledged. However, the government and public organization staff and local community are found to be lacking the collaboration among them. The targeted groups were lacking the knowledge of the designing and developing the basic facilities. Therefore, it leads to the development of a six-day short course/workshops called “Community Preparation and Community Competency Development for Sustainable Tourism Management in the Wang Nam Khiao-Pha Khao Phu Luang Forest Reserve”, which were critiqued by the experts prior to conducting the workshop. The workshops were held between February 3 to March 4, 2018 at Sakarat Silvicultural Research Station. During the workshops, the participants were required to take pre- and post-test to assess their knowledge before and after the workshops. The results showed that they were progress significantly. There were 46 trainees from Royal Forest Department, Forestry Industry Organization, Village headman and subdistrict headman representatives participating in the workshops. Six out of the 46 trainees were fully participated and qualified to be trainers. During the training and workshops, the video and pictures of the workshop activities, training, routes tourism activities were recorded and published on the Internet. Lastly, the policy proposals are developed as listed 4.1) developing the routes and activities that could link to nearby areas; 4.2) impressive services and hospitality; 3) standardize facilities such as restroom, homestays, signs and canopy walkway; 4) Tourism Regulatory to prevent impacts in the targeted areas; and 4.5) marketing communication and public relations of the National Forest Reserve tourism capacity in order to attract quality tourists and visitors.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	6
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	9
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	10
1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล	12
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	13
บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม	15
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	32
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	34
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	34
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.4 การวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล	46
3.5 การแปลผลข้อมูล	49
บทที่ 4 ผลการศึกษา	51
4.1 ผลการประเมินความพร้อมด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	51
4.2 แนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	101
4.3 การพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	119
4.4 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	175
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	184
5.1 สรุปผลการวิจัย	184
5.2 อภิปรายผล	189

	สารบัญ	
5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนเชิงนโยบาย		209
<i>บรรณานุกรม</i>		218
<i>ภาคผนวก</i>		220

	สารบัญตาราง	หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้นในการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	69
ตารางที่ 2	ข้อมูลหน่วยงานต้นสังกัด และระยะเวลาในการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	71
ตารางที่ 3	แสดงระยะเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการอบรมในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์	72
ตารางที่ 4	แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	72
ตารางที่ 5	แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	74
ตารางที่ 6	แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	75
ตารางที่ 7	มาตรฐานอาชีพ และหลักสูตรระดับอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	96
ตารางที่ 8	ระดับ ขั้นตอน การพัฒนาฝึกอบรม บุคลากรระดับต่าง ๆ	128
ตารางที่ 9	หลักสูตรหรือการจัดอบรมในพื้นที่	134
ตารางที่ 10	กรอบลักษณะและองค์ประกอบของการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	139
ตารางที่ 11	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (เจ้าภาพที่จะพัฒนาร่วมกันในพื้นที่)	159
ตารางที่ 12	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ บรรยายและซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย พรบ. อุทยานแห่งชาติ และข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ข้อจำกัดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขัดต่อข้อกำหนด และการดำเนินการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะไม่ขัดต่อข้อกำหนดในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผอ. อีรยุทธ สมตน	160
ตารางที่ 13	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่จะสามารถ highlight ให้กลายเป็นเส้นทาง	160

	ท่องเที่ยวที่ขายได้จริง และสรุปเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริม หรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ 2) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดย ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	
ตารางที่ 14	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สถานທີ່จอดรถ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อย่างยั่งยืน 2) สภาพปัจจุบันของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ จุดแวะพักจุดชมวิวน้ำตก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ และ 3) การออกแบบกิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดย อ. วิฑูรย์ ชาญชัย	161
ตารางที่ 15	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อการวิเคราะห์รายได้ ความคุ้มค่า ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต้นทุน และการกระจายค่าใช้จ่าย ร้านอาหาร โดย ดร. สมหมาย อุดมวิทิต	162
ตารางที่ 16	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) ภาควิชาเกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนและออกแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ การกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน อย่างชัดเจน เช่น ผู้นำการขับเคลื่อนที่ปรึกษา ฯลฯ และภาควิชาเกี่ยวข้องร่วมกันออกแบบร่างต้นแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดย ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	162
ตารางที่ 17	แสดงค่าคะแนนการประเมินการจัดทำร่างโครงการของผู้เข้าอบรมต่อการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม	163
ตารางที่ 18	ผลการเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังการอบรม	164
ตารางที่ 19	ผลการประเมินภาพรวมของการจัดอบรม	167
ตารางที่ 20	แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”	242

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ด้วยเงื่อนไขของการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและเสมอภาค ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไปทั่วโลกแล้ว ความไม่เท่าเทียมกันด้านการยกระดับความสามารถ ด้านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีความพยายามที่จะผลักดันให้มีการกระจายความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมในสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายรายได้ และลดปัญหา “กับดักของการเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลาง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาด้านทุนมนุษย์ที่กลายเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาประเทศให้เกิดความเท่าเทียม อีกทั้ง ปัญหาการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่เป็นตัวแปรสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างสมรรถนะหรือศักยภาพของบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ก่อให้เกิดผลกระทบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง เป็นสาเหตุสำคัญของการที่คุณภาพกำลังคนของประเทศได้แปรสภาพเป็นอุปสรรคและปัญหาที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวและธุรกิจบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนกว่าที่เป็นอยู่ในอดีตประเทศไทยมีความได้เปรียบในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสินค้าการท่องเที่ยวที่สำคัญ แต่ปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุกทำลายไม้เพื่อการเกษตรและการท่องเที่ยว จากผลการวิจัยของแสงสรรค์และคณะ (2559) พบว่า ที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างไม่คุ้มค่า ได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง ที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การผลักดันให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตัวเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (community engagement) เป็นความพยายามผลักดันให้เกิดเป็นนโยบายและหลักปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนท้องถิ่นที่ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม แม้ว่าความพยายามดังกล่าวจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน แต่หากไม่ได้รับการร่วมมือจากชุมชนในด้านการบริการให้กับนักท่องเที่ยว หรือการจัดการให้เกิดมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ก็อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นองค์กรของภาครัฐและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องเข้าใจถึงบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากจำเป็นที่จะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้ว ยังต้องเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหลักของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การปรับเปลี่ยนบทบาทของชุมชนให้เป็นบทบาทเชิงรุกจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพราะหากมีความพยายามผลักดันอย่างเต็มที่แต่ไม่มีกระบวนการที่ชัดเจน ก็จะเป็นการพัฒนาอย่างไร้ทิศทาง จะส่งผลให้สถานการณ์การท่องเที่ยวไทยเข้าขั้นวิกฤตกว่าที่เป็นอยู่ (พจนนา, 2556) เมื่อเทียบกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ประเทศพม่า ลาว หรือลาว จะพบว่าศักยภาพของการท่องเที่ยวไทยมีความเสื่อมถอยและเสื่อมโทรมในระดับสูง และเป็นปัญหาเรื้อรังจนเข้าขั้นวิกฤต ดังนั้น การยกระดับนวัตกรรมในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ

ท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมชุมชนไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไทยได้อย่างยั่งยืน ทั้งที่มีความพยายามผลักดันจากหลายหน่วยงาน อาจเพราะความพยายามในการผลักดันยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมโยงและผลักดันให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวไปสู่ความเป็นชุมชนนิยม (communitarian)

ทั้งนี้ ปัญหาด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และกลไกของการวิเคราะห์ความต้องการของบุคลากร ชุมชน เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรในองค์กรของภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ให้มีความรู้ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมของชุมชนหรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในการรองรับและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนด้วยชุมชน รวมทั้งการขาดความเชื่อมโยงภาคการศึกษา แนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่จะผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (พจนา, 2556; ยุพวรรณ, 2557) หากมีการพัฒนาศักยภาพหรือส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรและชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างตรงเป้าหมาย จะเป็นการเปิดโอกาสด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในอันที่จะพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเพื่อการรองรับและบริหารจัดการการท่องเที่ยว ถือเป็นกลุ่มคนสำคัญที่จะมีส่วนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้มาก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่ในบริเวณพื้นที่เป้าหมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเป็นกระบวนการแรก นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ในภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งต้องไม่ขัดต่อข้อกฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน หรือในโซนเอเชีย เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย หรือประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ที่จะมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการชักจูงความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่และบุคลากรให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการวางรากฐานสำคัญที่จะเป็นขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นทั้งระบบ ทั้งนี้ การวางระบบการพัฒนาสมรรถนะให้แก่บุคลากรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ยังมีการสร้างฐานความเข้าใจร่วมกันให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะชุมชนกับผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่จะช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และเป็นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สมบูรณ์แบบ เพราะมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาขีดความสามารถด้านการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับได้ในระดับสากล โดยคำนึงถึงความต้องการพื้นฐานของชุมชนเป็นประเด็นหลัก หากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยจะผลักดันให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชนในพื้นที่และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น บนพื้นฐานของการพัฒนาด้านศักยภาพหรือสมรรถนะพื้นฐานและความสามารถอื่น ๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถต่อยอดทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในด้านการท่องเที่ยวในแบบที่เป็นสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชน อัตลักษณ์ และตัวตนของท้องถิ่น อีกทั้งสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ และมาตรฐานฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง และจะเป็นการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของผู้ให้บริการหรือชุมชนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยอาจใช้เป็นรูปแบบด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยได้

การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นงานวิจัยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยของแสงสรรค์ และคณะ (2559) อันเป็นงานเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยเสนอแนะรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนที่จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นเป้าหมายหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักเกณฑ์ เพิ่มพูนองค์ความรู้ และแนวทาง/กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน/องค์กรท้องถิ่น และกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคำนึงถึงการลดภาระการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (สมหมาย, 2559) สร้างความเข้าใจผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเป็นการบูรณาการร่วมกันไปสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและยกระดับเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีหน่วยงานอย่างน้อย 2 หน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางกรอบมาตรฐานการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ที่กำหนดมาตรฐานด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานด้านการให้บริการ มาตรฐานด้านความปลอดภัย การกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งความพยายามคุ้มครองแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ ยั่งยืน แต่หลายครั้งที่พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวได้รับความนิยมเพียงครั้งคราว และไม่กลายเป็นกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวขาจรอีกต่อไป นอกจากนี้ปัญหาความสกปรก และความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่หลากหลายและไม่แตกต่างจากที่ท่องเที่ยวอื่น ความไม่เข้าใจของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความเปลี่ยนแปลงสม่ำเสมอ ไม่มีมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่แน่ชัดในเชิงนโยบายของการท่องเที่ยวที่จะสามารถเข้าถึงความนึกคิดของผู้บริโภค และยังไม่สามารถพัฒนาความต้องการของนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของการท่องเที่ยวได้ และหากมีการขับเคลื่อนเพื่อก่อให้เกิดกลยุทธ์ในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวได้ ก็จะสามารถยกระดับการท่องเที่ยวไทยให้กลายเป็นตลาดที่เน้นจุดขายด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงของนักท่องเที่ยวได้อีกทาง ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรมฝีมือแรงงานในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาฝีมือแรงงานในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่มาตรฐาน เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งจากปีที่ผ่านมายังไม่ปรากฏการขับเคลื่อนในด้านนี้โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างชัดเจน ทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสในการพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ ในอันที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ที่นำเงินรายได้จำนวนมหาศาลในแต่ละปี สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าวยังก่อให้เกิดปัญหาเรื้อรังที่ตามมา เช่น ปัญหาการสูญเสียโอกาสของแรงงานไทยในการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลายเป็นหลุมพรางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากปัญหาที่เกิดขึ้น แสงสรรค์ และคณะ (2559) อะไรคือสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวของวังน้ำเขียวจึงได้รับความนิยม และมีสมรรถนะที่จะก้าวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืนได้ คำตอบที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวคือ การพัฒนากิจกรรมที่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี ใช้เวลาในประกอบกิจกรรมสั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นในทุกระดับ เน้นการเรียนรู้วิถีชุมชน เช่น การปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพชมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน เยี่ยมชมศูนย์กิจกรรมชุมชน เรียนรู้ใช้ประโยชน์จากของป่า การเก็บของป่าที่ไม่ทำลายธรรมชาติและระบบนิเวศของป่า และเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม การบูรณาการความร่วมมือ ของแต่ละหน่วยงานร่วมกับความเข้มแข็งของชุมชนจะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญเพื่อรองรับความพร้อมของการท่องเที่ยวที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวจะประสานแรงกัน โดยคำนึงถึงความสำคัญของผืนป่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในอันที่จะสร้างโอกาสและงานสามารถส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือกันทำงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง แต่เนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดหรือนโยบายด้านการสนับสนุนให้เกิดการประเมินความพร้อมชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ในการรองรับหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนหรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ของรัฐ หรือการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หรือกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงมาตรฐานการบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ได้คำตอบที่ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย รวมถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถ และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง การเตรียมความพร้อมชุมชนดังกล่าวให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง จึงเป็นที่มาของข้อเสนอโครงการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งที่จะทดลองนำร่องระดับพื้นที่จริงในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในพื้นที่วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นการวางระบบการจัดการเชื่อมต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการสำคัญของประเทศ รวมถึงการประเมินความพร้อมของชุมชน เพื่อให้ได้เกณฑ์ดัชนีความสุขของชุมชน ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่จะสอดคล้องกันได้ในระดับที่เหมาะสม การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ในการร่วมมือกันยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงให้เจริญรุดหน้าต่อไป

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยต่อยอดจากโครงการ การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ทำแล้วเสร็จในปีที่ผ่านมา ผลของการวิจัยพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการพื้นที่ป่าสงวน และช่วยลดภาวะความกดดันของความตึงเครียดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบางเส้นทางการท่องเที่ยว ปัจจัยที่จะส่งผลสำเร็จในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ แต่จะต้องได้รับความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชน และเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและเอกชน ที่จะช่วยกัน

ขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จ แต่ผลของการวิจัยยังพบว่าข้อจำกัดด้านความพร้อมของชุมชนโดยรอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงยังมีสมรรถนะในด้านการรองรับนักท่องเที่ยว และความรู้ในอันที่จะพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาพื้นฐานความรู้ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ รวมถึงชุมชนในท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นแบบ Active Learning เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความหลากหลายด้านภูมิหลัง ความเป็นมา ประสบการณ์ และระดับการศึกษา การเข้าฟังการอบรมในลักษณะการบรรยายอย่างเดียวอาจไม่ส่งผลดี การออกแบบกิจกรรมและรูปแบบการเรียนรู้จะต้องเน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้นำเสนอภูมิรู้และประสบการณ์ของตนเองและของกลุ่ม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการมาอบรมมากกว่า เพราะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งที่การให้ความรู้ แต่จะมุ่งที่การเรียนรู้ความรู้อย่างที่ท่านเหล่านั้นมีอยู่แล้วให้เป็นระบบ และสร้างแรงบันดาลใจให้ท่านอยากนำความรู้ที่มีไปบูรณาการให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน และเจ้าหน้าที่ในองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ องค์กรบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) องค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช อุทยานแห่งชาติทับลาน เป็นต้น เพื่อให้ได้หลักสูตร หรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งคำนึงถึงหลักสูตรที่มีอยู่เดิม เพื่อลดการซ้ำซ้อน สามารถนำความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีแผนการพัฒนาตามระดับสมรรถนะผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของชุมชนในด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
2. เพื่อพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
4. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

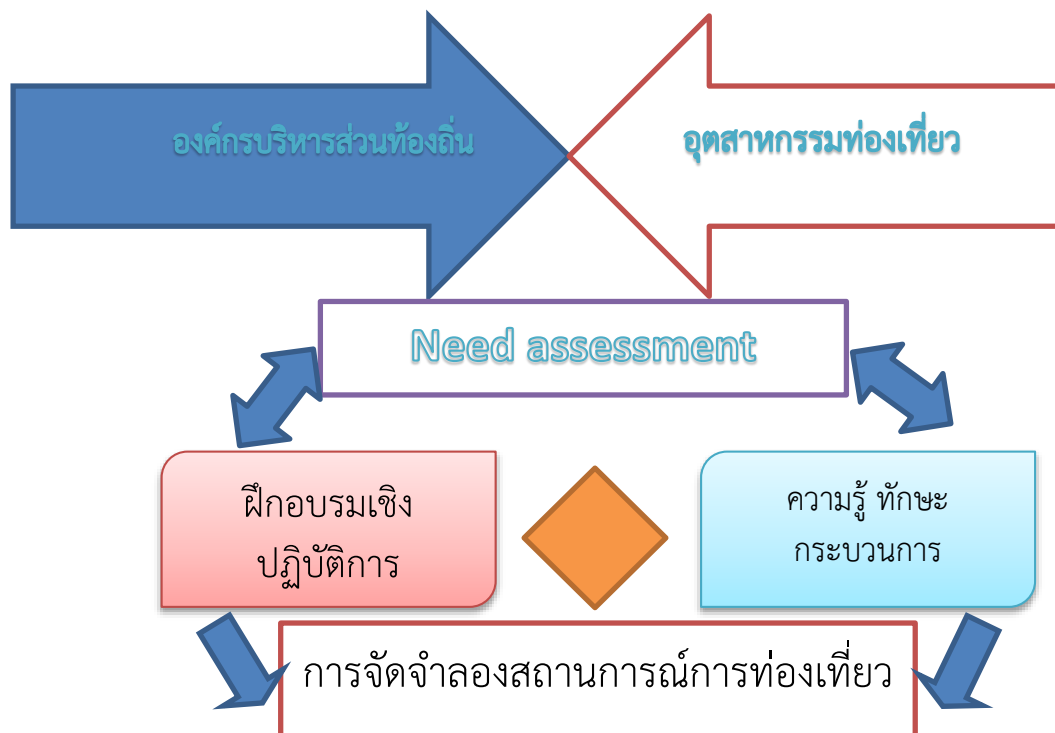
กรอบขั้นตอนการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1.1 กำหนดปัญหาที่จะดำเนินการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย การกำหนดปัญหา จะศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่จะเป็นส่วนเสริมให้งานวิจัยสำเร็จ ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่างการ

รวบรวมข้อมูล รวมทั้งเงินทุน เวลาที่จะทำให้งานวิจัยสำเร็จ ซึ่งมีข้อควรพิจารณาในการเลือก ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย (Statement of research objectives) เมื่อผู้วิจัย ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ จะทำการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยต้องกำหนดข้อความที่เป็นปัญหาและวัตถุประสงค์ ในการวิจัยให้ชัดเจน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นการค้นหาคำตอบที่ต้องการจาก งานวิจัย

- 1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กำหนดกรอบ แนวคิด สมมติฐานการวิจัย โดยจะศึกษาจากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบ เอกสาร การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งการ ประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องมีประโยชน์เพื่อให้ทราบว่าการวิจัยที่ใกล้เคียง ส่วน เกี่ยวข้องกับการวิจัยอื่น และกำหนดกรอบแนวคิดและตั้งสมมติฐาน นิยามศัพท์
- 1.3 กำหนดกรอบแนวคิด และนิยามศัพท์ กรอบแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่ใช้ศึกษาในการ วิจัย โดยมีที่มาจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเขียนเป็นแผนภาพเชื่อมโยงเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ ศึกษาในงานวิจัย
- 1.4 กำหนดระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยแบบการวิจัยที่มีการทดลอง การออกแบบเป็นการกำหนด รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล
- 1.5 กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ในการวิจัยหมายถึง จำนวนทั้งหมดของกลุ่มบุคคล สัตว์ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายการวิจัย การเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น เป็นการ เลือกตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ สะดวก ปลอดภัยเช่น การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง การเลือกตัวอย่างแบบกำหนดโควตา การเลือกตัวอย่างตามโอกาส และการเลือกตัวอย่างตาม สะดวก
- 1.6 ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อให้สามารถวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัด และ วัดได้ครอบคลุม พฤติกรรมลักษณะที่ต้องการการกำหนดความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
- 1.7 หาคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปเก็บข้อมูล ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความคงที่ใน การวัดเมื่อวัดซ้ำ ๆ กันหลายครั้งจะให้ค่าเหมือนเดิมหรือใกล้เคียงกันการหาค่าความเชื่อมั่น โดย หาความสอดคล้องภายใน ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา อำนาจจำแนก (Discrimination) เครื่องมือ การวิจัยที่ดีต้องสามารถจำแนกสิ่งต่าง ๆ ออกตามคุณลักษณะที่ต้องได้ ประสิทธิภาพ (Efficiency) เครื่องมือการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ
- 1.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล (ข้อมูลทุติยภูมิ และจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุม รับฟังความคิดเห็นของตัวแทน) ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำการวิจัย เก็บ รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็น การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความ ขำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆของผู้ทำวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้มีชื่อเรียกอีก อย่างว่า Judgment sampling

1.9 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการจำแนกข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อจัดข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นระบบหมวดหมู่ แล้วใช้ค่าสถิติช่วยในการสรุปลักษณะของข้อมูลนั้น ๆ ตามลักษณะของตัวแปรที่ศึกษา ในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ จะแตกต่างกับการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดและการเปรียบเทียบลักษณะของข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีช่วยในการสร้างข้อสรุป

ภาพที่ 1-1 กรอบการดำเนินงานวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

ขอบเขตเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะมีขอบเขตอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ได้รับการยอมรับด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวป่าสงวนแนวหน้าของประเทศ โดยจะทดลองนำร่องในระดับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อให้เกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติ ก่อนที่จะนำข้อมูลและบทเรียนไปวิเคราะห์และกำหนดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป ทั้งนี้ การประเมินและวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่สำคัญ และนอกจากนี้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ยังถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งถือว่าเป็นป่าสงวนแห่งชาติที่มีขนาดใหญ่และมีสภาพป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์

ขอบเขตในการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้จะวางการทำงานเป็นสามระยะที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัญหาในรายละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา คือ การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลกโดยเฉพาะ

ระยะที่ 2 การประเมินและวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในรายละเอียดเพิ่มเติม โดยเฉพาะปัญหาเชิงระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในพื้นที่ในการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 3 เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการทำกรณีนาร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมถึงแนวทางการพัฒนาและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว และไม่สร้างความระคายเคืองให้กับคนที่อาศัยหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยมีการวางแผนด้านการบริหารจัดการ การอบรมหรือแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จะเกิดขึ้น และมีความสามารถทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในอันที่จะส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้เกิดกระบวนการสร้างความเข้าใจด้านต่าง ๆ และมีการสนับสนุนด้านงบประมาณหรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจากภาครัฐหรือเอกชน

สมรรถนะ หมายถึง ระดับทักษะหรือขีดความสามารถของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงชุมชนเจ้าของพื้นที่ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว การประกอบกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจบริบทของพื้นที่ (วัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย ข้อบังคับ และอื่น ๆ) ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การให้บริการในฐานะเจ้าบ้านที่ดี การจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อนหรือระหว่างหรือหลังการท่องเที่ยว การประมาณการค่าใช้จ่าย การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม บทบาทหน้าที่และการสนับสนุนของภาครัฐ การบูรณาการการทำงานระหว่างบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และชุมชน ความสามารถในการวางแผน

ในการสรรหางบประมาณสนับสนุนหรือส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น รวมถึงความสามารถในการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม

ความพร้อม หมายถึง ความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น เช่น ความพร้อมด้านอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว อุปกรณ์ดูแลรักษาความปลอดภัย อุปกรณ์การจัดการขยะมูลฝอย หรือป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานภายใต้การกำกับดูแลของบุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่มีองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคลากรด้านใดด้านหนึ่ง มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กรอบแนวคิด ทิศทางของการพัฒนาตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ หลักสูตรการฝึกอบรมเป็นการปรับปรุงหรือเพิ่มพูนสมรรถนะของบุคลากรให้มากขึ้น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมจะมีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ การเปลี่ยนแปลง พัฒนาการทางสังคม การท่องเที่ยว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยกระบวนการศึกษาจะเน้นการวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) ของชุมชน หน่วยงานของรัฐ และเอกชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวางกรอบการพัฒนารูปแบบ หลักสูตร ระยะเวลา เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมาที่พึงประสงค์ รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

พื้นที่ทำการวิจัย คือ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีสถานีวิจัยนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียวและถนนหลวงหมายเลข 304 เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ศึกษา มีพื้นที่เชื่อมโยงซึ่งเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยวอีก 3 แห่ง ได้แก่

- (1) อุทยานแห่งชาติทับลาน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า)
- (2) พื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และ
- (3) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

ระยะเวลา

การศึกษานี้ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 1 ปี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยแบ่งประชากรผู้ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยนี้ จำนวน 43,089 คน (ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2555)

(1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรในเขตพื้นที่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการศึกษา ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว จำนวนประชากร 8,120 คน
 - องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี จำนวนประชากร 9,323 คน
 - องค์การบริหารส่วนตำบลละเรียง จำนวนประชากร 5,874 คน
 - องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ จำนวนประชากร 11,314 คน
 - องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี จำนวนประชากร 6,518 คน
- และเจ้าหน้าที่จากองค์กรของภาครัฐ และเอกชน ประกอบด้วย
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
 - องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี
 - สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
 - กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
 - สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
 - สถานีฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
 - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา
 - องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา แปลงปึกธงชัย
 - สถานีฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
 - สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
 - สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา

(2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงเลือกจากผู้แทนชุมชน และจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นตัวแทนจากหน่วยงาน เพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 20 คน ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สถานีฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา แปลงปึกธงชัย

- สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน การสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการลงพื้นที่สังเกตพื้นที่เป้าหมายโดยการลงภาคสนาม ได้มีการบันทึกภาพ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูลในภายหลัง โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การถอดเทป สรุปเนื้อหาโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำมา code เพื่อหา pattern ที่มีความเหมือน ไม่ค่อย และแตกต่าง โดยแยกตามระดับความเข้มข้นของเนื้อหา ความสมบูรณ์ของรายละเอียดของเนื้อหาต่าง ๆ และการย้อนผลเพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับของรูปแบบที่ชัดเจนของการแปลผลของข้อมูล และมีการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมไว้ในตอนต้น เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่อาจเป็นผลต่อการคาดเคลื่อนของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดมาคัดเลือก จัดระบบ จัดกลุ่มข้อมูล แล้วนำมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และแปลผลเป็นระดับความคิดเห็น และอภิปรายผลจากระดับค่าเฉลี่ยที่แสดงให้เห็นถึงระดับความพร้อมของบุคลากรในด้านต่าง ๆ และระดับสมรรถนะของบุคลากรที่ได้จากการประเมินตนเอง นอกเหนือจากนั้น ยังมีการแปลผลความต้องการในการพัฒนาศักยภาพหรือสมรรถนะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1 ได้เข้าใจสภาพปัญหาเชิงระบบ การบริหารจัดการด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐมีส่วนร่วม

1.7.2 หลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชุมชนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้ด้วยตัวเอง

1.7.3 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการการท่องเที่ยว ที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารหรือจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นการอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.7.4 องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีวิทยุกระจายเสียงสาธารณะ กรมป่าไม้ ได้แนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงได้ด้วยตัวเอง

1.7.5 หน่วยงานการศึกษาในภูมิภาคที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวได้แนวทาง กระบวนการ และหลักสูตรที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารหรือจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นการอนุรักษ์และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.7.6 สถานศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่สามารถนำมาบูรณาการข้อมูลเชิงอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาวางกรอบในการสร้างเนื้อหาสาระของการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้เป็นไปตามกระบวนการที่วางไว้โดยผสมผสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่ชุมชนต้นแบบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยทางด้านการท่องเที่ยว ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การวิจัยการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยในปี พ.ศ. 2555 ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 5 กลุ่มเรื่องการวิจัยที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ และมีการจัดลำดับความสำคัญของวาระแห่งชาติด้านการวิจัยการท่องเที่ยวไว้อย่างหลากหลาย และกำหนดกรอบการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับสู่การกำหนดนโยบาย

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลาย มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ อากาศที่เย็นสบายในช่วงปลายฝนต้นหนาว เหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้ บริเวณวังน้ำเขียวได้รับการประกาศให้เป็นโอโซนของโลก มีป่าไม้ ปกคลุมหนาแน่น ผลิตอากาศบริสุทธิ์ เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ชื่นชมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า และพรรณไม้ และเดินทางมาศึกษาธรรมชาติ ในพื้นที่ที่มีที่พักค้างแรม รีสอร์ท โรงแรม โฮมสเตย์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและร้านอาหารสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมากมาย มีถนนตัดใหม่เพื่อรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว ทำให้อัตราการเติบโตทางการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมตั้งแต่ปี 2552 มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 6.4 ล้านคนพื้นที่ในเขตอำเภอไทยสามัคคีเป็นตำบลที่ประกอบด้วยภูเขาและเนินสลับซับซ้อน และยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ที่เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำมูลและลำน้ำบางปะกง ทำให้เหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม และมีบริเวณเขาแผงม้าเป็นพื้นที่ที่มีกระทิงอาศัยเป็นจำนวนมาก เหมาะสำหรับการศึกษาและเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในอดีตพื้นที่นี้เป็นเขตแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทางรัฐบาลจึงได้รวบรวมชาวบ้านเพื่อตั้งบ้านเรือนใหม่ให้อยู่ในละแวกเดียวกัน โดยแบ่งเขตที่ดินใหม่ และตั้งชื่อว่าชุมชนไทยสามัคคีโดยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้งผัก ผลไม้ และไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ ด้วยเป็นตำบลที่มีภาคีภาครัฐสนับสนุนด้านกลุ่มอาชีพ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น กิจกรรมเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เป็นป่าชุมชนของตำบล และให้ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ และเห็นความสำคัญของธรรมชาติอย่างยั่งยืน ปัจจุบันด้วยสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยว ดังนั้นปัญหาสำคัญที่ชาวไทยสามัคคีตระหนักถึงคือการจัดการอย่างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองท่ามกลางความหลากหลายของผู้คนที่ทำให้ยากลำบากต่อการรวมกลุ่ม การเข้ามาของโครงการรักษป่า วิถีพอเพียง ในช่วง พ.ศ. 2551-2552 จึงมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาภายในชุมชนและกำหนดวิถีในการสร้างแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในวิถีเกษตรกรรมและการจัดการการท่องเที่ยว

งานวิจัยของภุรีวัจ เดชอุ่ม (2559) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงขับเคลื่อนโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของทรัพยากรและจัดการท่องเที่ยวเป็นส่วนเสริมพันธกิจหลัก หน่วยงานที่วางแผนและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรง และหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีมากขึ้น

ตามลำดับ อย่างไรก็ตามผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อาจพิจารณาได้จาก องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (6As) ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เนื่องจาก องค์ประกอบส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของส่วนราชการ ขาดแคลนด้านงบประมาณในการบำรุงรักษาให้มีสภาพ พร้อมใช้งานหรือให้บริการ และขาดแคลนเจ้าหน้าที่และบุคลากรของภาครัฐสายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว โดยตรง แต่ก็นับว่ามีความพยายามและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเฉพาะองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นแกนนำสำคัญในการรวมกลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ร่วมกับชุมชน ที่ผ่านมา การท่องเที่ยวประสบปัญหาใหญ่ด้านการรุกร้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยนักธุรกิจกว้านซื้อที่ดินจากชาวบ้าน และที่ดินเหล่านั้นเป็นที่ดินไม่มีโฉนด เนื่องจากเป็นที่ดินที่ถูกจัดสรรให้ชาวบ้านเพื่อการทำกิน และเกิดการพิพาท ขึ้น

การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะเป็น กระบวนการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และยังเป็นการลดการกระจุกตัว ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ไทยสามคี่และตำบลวังหมี และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ ลดความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายรายได้ ลดความกดดันต่อธรรมชาติ อีกทั้ง การเพิ่มประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวให้กระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น เพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะชุมชน และท้องถิ่น ร่วมกับการบริการเพื่อสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการบริการด้านข้อมูล ข่าวสาร การอำนวยความสะดวก การนำชมหรือสื่อความหมาย การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือการ บริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวตามความเหมาะสมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว โดยธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของ ท้องถิ่น การศึกษาผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว หรือการให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน เป็น ต้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศักยภาพและความโดดเด่นของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในฐานะแหล่ง ท่องเที่ยวมี 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะความสมบูรณ์ของธรรมชาติที่ส่งผลให้มี อากาศบริสุทธิ์ และอุณหภูมิเหมาะสมแก่การท่องเที่ยวตลอดปี ท่าเลที่ตั้งไม่ไกลจากกรุงเทพฯ และสามารถ เชื่อมโยงไปยังภูมิภาคอื่นได้สะดวก รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าไม้และรูปแบบ การจัดการป่าไม้ แต่ก็เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุกทำลายป่าจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ กิจกรรมการ ท่องเที่ยว คนในชุมชนและคนจากต่างถิ่นเข้ามาบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างผิดวิธี เช่น การ ทำไร่เลื่อนลอย การเผาป่าเพื่อเก็บของป่า การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวจะต้องสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้สัมผัสและ เรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ขับเคลื่อนด้วยพลังของชุมชน สถาบัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน หนึ่งในภาคีหลักขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism หรือ CBT) ว่าเป็นการ ท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน บริหารจัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มา เยือน การรวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น การประเมินขีดความสามารถใน

การรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดปริมาณของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางท่องเที่ยว เข้าพักค้างแรม หรือ ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงประเภทหรือลักษณะของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนท้องถิ่น การสรรหาสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ชุมชนสามารถจัดหาเพื่อบริการนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม แต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของพื้นที่ โดยมีความโดดเด่นที่ความสะอาด ความสะดวกสบาย ประหยัดพลังงาน รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ เป็นต้น

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ Community-based tourism (CBT) ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ความกลมกลืนของสิ่งปลูกสร้างและสภาพแวดล้อมโดยรอบ การรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อลดภาระสิ่งแวดล้อม

1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการสื่อความหมาย การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างหลากหลาย

2. ด้านองค์กรชุมชน

2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว และไม่เป็นภาระแก่ชุมชนท้องถิ่น

2.2 มีปราชญ์ชุมชน หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ

3.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

3.2 มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้

3.5 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

3.6 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

3.7 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4.2 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

4.3 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

ด้านความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นนั้น จะสามารถจำแนกออกได้เป็นลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) มีจุดประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ อาจต้องการเข้ามาสร้างหรือพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติหรือระบบนิเวศในพื้นที่นั้นให้ดีขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ CBT เนื่องจาก CBT มีจุดเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สร้างความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยชาวบ้านที่อาศัยได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น และสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีศักดิ์ศรี เคารพ และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการท่องเที่ยวและสร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในชุมชนท้องถิ่น เพื่อลดผลกระทบเชิงลบต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวมวลชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในขณะที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นให้ความสำคัญกับการให้ธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง และชุมชนเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่ง

สมศักดิ์และคณะ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย 8 หมู่บ้านที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวในตำบลแม่ยาว การรวบรวมข้อมูลเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาในด้านสังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเทศบาลตำบลแม่ยาว ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลแม่ยาว มีองค์ประกอบดังนี้ (1) ด้านพื้นที่ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวให้คงความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างพื้นที่รูปธรรมต้นแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เป็นตัวอย่างในการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชนอื่นในการที่ชุมชนเป็นเจ้าของและมีสิทธิในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ชัดเจนและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ปรับปรุงเรื่องความสะดวกและการบริการนักท่องเที่ยว (3) ด้านการมีส่วนร่วม สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและสร้างกลไกการจัดการท่องเที่ยวตำบลแม่ยาว โดยองค์กรชุมชนและมิกภาคีในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลักดันเครือข่ายการท่องเที่ยวตำบลแม่ยาวเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามาบริหารจัดการโดยแท้จริง (4) ด้านภาคี มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานหลายภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการร่วมกันจัดทำเทศบัญญัติเรื่องการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในตำบลแม่ยาว การประสานการทำงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ ส่วนภาคประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่ยาวต้องมีบทบาทสำคัญร่วมกับเทศบาลในการกำหนดนโยบายแผนงานและงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลแม่ยาวอย่างต่อเนื่องเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนในการสร้างภาคภูมิใจในพื้นที่และสามารถร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่มาจากการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการ

ท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการ ดังนี้ ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

ดวงพร อ่อนหวาน (2556) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นเครื่องมือ” ผลการวิจัยพบว่าอำเภอภักดีพัฒนามีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือการเรียนรู้แหล่งธรรมชาติใหม่ที่ยังอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขาที่มีลักษณะสลับซับซ้อน ทัศนียภาพงดงาม สภาพป่าทั่วไปเป็นสนสองใบและสนสามใบ เป็นผืนป่าขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและใหญ่ที่สุดในตะวันออกเฉียงใต้ สภาพอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีแหล่งน้ำสำคัญหลายแห่ง เช่น ห้วยฮ่อม ห้วยแจ่มหลวง ห้วยแม่ละอู มีน้ำตกตามธรรมชาติสวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกตะลอโปโกระ น้ำตกโป่งสะแยง ด้านประชากร พบว่า เป็นชาวไทยภูเขา 3 ชนเผ่า คือ ชนเผ่าปากเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง และเผ่าลีซู ปากเกอะญอเป็นชนเผ่าที่ใหญ่มีประชากรมากที่สุด นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และนับถือภูมีผี มีวัดประจำอำเภอที่สำคัญ คือ วัดจันทร์ และมีอาศรมกระจายในพื้นที่ครอบคลุมเกือบทั้งหมด จำนวน 12 อาศรม บางอาศรมได้รับการยกระดับเป็นวัดแล้ว ชาวบ้านในพื้นที่มีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่บ้าง โดยเข้าใจว่าการท่องเที่ยวกำลังจะเข้ามาในพื้นที่ แต่ยังขาดความมั่นใจและไม่รู้วิธีเริ่มต้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ผ่านมา ชาวบ้านได้รับการฝึกอบรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น แต่การจัดฝึกอบรมเหล่านั้นให้กับชุมชนไม่ได้มีการศึกษาความต้องการของชุมชนหรือประเมินความรู้ ความต้องการของชุมชนก่อนอบรมตามหลักสูตรที่จัดให้ จึงไม่ได้แก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นพื้นฐานในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน อีกทั้ง การจัดอบรมไม่มีความต่อเนื่อง รวมถึงยังไม่ได้มีการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม ทำให้ชุมชนยังขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและไม่สามารถสร้างกลุ่มขึ้นมาได้เอง ชุมชนจึงต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สุทิศา รัตนวิชา (2555) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและแนวโน้ม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียวดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้วแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านการบริการ ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านภูมิทัศน์ธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการขยะ ด้านการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา รายได้ การตั้งงบประมาณสำหรับการท่องเที่ยวความสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนอาชีพมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์การท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว เชิงลบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดความเหมาะสมการก่อสร้างเพื่อมิให้เกิดความแออัดและเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป และควรส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวในประเทศให้มีความเข้มแข็ง โดยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีที่จะไม่ส่งผลกระทบกับการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยเที่ยวใน

ประเทศให้มากขึ้น ซึ่งเอกชนผู้ประกอบการสายการบิน ร้านอาหาร โรงแรมที่พักต่าง ๆ สามารถร่วมตอบรับนโยบายได้โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ การวางมาตรการต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยกำหนดราคากลางที่เหมาะสม และนำโครงการต้นแบบจากอดีตมาใช้ใหม่ เช่น โครงการคนไทยเที่ยวได้ 12 เดือน เปิดโอกาสให้คนไทยได้เที่ยวพักผ่อนโดยใช้บริการโรงแรม และสายการบินราคาประหยัด

คุชฎีและคณะ (2557) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลของการเดินทางมาท่องเที่ยว เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารประกอบการท่องเที่ยว แต่เอกสารหรือข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสม การศึกษาข้อมูลการเดินทางจากอินเทอร์เน็ตจึงเป็นตัวเลือกของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ระยะเวลาในการท่องเที่ยวประมาณ 2 วัน กิจกรรมที่ทำระหว่างการท่องเที่ยว คือ การเที่ยวชมธรรมชาติ มาท่องเที่ยวจากการชักชวนของเพื่อนและญาติ ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางมา การเดินทางส่วนใหญ่มาด้วยรถยนต์ส่วนตัว นิยมเดินทางในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ สถานที่พักแรม คือ รีสอร์ท บังกะโล หรือโรงแรม

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการที่จะเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จะส่งเสริมให้เกิดระบบการกระจายข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและพัฒนาด้านการสื่อสารการท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ง่าย และรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการสนับสนุนจากชุมชนบนพื้นฐานของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะการให้ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติ จุดชมวิว ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว จุดแวะพัก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นภัย การดูแลรักษาความปลอดภัยเบื้องต้น มาตรฐานการรักษาความปลอดภัย การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวตามเทศกาล เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงควรมีการพัฒนาชุมชนด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นการประสานรอยต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งระดับตำบลและระดับจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ และชุมชนในพื้นที่ ให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้แทนครัวเรือนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพหรือสมรรถนะของตนเอง แต่ยังคงขาดแนวทางที่เป็นรูปธรรม ลักษณะและรูปแบบของความพร้อมที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง อีกทั้งการเชื่อมโยงชุมชนโดยรอบให้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อเป็นการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชน เพื่อแผ้วถางการผูกขาดรายได้แก่ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เป็นการลดปัญหาระหว่างชุมชนที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

นอกจากนี้ งานวิจัยของสุทิตา (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและแนวโน้ม ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว ปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว และกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนาของการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวให้ยั่งยืนต่อไป ผลจากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียวได้ดำเนินการมา

ระยะหนึ่งแต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลดีพอหรือยังมีปัญหาและอุปสรรคด้านต่าง ๆ อยู่ เช่น ปัญหาด้านการบริการ ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบการกำจัดขยะ เป็นต้น ด้านการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียว พบว่า อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา รายได้ การตั้งงบประมาณสำหรับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ทางบวก ส่วนอาชีพมีความสัมพันธ์กับอุปสงค์การท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียวในทางลบ ซึ่งเป็นผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้มากนัก รวมถึงชุมชนในพื้นที่ประสบปัญหาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในตำบลไทยสามัคคี ถือได้ว่าเป็นกรณีศึกษาและข้อเตือนใจในการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่ย้ำเตือนว่าก่อนที่จะมีการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดๆ จำเป็นต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา หากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ทั้งในด้านระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านลบ เพื่อที่จะกำหนดทิศทางและขนาดของการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของการรองรับได้ของพื้นที่ ดังนั้น การพัฒนาด้านบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้สามารถบริหารจัดการพื้นที่ทำกินได้โดยลดแรงปะทะด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการดำเนินการการท่องเที่ยวที่จะใช้ทรัพยากรในพื้นที่เป็นฐานในการดำเนินการ มีคุณลักษณะ และแม้ว่าจะมีความพยายามในอันที่จะผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

งานวิจัยของกรวิวัจ เตชอุ่ม (2559) พบว่า ปัญหาหรือสิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกังวล เป็นข้อควรพิจารณาในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะต้องดำเนินการศึกษาผลกระทบจากการดำเนินงานของภาครัฐในการจัดการการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และปัญหาความยืดเยื้อในการดำเนินคดีที่ก่อให้เกิดความกังวล แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะยอมรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจากเข้าใจถึงผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ความกังวลต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน แสดงให้เห็นความไม่มั่น ซึ่งอาจก่อตัวเป็นผลกระทบสำคัญของการท่องเที่ยวได้ ดังนั้น หากมีการทำการศึกษาเปรียบเทียบการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการถอดบทเรียนต้นแบบจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น ชุมชนแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายท้องถิ่น พ.ศ. 2553 มีโครงการคัดเลือก “ชุมชนตัวอย่าง ต้นแบบและกรณีศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ได้คัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถอดบทเรียนและเป็นตัวอย่างกรณีศึกษา (Lesson Learned & Case Study) สำหรับชุมชนที่ต้องการพัฒนาตนเอง คือ ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านห้วยแร้ง จังหวัดตราด ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา และชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการดำเนินงานที่ผ่านมามีชุมชนหลายชุมชนประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับรางวัลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและองค์การระหว่างประเทศ ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ชุมชนที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ได้ต้องตอบคำถามที่ว่า การท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรได้เป็นอย่างดี สามารถยกระดับให้เป็นชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนอื่นสามารถศึกษาเรียนรู้จากความสำเร็จของชุมชนเหล่านี้ ก็จะสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนาชุมชนและการเป็นประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในพื้นที่

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

การทบทวนงานวิจัยและสถานการณ์ความเคลื่อนไหวด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน พบว่าความเคลื่อนไหวทั้งในและต่างประเทศมีแนวทางที่คล้ายกัน คือ การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนานวัตกรรมที่จะสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ประกอบการบุคลากรของภาครัฐเข้ามามีส่วนขับเคลื่อนด้านการพัฒนาสมรรถนะด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพบุคลากร ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) เป็นแผนระยะยาวภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย (1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา (2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้คนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และ (3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสในด้านการเข้าถึงการศึกษาประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนหรือโดยชุมชนเป็นฐาน จะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกรักผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด เกิดค่านิยมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศที่จะส่งเสริมด้านการพัฒนาทุนมนุษย์บนความสมดุลและก่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมต่อไป การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวผ่านการศึกษาในระบบ สามารถนำเนื้อหาสาระด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน จะสร้างให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกัน การเข้าไปเรียนรู้จากชุมชน ท้องถิ่น จะสามารถนำมากำหนดเป็นเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตของท้องถิ่นในมิติด้านการท่องเที่ยวที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม งานประเพณี การละเล่นในท้องถิ่น การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพสังคม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การวางแผนการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น การรวมกลุ่มประชาชน การจัดฝึกอบรมการท่องเที่ยวของภาคประชาชน ฯลฯ

การพัฒนากระบวนการทัศน์ทางสังคมที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ความทันสมัย ความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดวาทกรรมว่าด้วยชุมชน หลังจากความเจริญ ความก้าวหน้า และการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความทันสมัย (modernization) ที่ขีดเส้นแบ่งขึ้นในสังคม ดังปรากฏในชื่อดังยุคพัฒนา กับพัฒนาแล้ว เป็นการขีดกรอบสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นไปของคนในสังคมนั้น สังคมไทยยังคงเป็นสังคมวิถีเกษตร เมื่อมีการติดกรอบด้านความทันสมัย และการพัฒนา สังคมไทยจึงติดกรอบเดิม คือ ล้าหลัง และด้อยพัฒนา ปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศจึงต้องมีการนำภาคอุตสาหกรรมไปสู่เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ การบริหารจัดการที่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น และกลไกการขับเคลื่อนด้วยนโยบายเพื่อให้เกิด

การพัฒนา และก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบการศึกษา ที่เป็นสากล รองรับการนำวิทยาการจากภายนอก เข้ามาให้เกิดในชุมชน บุคลากรของภาครัฐ เพื่อลดผลกระทบด้านการขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมกันในการ กระจายรายได้ เครื่องมือแห่งการพัฒนาจะยกระดับสมรรถนะของบุคลากรและชุมชน อย่างไรก็ดี การพัฒนา บุคลากรหรือคนในชุมชนที่มาจากภายนอกอาจสร้างความระคายเคืองให้เกิดขึ้น เนื่องจากรู้จักบุคลากรหรือคน ในชุมชนเพียงผิวเผิน ทำให้การสร้างรากฐานความสัมพันธ์และการประสานกับชุมชนทำได้ยาก เช่น ไม่เคย อบรมมีคฤหะ เป็นต้น การนำคนในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ อาจจะมีอุปสรรคมากมาย เช่น ความพร้อมของผู้ อบรม องค์ความรู้ไม่ทันสมัย หรือมีเวลาจำกัดเพราะต้องทำงานประจำ ดังนั้น การนำพาการพัฒนาสู่บุคลากร และคนในท้องถิ่น จะต้องร่วมแรงร่วมใจระหว่างผู้อบรม และบุคลากรและคนในชุมชน วิธีการถ่ายทอดที่ไม่ ซับซ้อน สนุกสนาน ดึงดูดความสนใจ และใช้กระบวนการปฏิบัติ เริ่มจากการสังเกต ทำตาม ทำเอง และฝึกฝน จนชำนาญ แต่ละขั้นจะต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การฝึกกำลังของบุคลากรในภาครัฐ คนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เยาวชน และองค์กรของภาครัฐ จะเกิดเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ คุณภาพเยาวชน (สสค.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการ พัฒนาการศึกษากายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education หรือ ABE) ที่จังหวัด นำร่อง 14 จังหวัดภายใต้ความร่วมมือของ สสค. และ สกว. เป็นทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับกระแสการ ปฏิรูปทั้งของสภาพัฒนาการ (สปช.) นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการที่กำลังดำเนินงานอยู่ เป็นการมุ่งพัฒนานวัตกรรมของระบบการจัดการการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและขีด ความสามารถของประชากรทุกช่วงวัย และทุกช่วงระดับการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรมการทำงาน และคุณลักษณะนิสัย เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและปลูกฝังให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะ และความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการทำงานอุตสาหกรรมเป็นฐาน (industrial-based society) สามารถประกอบอาชีพ สร้างรายได้ที่มั่นคงและมั่นคงโดยไม่ละทิ้งพื้นที่ของตนเอง โดยกระบวนการการมีส่วนร่วม ของชุมชน (community engagement) จึงเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากรของพื้นที่ให้มีองค์ ความรู้ และพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากเป็นความพยายาม ร่วมกันในอนาคตที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน โดยตระหนักถึงการ รวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดแนวปฏิบัติ โดยสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน หรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น ผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (ยุพาพร, 2545, หน้า 5) การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาได้นั้น ประกอบด้วย หลายปัจจัย ได้แก่ การมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ดังนั้น ความพร้อม ของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ ชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะก่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อให้เกิดการผลักดัน และริเริ่มการทำหลักสูตรที่จะพัฒนาสมรรถนะบุคลากร โดยบริบทเงื่อนไข ปัญหาและอุปสรรค ปัจจัย ความสำเร็จ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

กรอบการดำเนินการให้มีการปฏิรูปด้านต่าง ๆ ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนได้ดำเนินการตั้งแต่ปีที่ผ่านมาไป พร้อมกับการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบาย 11 ข้อ ที่ได้แถลงไว้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งในมิติของ

การปฏิรูปเศรษฐกิจ เช่น ปฏิรูปภาคเกษตร ปฏิรูปพลังงาน ปฏิรูปด้านสังคม เช่น ปฏิรูปด้านการศึกษา ระบบการบริการสาธารณสุข จัดทำกินและจัดระเบียบสังคม เป็นต้น และการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) คณะกรรมการประสานงานรวม 3 ฝ่าย ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน (กขป.) 6 คณะ ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย มาตรการ และแนะแนวดำเนินการ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งกำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินการของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนและการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินทั้ง 6 ด้านเป็นไปอย่างเรียบร้อย ประกอบด้วย

คณะที่ 1 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบบการศึกษา

คณะที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การลงทุนภาครัฐ และโครงสร้างพื้นฐาน

คณะที่ 3 ด้านระบบราชการ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และสร้างความปรองดอง

สมานฉันท์

คณะที่ 4 ด้านสาธารณสุข

คณะที่ 5 ด้านความมั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเรื่องที่เป็นวาระเร่งด่วน และการแก้ไขปัญหาการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

คณะที่ 6 ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และกีฬา¹

การดำเนินโครงการวิจัย การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง สอดคล้องกับการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นการวิจัยที่สอดคล้องและสนับสนุนการทำงานของคณะที่ 1 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และระบบการศึกษา และรองลงมาคือ คณะที่ 6 ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และกีฬา อีกทั้ง สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดำเนินการสนับสนุนให้เกิดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีช่องทางในการสร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ โดยไม่ทำลายความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และเพื่อการขับเคลื่อนจังหวัดเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในจังหวัดต้นแบบโดยมีภาคีจังหวัดที่สนใจเข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนจังหวัดเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งหมดจำนวน 15 จังหวัด ซึ่งจังหวัดนครราชสีมา เป็นหนึ่งในจังหวัดนำร่อง โดยเริ่มดำเนินโครงการระหว่างปี 2557-2559 ซึ่งการดำเนินงานโครงการการศึกษาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัดนี้ขับเคลื่อนภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เน้นในเรื่องการพัฒนาการจัดการระดับพื้นที่ ระบบข้อมูลพื้นที่ และแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการทำงาน โดยจะใช้การฝึกอบรมเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องเป็นการฝึกอบรมที่นำเนื้อหาจากหลักสูตรที่จะออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อการปฏิรูปด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบบการศึกษา โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความล่าช้าด้านการผลิตแรงงานและพัฒนาบุคลากรยังไม่สามารถรองรับและแก้ไขปัญหาได้

การเสริมสร้างสมรรถนะและความเข้มแข็งของชุมชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์ การบูรณาการ

¹ รายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ปีที่ 2 (12 กันยายน 2558-12 กันยายน 2559)

ร่วมกันระหว่างฝ่ายงาน และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ โดยคำนึงภาพรวมของการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ การประเมินสมรรถนะ การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาบุคลากรของประเทศ เนื่องจากการไม่เข้าใจถึงหลักการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนส่งผลกระทบในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ระบบนิเวศ กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ การอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน รวมถึงความไม่เสถียรด้านการนำหลักการพัฒนาดังกล่าวไปใช้ได้อย่างยั่งยืน และการติดตามและควบคุมผลกระทบด้านลบที่เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะเริ่มดำเนินการจากศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม โดยจะเน้นการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่แตกต่างไปจากที่ปรากฏในพื้นที่ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาด้านความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ซึ่งรวมถึงการออกแบบการฝึกอบรมหรือโปรแกรมการสอนรูปแบบอื่น ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะของชุมชน และบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่จากองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ความจำเป็นในการปฏิรูปเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ เกิดจากแรงปะทุภายใน ด้านความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร ความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และคุณค่าและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นแรงสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิรูปประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการก้าวข้ามกับดักของประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ก้าวข้ามกับดักเชิงซ้อนของทุนมนุษย์ โดยการสร้างแรงงานคุณภาพ มีทักษะ และฝีมือ นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจกระจายตัว (Distributive Economy) ซึ่งเป็นกลไกการขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง กระตุ้นการกระจายความมั่นคงและโอกาส ด้านการพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับโลก ยุค 4.0 อย่างมีคุณภาพ

เนื้อหาที่จะสร้างขึ้นจะต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยเน้นการประยุกต์เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริง ดังร่างตัวอย่างหลักสูตร-โปรแกรมการเรียนรู้การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่วางกรอบไว้ ตามลักษณะองค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ลักษณะ ดังนี้

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับสมรรถนะ	กลุ่มเป้าหมาย
การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ²	ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หน้าที่ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ด้านการให้ความรู้หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อชุมชน	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในการอภิปรายจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละด้านมาร่วมเป็นองค์ปาฐก	ระดับเริ่มต้น	ผู้แทนชุมชน
ฝึกทักษะการใช้กฎหมายและระเบียบ	กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และนำไปสู่การปฏิบัติ บทบาทของ	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายให้ความรู้ในการเปิดโอกาสให้ซักถาม	ระดับเริ่มต้น	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ กรมอุทยาน

² ด้านองค์กรชุมชน

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับสมรรถนะ	กลุ่มเป้าหมาย
ข้อบังคับของป่าสงวนแห่งชาติ ^{3 4}	ภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ การจัดการผลกระทบที่จำเป็นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ถอดบทเรียนความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ จากปัญหาการละเมิดข้อบังคับในพื้นที่		แห่งชาติที่ปลานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น
โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ด้านการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพของนักท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ⁵	การเรียนรู้เส้นทางจักรยาน การเผาผลาญพลังงานในร่างกายระยะทางในการปั่นจักรยาน เส้นทางชมธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพร่างกายด้วยการปั่นจักรยาน การเรียนรู้เส้นทางชมธรรมชาติ (nature trail)	ระดับกลาง	เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ ผู้แทนชุมชน
โปรแกรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ⁶	การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือการติดตั้งซอฟต์แวร์สำหรับอ่าน QR Code หรือ 2D Bar Code เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริการนักท่องเที่ยวในการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สัตว์ป่า พันธุ์สัตว์และพืช โดยนำเสนอบนสื่อที่พัฒนาขึ้นแล้ว และการสแกน QR Code เพื่อนำไปสู่ URL เว็บไซต์ หรือเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลอื่น ๆ	อบรมปฏิบัติการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงความรู้ในสื่อเทคโนโลยี และให้ลองทำด้วยตัวเอง	ระดับเริ่มต้น-กลาง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติที่ปลานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น
การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ⁷	การวิเคราะห์ปัญหา Community-based tourism การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ภูมิ	สร้างเวทีการเรียนรู้ให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน รูปแบบ และขีดความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น	ระดับกลาง-สูง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาองค์การ

³ ประยุกต์จาก บทความของ ผศ.สุเชษฐ์ เชษฐมาศ(19 ตุลาคม 2558) เรื่อง บริหารจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างไร จึงก้าว

ไกลสู่ระดับโลก

⁴ ด้านการจัดการ

⁵ ด้านการจัดการเรียนรู้

⁶ ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

⁷ ด้านองค์กรชุมชน

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับสมรรถนะ	กลุ่มเป้าหมาย
	ปัญหาท้องถิ่นโดยเครือข่ายชุมชน การสนับสนุนเครือข่ายเป็นต้น	จัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน		อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา คณะวนศาสตร์ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น

หลักสูตรการเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ที่จะดำเนินการออกแบบและพัฒนาขึ้น เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการระดมความร่วมมือและขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานตามนโยบายและแผนที่กำหนดไว้ รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจะมีทิศทางที่เอื้อและสนับสนุนกันทุกฝ่ายและทุกระดับ โดยนำผลของการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในเบื้องต้นมาประกอบการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นพร้อมทั้งผลักดัน ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบ และจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เต็มสมรรถนะของผู้เรียน แผนการพัฒนาตามระดับสมรรถนะจะเน้นให้เกิดการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลาย ตลอดจนการสะท้อนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม การจัดการเรียนรู้จึงจัดให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติจริง มีการนำสื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน และเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ โดยความร่วมมือจากชุมชน จัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมในการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการการเรียนรู้จะเน้นการพัฒนาตามระดับสมรรถนะของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีแผนและกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน จะก่อให้เกิดการแรงกระเพื่อมด้านการพัฒนาโดยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในพื้นที่ เป็นผลมาจากการนำหลักสูตรหรือโปรแกรมต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ และการดำเนินการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และองค์กรการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่สืบเนื่องมาจากโครงการวิจัยในปี 2559 ที่เป็นการต่อยอดจากโครงการเดิม โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญในด้านการพัฒนาชุมชน ข้อค้นพบจากการศึกษา ได้แก่ การขาดแคลนอัตรากำลังด้านการสนับสนุนและการจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานส่วนใหญ่ยังคงมองว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงภารกิจเสริม และสามารถให้ใครก็ได้เข้ามาบริหารหรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขณะที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด แต่ปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังคงเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านข้อจำกัดของชุมชน ที่ผ่านมามีความพยายามในการที่จะพัฒนาด้านความพร้อมและสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหลายหน่วยงาน แต่เป้าประสงค์ที่แท้จริงคือการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ไปสู่บุคลากรและชุมชน เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และองค์กรการท่องเที่ยวของภาคเอกชน เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงตามบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยจะเริ่มจากการประเมินความ

ต้องการหรือความจำเป็นในเบื้องต้น (need assessment) นำความพร้อมของชุมชนเป็นตัวตั้ง ด้านอัตรากำลังเพื่อการจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานส่วนใหญ่ยังคงมองว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงภารกิจเสริม และใช้ใครก็ได้มาให้บริการหรือจัดการท่องเที่ยวในขณะที่การท่องเที่ยวเติบโตอย่างก้าวกระโดดและมุ่งผลลัพธ์จากการพัฒนาในทิศทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่จัดการท่องเที่ยวควรมีอัตรากำลังในการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะและเพียงพอกับปริมาณความต้องการ รวมถึงมีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่องด้วย ดังนั้นความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะต้องคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ ทิศทางของนโยบาย และมาตรฐานการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การพัฒนาบุคลากรแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- (1) ระดับผู้บริหารการพัฒนา เน้นแนวทางการวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- (2) ระดับผู้ปฏิบัติการ เน้นแนวทางการขับเคลื่อนแผนงานสู่การปฏิบัติ การพัฒนาระบบ และกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
- (3) ระดับชาวบ้านในฐานะเจ้าบ้าน เน้นคุณภาพการบริการ การสร้างเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยว และการต้อนรับนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้าน⁸ (ภูริวัจ และคณะ, 2559) จะยังผลสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติเป็นภารกิจสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะผสมผสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อบริหารจัดการและวางแผนการใช้ทรัพยากร ศักยภาพของชุมชน ที่จะนำไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ดังนั้น การออกแบบโปรแกรมหรือหลักสูตรโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน มุ่งเน้นให้เกิดการกระจายองค์ความรู้อย่างแท้จริง ดังนั้น กลไกการขับเคลื่อนที่มีเป้าประสงค์ไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เป็นกลไกที่วัดได้จากภายในและภายนอกจะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ไม่ต้องพึ่งพาการอบรมจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาค่อนข้างยาวนาน⁹ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการนำเสนอวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ไม่ได้เป็นกระแสนิยมและไม่ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวไทยเท่าที่ควร แม้ว่ากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม เป็นความพยายามเพื่อหาแนวทางในการลดภาวะความกดดันของความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบาง โดยการกระจายการใช้ประโยชน์ไปยังพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตร การจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการติดตามความก้าวหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อม การรับรู้ของชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในเรื่องเส้นทางจักรยานที่ได้ออกแบบไว้แล้ว โดยส่วนหนึ่งจะเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับ

⁸ ภูริวัจณ์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

⁹ กำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2537 โดยโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ

ความต้องการของชุมชนที่นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะได้รับการเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ และเป็นผลสืบเนื่องจากการเรียนรู้ที่ตามมา

ผลการวิจัยของแสงสรรค์ และคณะ (2559) ได้ดำเนินการเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวจักรยานไว้หลากหลายเส้นทาง เพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาเรียนรู้วิถีธรรมชาติตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ได้ซึมซาบความรู้สึกและทิวทัศน์ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการท่องเที่ยวแบบลัดมลพิษ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมสุขภาวะที่ดีให้นักท่องเที่ยว ในขณะที่กำลังเดินทางท่องเที่ยวด้วยเส้นทางจักรยาน เมื่อทดลองนำเส้นทางจักรยานไปใช้จริง นักท่องเที่ยวมีความสนใจ ตื่นตัว สนใจ และชื่นชอบการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ เพราะได้ศึกษาและเรียนรู้พรรณไม้ พันธุ์สัตว์ และสูดอากาศบริสุทธิ์อันเป็นหัวใจสำคัญของการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน ประกอบกับข้อจำกัดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่เป็นสากล หรืออารยสถาปัตย์สำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงมาตรฐานด้านการบริการต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาด้านโครงสร้างในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อีกทั้ง สมรรถนะและความพร้อมของชุมชนในอันที่จะแบ่งส่วนการใช้ประโยชน์ และความไม่มั่นใจในขีดความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเอง เป็นผลให้เกิดแนวคิดที่จะผลักดันการนำไปใช้ประโยชน์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ให้เกิดเป็นรูปธรรม และผลประโยชน์ต่าง ๆ ตกเป็นของชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การพัฒนาหลักสูตรการเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการอบรมเชิงปฏิบัติการจะเป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้สามารถสนองตอบด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มุ่งเน้นให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ได้ ปฏิบัติเป็น โดยออกแบบให้คำนึงถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนทั้งแง่บวกและแง่ลบ กระบวนการที่จะเตรียมความพร้อมของชุมชนทั้งบทบาทเชิงรุกและเชิงรับในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาทักษะด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานคุณภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามขีดความสามารถ การประกอบอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว การเสริมสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือด้านแนวทางในการพัฒนากลุ่มให้มีความพร้อมโดยหน่วยงานภายนอกหรือผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ 2 กลุ่มหลัก คือ ชุมชนท้องถิ่น และกลุ่มองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยมีภาคีสำคัญที่ให้การสนับสนุนเบื้องต้น คือ วิทยากรจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงเจ้าหน้าที่จากกรมอุทยานแห่งชาติที่บาลาน องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นต้น ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่ความร่วมมือแบบพหุภาคีเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชนเป็นฐานต่อไปในอนาคต โดยมุ่งเน้นการวางกรอบการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการวางแผนเมืองโดยใช้แนวคิดการถักทอเครือข่ายแบบสายใย ในการออกแบบพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยกลยุทธ์การวางแผนพัฒนาพื้นที่อำเภอจะมุ่งปรับโครงสร้างการผลิตของแต่ละพื้นที่ให้สนับสนุนกัน ไม่แก่งแย่งแข่งขันชิงเด่นกันเอง นอกเหนือไปจากพื้นฐานของความเป็นการท่องเที่ยวสีเขียว หรือ Green Tourism ตั้งแต่การสวมหัวใจสีเขียวในใจของชาววังน้ำเขียวเพื่อสร้างแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวที่มีการบริหารจัดการตามกรอบนโยบายและการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

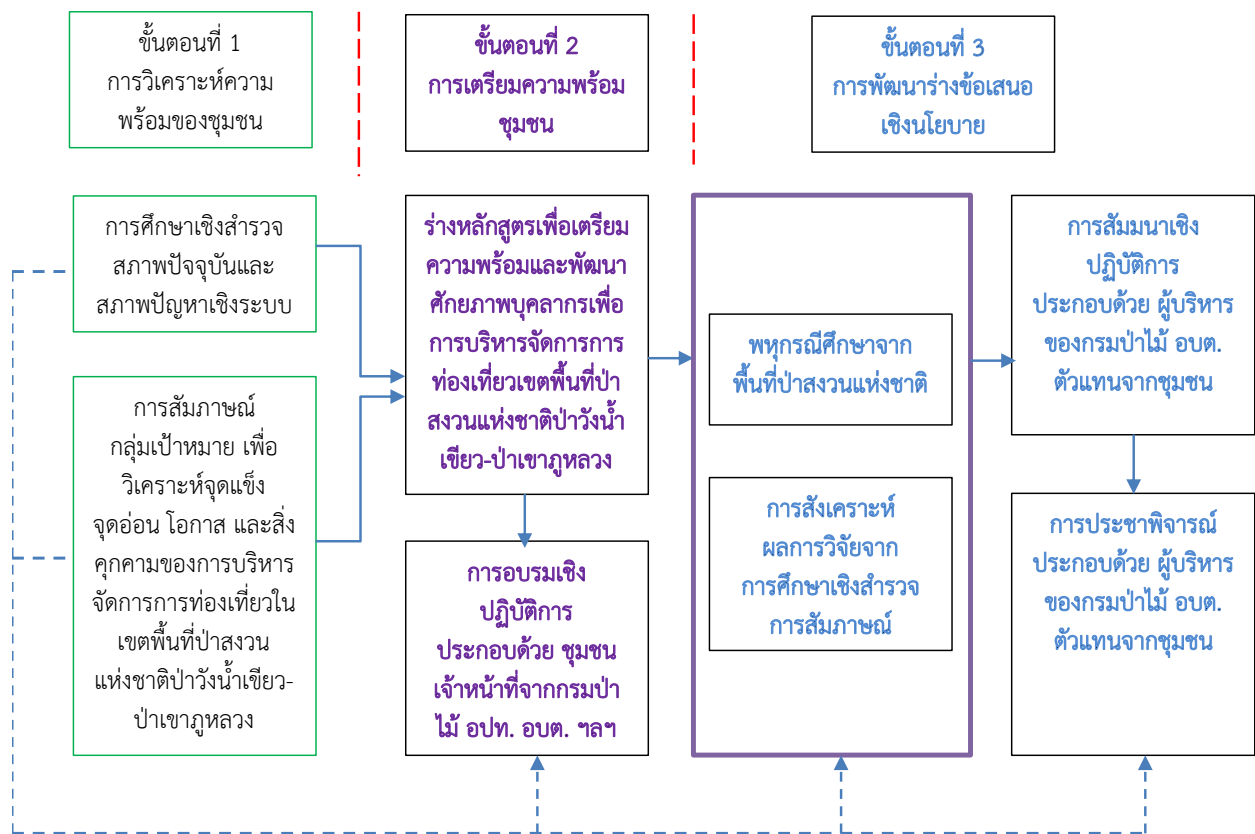
หมู่บ้านวังน้ำเขียวเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่านานาพันธุ์ เช่น ช้าง กระต่าย เป็นต้น แต่นักท่องเที่ยวยังไม่นิยมเข้ามาท่องเที่ยวมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวแบบจร หรือผ่านทางไปยังพื้นที่อื่น เช่น กลุ่มนักปั่นจักรยาน ความต้องการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ชุมชนไม่ต้องการให้มีการแบ่งเขตหรือกั้นเขตป่าไม้ เพราะส่งผลกระทบต่ออาชีพของคนในชุมชน ดังนั้น การบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะต้องเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ความต้องการทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงพื้นที่และเส้นทางจักรยานให้มีความปลอดภัย สะดวกสบาย และการปรับทัศนคติที่มีต่อชุมชนในเรื่องการจัดการป่า เพราะชุมชนไม่ใช่ผู้ทำลายป่าไม้ แต่เป็นการสนับสนุนและเกื้อกูลกันในการดูแลและอนุรักษ์ป่า ดังนั้น หากมีการอบรมเพื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างคนในพื้นที่และคนภายนอกที่เข้ามาจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีในการจัดการขยะมูลฝอย การดูแลรักษาป่าสงวนแห่งชาติร่วมกัน

2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

จากหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนารอบแนวคิดการวิจัยของโครงการย่อยที่ 2 มุ่งเน้นที่จะวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” กลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนต่อการท่องเที่ยว คือ การศึกษากระบวนการที่จะเข้าใจบทบาทชุมชนต่อการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนในการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ที่มีต่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทย และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว และไม่เพิ่มภาระให้กับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจะเป็นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาเชิงระบบ เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการเตรียมความพร้อมชุมชน และการร่างหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง นำเสนอในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

โครงการวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” มีเป้าหมายงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทั้งในส่วนของจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสนับสนุนของภาครัฐ และการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นงานวิจัยประยุกต์ทางสังคมศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จึงมีกระบวนการวิจัยวิจัยเชิงสำรวจ มีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้คำตอบที่ลุ่มลึกและชัดเจน ส่วนการวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ การดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานจะทำให้สามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างละเอียดสมบูรณ์มากขึ้น

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้วิจัยแบ่งประชากรผู้ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยนี้ จำนวน 43,089 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2555)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรในเขตพื้นที่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการศึกษา ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว จำนวนประชากร 8,120 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี จำนวนประชากร 9,323 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบลระเริง จำนวนประชากร 5,874 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ จำนวนประชากร 11,314 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี จำนวนประชากร 6,518 คน

และเจ้าหน้าที่จากองค์กรของภาครัฐ ตัวแทนชุมชน และเอกชน ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน ห้วยน้ำเค็ม
- ผู้ใหญ่บ้านอุดมทรัพย์พัฒนา
- ผู้ใหญ่บ้านบ้านโนนสีทอง
- ผู้ใหญ่บ้านวังน้ำเขียว หมู่ 9
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
- กรมอุทยานแห่งชาติที่ปลาน
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา

- สถานีฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา แปลงปักธงชัย
- สถานีฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษารั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงเลือกจากผู้แทนชุมชน และจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นตัวแทนจากหน่วยงาน เพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 20 คน ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สถานีฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา แปลงปักธงชัย
- สถานีฝักนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบวิจารณ์ญาณ ในการเลือกผู้แทนหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ตัวแทนหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน

การวิจัยเชิงปริมาณ

- 1) ประชากร ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- 2) วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน โดยส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ศึกษา โดยให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรตอบแบบสอบถามตามความสมัครใจ เป็นการสุ่มตัวอย่างวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ตัวแทนหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “การเตรียมความพร้อม และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม 2561 จำนวนทั้งสิ้น 6 วัน ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช จังหวัดนครราชสีมา โดยเป็นตัวแทนจากหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่ กรมป่าไม้ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด กิฬาจังหวัด เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสระแกราช สถานีวิจัยและฝักินิสิตวังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มก. เป็นต้น รวมถึง ตัวแทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 46 คน

หน่วยงาน	จำนวนคนที่เข้าอบรมทั้งหมด
กรมป่าไม้	9 คน
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	1 คน
สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	3 คน
สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสระแกราช	2 คน
สถานีวิจัยและฝักินิสิตวังน้ำเขียว คณะวนศาสตร์ มก.	2 คน
หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	2 คน
องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์	2 คน
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา	3 คน
อุทยานแห่งชาติทับลาน	2 คน
ตัวแทนชุมชน	17 คน
ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน	3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบแบบสอบถามเพื่อสำรวจความพร้อมของชุมชน และการประเมินสมรรถนะของชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินและวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในรายละเอียดเพิ่มเติมโดยเฉพาะปัญหาเชิงระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แบบประเมินความถี่ของพฤติกรรม (rating scale) หรือมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความพร้อมของบุคลากรต่อการเที่ยว และสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยกระบวนการศึกษาจะเน้นการวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) ของชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวางกรอบการพัฒนา รูปแบบ หลักสูตร ระยะเวลา เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมาที่พึงประสงค์ รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา แบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง ความรู้สึกความคิดเห็น โดยการส่งไปรษณีย์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด มีหลายตัวเลือกให้ตอบ โดยทำการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยวการจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่าง หลากหลาย เป็นต้น ข้อมูลข้างต้นจะเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินและวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในรายละเอียดเพิ่มเติมโดยเฉพาะปัญหาเชิงระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แบบประเมินความถี่ของพฤติกรรม (rating scale) หรือมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ความพร้อมของบุคลากรต่อการเที่ยว และสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคณะผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยกระบวนการศึกษาจะเน้นการวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) ของชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวางกรอบการพัฒนา รูปแบบ หลักสูตร ระยะเวลา เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่บุคลากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมาที่พึงประสงค์ รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด มีหลายตัวเลือกให้ตอบ ใช้ระดับการวัดแบบ rating scale มีระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (interval scale) โดยกำหนดระดับ 5 คะแนน (5 = มากที่สุด และ 1 = น้อยที่สุด) ประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน โดยรอบ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และ

พันธุ์พืช การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยวการจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่าง หลากหลาย เป็นต้น

ระดับความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
น้อยที่สุด	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด
น้อย	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย
ปานกลาง	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง
มาก	3.42-4.23	มีความสำคัญมาก
มากที่สุด	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด

การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินการร้องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมถึงแนวทางการพัฒนาและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับเจ้าหน้าที่ บุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลความต้องการของบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง มีการตรวจสอบเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ โดยหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้มีความตรง ความเที่ยง โดยหาค่า Index of item objective congruence หรือ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา การตรวจสอบโดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

ให้คะแนน	+1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน	0	ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน	-1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

โดยใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC	คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
R	คือ คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ
$\sum R$	คือ ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
N	คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้
2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

การศึกษาสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด มีหลายตัวเลือกให้ตอบ ใช้ระดับการวัดแบบ rating scale มีระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (interval scale) โดยกำหนดระดับ 5 คะแนน (5 = มากที่สุด และ 1 = น้อยที่สุด) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก คือ ข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ 2 คือ การศึกษาความพร้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยเครือข่ายภาคประชาชน บนหลักวัฒนธรรม จิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี การสื่อสาร และเครื่องมือเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ โดยมีรายการดังนี้ เส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว กฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวนการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า การเรียนรู้ธรรมชาติ สมุนไพร เพื่อสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ เป็นต้น ส่วนที่ 3 คือ การประเมินสมรรถนะของบุคลากร เป็นลักษณะของการประเมินระดับสมรรถนะตนเอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบเพิ่มเติมในด้านรายละเอียดอย่างกว้างในการนำไปสู่การดำเนินงานออกแบบหลักสูตร และวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมในลำดับต่อไป โดยข้อคำถามสอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ และระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดย UNESCO แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ข้อมูลด้านความพร้อมและสมรรถนะของบุคลากร ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ข้อมูลความพร้อมของชุมชน การศึกษาสมรรถนะของบุคลากร และสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การแปลความหมายจากคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น มีดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
น้อยที่สุด	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด
น้อย	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย
ปานกลาง	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง
มาก	3.42-4.23	มีความสำคัญมาก
มากที่สุด	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด

นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถามแล้ว คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อซักถามรายละเอียด ประเด็นปัญหาเพิ่มเติม ความต้องการด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้าง และประเด็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าและบันทึกเสียงควบคู่กับการจดบันทึกข้อมูลเพื่อนำกลับมาวิเคราะห์และประมวลผล ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) **แบบสังเกต** เป็นแบบสังเกตเพื่อศึกษาข้อมูลลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ข้อมูลปฐมภูมิ มีรายละเอียดครบ ไม่มีปัญหาเรื่องปกปิดข้อมูล ประกอบด้วยประเด็นการสังเกต ดังนี้

- 1.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวม
- 1.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ปรากฏโดยการสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณของแต่ละหน่วยงานต่าง ๆ
- 1.3 ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- 1.4 บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน

การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน เพื่อซักถามด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผลของการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน พบว่า ชุมชน ตัวแทนองค์กร เสนอแนวคิดด้านการพัฒนาจัดการ ปัญหา ข้อมูลชุมชน เพื่อนำไปสู่การการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาเชิงสำรวจสภาพปัจจุบันร่วมกับผลจากการอภิปรายกลุ่ม นำไปสู่การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งคุกคามของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และพหุกรณีศึกษาเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มาสังเคราะห์ผลจากทั้ง 3 แหล่ง ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้

- 2.1 จุดเด่น จุดด้อยทางกายภาพของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวม
 - 2.2 อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 - 2.3 ภัยคุกคามที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 - 2.4 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 2.5 สมรรถนะและความพร้อมของบุคลากรต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมา
- 3) **แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interviews)** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้
- 3.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมา
 - 3.2 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย
 - 3.3 การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมา
 - 3.4 ปัญหาและความวิตกกังวลต่าง ๆ ที่สืบเนื่องจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

3.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) ของชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวางกรอบการพัฒนารูปแบบ หลักสูตร ระยะเวลา เทคนิคที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะปัญหาเชิงระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในพื้นที่โดยการวางแผนในการออกแบบหลักสูตร และการฝึกอบรมให้มีความสามารถในการรองรับ หรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้

แบบสอบถามประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มี 2 ตอน โดยตอนที่ 1 จะศึกษาข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ข้อมูลความพร้อมและสมรรถนะของบุคลากร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ส่วนที่ 2 สมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพปัญหาจากการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาเอกสารและงานวิจัยในพื้นที่ และการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน เพื่อซักถามรายละเอียดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษาเพิ่มเติม โดยตัวแทนเจ้าหน้าที่และบุคลากรในองค์กรของภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ได้ให้รายละเอียดด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ด้านสมรรถนะของบุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงความพร้อมด้านการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการวางแผนในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเริ่มจากการประชุมชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินการโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตัว เป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นร่วมกันการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน โดยตัวแทนชาวบ้าน ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา กำนันผู้ใหญ่บ้าน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และภาคเอกชน เป็นต้น ให้ความร่วมมือในการเข้ารับฟังและแสดงความคิดเห็น รวมถึงเข้าใจทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้

แนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย เริ่มจากการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้น โดยเริ่มจากการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาการท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็ง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่สังเกต

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่สังเกต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
การลงพื้นที่สังเกต ได้ในช่วงสองเดือนแรกของการศึกษาวิจัย ทำให้ทราบขอบเขตของพื้นที่ศึกษา ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการออกแบบหลักสูตร ซึ่งการสังเกตประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป้าหมาย การออกแบบป้ายสื่อความหมาย การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผ่านมา ความพร้อมของบุคลากรในการรองรับการท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากภารกิจหลัก โดยลงพื้นที่สำรวจ ดังนี้

1. สถานีฝักินีสวนศาสตร์วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. พื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
3. สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้

การรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา หน่วยงานละ 1 คน โดยมีเป้าหมายในการศึกษากับผู้บริหารหน่วยงาน ที่มีหน้าที่กำหนด/ขับเคลื่อนนโยบายและแผน ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ อยู่ในช่วงเดือนกันยายน 2560

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เริ่มจากการหาพบผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน ในการเป็นผู้แทนในการรับแบบสอบถาม และกระจายแบบสอบถามไปยังบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน จากนั้นติดต่อเพื่อขอส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และรวบรวมแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ โดยมีการโทรศัพท์ติดต่อเพื่อแจ้งให้ผู้แทนทราบหลังจากส่งแบบสอบถามไปแล้ว 1 สัปดาห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใดๆ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ครบทั้งหมด และได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี จึงได้รับแบบสอบถามที่ตอบครบทุกข้อคำถามคืนทั้งหมด จากนั้น นำผลของการตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน เพื่อซักถามด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผลของการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน พบว่าชุมชน ตัวแทนองค์กร เสนอแนวคิดด้านการพัฒนาจัดการ ปัญหา ความพร้อมและสมรรถนะของบุคลากรในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

- การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมา
- ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมาย
- การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง-วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาสถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินการการท่องเที่ยว โดยแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยว และส่วนของผู้รับนโยบาย ผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน จาก 9 หน่วยงาน โดยกลุ่มเป้าหมายมีภารกิจ บทบาท และผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มีระยะเวลาทำงานเฉลี่ยประมาณ 11 ปี นับว่าเป็นระยะเวลายาวนานที่จะเห็นและวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินงานของหน่วยงาน และทิศทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้เป็นอย่างดี

การสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

- ผู้จัดการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 25 ปี
- หัวหน้างาน (ระดับ 6) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 15 ปี
- หัวหน้า (ระดับ 6) งานแผนงานและประเมินผล ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน 11 ปี
- หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 13 ปี
- ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 16 ปี
- นายกสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ระยะเวลา 4 สมัย (8 ปี)
- เจ้าหน้าที่พัฒนาการท่องเที่ยว ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 6 ปี
- เจ้าหน้าที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ
- เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา
- หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) ระยะเวลาทำงานในหน่วยงาน ประมาณ 29 ปี

ภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย 5 หน่วยงานที่มีภารกิจและการดำเนินงานสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ 2 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ที่มีการกำหนด

ภารกิจด้านการท่องเที่ยวไว้ชัดเจน ส่วนของ 3 หน่วยงาน ระดับการกำหนดนโยบาย มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา และสมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา และ 4 หน่วยงานที่ไม่มีการกำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8

นอกจากการศึกษาเชิงสำรวจสภาพปัจจุบันร่วมกับผลจากการ นำไปสู่การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งคุกคามของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และพหุกรณีศึกษาเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มาสังเคราะห์ผลจากทั้ง 3 แหล่ง ประกอบด้วย ประเด็นคำถาม ดังนี้

- จุดเด่น จุดด้อยทางกายภาพของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวม
- อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- ภัยคุกคามที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- สมรรถนะและความพร้อมของบุคลากรต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมา

3.4 การวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล

แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด มีหลายตัวเลือกให้ตอบ ใช้ระดับการวัดแบบ rating scale มีระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (interval scale) โดยกำหนดระดับ 5 คะแนน (5 = มากที่สุด และ 1 = น้อยที่สุด) ประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว การจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่าง หลากหลาย เป็นต้น

การประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม ได้มีการนำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ท่านที่หนึ่ง ดำรงตำแหน่งอาจารย์และดำรงตำแหน่งผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ท่านที่สอง หัวหน้าภาควิชาการศึกษาต่อเนื่อง และอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และท่านที่สาม อาจารย์ประจำ คณะสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำการพิจารณาและประเมินข้อคำถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยในส่วนที่ 1 และ 3 ทุกข้อคำถามมีความ

สอดคล้อง แต่ส่วนที่ 2 ต้องมีการปรับปรุงข้อความบางข้อ เนื่องจากการใช้คำในการบ่งชี้ระดับสมรรถนะยังไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร จึงมีการปรับปรุงข้อความและเพิ่มเติมข้อความบางข้อความ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการทำกรณีนำร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมถึงแนวทางการพัฒนาและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีกระบวนการในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ประกอบด้วย การหาความเที่ยงตรงและการหาความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การวัดความเที่ยงตรง (validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ได้แก่ ความสอดคล้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้องเหมาะสมของภาษาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มบุคลากรที่ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือและความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำผลการทดสอบมาปรับปรุงข้อความ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ก่อนนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ศึกษา โดยผลคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งเป็นการวัดความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่มีวิธีการวัดที่เป็นลักษณะต่อเนื่อง สำหรับการทดสอบในครั้งนี้ ทำการทดสอบค่า Cronbach's Alpha ใน 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.97 หมายถึงแบบสอบถามส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง

2.2 ส่วนสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.923 หมายถึงแบบสอบถามส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง

2.3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และคำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.944 หมายถึงแบบสอบถามส่วนนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูงเช่นเดียวกัน

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับจุดประสงค์ โดยนำผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านมารวมผลคะแนนเพื่อคำนวณหาความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับคำถามที่สร้างขึ้น ดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

- +1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง
- 0 = ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้
- 1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ระบุไว้

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา มีค่าดัชนีความสอดคล้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลของการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ราย มีผลดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความทุกข้อ แต่ขอให้เพิ่มเติมข้อความเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านการเกษตรที่เป็นไฮไลต์สำคัญของพื้นที่วังน้ำเขียว โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่เป็นรายได้สำคัญของคนในพื้นที่ และโดดเด่นกว่าสินค้าเกษตรประเภทอื่น โดยแต่ละข้อความมีค่าเฉลี่ย IOC คือ 1

ส่วนที่ 2 สมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ราย เห็นตรงกันว่ามีความสอดคล้องอยู่ที่ 1 แต่ผู้ทรงคุณวุฒิรายที่ 3 ให้ความเห็นว่าข้อความควรปรับปรุงให้มีลักษณะการวัดเชิงพฤติกรรมให้มากกว่านี้ จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับรายละเอียดในข้อความที่ 1, 2, 4, 5 และ 6 โดยในหัวข้อดังกล่าว มีค่าเฉลี่ย IOC คือ 0.33 จึงดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ส่วนข้อความอื่นมีค่าเฉลี่ย IOC คือ 1 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ดังปรากฏในภาคผนวก ข

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่ามีความสอดคล้องด้านเนื้อหา โดยแต่ละข้อความมีค่าเฉลี่ย IOC คือ 1

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญรายที่ 1 เสนอแนะให้เพิ่มเติมข้อความในส่วนที่ 2 ข้อ 3 ให้สมบูรณ์ขึ้น

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญรายที่ 2 เสนอแนะว่า ต้องการให้เพิ่มเติมข้อความที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางเกษตร เนื่องจากพื้นที่วังน้ำเขียวมีสินค้าเกษตรนำเข้ค่อนข้างมาก มีความโดดเด่นกว่าสินค้าเกษตรที่ปลูกโดยคนในท้องถิ่น จึงควรระบุข้อความไว้ในทุกตอน

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญรายที่ 3 เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแบบสอบถามในตอนที่ 2 ข้อมูลความพร้อมและสมรรถนะของบุคลากร ในข้อ 1, 2, 4, 5 และ 6 เพื่อให้เป็นข้อความที่เหมาะสมกับการประเมินสมรรถนะหรือความสามารถ เนื่องจากข้อความเดิมเป็นการวัดความรู้และความจำเท่านั้น

3.5 การแปลผลข้อมูล

การแปลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่จะกล่าวถึงเป็นอันดับแรก คือ การวิเคราะห์เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการ โดยการแปลผล มีดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ คือการนำข้อมูลที่นักวิจัยรวบรวมมาได้ซึ่งเป็นข้อมูลดิบมาจัดให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่โดยเรียงจากค่ามากไปหาน้อย แล้วนับจำนวนความถี่ เพื่อนำไปวิเคราะห์และนำเสนอเป็นค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ค่าสัดส่วน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น

1.1 การแจกแจงความถี่แบบทางเดียว การแจกแจงความถี่แบบทางเดียวเป็นการแจกแจงความถี่ทีละตัวแปร โดยนำข้อมูลของตัวแปรหนึ่งตัวมาจัดเป็นหมวดหมู่ แล้วนับจำนวนความถี่เพื่อการนำเสนอ

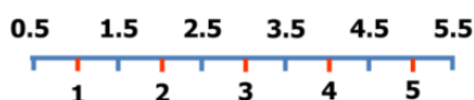
2. ค่าเฉลี่ยที่คำนวณจากแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า (rating scale) มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้หลักของการหาขอบเขตจำกัดของช่วงคะแนน แต่ค่า 0.50 – 0.99 และ 5.01 – 5.50 ไม่มีในขอบเขตของข้อมูลจึงตัดออก

สูตรการคำนวณค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}$$

การหาค่าเฉลี่ยใช้สำหรับตัวแปรที่วัดในมาตราอันดับ หรืออัตราส่วน ตัวแปรที่วัดในมาตรานามบัญญัติหรือเรียงอันดับไม่สามารถคำนวณค่าเฉลี่ยได้ โดยค่าเฉลี่ยที่คำนวณจากแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า (rating scale) มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

มีการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
น้อยที่สุด	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด
น้อย	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย
ปานกลาง	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง
มาก	3.42-4.23	มีความสำคัญมาก
มากที่สุด	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวัดการกระจายของข้อมูลที่นิยมมากที่สุด คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น
การวัดการกระจายรอบค่าเฉลี่ย เป็นค่าเฉลี่ยของการกระจายของข้อมูลจากค่าเฉลี่ยของข้อมูล

สูตรการคำนวณส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีดังนี้

$$s = \sqrt{\frac{\sum(x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นแนวทางการยกระดับความสามารถชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการบริหารจัดการอย่างธรรมาภิบาล โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม วางแผน ตัดสินใจ พัฒนา บริหารจัดการ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ และเข้าถึงการพัฒนาศมรรถนะของชุมชนด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการเปลี่ยนแปลง นอกเหนือจากนี้ กระบวนการสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะมี 3 กระบวนการ ได้แก่ (1) การค้นหาปัญหา และประเด็นร่วมกัน เพื่อร่วมมือกันในการสืบค้นปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องกัน (2) การวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการชุมชน รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีส่วนสนกรวางแผนร่วมกัน และ (3) การปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาปัญหาร่วมกันแล้ว การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามาเพื่อไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการกิจกรรม การตัดสินใจอย่างมีทิศทาง

ผลการศึกษาในรอบเดือนมิถุนายน ถึง พฤศจิกายน 2560 มีรายการดังนี้ (1) แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยว แบบฟอร์มการพัฒนาหลักสูตร (3) ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนด้านความพร้อม ความต้องการของชุมชน สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน (4) ข้อมูลความต้องการหรือความจำเป็นในเบื้องต้นเพื่อการจัดทำหลักสูตร หรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว (5) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย และการประเมินคุณภาพของเครื่องมือ (6) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และ (7) หัวข้อการฝึกอบรม และหลักสูตรการอบรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ผลการประเมินความพร้อมด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ผลการประเมินความพร้อมด้านการรองรับและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ที่ได้จากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รูปแบบองค์กรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด นครราชสีมา แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น แผนพัฒนาของหน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสีเขียว ผลกระทบของการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อน และมีการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมามีการยอมรับจากชุมชนในท้องถิ่น เพราะเป็นระบบการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันของนักท่องเที่ยวและชุมชนที่จะสามารถขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยให้ชุมชนมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากนี้ ยังสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการสร้างประโยชน์ร่วมกันในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียงให้เกิดขึ้น การแสดงออกด้านการยอมรับ ความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ

ส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ความร่วมมือจากภาครัฐและหน่วยงานเอกชนจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการร่วมมือกันในชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การท่องเที่ยวในหมู่บ้านวังน้ำเขียวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล โดยเฉพาะช่วงวันหยุดพักผ่อน จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างมาก ในภาพรวมของการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีสมรรถนะสูงได้ แหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายที่สำคัญ กระจายอยู่ใน 4 พื้นที่หลัก คือ สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช กรมป่าไม้ และพื้นที่สงวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว จะพบว่ากินพื้นที่ขนาดใหญ่ และเป็นพื้นที่ทับซ้อน ส่งผลต่อปัญหาด้านการวางแผนการพัฒนาที่จะคาบเกี่ยวกับหลายหน่วยงาน ซึ่งกลายเป็นข้อจำกัดและไม่คล่องตัวในการดำเนินการ แม้ว่าจะมีสมรรถนะอยู่ในระดับสูงและมีความน่าสนใจมาก ทำให้สามารถออกแบบรูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวได้ 2 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมกีฬานันทนาการ ประกอบด้วย กิจกรรมหลักคือการปั่นจักรยาน และการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย กิจกรรมหลักที่เน้นการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ด้านศักยภาพของพื้นที่และสมรรถนะในการพัฒนาการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่เดิม มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีค่อนข้างจำกัด เพราะขาดงบประมาณสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหารหรือการสนับสนุนองค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ประกอบกับ ยังไม่มีวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งที่จะร่วมกับสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้สหกรณ์การเกษตรเพื่อเป็นจุดจำหน่ายและกระจายสินค้าการแปรรูปด้านการเกษตร

การประเมินความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ พบว่า ชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมายยังขาดความรู้และความเข้าใจด้านการกฎหมายหรือสิทธิในการใช้ที่ดินทำกิน มีข้อจำกัดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สวยงาม การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างและกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้น ความต้องการด้านการพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมาย ข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ทับซ้อน มาตรฐานการรองรับนักท่องเที่ยว สิทธิในที่ทำกิน และข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเอื้อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ เช่น สมุนไพร ของป่า ไม้กวาด เป็นต้น และการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการเชื่อมต่อพื้นที่ทำกินกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และวิสาหกิจชุมชน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ ผู้ประกอบธุรกิจให้บริการท่องเที่ยวได้มีการจัดพื้นที่ให้บริการที่พักในรูปแบบบ้านพักสำหรับครอบครัว และแบบห้องพักรู้อยู่ได้แก่ อุดมทรัพย์วิลเลจ ฟาร์ม ที่มีความสะดวกสบาย มีพรรณไม้หายากต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวเดินเที่ยวชม มีการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการศึกษาดูงานธรรมชาติ มีการปลูกไม้ สำหรับนักท่องเที่ยวมาพักผ่อนใน

ยามเย็น มีพื้นที่จอดรถขนาดใหญ่ เจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการที่พักจ้างงานคนในชุมชนมาเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาด และดูแลบริเวณภายนอกที่พัก แต่ยังมีปัญหาด้านพื้นที่ที่คับแคบ เพราะเป็นพื้นที่ สปก. 4-01 จึงยังเป็นกรณีพิพาทระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของกรมป่าไม้ ผู้ประกอบธุรกิจมีความพร้อมด้านการให้บริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

การดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของพื้นที่อื่น เช่น พื้นที่ธารทาลี มีการพัฒนาเป็นจุดพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว มีร้านอาหารจำหน่ายส้มตำ และเครื่องดื่ม ชาวบ้านสร้างห้องน้ำแบบมุงสังกะสีให้บริการ จำนวน 3 ห้อง บริเวณนี้มีการจัดเตรียมพื้นที่สำหรับจอดรถ สามารถรองรับได้ 3-4 คัน แต่ไม่สามารถจอดรถขนาดใหญ่ได้ บริเวณธารทาลียังต้องพัฒนาด้านความสะอาด ป้ายสื่อความหมาย ท่อน้ำประปาที่พาดผ่านบริเวณลำธาร รวมถึงป้ายบอกระดับความลึกของน้ำ และอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัย ชุมชนยังไม่พร้อมด้านการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับต่ำ เช่น การรักษาความสะอาด ความปลอดภัยของการประกอบอาหาร มาตรฐานการให้บริการนักท่องเที่ยว รองรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดการผลกระทบของการท่องเที่ยว เป็นต้น

สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชได้พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในพื้นที่ เช่น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพรรณไม้ สัตว์ป่า หรือของป่า ซึ่งมีความน่าสนใจ และยังเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะที่ต้องการเดินทางเข้ามาในรูปแบบของการศึกษาดูงาน และประเภทที่เดินทางมาพักผ่อนก็สามารถรองรับได้ โดยเฉพาะสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชได้มีการพัฒนากิจกรรมการปลูกป่าตามศาสตร์พระราชานี้ ซึ่งอยู่ในระยะแรกของแผน จึงยังมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับน้อย แต่จะพัฒนาต่อไปจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ขณะนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเข้ามาเพื่อศึกษาดูงานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติติดต่อเข้ามาขอศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ได้ดำเนินการจัดการห้องเรียนวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ค่ายวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ค่ายโครงการวิทยาศาสตร์ โดยได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานห้องเรียนวิศวะ-วิทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ การป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนได้รับการยอมรับจากนักวิทยาศาสตร์ สถานศึกษา และมหาวิทยาลัยในการจัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน มีความโดดเด่นในเรื่องของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยอดเยี่ยม บริเวณรอบนอกของพื้นที่ศึกษา พบว่า มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังไม่พบว่าชุมชนหรือคนท้องถิ่นมีการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงมีการจัดตั้งร้านค้า ร้านอาหาร หรือที่พักค้างแรมที่มาตรฐานค่อนข้างต่ำ และยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ถนนที่ไม่ได้มาตรฐาน การเปิดปิดร้านอาหารไม่เป็นเวลา การตั้งร้านขายของฝากหรือของป่าบริเวณริมถนนอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ปลอดภัยกับนักท่องเที่ยวที่จอดรถแหวะซื้อ เป็นต้น

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ โดยจำแนกตามหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองโสมง พื้นที่หนองโสมงตั้งอยู่ปากทางเข้า ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะราบ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวส่วนเกินจากพื้นที่อื่นได้ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และหาของป่า ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำพวกอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งพึ่งพาสภาพอากาศ และราคาตลาด ส่วนที่เหลือไม่มี

ที่ดินทำกิน จึงประกอบอาชีพหาของป่า มีพ่อค้าคนกลางจากบ้านวังน้ำเขียวจะมารับซื้อเพื่อไปจำหน่ายต่อ การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามฤดูกาล คนส่วนใหญ่จะเดินทางในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว ผู้นำท้องถิ่นหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เริ่มและวางแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุน ชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีความพร้อมด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวค่อนข้างจำกัด ยังไม่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว หรือเสนอแนะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากยังไม่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเป็นสิ่งสำคัญหรือจำเป็น จึงยังมองว่าเป็นการขับเคลื่อนเฉพาะระดับเจ้าหน้าที่และบุคลากร การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ จึงยังมีน้อย รวมถึงไม่มีความพยายามที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กับการท่องเที่ยวด้วย

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านซับเต่า พื้นที่เป็นเนินเขาตั้งอยู่ใกล้กับเขตป่าวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ เช่น อำเภอครบุรี อำเภอปักธงชัย เขาเจียงทอง หาดจอมทอง อำเภอเสิงสาง และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ตำบลไทยสามัคคี มีสภาพอากาศดี พื้นที่บางส่วนเป็นป่าสลับกับที่อยู่อาศัยตามแนวเขามีสรวงรอยของค่ายและลานฝึกตำรวจตระเวนชายแดนเก่า และฝายกั้นน้ำ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ไร่นาสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย ปลูกไม้ยูคาลิปตัส เป็นต้น รายได้เสริมของครัวเรือนจากการเก็บของป่า และขายของป่า เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2552-2553 แต่ชะงักลงเนื่องจากเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หมู่บ้านซับเต่าเป็นเส้นทางที่ได้รับความนิยม แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ น้ำตก น้ำพุ เส้นทางล่องแก่งหิน จุดศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น ชุมชนต้องการให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์ องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ คือ การบริหารจัดการการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เอกสารสิทธิการใช้ที่ดิน การร่วมกันป้องกันการบุกรุกทำลายป่าและไฟป่า เป็นต้น

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยน้ำเค็ม เดิมเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่พักอาศัย ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่สาธารณะ อาชีพหลักของคนในพื้นที่ คือ การหาของป่า การค้าขาย และรับจ้าง กลุ่มผู้สูงอายุรับซื้อของป่าจากชาวบ้านวัยหนุ่มสาว เพื่อนำมาแปรรูปและจัดจำหน่าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่าโดยเด็กในชุมชน โดยกลุ่มผู้ซื้อคือนักท่องเที่ยว โดยไม่ผ่านคนกลาง หมู่บ้านซับเต่ามีการจัดการประชุมครัวเรือนเป็นประจำทุกเดือน ชุมชนร่วมทำกิจกรรมกับอุทยานแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง เช่น การบริหารจัดการกองทุนที่จัดสรรทุนและเงินปันผลสำหรับสมาชิกอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นถึงการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของการจัดการส่วนส่วนท้องถิ่น แนวคิดคนกับป่าอยู่ร่วมกันเป็นจิตสำนึกสำคัญของคนในพื้นที่ ชุมชนจึงต้องการให้เกิดส่งเสริมด้านการสร้างความเป็นเจ้าของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักปั่นจักรยาน การจัดหาสถานที่แวะพักสำหรับนักปั่นจักรยาน สิ่งอำนวยความสะดวก ร้านค้า ร้านอาหาร และการผสมผสานวิถีชีวิตชุมชนและการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน การเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้นำหมู่บ้าน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น มีความจำเป็นอย่างมากในอันที่จะลดทอนปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านซับพลู เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับตำบลไทยสามัคคีและโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน พื้นที่โดยรอบเป็นภูเขา มีทั้งบริเวณที่เป็นหุบและเขาปนกัน สภาพอากาศค่อนข้างดี มีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ ทัศนียภาพสวยงาม มีกลุ่มบ้านพักตากอากาศของข้าราชการอยู่

ส่วนหนึ่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 มีที่ดินเป็นของตัวเองและบางส่วนเช่าที่ดินจากนายทุน (ค่าเช่า 1,000 บาทต่อไร่) และอาชีพเสริม คือ การหาของป่าเพื่อการจำหน่าย โดยมีคนในหมู่บ้านอื่นที่อาศัยทางตอนล่างมารับซื้อไปขายต่อ ไม่นำไปขายเองเพราะเสียเวลาทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก การท่องเที่ยวอยู่ในระยะต้นของการพัฒนา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายบอกทางให้ชัดเจน นอกจากนี้หมู่บ้านซับพลูมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่ง มีผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พุทราณมสด มะขามแช่อิ่ม สมุนไพร เป็นต้น ปีที่ผ่านมาเริ่มมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัย (ปั่นจักรยาน ปั่นจักรยานวิบาก ขี่มอเตอร์ไซด์ ขับรถ ATV และอื่น ๆ) ส่วนมากจะเข้ามาในลักษณะของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมในพื้นที่โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ที่ผ่านมายังไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทอื่นเท่าที่ควร หมู่บ้านจึงพยายามที่จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักแบบชั่วคราว จุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นต้น การจัดสรรแนวเขตระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติจะต้องมีความชัดเจนเพื่อลดความเสี่ยงจากผลกระทบที่จะเกิดจากการลงทุน

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่และบุคลากร ยังมีความคลาดเคลื่อนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เนื่องจากบทบาทและหน้าที่สำคัญคือการปกป้องพิทักษ์ป่า จึงมีทัศนคติต่อการเข้าป่าของนักท่องเที่ยวว่าอาจจะเป็นการเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ ตัดไม้หวงห้ามเพื่อการพาณิชย์ เนื่องจากที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ป้องกันรักษาป่าที่ นม.4 (เขาภูหลวง) เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขาภูหลวงเข้าจับกุมผู้ครอบครองไม้หวงห้ามแปรรูปจำนวนมาก หลังจากพบไม้หวงห้ามแปรรูปชุกซ่อนเพื่ออำพรางได้แก่ ไม้แดง ไม้ประดู่ไม้พฤษภ ซึ่งเป็นการละเมิดพระราชบัญญัติป่าไม้ มาตรา 48 และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) ยังมีไม้พะยุง ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินจาก 26 คดี มูลค่ากว่า 20 ล้านบาท ซึ่งกรณีนี้ส่งผลต่อการพลิกแนวคิดในการดูแลพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ฯ แทนซึ่งจะต้องได้รับการอบรมให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการพื้นที่ โดยเฉพาะการวางแผนในการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมถึงวิธีการดูแลและท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าได้อย่างถูกต้อง

ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความสนใจในการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเฉพาะเส้นทางศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีคนวิถีป่า การเดินชมธรรมชาติป่า เช่น ทางเดินลอยฟ้า (canopy walkway) กิจกรรมโหนสลิง (fight of the gibbon) กิจกรรมกีฬาต่าง ๆ และต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของป่าและการท่องเที่ยวที่ลดแรงกดดันต่อธรรมชาติ ซึ่งในภาพรวมนับเป็นสัญญาณที่ดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา (ภุริวัจน์ เดชอุ่ม, 2559) จากการเดินทางสำรวจเส้นทางและประเมินความพร้อมของเส้นทางและผู้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่มีความพร้อม ป้ายสื่อความหมายยังไม่มั่นคงและแข็งแรง อีกทั้งขาดป้ายเตือนหรือห้ามเล่นกิจกรรมทางน้ำที่อาจเป็นอันตราย เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรเฝ้าระวัง และขาดงบประมาณในการดำเนินการปรับปรุงป้ายสื่อความหมาย ยังสามารถพบเห็นขยะได้ทั่วไป และชาวบ้านในพื้นที่เฝ้าขยะ ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ และไม่เหมาะสมกับการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางจักรยาน เนื่องจากมีควันค่อนข้างหนา อากาศไม่สะอาดบริสุทธิ์ อาจเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้

ภาพที่ 1 ป้ายห้ามการลอยอังคารบริเวณเขื่อนลำเชียงสาเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2561

ภาพที่ 2 เศษวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ถูกทิ้งข้างทาง บริเวณเขื่อนลำเชียงสา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2561

บริเวณเขื่อนลำเชียงสา ไม่มีร้านอาหาร ห้องน้ำ หรือที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่บนที่สูง มีพื้นที่กว้างใหญ่ เป็นพื้นที่เปิด นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถได้ 2 ฝั่งของเขื่อน และเดินเที่ยวชมบริเวณเขื่อนได้ ถนนรอบบริเวณมีความสะอาด แต่พบว่ามีเศษวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ถูกทิ้งไว้บริเวณป้าย และเสา ซึ่งอาจเป็นขยะที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาและทิ้งไว้ เนื่องจากบริเวณนี้ไม่มีถังขยะ ป้ายเตือนห้ามลอยอังคารและสิ่งปฏิกูล แต่ไม่พบป้ายเตือนห้ามลงเล่นน้ำ หรือป้ายบอกระดับความลึกของน้ำในเขื่อน

นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ คือ เล่นน้ำ ล่องแพ พายเรือแคนูหรือคายัค การพักผ่อนหย่อนใจ นั่งรับประทานอาหาร กิจกรรมเดินชมธรรมชาติบนทางเดินลอยฟ้า กิจกรรมไรต์ว นอนกางเต็นท์ดูดาว ชมพระอาทิตย์ขึ้น เรียนรู้ดาราศาสตร์และดวงดาวในยามค่ำ วาดรูป เป็นต้น แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ศาลาพัก ห่วงยางสำหรับกรณีฉุกเฉิน ป้ายเตือนป้ายบอกระดับความลึก ที่พักค้างแรม หรือลานกางเต็นท์ เป็นต้น

บริเวณธารน้ำที่มีร้านอาหารที่อยู่ในระยะ 5-10 เมตร จำนวน 2 ร้าน เป็นร้านส้มตำและร้านเครื่องดื่ม ในรอบรัศมี 100 เมตร มีร้านขายของชำ จำนวน 1 ร้าน ร้านอาหาร และร้านขายเครื่องดื่ม จำนวน 4 ร้าน ที่เป็นร้านขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นเพิง และที่เป็นส่วนหนึ่งของตัวบ้าน คือ ร้านชาบูหมุกะทะ การดำเนินการเป็นลักษณะการจัดการในครอบครัว ไม่มีกำหนดการขายที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะปิดร้าน ถนนเป็นพื้นลูกรัง เมื่อฝนตก ทำให้พื้นยุบ และเป็นหลุมเป็นบ่อ แม้ว่าทาง อบต. วังน้ำเขียวจะยื่นของบประมาณในการปรับปรุงถนนไปค่อนข้างนาน แต่ยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน มีการเตรียมพื้นที่สำหรับจอดรถ สามารถจอดรถเล็กได้ 2-3 คัน แต่ไม่สามารถรองรับรถขนาดใหญ่ได้ นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถบริเวณข้างถนนได้ แต่ก็ไม่ปลอดภัยกับการสัญจรนัก ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเปิดให้บริการห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นห้องน้ำแบบกั้นสังกะสี มีขนาดเล็ก จำนวน 3 ห้อง บริเวณธารน้ำไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลหรือรักษาความปลอดภัย มีเพียงป้ายเตือนห้ามนำสุรา-ของมีคมเข้าไปในพื้นที่ บริเวณนี้จึงค่อนข้างสกปรกเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก และไม่มีขยะบริการมากนัก รวมถึงมีเศษขยะชิ้นเล็กที่ทิ้งบริเวณด้านข้างธารน้ำ จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบบริเวณดังกล่าว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มองว่าขยะชิ้นเล็ก ไม่ใช่ขยะ เช่น ฝาขวด เปลือกขนม นอกจากนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ คือ เล่นน้ำ พักผ่อนหย่อนใจ นั่งรับประทานอาหารกลางวัน ถ่ายรูป เป็นต้น แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ศาลาพัก ร้านอาหารที่สะอาด ปลอดภัย ตู้ยาฉุกเฉิน ห่วงยางสำหรับกรณีฉุกเฉิน ป้ายเตือนระดับความลึก ป้ายบอกเวลาเปิดและปิด เป็นต้น

ภาพที่ 3 ป้ายเตือนที่ยังไม่ได้มาตรฐาน บริเวณลำน้ำ

ภาพที่ 4 ร้านขายอาหารข้างถนน และถนนที่ขรุขระ บริเวณธารท่าลี่ ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 5 ท่อส่งน้ำประปาพาดผ่านกลางลำธาร ที่ต้องการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

บริเวณเขื่อนลำเชียงสา ธารท่าลี่ มีพื้นที่จืดกรบ้าง แต่ไม่ได้เป็นการจัดสรรพื้นที่จืดกรอย่างชัดเจน โดยนักท่องเที่ยวสามารถนำรถส่วนตัวมาจอดได้ริมข้างถนน ไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคอยบริการดูแล หรือป้องกันอันตรายแก่ทรัพย์สิน ซึ่งอาจจะได้รับอันตรายจากการเฉี่ยวชน โดยเฉพาะธารท่าลี่ที่มีการปล่อยน้ำออกจากเขื่อนลำเชียงสา และฤดูน้ำหลากอาจเป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยว หากมีการระบายน้ำในปริมาณมาก และบริเวณขึ้นหิน เป็นหินขนาดใหญ่ และมีซอกหินที่อาจเป็นอันตรายในกรณีที่ก้วพลาด น้ำที่ระบายจากเขื่อนเป็นการป็นน้ำเพื่อการเกษตรเป็นหลัก ทำให้น้ำไม่สะอาดมากพอสำหรับการบริโภค และอาจมีสารเคมีจำพวกยาฆ่าแมลงปนเปื้อนในระดับสูง ซึ่งอาจเป็นอันตรายกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเด็กเล็ก

ภาพที่ 6 บริเวณจุดพัก ณ สถานีฝักนิสิตวนศาสตร์

บริเวณสถานีฝักนิสิตวนศาสตร์ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ มีพื้นที่จอดรถค่อนข้างกว้าง สามารถให้บริการจอดรถแก่นักท่องเที่ยวได้ รวมถึงมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้ความสะดวก และให้ข้อมูลเบื้องต้นด้านคำแนะนำสถานที่ต่าง ๆ สำหรับการท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง บริเวณสถานีฝักนิสิตวนศาสตร์มีพื้นที่กว้าง และมีพรรณไม้นานาชนิดและร่มรื่น เหมาะสมแก่การเป็นที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ คือ ศึกษาพรรณไม้ต่าง ๆ เรียนรู้ป่ากับกิจกรรมเดินป่า กิจกรรมเพื่อความบันเทิง เช่น การสแกน QR พรรณไม้หายาก เล่นน้ำในธารน้ำไหล เป็นต้น แนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ศาลาพัก จุดชมวิว มีการจัดอาหารและเครื่องดื่ม พื้นที่ขายผลผลิตจากป่า มีวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้หายาก แมลง หรือนก มีห้องน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 7 หลังคาสะแกราช บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช

ภาพที่ 8 พรรณไม้ยืนต้น บริเวณสถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์

ภาพที่ 9 เส้นทางที่กำหนดไว้เป็นเส้นทางปั่นจักรยาน ค่อนข้างรกและอาจเป็นอันตราย

บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช เป็นพื้นที่กว้าง เป็นพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ มีหอคอยระวังไฟ ได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ของสถานี ทำให้บริเวณสถานีค่อนข้างสะอาด และปลอดภัยในระดับหนึ่ง มีบ้านพักสำหรับวิทยากร หรือเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ จำนวน 3 หลัง และหอพักสำหรับ 2 อาคาร แยกเป็นหอพักชายและหอพักหญิง ห้องอาบนํ้ารวม มีบริการอาหารสำหรับผู้เข้ามาพัก แต่จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่ทราบล่วงหน้า มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในกรณีที่ทำหนังสือนำไปก่อน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การจัดบริเวณสำหรับนักท่องเที่ยวปลูกป่า และอาจมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อดูการเติบโตของต้นไม้ที่ปลูก ยิ่งหนึ่งสัปดาห์พรรณไม้ ป่านัจกรยานชมพื้นที่ป่า เส้นทางศึกษาพรรณไม้ต่าง ๆ การสอนให้นักท่องเที่ยวแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทางเดินลอยฟ้าศึกษาธรรมชาติ (canopy walkway) โหนสลิง ไร่องานจากหอคอย เป็นต้น แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางป่านัจกรยานให้ปลอดภัย เตรียมพรรณไม้หรือกล้าไม้ และจัดสรรพื้นที่ปลูกป่าให้นักท่องเที่ยว ตำแหน่งติดตั้งสลิงบริเวณหอคอย ค้นหาผลิตภัณฑ์ที่สามารถแปรรูปได้จากผลิตภัณฑ์จากป่า และเตรียมพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และจุดจำหน่ายสินค้าแปรรูป เป็นต้น

สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชตั้งอยู่บนพื้นที่ 4.5 หมื่นไร่ มีศักยภาพสูงมากในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มศึกษาดูงาน ซึ่งได้รับความนิยมสูงมาก ต้องจองล่วงหน้า 1 ปี ดำเนินการเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวได้ มีการจัดการแยกขยะที่เป็นระบบ แต่เดิมพื้นที่นี้เป็นสถานีฝึกทหารเวียดนาม เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ก็ถูกทิ้งร้าง สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชจึงนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์ต่อ บริเวณสถานี มีที่พัก และห้องประชุม เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติขนาดใหญ่สำหรับเยาวชน รองรับนิสิตและนักศึกษาจากต่างประเทศ สามารถรองรับได้ครั้งละ 170 คน ในอดีตเคยรับรองนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ แต่พบปัญหาด้านกายภาพหลายประการ เช่น การนั่งรถขึ้นเขาที่ถนนไม่ราบเรียบ ทำให้เกิดผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาการปวดเมื่อยต้นคอ ปวดศีรษะจากแรงกระแทก นอกจากนี้ การอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีราวจับ ทางลาดเอียงสำหรับรถเข็น เนื่องจากที่ผ่านมาเน้นการรองรับนักเรียนและนักศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

กิจกรรมที่สามารถพัฒนาได้ คือ จุดสูดโอโซน นอนชมพระอาทิตย์ตก นอนชมดาว เรียนรู้พรรณไม้ และสัตว์ป่าหายากในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถออกแบบและพัฒนาตามความจำเป็น ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทางเดินลอยฟ้าศึกษาธรรมชาติ (canopy walkway) พื้นลาดเอียงสำหรับรถเข็น พื้นที่เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน เช่น เกือบของป่า เกือบเห็ด เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสาร พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 6.4 ล้านคน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวกว่า 9,000 ล้านบาทในปี 2552 และในปี 2553 เกิดภัยพิบัติน้ำท่วมใหญ่ ความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงทางการเมือง และภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวต่อเนื่อง ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ลดลงถึงร้อยละ 10 การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน มีเครือข่ายการท่องเที่ยวมากมายให้การสนับสนุน และวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย หรือการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการส่งเสริมให้เกิดรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำบลไทยสามัคคี ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเงื่อนไขและผลกระทบต่อการเป็นพื้นที่มรดกโลกภายใต้การจัดการของภาครัฐที่ควรจะต้องส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม รวมถึงส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดสัตว์และพันธุ์พืชที่หายาก ให้เป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ ไม่ส่งผลกระทบหรือทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีลักษณะค่อนข้างไปทางการท่องเที่ยวแบบมวลชน

(mass tourism) คือ การที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแหล่งที่ได้รับความนิยมหรือรับรู้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาขึ้นแล้ว โดยมากนักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการความสะดวกสบายระดับหนึ่ง ไม่เน้นการเรียนรู้มากนัก และนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่แตกต่างกัน ลักษณะการท่องเที่ยวเช่นนี้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในพื้นที่ รวมถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว เป็นที่มาของปัญหาผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบต่อระบบนิเวศ

ผลการวิจัยของกรวิวัจ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่เหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเน้นการพักผ่อนหย่อนใจด้วยการเดินเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ยังไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ทั้งที่มีทรัพยากรธรรมชาติและเรียนรู้ระบบนิเวศวิทยาทางธรรมชาติที่สมบูรณ์และพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ส่วนใหญ่จำกัดเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อศึกษาหรือดูงานเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาออกสถานที่เท่านั้น ซึ่งไม่เปิดกว้างและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปได้ ขณะเดียวกัน เสี่ยงสะท้อนในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่หลากหลาย ทำให้นักท่องเที่ยวจำกัดเวลาด้านการค้างแรมเพียง 1-2 คืนเท่านั้น และการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับได้รับความนิยมมากที่สุด หากมีการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายจะช่วยให้นักท่องเที่ยวพักแรมได้นานขึ้น เกิดการกระจายรายได้มากขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีศักยภาพและกำลังซื้อที่ปรับตัวเพิ่มขึ้น¹⁰ ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวที่ควรพัฒนาในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงต้องมີลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ หรือตลาดเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นการเรียนรู้ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ โดยให้เห็นความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวรูปแบบนี้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ต้องการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักเรียนและนักศึกษา
2. การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เน้นความตื่นเต้นจากการดำเนินการกิจกรรมในแหล่งธรรมชาติ นักท่องเที่ยวได้เปิดโอกาสที่จะได้สัมผัสบรรยากาศความเป็นธรรมชาติ และสนุกกับกิจกรรมผจญภัย ซึ่งสามารถประยุกต์กิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายกันจาก กิจกรรม Fight of the Gibbon หรือการผจญภัยโหนสลิงจากต้นไม้สูง ณ บริเวณสถานีวิจัยสะแกราชทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความตื่นเต้น ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ธรรมชาติ และกีฬา ที่หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างที่สามารถประยุกต์ให้เข้ากับจุดเด่นของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้ดี

¹⁰ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557). ผลสำรวจของกรมการท่องเที่ยว พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อวันของนักท่องเที่ยวที่ปรับตัวสูงขึ้น

3. การท่องเที่ยวในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชน เน้นการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาอาชีพชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ใช้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่าและร่วมกันพัฒนาอย่างยั่งยืน การฝึกฝนคนในชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยเป็นมัคคุเทศก์อาสา การพัฒนาทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการให้บริการ เป็นต้น

แม้ว่าความพยายามที่จะลดข้อขัดแย้งหรือผลกระทบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติจะเป็นความพยายามมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน อย่างไรก็ตามผลกระทบที่มักจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างความต้องการการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์หลัก และการจัดการพื้นที่มรดกโลกที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลกเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ของตำบลไทยสามัคคีในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน มีการศึกษาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิการใช้ที่ดินทำกิน การเพิกถอนสิทธิการใช้พื้นที่บุกรุกป่า การพิจารณาคดีเพิกถอนสิทธิทำกิน รื้อถอนรีสอร์ทและบ้านพักที่บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ตามที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ มากมาย ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาความขัดแย้งและประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตำบลไทยสามัคคี รวมถึงอำเภอลำทะเมนชัย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดการพื้นที่มรดกโลก

การที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในกิจการการท่องเที่ยวตามหลักการข้างต้นได้ มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสนใจด้านเนื้อหา หลักการ รายละเอียดของการดำเนินการ การวางแผนร่วมกัน การกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อม และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง มีการกำหนดกรอบการบริหารจัดการอย่างชัดเจน มีแนวปฏิบัติที่สามารถทำได้และเห็นผลได้จริง ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้เกิดขึ้น

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยอาจมีลักษณะที่เป็นกิ่ง การเกษตร เป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีรูปแบบค่อนข้างหลากหลาย แต่ก็มีแกนการท่องเที่ยวจากการนำเสนอมรดกโลกด้านการเกษตรเป็นตัวชูโรงมาเป็นเวลานาน และมีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ก่อตัวขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เช่น จากการศึกษาสรุปการอนุรักษ์จัดการป่าเขาแผงม้า โดยองค์กรชุมชน ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา¹¹ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2548 เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ในปี 2550 เป็นการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่วังน้ำเขียว การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเครือข่ายและกระบวนการสื่อสารเพื่อ

¹¹ บริพัตร สุนทร. 2548. รูปแบบการอนุรักษ์จัดการป่าเขาแผงม้า โดยองค์กรชุมชน ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากสกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะเครือข่ายของชมรม เป็นเครือข่ายที่มีความหลากหลาย มีประธานชมรมเป็นศูนย์กลาง องค์ประกอบของเครือข่ายประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแกนนำ กลุ่มสมาชิกชมรม กลุ่มหน่วยงานและบุคคลภายนอกชมรม และกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยการสื่อสารภายในเครือข่าย พบว่า มีทั้งการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ คือ การประชุมและการสั่งการด้วยคำพูด และการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ คือ การพูดคุยกันโดยตรง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่ากระบวนการสื่อสารภายในเครือข่าย การสื่อสารของชมรมมีประเด็นการสื่อสารกัน 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นความเคลื่อนไหวต่างๆของชมรม ประเด็นทั่วไป และประเด็นการแก้ไขปัญหาต่างๆภายในชมรมโดยใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการที่มีทิศทางของการสื่อสารแบบสองทางทางในทุกประเด็นการสื่อสาร และยังพบว่าเส้นทางการไหลของข่าวสารเป็นแบบแนวนอนในทุกประเด็นการสื่อสารอีกด้วย อีกทั้ง การวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา^{12 13} พ.ศ. 2557 ดังนั้น การวิจัยเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสร้างฐานความรู้เพื่อยกระดับของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จให้เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งลีสตอร์ฝึกอบรมระยะสั้นที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะและเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่บุคลากร และชุมชนให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้ต่อไป

กลุ่มอนุรักษ์ผืนป่ามรดกโลกทับลาน-เขาใหญ่ออกแถลงการณ์ต่อต้านโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน ถึงหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทบทวนการเปิดถนนโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน ที่ทอดผ่านผืนป่ามรดกโลกกว่า 120 กิโลเมตร ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อนายทุนที่จะเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อร่อนนตัดผ่าน และทำธุรกิจที่สุ่มเสี่ยงต่อการทำลายระบบนิเวศ และชีวิตสัตว์ป่า แหล่งต้นน้ำ โครงการ 5 เขา 5 เชื้อนเป็นโครงการที่พาดผ่าน 5 อำเภอ คือ อำเภอปากช่อง วังน้ำเขียว ปักธงชัย ครบุรี และเสิงสาง มีจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเขา 5 ลูก คือ เขาใหญ่ เขาแผงม้า เขาภูหลวง เขาสลักได และเขามูลสามง่าม และเชื้อน 5 เชื้อน คือ เชื้อนลำพระเพลิง เชื้อนลำเชียงสา เชื้อนลำมูลบน เชื้อนลำแะ และเชื้อนลำปลายมาศ ระยะทางของโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน เฉพาะจากอำเภอปากช่อง มาถึงอำเภอวังน้ำเขียว ประมาณ 80 กิโลเมตร จากอำเภอวังน้ำเขียว ถึงอำเภอครบุรี (เส้นทางตัดใหม่) ประมาณ 19 กิโลเมตร ส่วนเส้นทางเขาภูหลวงที่ตัดแล้วเสร็จ ประมาณ 30 กิโลเมตร มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องในเชิงธุรกิจและเศรษฐกิจตามอ้างว่าเพื่อการอนุรักษ์ และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ เขา แม่น้ำ บริเวณเขาใหญ่ เขาทับลาน จะมีการดำเนินการตัดถนนกันไฟป่า โครงการนี้คาดว่าจะสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงนักลงทุนที่จะเข้ามาครอบครองพื้นที่เพื่อการทำประโยชน์ เช่น การสร้างรีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหาร สถานีบริการน้ำมัน ร้านสะดวกซื้อ ฯลฯ ชาวบ้านในพื้นที่สามารถเก็บของป่า เพื่อนำมาเป็นสินค้าสำหรับจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้อย่างไร้ดี ความกังวลและวิตกของคนในพื้นที่ และกลุ่มอนุรักษ์ผืนป่ามรดกโลกทับลาน-เขาใหญ่ คือ มลพิษ

¹² นันทน์ มุขแจ้ง. 2550. เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

¹³ เยาวลักษณ์ แก้วยอด. 2557. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

ทางเสียง จากเสียงเครื่องยนต์ มลพิษทางอากาศ จากท่อไอเสีย กลิ่น ควัน ซึ่งทางอุทยานเขาใหญ่ยังไม่มี มาตรการเพื่อรองรับปัญหา และยังไม่สามารถดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมโดยตรงและโดยอ้อม รวมถึงการจัดการผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และปัญหาที่จะพาดพิงถึงการ บริหาร จัดการในพื้นที่มรดกโลก จะต้องมีการศึกษาให้ละเอียด รอบคอบ

ผลการวิเคราะห์และประเมินสมรรถนะและความพร้อมของบุคลากร

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่จะทำให้เข้าใจสภาพ ปัญหาจากภายนอก เพื่อให้เข้าใจในภาพรวมของชุมชน จุดเด่น จุดด้อย ภาวะคุกคาม โอกาส ผลกระทบต่าง ๆ การท่องเที่ยวในชุมชน สมรรถนะของชุมชนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จากการประชุมรับฟัง ความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน และการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำ SWOT analysis คือการวิเคราะห์ โดย การสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็น การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง ภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงแง่มุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงโอกาสและ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่อาจส่งกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคาม และความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขา ภูหลวง หรือส่งเสริมให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชน การประชาสัมพันธ์เพื่อการสื่อสารกับ นักท่องเที่ยวในด้านภาพลักษณ์การเปิดตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ผลการประเมินการเตรียมความพร้อมสำหรับชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการ ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชนเพื่อ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยการทำกรณีนาร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมถึงแนวทางการพัฒนาและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นใน เบื้องต้นในการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนา สมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้นในการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จำนวนรวม 173 คน

เพศ	จำนวน/ คน	ร้อยละ
ชาย	98	56.65
หญิง	75	43.35
ไม่ระบุ	-	-
รวม	173	100
อายุ	จำนวน/ คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	6	3.47
21-30 ปี	51	29.48
31-40 ปี	44	25.43
41-50 ปี	34	19.65
51-60 ปี	35	20.23
61 ปีขึ้นไป	3	1.73
รวม	173	100
อาชีพ	จำนวน/ คน	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	47	27.17
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	7	4.05
แม่บ้าน	14	8.09
พนักงานเอกชน	1	0.58
นักเรียน / นักศึกษา	8	4.62
ค้าขาย	14	8.09
รับจ้าง	77	53.85
อื่น ๆ	3	1.73
รวม	173	100

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้นในการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จำนวนรวม 173 คน

ระดับการศึกษา	จำนวน/ คน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	63	36.42
มัธยมศึกษา	60	34.68
ปวช.	6	3.47
ปวส.	15	8.67
ปริญญาตรี	28	16.18
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.58
รวม	173	100

รายได้ต่อเดือน	จำนวน/ คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20,000	109	63.01
20,001-30,000	28	16.18
30,001-40,000	3	1.73
40,001-50,000	-	-
50,001-60,000	-	-
มากกว่า 60,000	1	0.58
ไม่ประสงค์จะระบุ	32	18.50
รวม	173	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 173 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 75 คน (ร้อยละ 56.65) ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 21-30 ปี เป็นจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.48 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 53.85 รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 27.17 ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษา ร้อยละ 36.42 และรองลงมาคือ มัธยมศึกษา ร้อยละ 34.68 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 63.01

ตารางที่ 2 ข้อมูลหน่วยงานต้นสังกัด และระยะเวลาในการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนรวม 173 คน

หน่วยงานต้นสังกัด	จำนวน/ คน	ร้อยละ
กรมป่าไม้	12	6.94

มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี	1	0.58
แม่บ้าน	1	0.58
สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8	2	1.16
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ปราจีนบุรี	1	0.58
หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม. 3	5	2.89
อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา	9	5.20
อช. ทับลาน	4	2.31
อช. สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	3	1.73
ไม่ระบุ	135	78.03
รวม	173	100

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ	จำนวน/คน	ร้อยละ
1-10 ปี	32	18.5
11-20 ปี	29	16.76
21-30 ปี	16	9.25
31-40 ปี	4	2.31
41-50 ปี	-	-
51-60 ปี	7	4.05
ไม่ระบุ	85	49.13
รวม	173	100

จากตารางที่ 2 หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กรมป่าไม้ จำนวน 12 คน อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา จำนวน 9 คน หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม. 3 จำนวน 5 คน อช. ทับลาน จำนวน 4 คน มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี จำนวน 1 คน สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 จำนวน 2 คน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ปราจีนบุรี จำนวน 1 คน อช. สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 3 คน และไม่ระบุหน่วยงานต้นสังกัด จำนวน 135 คนระยะเวลาในการประกอบอาชีพ คือ 1-10 ปี ร้อยละ 18.50 รองลงมา คือ 11-20 ปี ร้อยละ 16.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงระยะเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการอบรมในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์

ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ	จำนวน/คน	ร้อยละ
2 วันต่อเดือน	131	75.72
3 วันต่อเดือน	35	20.23
4 วันต่อเดือน	2	1.16
5 วันต่อเดือน	5	2.89
6 วันต่อเดือน	-	-
รวม	173	100

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ระยะเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการอบรม (เฉพาะวันหยุดสุดสัปดาห์) คือ 2 วันต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 75.72 รองลงมา คือ 3 วันต่อเดือน ร้อยละ 20.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบุคลากรต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (n = 173)

ความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง		ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
		5	4	3	2	1			
1.	ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบ	23 (13.30)	65 (37.57)	60 (34.68)	10 (5.78)	5 (2.89)	3.35	1.22	ปานกลาง
2.	ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่	22 (12.72)	81 (46.82)	55 (31.79)	15 (8.68)	-	3.63	0.81	มาก
3.	ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน	13 (7.51)	74 (42.77)	74 (31.79)	12 (6.94)	-	3.50	0.73	มาก
4.	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	24 (13.89)	77 (44.51)	54 (31.21)	18 (10.40)	-	3.61	0.85	มาก
5.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว	15 (8.67)	64 (36.99)	75 (43.35)	14 (8.09)	5 (2.89)	3.40	0.87	ปานกลาง
6.	การจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม	13 (7.51)	60 (34.68)	73 (42.20)	24 (13.87)	3 (1.73)	3.32	0.87	ปานกลาง
7.	ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่าง หลากหลาย	18 (10.40)	50 (28.90)	79 (45.66)	24 (13.87)	2 (1.16)	3.33	0.88	ปานกลาง
8.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	22 (12.72)	67 (38.73)	64 (36.99)	17 (9.83)	3 (1.73)	3.13	0.90	ปานกลาง
9.	มีสิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ	16 (9.25)	62 (35.84)	73 (42.20)	12 (6.94)	10 (5.78)	3.40	0.95	ปานกลาง
รวม							3.07	0.90	ปานกลาง
หมายเหตุ	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด							
	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย							
	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง							
	3.42-4.23	มีความสำคัญมาก							
	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด							

ตารางที่ 4 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ($\bar{X} = 3.61$) และความเข้าใจ

วัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$)

ตารางที่ 5 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 5 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ ชุมชน และบุคลากรด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (n = 173)

สมรรถนะของบุคลากรด้าน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว		ระดับความคิดเห็น							
		5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทาง จักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับ ครอบครัว	19 (10.98)	68 (39.31)	74 (42.77)	8 (4.62)	4 (2.31)	3.52	0.84	มาก
2.	การให้บริการด้านคำปรึกษาด้าน กฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่า สงวน	22 (12.72)	81 (46.82)	55 (31.79)	15 (8.67)	-	3.64	0.81	
3.	การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยว	13 (7.51)	74 (42.77)	74 (42.77)	12 (6.94)	-	3.51	0.73	
4.	การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า	24 (13.87)	77 (44.51)	54 (31.21)	18 (10.40)	-	3.62	0.85	
5.	การให้คำแนะนำด้านธรรมชาติ สมุนไพร เพื่อสุขภาพ	15 (8.67)	64 (36.99)	75 (43.35)	14 (8.09)	5 (2.89)	3.40	0.87	ปานกลาง
6.	การจัดการความหลากหลายของระบบ นิเวศในพื้นที่	13 (7.51)	60 (34.68)	73 (42.20)	24 (13.87)	3 (1.73)	3.32	0.87	ปานกลาง
7.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการ ท่องเที่ยว	18 (10.40)	50 (28.90)	79 (45.66)	24 (13.87)	2 (1.16)	3.34	0.88	ปานกลาง
8.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ	22 (12.72)	67 (38.73)	64 (36.99)	17 (9.83)	3 (1.73)	3.51	0.90	มาก
9.	การให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยว ด้านการเกษตร	16 (9.25)	62 (35.84)	73 (42.20)	12 (6.94)	10 (5.87)	3.36	0.95	ปานกลาง
รวม							3.12	0.86	ปานกลาง
หมายเหตุ	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด							
	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย							
	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง							
	3.42-.4.23	มีความสำคัญมาก							
	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด							

ตารางที่ 5 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของเจ้าหน้าที่และบุคลากรด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้าน กฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$)

ตารางที่ 6 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการ

ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (n = 173)

ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ		ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D	ระดับ
		5	4	3	2	1			
1.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	22 (12.72)	29 (16.76)	78 (45.09)	37 (21.39)	7 (4.05)	3.13	1.02	ปานกลาง
2.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ	21 (12.14)	29 (16.76)	80 (46.24)	35 (20.23)	8 (4.62)	3.12	1.01	ปานกลาง
3.	สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ	14 (8.09)	29 (16.76)	83 (47.98)	38 (21.97)	9 (5.20)	3.01	0.96	ปานกลาง
4.	การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมสุขภาพ	15 (8.67)	31 (17.92)	77 (44.51)	43 (24.86)	7 (4.05)	3.02	0.97	ปานกลาง
5.	การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว	13 (7.51)	40 (23.12)	61 (35.26)	52 (30.06)	7 (4.05)	3.00	1.00	ปานกลาง
6.	การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน	23 (13.29)	37 (21.39)	58 (33.53)	46 (26.59)	9 (5.20)	3.11	1.10	ปานกลาง
7.	กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน	18 (10.40)	38 (21.97)	56 (32.27)	49 (28.32)	12 (6.94)	3.01	1.09	ปานกลาง
8.	การสร้างเครือข่าย และการจัดการการท่องเที่ยวด้านการเกษตร	15 (8.67)	31 (17.92)	73 (42.20)	42 (24.28)	12 (6.94)	2.97	1.02	ปานกลาง
9.	การปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพ	15 (8.67)	29 (16.76)	75 (43.35)	45 (26.01)	9 (5.20)	2.98	0.99	ปานกลาง
รวม							2.74	1.02	ปานกลาง
หมายเหตุ	1.00-1.8.0	มีความสำคัญน้อยที่สุด							
	1.81-2.61	มีความสำคัญน้อย							
	2.62-3.42	มีความสำคัญปานกลาง							
	3.42-4.23	มีความสำคัญมาก							
	4.24-5.00	มีความสำคัญมากที่สุด							

ตารางที่ 6 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.12$) และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.11$) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.74$) ตามลำดับ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทัศนะเรื่องการบริหารจัดการโดยเฉพาะเรื่องการจัดการขยะในชุมชน และการพัฒนาด้านการสนทนาภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เพิ่มปริมาณสูงมากขึ้นในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา โดยเสนอให้มีการฝึกพูดและฟังเพื่อให้สามารถสื่อสารได้เข้าใจ สามารถแนะนำ หรือบอกต่อสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การนำเสนอศิลปะประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมไปถึงสามารถนำไปขยายโอกาสทางธุรกิจ และเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นไทยในสายตาของชาวต่างชาติ

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทำให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างบุคลากรในพื้นที่ที่มีความพร้อมและสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยกลุ่มตัวอย่างได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดอบรมและระยะเวลาที่เหมาะสม คือ ไม่เกิน 2 วันต่อเดือน ดังนั้น การจัดอบรมจึงควรจัดให้กระชับสั้น และใช้เวลาในการอบรมไม่นานมากนัก เพื่อไม่ให้กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการใช้เวลากับครอบครัวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หัวข้อสำหรับการอบรมที่ต้องการให้เกิดการพัฒนา ยังคงสอดคล้องกับผลการสำรวจในปี 2559 โดยภุริวัจ เดชอุ่ม (2559) ในภาพรวมที่ต้องการให้อบรมในหัวข้อของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ด้านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว นอกเหนือจากนี้ยังขาดองค์ความรู้ในการสื่อสารหรือบอกเล่าเรื่องให้แก่นักท่องเที่ยว ในมิติต่าง ๆ เช่น ประวัติ ประเพณี พื้นเพ องค์กรความรู้เฉพาะถิ่น อัตลักษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งจะนำมาเป็นหัวข้อในการพัฒนาหลักสูตรและบูรณาการร่วมกับหัวข้อที่ได้จากการประเมินสมรรถนะและความพร้อมของบุคลากรที่เป็นผลมาจากการวิจัยในครั้งนี้

ผลการประเมินจุดแข็งด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงมีจุดแข็งด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ จังหวัดนครราชสีมา มีจุดแข็งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ในพื้นที่วังน้ำเขียว คือ ไทยสามัคคี ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย ที่สามารถพัฒนาสู่การจุดเชื่อมโยงสู่โชคชัย มีผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ขึ้นชื่อ คือ พิมาย อำเภอโนนสูง มีเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่วนของพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์สามารถเป็นจุดเชื่อมจากอำเภอปากช่อง มายังตำบลอุดมทรัพย์ และเชื่อมต่อไปอำเภอปักธงชัยได้

- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาธุรกิจบริการการท่องเที่ยวครบวงจร เป็นการบริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสวนป่าเศรษฐกิจให้ได้มาตรฐานด้านการบริการ จึงมีความสะดวกสบาย บ้านพักสวยงาม มีระบบการให้บริการ มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดในเขตรับผิดชอบ จึงเกิดภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และชุมชนโดยรอบได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการสร้างรายได้ให้กับชุมชนรอบสวนป่า โดยเฉพาะชาวบ้านสูงอายุ และเด็ก เมื่อมีการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากธุรกิจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสวนป่าเศรษฐกิจ จึงเป็นแหล่งรายได้ที่จะนำมาสู่การกลับบ้านเกิดของหนุ่มสาววัยทำงานที่ยกย้ายถิ่นฐานเพื่อออกไปหารายได้ในพื้นที่อื่น

คนในพื้นที่มีความเข้าใจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและต้องการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการก่อตั้งรูปแบบของบริษัทประชารัฐ มีสินค้าพื้นเมืองขึ้นชื่อ มีการก่อตั้งธุรกิจขนาดย่อมของหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การเกษตรที่ชาวบ้านปลูกผักปลอดสาร หรือสินค้าพื้นเมือง รวมถึงยังมีสินค้าลงทะเลเบียนรับรองมาตรฐานเป็นการสร้างอาชีพที่ชุมชนได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชนจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากนี้ พื้นที่อ่างเก็บน้ำลำเชียงสาที่กำลังจะมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นความรับผิดชอบโดยตรงขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โดยจะเป็นสวนป่าแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เปิดให้บริการด้านการท่องเที่ยว และยังมีพื้นที่ที่สามารถเปิดให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณเขื่อนลำเชียงสาที่มีการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และปล่อยน้ำลงสู่ธารท่าลี่เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และนำมาสู่รายได้ให้กับชุมชนบริเวณใกล้เคียง หากได้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณข้างเขื่อนลำเชียงสาให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวแบบค้างคืน หรือประกอบกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ เช่น ล่องแพ พายเรือแคนู ฯลฯ โดยให้ชุมชนหรือคนในพื้นที่เข้ามาร่วมลงทุนให้เช่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็อาจจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับองค์กรและเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานสนับสนุนโดยขึ้นตรงกับผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา แม้ว่าจะไม่พื้นที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เป็นหน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัด มีความพร้อมด้านการผลักดันให้

เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย มีงบจัดสรรตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา โดยปี พ.ศ. 2560 ได้รับสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่เขาแผงม้า และยังได้งบประมาณเพื่อการแบ่งประเภทและจัดหาถึงขยะทั่วจังหวัด เนื่องจากเป็นวาระเร่งด่วน ยินดีให้การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ อบรมการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ต้องการให้มีการอบรมในหัวข้อการบริหารจัดการขยะในพื้นที่

- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต.ตำบลอุดมทรัพย์ และอบต.ไทยสามัคคี มีความเข้มแข็งและเป็นแกนนำด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีการกิจด้านการส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เร่งรัดการปรับปรุงมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และสุขอนามัยพัฒนา พื้นที่อนุรักษ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน โดยคงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

อบต. ตำบลอุดมทรัพย์ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้สามารถเปิดตัวแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ คือ ธารท่าลี่ ที่กำลังได้รับความนิยม โดยปัจจัยสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัด และความพยายามของคณะทำงานของ อบต. อุดมทรัพย์ และผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง อีกทั้งการสนับสนุนจากเครือข่ายการท่องเที่ยว เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ ที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ได้ดำเนินการผลักดันให้เกิดการพัฒนาธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่ โดยจัดทำมาตรฐานการประเมินโฮมสเตย์ขึ้นเองในเขตรับผิดชอบของอบต. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อขอรับการประเมินการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์จากกรมการท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมามีเพียงอุบลโฮมสเตย์แห่งเดียวที่มีความพร้อมในการขอรับการประเมินมาตรฐาน อบต. อุดมทรัพย์ดำเนินการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเป็นการกำหนดจุดเด่นเที่ยว เช่น วัด แหล่งซื้อไม้กวาด การบริการนวดแผนไทย มีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีความมากในปัจจุบัน คือ น้ำตกธารท่าลี่ ที่มีความงดงามตามธรรมชาติ เป็นธารน้ำไหลตลอดปี มีแหล่งต้นน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา และเขาโอโลตัง โดยภายหลังจากการอบรม อบต. อุดมทรัพย์ ได้นำองค์ความรู้มาต่อยอดโดยการปรับปรุงพื้นที่บริเวณธารท่าลี่ให้มีความสวยงาม ได้มาตรฐานด้านความปลอดภัย และยังปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนั้น ยังมีการปรับปรุงห้องน้ำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ แต่จำนวนห้องน้ำอาจจะยังไม่เพียงพอ ยังมีการเรียกค่าใช้บริการเล็กน้อย เนื่องจากเป็นห้องน้ำของคนในบริเวณใกล้เคียงที่ต้องการหารายได้เสริม นอกจากนี้ยังต้องจัดหาถังแยกขยะ และจัดอบรมชุมชนด้านการรักษามาตรฐานด้านความสะอาดของอาหาร และการให้บริการต่าง ๆ

องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี ตำบลไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินการจัดงานเบญจมาศบานในม่านหมอก โดยในปี 2561 จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 16 ระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ มีการจัดแสดงดอกไม้เมืองหนาวหลายสายพันธุ์ โดยมีไฮไลท์คือทุ่งดอกเบญจมาศ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งปลูกดอกเบญจมาศแหล่งใหญ่ในประเทศ และมีปลูกหลากหลายสายพันธุ์ตัดดอกส่งออกขายทั่วประเทศ ใน อำเภอน้ำเขียวจะมีการจัดงานเบญจมาศบานในม่านหมอกขึ้นเป็นประจำ

ทุกปี และมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย เช่น การประกวดและจำหน่ายดอกเบญจมาศ แปลงสาธิตดอกเบญจมาศหลากสายพันธุ์ การแสดงและจำหน่ายสินค้าผักเมืองหนาวปลอดสารพิษ แปลงเบญจมาศหลากหลายสายพันธุ์ ประติมากรรมต้นไม้ และสวนดอกไม้นานาชาติ ได้พบกับอากาศเย็นสบาย วังน้ำเขียวเป็นศูนย์กลางจำหน่ายเบญจมาศตัดดอกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชาววังน้ำเขียวเป็นอันดับหนึ่ง โดยเฉพาะเบญจมาศพันธุ์เรแกนที่มีกอกดอกเป็นช่อ ซึ่งมีทั้งดอกสีขาว เหลือง ม่วง ชมพู หลายสวนเบญจมาศเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวที่อยากเก็บภาพความงามของมวลดอกไม้ พร้อมด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเพลิดเพลินใจในวังน้ำเขียวได้อย่างไร้ขีดจำกัด

- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด การจัดกิจกรรมโรดโชว์ในพื้นที่ต่างจังหวัดเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาให้คนจังหวัดอื่นได้รู้จักมากขึ้น และตัวแทนสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ยังเป็นสมาชิกในคณะทำงานต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่วังน้ำเขียวอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบที่จะต้องดำเนินการดูแลส่งเสริม กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ผ่านมาสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา มาตลอดระยะเวลา 10 ปี เพราะการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้สำคัญของคนในจังหวัด ซึ่งทางสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา มีเป้าหมายจะขยายพื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับความนิยมหรือยังไม่เป็นที่รู้จัก โดยมีการประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา ในการเร่งทำแผนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหลัก และแหล่งท่องเที่ยวรองในจังหวัดให้เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกจากชมรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา เช่น ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเขาใหญ่ปากช่อง ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอด่านช้าง ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอพิมาย ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอปักธงชัย ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด่านเกวียน มีคณะกรรมการและสมาชิก จำนวน 46 คน มีบทบาทเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมขอม เส้นทางสายไหม โรงแรมและรีสอร์ทจำนวนมากสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อการจัดประชุมสัมมนาได้ นโยบายขับเคลื่อนของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา คือ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้มีสมรรถนะด้านการแข่งขันและรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น

- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ จัดสรร และจัดหางบประมาณซึ่งมาจากกรมการท่องเที่ยว ช่วยประสานงานในการยื่นเอกสารเพื่อขอเสนอโครงการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการท่องเที่ยว และกรมการท่องเที่ยว เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิถีไทย เช่น ประเพณีการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมถึงเป็นที่ปรึกษา และประสานงานเรื่องการจัดทำโครงการของชุมชนด้วย ที่ผ่านมา

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาได้มีส่วนช่วยประสานงานเรื่องการจัดทำโครงการ เป็นที่ปรึกษา และประสานงานในการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับชุมชน เรื่องการให้ความรู้ด้านมาตรฐานของโฮมสเตย์ให้กับชุมชน โดยผลักดันและอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชน จนสามารถขึ้นทะเบียนโฮมสเตย์ได้ถึง 3 แห่งในวังน้ำเขียว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมาประสบความสำเร็จในด้านการบริหารงาน และความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

- สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช

สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช มีภารกิจในด้านการฟื้นฟูป่า และปลูกป่า การปรับปรุงพรรณไม้เศรษฐกิจ การขำกล้ำไม้ ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราชมีการรองรับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจ คือ นักวิจัย นักเรียน และนักศึกษา การดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จุดชมวิว และการบรรยาย การอบรมต่าง ๆ ในหัวข้อเกี่ยวกับพรรณไม้ การอนุรักษ์ โดยจัดทำขึ้นเป็นโครงการเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศ ซึ่งหน่วยงานอาจเสนอขอของบประมาณเพื่อการสนับสนุน เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา

พื้นที่บริเวณสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราชสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะได้ เนื่องจากมีพื้นที่เป็นสวนป่าขนาดใหญ่ สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปลูกป่า การออกแบบผลิตภัณฑ์จากของป่า การเก็บของป่า การเรียนรู้พรรณไม้หายาก การเรียนรู้ระบบนิเวศป่า เป็นต้น โดยเริ่มเส้นทางที่จุดชมวิว ผานางดำ ซึ่งมีศาลานั่งพัก แต่อาจจะต้องปรับปรุงด้านกายภาพให้มีความสะอาด ปลอดภัย

หลังคาสะแกราชเป็นจุดชมวิวที่สวยงาม อยู่บนจุดที่สูงที่สุดของสถานีวิจัยสะแกราช

โปรแกรมที่สถานีวิจัยสะแกราชสามารถพัฒนาขึ้นได้ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการทางเดินลอยฟ้าชมธรรมชาติแบบพานอรามา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาพักผ่อนบนทางเดินลอยฟ้าชมธรรมชาติเหนือเรือนยอดไม้บริเวณจุดชมวิวที่สูงที่สุดของสถานีฯ โดยทำเป็นสะพานโครงเหล็กกันระดับความสูงประมาณ 1 เมตร เพื่อความปลอดภัย บางช่วงอาจทำเป็นกระจกใส เพื่อให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพเบื้องล่าง และภาพเหนือยอดไม้ เป็นมุมมองแบบพานอรามา 360 องศา ระยะทางประมาณ 350-400 เมตร สูงระดับ 20-25 เมตร นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับธรรมชาติ ศึกษาระบบนิเวศ เรียนรู้ความหลากหลายของพรรณไม้ และต้นไม้หายากชนิด

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา มีภารกิจครอบคลุมด้านน้ำและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรแห่งชาติ ด้านป่าไม้ ติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ไขปัญหา การรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับป่าไม้ และการขอใช้พื้นที่ ย้อนหลังไป 3 ปีก่อน มีหน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกรมป่าไม้เข้ามาผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมาย นักท่องเที่ยวไม่ลู่กล้าพื้นที่ หรือสร้างความเสียหาย ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้นตามมา

- หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว)

หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) มีภารกิจด้านการพัฒนา ประชาสัมพันธ์ นโยบายการท่องเที่ยว ปราบปรามป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า สัตว์ป่าสงวน การประชาสัมพันธ์กฎหมายต่าง ๆ โดยหน่วยงานได้มีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นหน่วยงานภาคสนามของกิจกรรมเสื่อภูเขาเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การประสานงานเรื่องการปรับพื้นที่ในการทำกิจกรรม และการกู้ภัย ซึ่งประสบความสำเร็จ การท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับ ไม่มีการรุกกล้าหรือทำลายทรัพยากรในพื้นที่ ไม่สร้างความเสียหาย ซึ่งส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เกิดขึ้น เมื่อการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น

จุดด้อยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการที่เหมาะสมโดยให้หน่วยงานของรัฐและตัวแทนชุมชนร่วมกันกำหนดแผนดำเนินการ เช่น การบูรณาการความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในภาคส่วนต่าง ๆ ภาคีเครือข่ายที่ยังไม่เข้มแข็ง การทำงานที่ยังแบ่งสัดส่วน ไม่เกิดการทำงานร่วมกัน การวางแผนการท่องเที่ยวค่อนข้างยากลำบากเพราะเป็นพื้นที่ทับซ้อนของหลายหน่วยงาน การกำจัดขยะในพื้นที่ การบริหารจัดการกำหนดจุดพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรอบ การปลูกจิตสำนึกให้การพัฒนาท่องเที่ยวไทย มีส่วนรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมได้กว่าในอดีต และนำไปสู่การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมที่แท้จริงกว่าที่ผ่านมา อัตราการจ้างงานด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านชุมชนท้องถิ่น ยังพบว่า ขาดกำลังคนด้านการบอกเล่าเรื่องราว หรือนำเสนอสิ่งต่าง ๆ เช่น ประวัติ ประเพณี พื้นเพ องค์ความรู้เฉพาะถิ่น อัตลักษณ์ ปรากฏชาวบ้าน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งในฐานะมัคคุเทศก์ หรือผู้สื่อความหมาย นอกเหนือจากนี้ หน่วยงานของภาครัฐส่วนใหญ่มองว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงภารกิจเสริม และสามารถให้ใครก็ได้เข้ามาบริการหรือจัดการท่องเที่ยว ซึ่งตรงข้ามกับความเป็นจริง เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นในฐานะเจ้าบ้าน จะเป็นเสน่ห์ที่จะเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจพื้นฐาน สร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว และกลายเป็นความประทับใจที่จะนำไปบอกต่อให้กับคนอื่นได้รับรู้

ในขณะที่การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด จึงมีความพยายามที่จะผลักดันให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านการบริการ และการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อพื้นที่ รวมถึงมีทิศทางที่พัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และมีดัชนีความระคายเคืองต่อคนในพื้นที่น้อยที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่จัดการการท่องเที่ยวควรมีอัตราการจ้างที่พร้อมให้ความรู้ เพียงพอต่อความต้องการ มีการจัดฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องมีการบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว มีพื้นฐานของระบบและกลไกการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ยังไม่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา และการดำเนินการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น จึงยังมีข้อด้อยอยู่มาก รวมถึงสวนป่าที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่ได้มีการดำเนินงานเพื่อหาพื้นที่นาร่อง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการวางแผนการพัฒนาโครงการท่องเที่ยว เพื่อยื่นเสนอของบประมาณสนับสนุน แม้ว่าจะมีความพยายามในการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มกำลัง แต่ปัญหาด้านบุคลากรที่ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการวางแผน หรือโครงการในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณจากภาครัฐ จึงส่งผลให้การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวยังไม่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งภาคอื่น ๆ ได้มีการพัฒนาสวนป่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

- องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง

องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย ได้มีการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่การเปลี่ยนแปลงที่พบในรอบ 20 ปี เช่น การคมนาคม ถนนที่ตัดผ่าน โรงแรม รีสอร์ทที่เกิดขึ้นมากมายที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยว ส่งผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจนได้รับความนิยม แต่ก็ยังกระจุกตัวอยู่ในช่วงตำบลตอนเหนือของอำเภอ เช่น ตำบลไทยสามัคคี แต่ปัจจุบันประสบปัญหาการบุกรุกที่ดินอุทยานแห่งชาติ แม้ว่าในตำบลอุทุมพรพิสัยจะไม่รุนแรงเหมือนที่อื่น แต่ก็ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ซบเซา เกิดจากนักท่องเที่ยวมีความไม่มั่นใจด้านความปลอดภัยในการเดินทางและพักผ่อนเหมือนก่อน อบต.อุทุมพรพิสัยจึงมีความพยายามที่จะต้องพัฒนาให้เกิดเส้นทางหรือแหล่งท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการสร้างและการกระจายรายได้ในพื้นที่ โดยที่ผ่านมามีการดำเนินการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเป็นการกำหนดจุดนำเที่ยว เช่น วัดวาอาราม ตลาดสด แหล่งดอกเบญจมาศ แหล่งซื้อไม้กวาด การบริการนวดแผนไทย แต่ก็ยังไม่ได้รับการประเมินศักยภาพของเส้นทางดังกล่าว และยังไม่มีการออกแบบรายการนำเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น รวมถึงยังไม่มีเอกลักษณ์ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากนัก

ชุมชนยังต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ป่าสงวน และการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เช่น ในพื้นที่ท่าลี่ ปัญหาจะอยู่ที่ชุมชนรอบข้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ของเอกชน มีร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยววัน 3-4 ร้าน และมีห้องน้ำให้บริการบริเวณธารท่าลี่จำนวน 3 ห้อง และเรียกเก็บค่าบริการ 3 บาทต่อครั้ง เส้นทางสัญจรเป็นถนนดินแดง เมื่อเกิดฝนตกมีรถบรรทุกผ่าน เป็นผลให้ถนนยุบตัว เป็นหลุม การสัญจรค่อนข้างลำบาก และในเวลาปกติ มีฝุ่นแดงในอากาศค่อนข้างหนาแน่น นอกจากนี้ ชาวบ้านในพื้นที่ต้องการสร้างรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีบ้านพักแรมที่อยู่ในกรณีพิพาทกับกรมป่าไม้เนื่องจากก่อสร้างในพื้นที่ สปก. ซึ่งขัดต่อข้อกำหนด ไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้บ้านพักที่มีโฉนดถูกต้องหรือได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้าง มีมาตรฐานรับรองยังมีน้อย ทำให้ไม่มีสถานที่พักค้างแรมเพียงพอ และที่จอดรถก็เป็นปัญหาเฉพาะหน้าทุกเสาร์อาทิตย์

นอกเหนือจากนี้ เส้นทางจักรยานที่นักท่องเที่ยวจะสามารถปั่นจะต้องผ่านหลายเส้นทางที่เป็นพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะกรมชลประทานในพื้นที่ เส้นทางที่ผ่านกรมชลประทานค่อนข้างมาก กรมเจ้าท่าภายใต้สังกัดกรมชลประทานได้อนุญาตให้นักท่องเที่ยวใช้เส้นทางจักรยานผ่านเส้นทางได้ แต่ก็ใช้เวลาค่อนข้างมาก และมีความยุ่งยากด้านการดำเนินการ รวมถึงเส้นทางจักรยานที่ผ่านหลายเส้นทางภายใต้การดูแลของหลายหน่วยงาน ทำให้ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงเส้นทาง เช่น การตัดกิ่งไม้ ขอนไม้ที่ล้มขวางทาง การปรับปรุงถนน เป็นต้น

- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เป็นการนำวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาเผยแพร่ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชนมากเกินไป ทำให้ชุมชนรับอิทธิพลเหล่านั้นเข้ามาส่งผลต่ออัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของคนในพื้นที่ เช่น การสวมกางเกงหรือกระโปรงสั้นเกินไป เป็นผลมาจากการเสพติดสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเลือนหายไปบ้าง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวเรียกร้องให้ชาวบ้านปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร โดยต้องการให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่ และเมื่อมีการดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ก็ประสบปัญหาขาดหน่วยงานดูแลรับผิดชอบ ไม่มีงบประมาณในการปรับปรุงให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

นอกจากนี้ ปริมาณจะต้องเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก เพราะที่ผ่านมาประสบปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ

- สถานีวันพัฒนวิชัยสระเกษ

สถานีวันพัฒนวิชัยสระเกษ ประสบปัญหาด้านการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมและรับนโยบายให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ โดยหน่วยงานได้รับคัดเลือก และมีการเสนอโครงการการสร้างสวนสมุนไพร รุกขกร และการจัดทำหลักสูตรการท่องเที่ยว คาดว่าจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ โดยจากเดิมยังไม่พร้อมในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ผ่านมายังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการประสานงานทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก เพื่อให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาความพร้อมของทรัพยากร และการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงาน และชุมชนในพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวครบวงจร มีการสร้างจุดเด่นให้เหมาะสมกับสถานที่ท่องเที่ยว

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา ได้รับเรื่องร้องเรียนเรื่องที่ดินทำกินระหว่างรัฐและชาวบ้าน แต่ไม่กระทบต่อการท่องเที่ยวหรือเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ และไม่ได้มีการละเมิดกฎหมายหรือกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่มีการร้องเรียนเรื่องรุกป่าหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม การรุกป่าพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปประสานและร่วมมือในการดำเนินการแก้ไข และให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แก่ชุมชน หน่วยงานผู้ประกอบการ และนักลงทุน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่จะสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

เนื่องจากพื้นที่วังน้ำเขียวได้รับการประชาสัมพันธ์มาก เป็นสัญญาณที่ดีในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งที่พักที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ปัญหาที่ตามมาคือ นักท่องเที่ยวที่เพิ่มปริมาณมากขึ้น ทำให้ที่พักอาศัย ประเภทโฮมสเตย์ รีสอร์ท ไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดการรุกรุกป่าเข้าพื้นที่อุทยาน เพื่อสร้างรีสอร์ท ที่พัก โดยกฎหมายที่รองรับเกี่ยวกับที่ดินทำกิน อนุญาตให้ชาวบ้านเข้าไปทำไร่ ทำสวน หรือปลูกผัก เพื่อการจัดจำหน่ายในรูปแบบการค้าชุมชน แต่ไม่มีการรองรับเรื่องการสร้างรีสอร์ท หรือที่พัก จึงกลายเป็นกรณีพิพาทระหว่างอุทยาน กรมป่าไม้ และชาวบ้านที่เข้าไปรุกรุกป่าพื้นที่อุทยาน

- หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว)

หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว) มีภารกิจหลักด้านการพัฒนา ประชาสัมพันธ์ นโยบายการท่องเที่ยว ปราบปรามป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า สัตว์ป่าสงวน โดยเฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันรักษาป่า ที่ผ่านมา ปัญหาด้านการดำเนินงานในพื้นที่ คือ การบุกรุกพื้นที่ เข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการเผาขยะ และอาจจะลามไปสู่การเผาป่าได้ ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้ การจัดการและส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมาย เรื่องการปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

- ภาพรวม

จากการสำรวจพื้นที่จริง เส้นทางจักรยานค่อนข้างลำบาก จะดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภท adventure ที่ต้องการเข้าสำรวจพื้นที่ ดังนั้น นักปั่นจักรยานจะต้องเชี่ยวชาญสูงในการปั่นจักรยานบนเส้นทางต่าง ๆ เพราะถนนลูกรัง มีก้อนหินขนาดใหญ่ และมีแอ่งน้ำ ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญของการปั่นของนักปั่นประเภทครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ประกอบกับเส้นทางที่ค่อนข้างไกล ไม่มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ปฐมพยาบาล อาจทำให้เหนื่อยล้าหรือได้รับบาดเจ็บระหว่างการปั่น ในบริเวณเส้นทางปั่นจักรยานไม่มีเจ้าหน้าที่ หรือโทรศัพท์ฉุกเฉินเพื่อแจ้งเหตุ อาจทำให้เกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยวได้ และการเข้าถึงระบบการรักษาพยาบาลก็ค่อนข้างยากลำบาก

ความไม่พร้อมของบุคลากร และชุมชนในพื้นที่ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว โดยที่ อบต.อุดมทรัพย์ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เช่น ไทยสามัคคี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแบบแวะเวียนและพักแรมค่อนข้างมาก แม้ว่าที่ผ่านมา อบต. อุดมทรัพย์มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากจึงมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดจ้างนักพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันไม่มีรายได้ จึงไม่สามารถจัดจ้างนักพัฒนาการท่องเที่ยวมาช่วยในการดำเนินการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวได้ อีกทั้ง อบต. อุดมทรัพย์ ได้มีการประสานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้เข้ามาร่วมวางแผนพัฒนาเส้นทาง หรือตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา ให้เข้ามาร่วมเตรียมการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์

จุดด้อยของการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่แหล่งรายได้หลักของชุมชน และเจ้าหน้าที่และบุคลากรในภาครัฐมองว่าเป็นภารกิจเสริมจึงไม่เน้นการพัฒนาด้านการให้บริการการท่องเที่ยว การปฐมพยาบาลผู้ป่วยวิกฤติ การบริหารจัดการดูแลผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้าน และขยะมูลฝอย การปฐมพยาบาลดูแลสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว พื้นที่ปั่นจักรยาน หรือการให้คำปรึกษาด้านการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวยังไม่ประสานกัน อย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าสงวน เจ้าหน้าที่และบุคลากรถูกอบรมและพัฒนาศักยภาพเพื่อการรองรับการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นภารกิจหลัก และการรองรับและบริการนักท่องเที่ยวเป็นเพียงภารกิจรอง จึงอาจกล่าวได้ว่าเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวยังมีจำกัด และยังขาดความพร้อมด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นอกเหนือจากนี้ ชุมชนไม่ต้องการให้มีการแบ่งเขตหรือกั้นเขตป่าไม้ เพราะส่งผลกระทบต่ออาชีพของคนในชุมชน ดังนั้น การบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะต้องเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

จุดที่ควรปรับปรุง

ความไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานที่มองว่าชุมชนเป็นภาระต่อป่า และเจ้าหน้าที่ที่ไม่ให้การสนับสนุนด้านการหาประโยชน์จากป่าของชาวบ้าน ทำให้เป็นข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจรุกรามได้หากไม่ทำความเข้าใจกัน การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียง

เหนือเขตนครราชสีมา มีอุปสรรคด้านการดำเนินงานการท่องเที่ยว คือ งบประมาณการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยที่ผ่านมาองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวในพื้นที่สวนป่าแล้ว แต่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมาจะต้องดำเนินการเสนอโครงการเพื่อขอใช้งบประมาณจากภาครัฐ นอกเหนือจากนี้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมาที่มีทิศทางการท่องเที่ยวว่าวังน้ำเขียวสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียง แต่ผลกระทบที่เกิดจากการรุกรานพื้นที่ป่าของนายทุน เพื่อสร้างรีสอร์ท ได้กลายเป็นปัญหาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย การเติบโตของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยปราศจากการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบอย่างถี่ถ้วนจะนำมาซึ่งการบุกรุก รุกป่า และครอบครองพื้นที่ป่าที่ควรอนุรักษ์เพื่อเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมาก

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา ระบุว่าจุดที่ต้องการปรับปรุงเร่งด่วน คือ ต้องการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญโดยตรง ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถชี้แนะแนวทางด้านการดำเนินการได้อย่างตรงจุด โดยส่วนใหญ่ที่เข้ามาดำเนินการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมักจะแสวงหาผลประโยชน์ ความไม่ต่อเนื่องของผู้บริหารในแต่ละหน่วยงานของจังหวัด จึงทำให้เกิดการคัดค้านด้านการดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาโครงการอย่างยั่งยืน

ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การสนับสนุนงบประมาณ และการพัฒนาบุคลากรด้านการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และระเบียบข้อบังคับของภาครัฐ เนื่องจากทุกกิจกรรมมีการสอดประสานของการทำงานระหว่างกัน มีข้อจำกัดด้านการใช้งบประมาณที่เป็นส่วนสำคัญด้านการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานขึ้น

ภัยคุกคาม

เมื่อมีการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของนักท่องเที่ยวและปริมาณของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งต่อการดำเนินการต่าง ๆ ในด้านการจัดระเบียบชุมชน การบุกรุกที่ดิน หักซ่อนอุทยานแห่งชาติทับลาน และยังเป็นพื้นที่ที่ต้องห้าม รวมถึงผลประโยชน์ที่ได้รับตกอยู่กับผู้ประกอบการหรือนายทุนที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ไม่ได้กระจายประโยชน์สู่ชุมชนหรือชาวบ้านในพื้นที่ ได้กลายเป็นปัญหาในพื้นที่มายาวนาน และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เนื่องจาก เมื่อไม่มีผลประโยชน์หรือนายทุนเข้ามาลงทุนสร้างที่พักแรม นักท่องเที่ยวหาที่พักได้ยาก ไม่มีร้านอาหาร ส่งผลกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงผู้ประกอบการ นักธุรกิจต่างถิ่น ไม่เข้ามาลงทุน ไม่กล้าเข้ามาพัฒนา กระบวนการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายยังไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าเข้ามาลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งอาจได้รับผลตอบแทนช้า และการปรับภูมิทัศน์ ดังที่เห็นตัวอย่างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่บางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการที่สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในลักษณะความร่วมมือแบบวิสาหกิจชุมชน โดยยังคงรักษาคอนเซ็ปต์วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติไว้อย่างดี

แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดระเบียบของร้านค้า แต่การโยกย้ายที่ทำกินของคนต่างถิ่นที่เข้ามาพึ่งพาพื้นที่มีมากขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงในการรุกราน บุกรุกทำลายป่า หรือการละเมิดสิทธิ์ทำกินที่เป็นปัญหาอยู่เดิม ก็จะมีมากขึ้น เนื่องจากปริมาณคนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีมาตรการควบคุมการสร้าง ความเข้าใจด้านข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติในพื้นที่ท่องเที่ยวจึงยากแก่การบริหารจัดการ และการท่องเที่ยวที่จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพื้นที่ป่าสงวน เช่น ยังไม่มีการกำหนดหรือควบคุมระดับเสียง และมลภาวะต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว การจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้น การให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้แก่ชาวบ้านและชุมชนเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ข้อกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ยังไม่มีกำหนดอย่างชัดเจน เนื่องจากไม่ได้เป็นพื้นที่ภัยพิบัติหรือพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากลมมรสุมทางทะเล ดังนั้น การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการกำหนดเป็นนโยบาย อย่างไรก็ตาม ปริมาณนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อความพยายามในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และความสวยงามของสภาพป่า เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ป่าไม้ค่อนข้างน้อย และไม่ให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาป่าไม้ จึงมีความเสี่ยงที่นักท่องเที่ยวจะสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่อยู่ในระดับสูง รวมถึงปริมาณความต้องการของป่าเพื่อเป็นของที่ระลึกหรือของฝากที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการรายได้ให้กับชุมชนที่เพิ่มขึ้น ดึงดูดให้ชาวบ้านออกหาของป่าและเก็บของป่ามากขึ้น อาจทำให้เกิดการรุกรานพื้นที่ป่าสงวนมากขึ้นตามลำดับเช่นกัน ดังนั้น การออกแบบ และวางแผน กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจะต้องสอดคล้องกับความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นสำคัญ

มาตรฐานการให้บริการต่าง ๆ ที่ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงมีความแตกต่างด้านการให้บริการที่อาจจะยังไม่เป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ความพยายามที่จะยกระดับมาตรฐานการให้บริการให้เท่าเทียมกันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยม อาจสร้างความระคายเคืองให้กับชาวบ้านหรือชุมชนที่บางส่วนยังต้องการคงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ การปรับเปลี่ยนหรือยกระดับมาตรฐานการให้บริการจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการและสภาพจริงของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวเป็นเพียงผู้มาเยือนเพียงครั้งคราว อาจส่งผลกระทบด้านจิตใจ และสร้างความระคายเคืองด้านการรับบริการ ทำให้การรับบริการต่าง ๆ จะต้องมีการคำนึงถึงศักยภาพและความพร้อม รวมถึงสถานภาพของการให้บริการต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ก่อน เพื่อจะสามารถพัฒนาให้เหมาะสมอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเติบโตที่รวดเร็วจะทำให้คนในชุมชนต้องเร่งรับมือกับการบริการที่อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการและยังไม่เป็นไปตามความสามารถและสมรรถนะที่จะตอบสนองได้ของชุมชน

การศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยว และการรองรับนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากและเร็วเกินไปยังไม่ปรากฏ ชาวบ้าน ชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องการให้เกิดการขยายตัวของท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้ที่เป็นธรรม การเอื้อประโยชน์ด้านการลงทุน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา จะเป็นอุปสรรคและภัยคุกคามที่สำคัญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติม

ปัญหาความขาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ปัญหาความขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานระดับล่างในสายการผลิตและแรงงานทักษะฝีมือระดับสูงเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้ประกอบการในประเทศไทยต้องเผชิญ มีการเรียนร้องไปยังผู้ผลิตบุคลากรให้เร่งผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ แต่ทุกวันนี้ยังไม่มีผู้ใดที่สามารถให้คำตอบได้อย่างชัดเจนว่าแรงงานที่ขาดแคลนนั่น ขาดแคลนในระดับการศึกษาใด สาขาอาชีพไหนบ้าง และขาดแคลนเป็นจำนวนเท่าใด การมุ่งยกระดับศักยภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมแรงงานยังไม่สอดคล้องกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพสูง อีกทั้ง การวางแผนการพัฒนาสมรรถนะกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังประสบปัญหาด้านการผลิตที่ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงนโยบายมากกว่าการมุ่งสู่การปฏิบัติ

การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ยังไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือให้เกิดขึ้น ยังคงเป็นปัญหาร่วมที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ และในทำนองเดียวกันการกำหนดหัวข้อการยกระดับยังคงเน้นการวางแผนที่จะให้บุคลากรและชุมชนเข้าใจแนวนโยบาย ทำให้ยังไม่สามารถปรับและเชื่อมโยงเข้าสู่การปฏิบัติจริงได้โดยการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพบุคลากรของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้น ฝีมือแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงประสบปัญหาเรื่อยมา ทั้งที่เป็นอุตสาหกรรมหลักที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปี ลักษณะปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสูญเสียโอกาสด้านการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และกับดักของประเทศที่มีรายได้ปานกลาง การวางแผนการตีความนโยบายสู่การปฏิบัติจะเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ร่วมกับการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยการวางแผนงานระดับผู้วางแผนนโยบายให้สอดคล้องกับการระดับปฏิบัติการ เพื่อที่จะสามารถร่วมมือทำงานกันได้อย่างใกล้ชิด และเลี่ยงปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน เพื่อป้องกันปัญหาที่ยังคงดำรงอยู่ให้ได้รับการแก้ไข (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2558) อย่างไรก็ตาม หน่วยงานต่าง ๆ มีกฎหมายรองรับการทำงานของตนเอง ซึ่งบางครั้งมีการร่วมมือกันทำงานอยู่บ้าง แต่เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายรองรับการทำงานของตนเอง จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายและมีลักษณะต่างคนต่างทำ เนื่องจากกฎหมายไม่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ในอันที่จะช่วยแบ่งเบา ประสานการทำงานของหน่วยงานทั้งหมดเข้าด้วยกัน อีกทั้งความซ้ำซ้อนในการทำงานยังเป็นผลจากการที่แต่ละหน่วยงานมิได้มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนว่าหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทางด้านนโยบาย หน่วยงานใดทำหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบาย และหน่วยงานใดมีหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือและให้การรับรอง บทสรุปของอภิชัยยังได้เสนอว่าการกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน มาตรการในการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การทบทวนกฎหมายแม่บทที่จะขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน และการสร้างสังคมแห่งการวางแผนและทำงานร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีรัฐมนตรีที่กำกับดูแลหน่วยงานต่าง ๆ รักษาการตามกฎหมายฉบับดังกล่าวร่วมกันจึงน่าจะเป็นแนวทางสำคัญทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานได้พยายามสำรวจความขาดแคลนแรงงานจากผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมและบริการ 24 สาขาการผลิต เพื่อตอบโจทย์ความขาดแคลนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมา ตั้งแต่ปี 2549 แต่ก็ประสบปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลทำให้ความครอบคลุมในการสำรวจยังคงสำรวจได้

เพียง สถานประกอบการที่อยู่ในระบบประกันสังคมเท่านั้น อีกทั้งยังขาดความต่อเนื่องในการจัดเก็บข้อมูล จึงทำให้มีผลการสำรวจทั่วทั้งประเทศเฉพาะในปี พ.ศ. 2550 และปี 2554 เท่านั้น โดยผลการสำรวจความคิดเห็นของนายจ้าง หรือผู้ประกอบการพบว่า จำนวนแรงงานที่ขาดแคลนในปี 2554 ลดลงจากปี 2550 พอสมควร โดยมีอัตราการขาดแคลนแรงงานในทุกสาขาอาชีพและระดับการศึกษาประมาณร้อยละ 4.4 และมีอัตราการขาดแคลนลดลง เหลือเพียงร้อยละ 3.4 เท่านั้นในปี 2554 โดยแรงงานที่ขาดแคลนส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานในระดับล่าง (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า) โดยกลุ่มแรงงานระดับสูงตั้งแต่ ปวช. ปวส. และปริญญาตรีมีส่วนไม่ถึง ร้อยละ 30 ของจำนวนที่ขาดแคลนทั้งหมดทุกระดับการศึกษา นอกเหนือจากนี้ประเภทของตำแหน่งงานที่ขาดแคลนจากการสำรวจนั้น สวมมากเป็นตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานในสายการผลิตและบริการ โดยเฉพาะแรงงานในด้านการผลิตและแรงงานทั่วไปนั้น ในปี 2554 มีการขาดแคลนคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 14.5 ของแรงงานที่ขาดแคลนทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มพนักงานขาย สินค้าและแรงงานด้านการประกอบชิ้นส่วน ตำแหน่งงานระดับสูงที่ขาดแคลนมากที่สุด ได้แก่ ผู้จัดการ ฝ่ายการผลิต มีสัดส่วนการขาดแคลน ประมาณร้อยละ 5.2 ของแรงงานที่ขาดแคลนทั้งหมด

จากรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (2559) พบว่า สถานการณ์ด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนในช่วงตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษารองที่สองที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561) สำหรับสถานการณ์การผลิตกำลังคนในปีการศึกษา 2556 ที่ผ่านมา มีจำนวนนักเรียนนักศึกษา ทั้งหมด 14,582,110 คน ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาของรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.8 ซึ่งในแต่ละระดับการศึกษาจะมีสัดส่วนของประเภทสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ที่ประมาณ 80 : 20 ยกเว้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษามีสัดส่วนของประเภทสถานศึกษาของรัฐและของเอกชนอยู่ที่ 66 : 34 ซึ่งจำนวนนักเรียน นักศึกษา ประเภทอาชีวศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการนั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 978,317 คน กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. จำนวน 685,016 คน ระดับ ปวส. จำนวน 293,301 คน โดยหลักสูตร/ประเภทวิชาที่มีผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ ช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ มีจำนวนผู้เรียนทั้งในระดับ ปวช. และปวส. ของแต่ละสาขามากกว่า 400,000 คน รองลงมา คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีจำนวนผู้เรียน ทั้งหมด 25,387 คน

เมื่อพิจารณาการประมาณการขาดแคลนในภาคอุตสาหกรรมแล้วจะพบว่า เกือบทุกกลุ่มอุตสาหกรรมมีสถานการณ์การขาดแคลนแรงงานดีขึ้น แนวโน้มการขาดแคลนแรงงานเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม ภาคอุตสาหกรรมยังต้องการพัฒนากำลังคนอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดช่องว่างด้านอัตราากำลังที่ขาดแคลนอย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เพื่อให้เกิดการเข้าใจด้านความต้องการฝีมือแรงงานที่ผ่านมาจะเป็นการทำงานที่ท้าทายของภาครัฐ และภาคการศึกษาในแต่ละพื้นที่มาโดยตลอด จากผลการศึกษาทั้งข้อมูลเชิงสถิติ การศึกษา ผลการสำรวจความต้องการกำลังคนในกลุ่มภาคการผลิตและบริการ และสาขาที่เป็นความต้องการ/ความจำเป็นของประเทศ การศึกษานโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคน รวมทั้งการศึกษาด้านความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงาน การคาดประมาณความต้องการแรงงาน พบว่า ประเทศไทยมีปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการแรงงานและอุปทานแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากภาคการศึกษา ทำให้ต้องมีการหาแนวทางในการวางแผนหรือกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อลดช่องว่างของความไม่สมดุล ลดต้นทุนการผลิต และการสูญเสียทรัพยากรในการวางแผนการศึกษาให้กับสถานศึกษาในสังกัด รวมทั้งนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยต้องเน้นหลักสูตรที่ตอบสนองทั้งเศรษฐกิจหลักของประเทศและเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่สะท้อนถึงความต้องการในอนาคต อย่างก็ดี แนวทางดังกล่าวเป็นเพียงการ

รับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ไขปัญหาก็ได้เพียงเฉพาะหน้าเท่านั้น กล่าวคือ การเร่งพัฒนาสมรรถนะกำลังคน ในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยสามารถเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ให้เห็นถึงศักยภาพของตนเองในการเป็นมหาสำคัญของการขับเคลื่อน และรองรับนักท่องเที่ยวในฐานะของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์พื้นถิ่นให้แก่ นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ฐานของการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ได้รับการขึ้นทะเบียนการเป็นมรดกโลก การวางแผนการพัฒนาาร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการรับมือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว เป็นต้น

เชิงคุณภาพ

ปัจจุบันมีกฎหมายคุ้มครองสำหรับผู้ประกอบอาชีพในบางลักษณะวิชาชีพ เช่น วิศวกร ผู้ที่กำหนดมาตรฐานอาชีพ คือ สภาวิศวกร ซึ่งปัจจุบันมีการแบ่งออกเป็นสามระดับ วิศวกรภาคี วิศวกรสามัญ และวิศวกรวุฒิ และผู้ที่สอนในสายวิศวกรรมศาสตร์นั้นต้องจบคณะวิศวกรรมศาสตร์เท่านั้นถึงสามารถสอนในระดับปริญญาตรีได้ มิฉะนั้นหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์อาจจะไม่ได้รับการรับรองจากสมาคมวิชาชีพ หรืออีกอาชีพหนึ่งคือ ครู ผู้ที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ คือ ครุสภา โดยมีการแบ่งออกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และครูนิเทศ เป็นต้น เพราะเชื่อว่าผู้ที่สามารถสอนได้ดีที่สุดต้องบ่มเพาะจากคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์เท่านั้น และประเด็นสำคัญเมื่อหลักสูตรได้รับการรับรองแล้ว ผู้สำเร็จการศึกษาก็ย่อมสามารถมีใบประกอบวิชาชีพในการประกอบอาชีพได้ และต้องมีการขึ้นทะเบียนต่อสมาคมวิชาชีพ ซึ่งหมายถึงสภาวิศวกร และครุสภา หากไม่ได้รับการรับรองทั้งหลักสูตรและผู้สำเร็จการศึกษา จะไม่สามารถประกอบวิชาชีพนั้นได้นั้นคือ วิศวกร และครู หากผู้ใดฝ่าฝืนย่อมมีความผิดตามกฎหมาย แต่ยังไม่มีการกำหนดกฎหมายแม่บทเพื่อรับรองลักษณะวิชาชีพหรือกำหนดมาตรฐานวิชาชีพมีคฤเทศก์ มีเพียงเกณฑ์มาตรฐานสำหรับมีคฤเทศก์ ซึ่งเป็นการกำหนดสมรรถนะที่คาดหวังของบุคคลในการประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มาตรฐานอาชีพนี้จึงมีความสำคัญในการทำงาน ในขณะเดียวกันการเชื่อมโยงโลกของการทำงานเข้ากับโลกทางการศึกษาจึงได้มีการกำหนดคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพ (National Vocational Qualifications –NVQs) ขึ้น เพื่อกำหนดว่าผู้ที่ผ่านในแต่ละคุณวุฒินั้นสามารถปฏิบัติงานได้ในระดับใด ในหลายประเทศการกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับมาตรฐานอาชีพ เช่น ประเทศในสหภาพยุโรป อังกฤษ นิวซีแลนด์ และมาเลเซีย โดยมีดัชนีชี้วัดมาตรฐานมีคฤเทศก์ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ และด้านจริยธรรมในวิชาชีพมีคฤเทศก์ และแบ่งระดับมาตรฐานมีคฤเทศก์ออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 “Bronze” สำหรับมีคฤเทศก์ทั่วไปที่มีอายุงานไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีการเพิ่มพูนความรู้วิชาชีพด้านการท่องเที่ยวหรือสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีระดับผลการประเมินในระดับผ่านจากหน่วยงานหรือนักท่องเที่ยว

ระดับที่ 2 “Silver” สำหรับมีคฤเทศก์ทั่วไปที่ผ่านมาตรฐานระดับที่ 1 และทำงานด้านมีคฤเทศก์ต่อเนื่องมาอีก 2 ปี และมีการเพิ่มพูนความรู้ วิชาชีพด้านการท่องเที่ยวหรือสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีระดับผลการประเมินในระดับผ่านจากหน่วยงานหรือนักท่องเที่ยว

ระดับที่ 3 “Gold” สำหรับมีคฤเทศก์ทั่วไปที่ผ่านมาตรฐานระดับที่ 2 และทำงานด้านมีคฤเทศก์ต่อเนื่องมาอีก 2 ปี และมีการเพิ่มพูนความรู้ วิชาชีพด้านการท่องเที่ยวหรือสาขาวิชาชีพที่

เกี่ยวเนื่องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีระดับผลการประเมินในระดับผ่านจากหน่วยงานหรือนักท่องเที่ยว

สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ได้รับการรับรองมัคคุเทศก์จะได้รับประกาศชื่อผู้ได้รับการรับรองในเว็บไซต์ทั้งภาครัฐและเอกชน จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มสมรรถนะด้านทักษะและภาษาต่างประเทศตามโครงการของกรมการท่องเที่ยว ผู้ได้รับการรับรองจะได้รับการพิจารณา เมื่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยว มีภารกิจที่จำเป็นต้องใช้มัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ ซึ่งหากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดการอบรมหรือให้ความรู้เพื่อการยกระดับมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวให้แก่มัคคุเทศก์ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การจัดการผลกระทบ และความเชี่ยวชาญและความชำนาญเฉพาะด้าน ยกเว้นวิชาชีพขององค์กรวิชาชีพที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ การตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการหรือภาคเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับด้านปริมาณเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงด้านคุณภาพด้วย สถาบันการศึกษาจึงควรเร่งดำเนินการเพิ่มคุณภาพของผู้เรียนเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงาน

ดังนั้น การวางแผนการผลิตกำลังคนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาประเทศระยะ 20 ปีและตามกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรม First S-curve และ new S-curve (10 ประเภท) และนโยบายประเทศไทย 4.0 (อุตสาหกรรม 4.0) รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม digital การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในส่วนของพื้นที่ติดชายแดนและพื้นที่ไม่ติดชายแดน เช่น การก่อสร้างเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Thailand's Eastern Economic Corridor: EEC) โดยต้องมีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ในระยะสั้น มุ่งแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาความไม่สอดคล้องของอุปสงค์และอุปทานเนื่องมาจากการขาดข้อมูลและ/หรือคุณภาพของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ และในระยะยาวมุ่งพัฒนาการแนะแนวการศึกษาและแนะแนวอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดมาเป็นเครื่องมือในการลดความไม่สอดคล้องของผู้สำเร็จการศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อนำไปขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

มาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย และเป็นอุตสาหกรรมที่อาเซียนให้ความสำคัญ โดยอาเซียนได้มีการจัดทำ “มาตรฐานสมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวแห่งอาเซียน” (ASEAN Common Competency Standards for Tourism Professionals : ACCSTP) ซึ่งในปี 2557 ได้มีการคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งถ้าเป็นตามนี้ก็หมายความว่ามาตรฐานดังกล่าวใช้ได้แล้วในปัจจุบัน คือสามารถนำไปใช้ได้ในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ โดย ACCSTP จะระบุถึงสมรรถนะพื้นฐานขั้นต่ำของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวในสายงานสาขาต่าง ๆ โดยบุคลากรที่ได้รับประกาศนียบัตรสมรรถนะวิชาชีพบริการท่องเที่ยวในสาขาที่ระบุใน ACCSTP จากหน่วยงานที่รับผิดชอบของ

ประเทศใดประเทศหนึ่ง จะสามารถทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้ โดยสิทธิการทำงานจะยังอยู่ ภายใต้กฎหมายและข้อบังคับของประเทศที่บุคคลผู้นั้นถูกจ้างงาน ดังนั้นประกาศนียบัตรดังกล่าวจึงถือเป็นเครื่องรับรองสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการสมัครงานด้านการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิกอาเซียน (ศูนย์บริหารจัดการความรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2555) การกำหนดมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นั้น เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ความสามารถเฉพาะในการปฏิบัติงาน ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่เจ้าของเทคโนโลยี ภาคบริการที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวมากกว่าคุณภาพ ทำให้ผลิตภาพแรงงานไม่สูง

การจัดทำมาตรฐานสมรรถนะฯ นี้ มุ่งเน้นสำหรับกลุ่มธุรกิจสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธุรกิจโรงแรม (Hotel Services) และกลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว (Travel Services) โดยจะครอบคลุมทั้งหมด 32 ตำแหน่งงาน ใน 6 สาขา

1) กลุ่มธุรกิจโรงแรม (Hotel Services)

1.1) แผนกต้อนรับ (Front Office) มี 5 ตำแหน่งงาน

- 1.1.1) ผู้จัดการฝ่ายต้อนรับ (Front Office Manager)
- 1.1.2) ผู้ควบคุมดูแลฝ่ายต้อนรับ (Front Office Supervisor)
- 1.1.3) พนักงานต้อนรับ (Receptionist)
- 1.1.4) พนักงานรับโทรศัพท์ (Telephone Operator)
- 1.1.5) พนักงานยกกระเป๋า (Bell Boy)

1.2) แผนกแม่บ้าน (House Keeping) มี 6 ตำแหน่งงาน

- 1.2.1) ผู้จัดการแผนกแม่บ้าน (Executive Housekeeper)
- 1.2.2) ผู้จัดการฝ่ายซักรีด (Laundry Manager)
- 1.2.3) ผู้ควบคุมดูแลห้องพัก (Floor Supervisor)
- 1.2.4) พนักงานซักรีด (Laundry Attendant)
- 1.2.5) พนักงานดูแลห้องพัก (Room Attendant)
- 1.2.6) พนักงานทำความสะอาด (Public Area Cleaner)

1.3) แผนกประกอบอาหาร (Food Production) มี 7 ตำแหน่งงาน

- 1.3.1) หัวหน้าพ่อครัว (Executive Chef)
- 1.3.2) พ่อครัวแต่ละงาน (Demi Chef)
- 1.3.3) ผู้ช่วยพ่อครัวฝ่ายอาหาร (Commis Chef)
- 1.3.4) พ่อครัวงานขนมหวาน (Chef de Partie)
- 1.3.5) ผู้ช่วยพ่อครัวขนมหวาน (Commis Pastry)
- 1.3.6) งานขนมปัง (Baker)
- 1.3.7) งานเนื้อ (Butcher)

1.4) แผนกอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage Service) มี 5 ตำแหน่งงาน

- 1.4.1) ผู้อำนวยการแผนกอาหารและเครื่องดื่ม (F&B Director)
- 1.4.2) ผู้จัดการอาหารและเครื่องดื่ม (F&B Outlet Manager)

- 1.4.3) หัวหน้าพนักงานบริการ (Head Waiter)
- 1.4.4) พนักงานผสมเครื่องดื่ม (Bartender)
- 1.4.5) พนักงานบริการ (Waiter)
- 2) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว (Travel Services)
 - 2.1) แผนกธุรกิจนำเที่ยว (Travel Agencies) มี 4 ตำแหน่งงาน
 - 2.1.1) ผู้จัดการทั่วไป (General Manager)
 - 2.1.2) ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไป (Assistant General Manager)
 - 2.1.3) หัวหน้าผู้แนะนำการเดินทาง (Senior General Manager)
 - 2.1.4) ผู้แนะนำการเดินทาง (Travel Consultant)
 - 2.2) แผนกบริหารธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operation) มี 5 ตำแหน่งงาน
 - 2.2.1) ผู้จัดการธุรกิจ (Product Manager)
 - 2.2.2) ผู้จัดการฝ่ายขายและการตลาด (Sales and Marketing Manager)
 - 2.2.3) ผู้จัดการฝ่ายบัญชี (Credit Manager)
 - 2.2.4) ผู้จัดการฝ่ายตั๋ว (Ticketing Manager)
 - 2.2.5) ผู้จัดการฝ่ายท่องเที่ยว (Tour Manager)

การทำมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขึ้นได้จากหน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน คือ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่ดูแลจัดทำมาตรฐานสมรรถนะขั้นพื้นฐานของบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านแรงงานของประเทศอื่นในประชาคมอาเซียนด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยนั้นสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพได้จัดทำคุณวุฒิวิชาชีพในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร และร้านอาหาร ใน 2 สาขา คือ สาขาผู้ประกอบการอาหาร และสาขางานท่องเที่ยว ซึ่งมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังไม่ได้กำหนดให้เป็นการวางแผนการรองรับนักท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยวด้านข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว การแนะนำการเดินทาง การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เมื่อกำหนดเป็นมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้บุคลากรที่อยู่ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง และส่วนที่ไม่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานในพื้นที่เป้าหมาย มีทั้งหมด 9 มีภารกิจและการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 5 หน่วยงาน แบ่งเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ 2 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผางและองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา ที่กำหนดภารกิจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ชัดเจน หน่วยงานระดับการกำหนดนโยบาย 3 หน่วยงาน มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง คือ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา และอีก 4 หน่วยงานที่ไม่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีภารกิจหลัก คือ การอนุรักษ์ และปกป้องผืนป่าสงวนแห่งชาติ และภารกิจรอง คือ การรองรับนักท่องเที่ยว และให้ความรู้เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่ท้าทาย และอาจจะต้องพิจารณาด้านการพัฒนากำลังคนด้านนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความขัดแย้ง และความกดดันที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตารางที่ 7 มาตรฐานอาชีพ และหลักสูตรระดับอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

มาตรฐานสมรรถนะ ขั้นพื้นฐานของบุคลากร วิชาชีพท่องเที่ยวแห่ง อาเซียน	มาตรฐานฝีมือแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	มาตรฐานอาชีพ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ	หลักสูตร ปวช./ปวส. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	
			ระดับ ปวช.	ระดับ ปวส.
กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว (Travel Services)				
แผนกรธุรกิจนำเที่ยว 1. ผู้จัดการทั่วไป 2. ผู้ช่วยผู้จัดการทั่วไป 3. หัวหน้าผู้แนะนำ การเดินทาง 4. ผู้แนะนำการ เดินทาง แผนกบริหารธุรกิจนำ เที่ยว 1. ผู้จัดการธุรกิจ 2. ผู้จัดการฝ่ายขาย และการตลาด 3. ผู้จัดการฝ่ายบัญชี 4. ผู้จัดการฝ่ายตัว 5. ผู้จัดการฝ่าย ท่องเที่ยว		สาขางานท่องเที่ยว - มัคคุเทศก์	ประเภทวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สาขาวิชาการท่องเที่ยว - ธุรกิจท่องเที่ยว - การพัฒนาบุคลากร ในงานบริการ - ธุรกิจขนส่งเพื่อการ ท่องเที่ยว - ภาษาอังกฤษเพื่อการ ท่องเที่ยว - อาหารและเครื่องดื่ม เพื่อการท่องเที่ยว - มัคคุเทศก์ - นันทนาการเพื่อการ ท่องเที่ยว - การจัดนำเที่ยว - มาตรฐานการ ท่องเที่ยว	ประเภทวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สาขาวิชาการท่องเที่ยว - ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวไทย - ไทยศึกษาสำหรับการ ท่องเที่ยว - พฤติกรรมและ วัฒนธรรม นักท่องเที่ยว - การจัดการธุรกิจนำ เที่ยว - งานมัคคุเทศก์ - กฎหมายเพื่อ อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว - การตลาดเพื่อ อุตสาหกรรม ท่องเที่ยว

ธนาคารโลกจัดทำสำรวจบรรยากาศการลงทุนโดยวัดสมรรถนะพื้นฐานของแรงงานไทย 12 ประการ คือ ด้านภาษาอังกฤษ สารสนเทศ (IT) การคำนวณ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม ความเป็นผู้นำ การสื่อสาร บริหารเวลา การแก้ปัญหา การเข้าสังคม การปรับตัว การทำงานเป็นกลุ่ม และด้านเทคนิคทางวิชาชีพ โดยทำการวัดสัดส่วนของทักษะแต่ละเรื่องที่ย่ำแย่ (Poor) และแย่มากที่สุด (Very Poor) พบว่า สมรรถนะที่แย่มากที่สุดของแรงงานไทย 4 ลำดับแรก คือ ภาษาอังกฤษ (มากกว่าร้อยละ 90) ถัดมาคือ สารสนเทศ (IT) (มากกว่าร้อยละ 80) มีแนวโน้มแย่ลงไปอีก ลำดับที่ 3 คือ การคิดคำนวณ (Numerical) (มากกว่าร้อยละ 60) มีแนวโน้มคงตัว และความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (เกือบร้อยละ 60) และส่วนที่ดี 3 ลำดับ คือ เทคนิค/วิชาชีพ มีแนวโน้มดีขึ้น ถัดมาคือ การทำงานเป็นทีม และการปรับตัว ตามลำดับ จากผลการศึกษาดังกล่าวนั้นเพียงพอที่จะสะท้อนให้เห็นภาพว่า สมรรถนะพื้นฐานของแรงงาน จะต้องมีการพัฒนาอีกมาก ถ้าประเทศไทยจะสามารถเข้าสู่ยุคการพัฒนาเศรษฐกิจแนวใหม่ (New Economy) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ยังมีได้พิจารณาพร้อมกับทักษะทางเทคนิค หรือทักษะเฉพาะเกี่ยวข้องกับงานที่ทำ (Functional Competency)

สำหรับการสำรวจของหน่วยงานภายในประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาการสำรวจภายใต้โครงการ PmanP ของกระทรวงแรงงาน ผลสำรวจนั้นไม่ได้มีความแตกต่างจากผลการสำรวจของธนาคารโลกมากนัก

กล่าวคือ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศยังคงมีช่องว่างระหว่างความคาดหวังของผู้ประกอบการกับความสามารถของแรงงานที่มีอยู่จริง เป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในทุกระดับแรงงานตั้งแต่ระดับแรงงานไร้ฝีมือจนถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมที่เป็น Niche ของประเทศ ในปี 2554 พบว่า Gap ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ ในแรงงานระดับไร้ฝีมือถึงกึ่งฝีมือ มีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 40-50 นับเป็นสัดส่วนที่สูงมาก โดยในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศของแรงงานระดับผู้เชี่ยวชาญมี Gap ความสามารถด้านภาษาในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 20 นอกเหนือจากความสามารถทางด้านภาษาแล้ว ยังมี Gap ความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งแรงงานไร้ฝีมือที่ทำงานในอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วน มี Gap ความสามารถด้านนี้ในสัดส่วนที่สูงเป็นลำดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน ทำให้การสร้างความร่วมมือและเพิ่มขีดความสามารถในหมู่สมาชิกอาเซียนเป็นไปได้ยาก

ดังนั้น ประเด็นปัญหาการขาดแคลนรายงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณา เนื่องจากเป็นผลกระทบโดยตรงของความพยายามในการพัฒนาสมรรถนะของชุมชนด้านที่ต้องการด้วย เช่น ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว และการพัฒนาทักษะทางเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมกระบวนการยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดแรงงานชั้นสูง จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้เกิดขึ้นในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ผลของการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง นอกจากจะเป็นวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในทัศนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำเสนอความคิดเห็น ความต้องการ และวิเคราะห์ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของบ้านวังน้ำเขียว บ้านหนองโสมง บ้านซับเต่า บ้านซับพลู บ้านห้วยน้ำเค็ม โดยสรุปประเด็นด้านความพร้อมของชุมชนบริเวณโดยรอบพื้นที่วังน้ำเขียวได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงจะเป็นแนวทางการยกระดับความสามารถของบุคลากร และยังเป็นการสร้างการแข่งขันของชุมชนด้านการบริหารจัดการอย่างธรรมาภิบาล โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม วางแผน ตัดสินใจ พัฒนา บริหารจัดการ กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ และเข้าถึงการพัฒนาสมรรถนะของชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการเปลี่ยนแปลง นอกเหนือจากนี้ กระบวนการสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะมี 3 กระบวนการ ได้แก่ (1) การค้นหาปัญหา และประเด็นร่วมกัน เพื่อร่วมมือกันในการสืบค้นปัญหาที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องกัน (2) การวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการชุมชน รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีส่วนสนกรวางแผนร่วมกัน และ (3) การปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาปัญหาร่วมกันแล้ว การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานั้นไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการกิจกรรมจะต้องมีการร่วมกันวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีทิศทาง

ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการของบุคลากรในพื้นที่ โดยผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาสถานะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้

กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว และผู้ปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ จำนวน 18 ราย การกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง พบว่า มี 5 หน่วยงานที่มีภารกิจและการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แบ่งเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ 2 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตนครราชสีมา ที่มีการกำหนดภารกิจด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ชัดเจน แม้ว่าองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตนครราชสีมา จะมีการกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่ระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ยังไม่มีผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในด้านการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงในพื้นที่เป้าหมาย คือ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา โดยมีผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ 4 หน่วยงานที่ไม่มีการกำหนดภารกิจด้านการท่องเที่ยว พบว่ามี 1 หน่วยงาน คือ สถานีวิทยุสะแกกราช ที่เริ่มมีการกำหนดกรอบภารกิจ เพื่อครอบคลุมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้บ้างแล้ว โดยมีรูปแบบของการดำเนินด้านการพัฒนาแหล่งและเส้นทางการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และการตลาด และการให้คำปรึกษา

- เส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เชื้อน

เส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เชื้อนสร้างเปิดถนนผ่านผืนป่ามรดกโลก เป็นโครงการที่กลุ่มอนุรักษ์ผืนป่ามรดกโลกทับลาน-เขาใหญ่ มีแถลงการณ์ถึงหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เพื่อขอให้มีการระงับเพื่อทบทวนการเปิดถนนโครงการ 5 เขา 5 เชื้อนที่จะผ่านผืนป่ามรดกโลกกว่า 120 กิโลเมตร เนื่องจากอาจมีการเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนที่จะเข้ามาบุกรุกพื้นที่เพื่อร่อนดัดผ่าน เป็นความสูญเสียต่อระบบนิเวศ และอันตรายต่อการลักลอบจับสัตว์ป่า เกิดเป็นกระแสวิพากษ์กรณีการก่อสร้างถนนโครงการ 5 เขา 5 เชื้อนผ่านผืนป่ามรดกโลกของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในการนี้ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ระดมทุกหน่วยงานเพื่อดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติภายใต้โครงการ 5 เขา 5 เชื้อน เชื่อม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภopakช่อง วังน้ำเขียว ปักธงชัย ครบุรี และเสิงสาง ให้เกิดเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน ผ่านเขา 5 ลูก คือ เขาใหญ่ เขาแผงม้า เขาภูหลวง เขาสลักได และเขามูลสามง่าม ซึ่งเขามูลสามง่ามนั้นตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ส่วนเชื้อนทั้ง 5 ประกอบด้วยเชื้อนลำพระเพลิง เชื้อนลำเชียงสา เชื้อนลำมูลบน เชื้อนลำแสบ และเชื้อนลำปลายมาศ รวมระยะทางของโครงการเฉพาะอำเภopakช่อง ถึงอำเภowingน้ำเขียว มีระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร จากอำเภowingน้ำเขียว ถึงอำเภocrบุรี (เส้นทางตัดใหม่) ประมาณ 19 กิโลเมตร ส่วนเส้นทางเขาภูหลวงที่ตัดเสร็จแล้วประมาณ 30 กิโลเมตร รวมถึงเส้นทางเชื้อนลำเชียงสา และเชื้อนต่าง ๆ อีกรวมทั้งสิ้นกว่า 200 กิโลเมตร มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องในเชิงธุรกิจและเศรษฐกิจ ตามเหตุผลและข้ออ้างว่าเป็นการอนุรักษ์และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ เขา แม่น้ำ เพื่อให้คนรุ่นหลัง และยังเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวให้คนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ เนื่องจากพื้นที่ศึกษาธรรมชาติมีความสมบูรณ์ นำรายได้สำคัญเข้ามาสู่จังหวัดนครราชสีมา ขณะนี้สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาเพื่อทำการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นการท่องเที่ยวเส้นทาง 5 เขา 5 เชื้อน ที่ลัดเลาะเส้นทางเก่า และปรับปรุงเส้นทางให้ดีขึ้นโดยไม่ทำลายธรรมชาติและเปิดตัวอย่างเป็นทางการในวันที่ 25 ธันวาคม 2554 ซึ่งแผนการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวต้องการให้เห็นภาพว่าอำเภowingน้ำเขียวว่า ไม่ใช่ผู้บุกรุก แต่สามารถอยู่ร่วมกับป่าและธรรมชาติได้ โดยประมาณการทางเศรษฐกิจว่าจะเป็นการสร้างรายได้ ไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาท

แม้ว่าเส้นทาง 5 เขา 5 เชื้อน เชื้อม 5 อำเภอ จะเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นพื้นที่เชื่อมโยง 5 อำเภอ คือ อำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอครบุรี อำเภอปักธงชัย และอำเภอเสิงสาง มีแนวเขตพื้นที่ผืนป่าดงพญาเย็น เขาใหญ่ และทับลาน ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งต้นน้ำของลุ่มน้ำมูล และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทอดผ่านหุบเขา 5 ลูก คือ เขาใหญ่ เขาแผงม้า เขาภูหลวง เขาสลัดได และเขามูลสามง่าม เป็นที่กักเก็บน้ำในเชื้อน 5 แห่ง ได้แก่ เชื้อนลำพระเพลิง เชื้อนลำเชียงสา เชื้อนลำมูลบน เชื้อนลำแซะ และเชื้อนลำปลายมาศ จึงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง สามารถพัฒนาเพื่อนำรายได้เข้าสู่จังหวัดและเป็นฐานสำหรับการต่อยอดเพื่อการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยเฉพาะเชื้อนลำแซะ อำเภอครบุรี สามารถล่องแพสัมผัสธรรมชาติน้ำตก รวมถึงแวะชมต้นจันผายักษ์อายุกว่าพันปี โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก แต่ผลจากการลงพื้นที่สำรวจของกลุ่มอนุรักษ์ป่าทับลาน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2554 พบว่าเส้นทางดังกล่าว แม้ว่าจะมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง แต่ก็เป็เส้นทางที่ตัดผ่านผืนป่ามรดกโลกและผืนป่าอนุรักษ์ ระยะทางกว่า 120 กิโลเมตร และหากประสบความสำเร็จในด้านการตัดเส้นทางได้เป็ผลสำเร็จ ก็อาจจะมีคามพยายามในการขยายเส้นทางในผืนป่ามรดกโลกจุดอื่น อีกทั้งการรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยวยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเป็นพื้นที่ห่างไกล มีชาวบ้านเข้ามาล่าสัตว์ หาของป่า ละเมิดกฎหมายด้านการอนุรักษ์ ประกอบกับการดูแลนักท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง การปฐมพยาบาลและการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้นจึงเป็สิ่งสำคัญ นอกเหนือจากนี้ การดูแลสุขภาพความสะอาดและอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคมีความสำคัญมาก มาตรการการกำจัดและควบคุมปริมาณขยะ สุรา และอุปกรณ์ดักสัตว์ยังไม่ครอบคลุม ชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญมากในด้านการร่วมมือพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนได้ แม้ว่า การท่องเที่ยวจึงมีความสัมพันธ์และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม แต่ความพยายามที่จะต้องสร้างความชอบธรรมและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อลดการขัดแย้งระหว่างนายทุน และชาวบ้านในพื้นที่ ที่มองว่าการที่นายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อเตรียมก่อสร้างที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ เพื่อเตรียมรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น จะเป็การเอื้อประโยชน์ของโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน ให้กับนายทุนมากกว่าชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง

การเปิดป่าในการจัดทำโครงการดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรการธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า และระบบนิเวศ รวมถึงการท่องเที่ยวจะเป็ตัวดึงดูดมลพิษที่จะตามมา เช่น การนำยานพาหนะเข้ามาในพื้นที่ ก่อให้เกิดมลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศจากไอเสียของรถยนต์ ดังนั้น บทบาทสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะต้องรับมือกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินการเชิงพาณิชย์ในด้านการมรดกผืนป่ามรดกโลก การปลูกจิตสำนึกให้แก่ชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็ทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมและสังคมเป็ตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

พื้นที่ผืนป่ามรดกโลกเป็สมบัติของคนทั้งประเทศ และยังเป็นสมบัติโลกที่จะต้องมีการพิจารณา ร่วมกันถึงความเหมาะสมด้านการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเพียงเพื่อประโยชน์ด้านการนำรายได้เข้าสู่จังหวัด นครราชสีมา แต่ไม่มีการศึกษาผลกระทบ วิเคราะห์ปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่จะส่งผลถึงคุณภาพผืนป่ามรดกโลกที่จำเป็จะต้องอนุรักษ์รักษาสำหรับอนุชนรุ่นหลังให้มีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ต่อไป

- ความพร้อมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

หลังจากการประกาศให้วังน้ำเขียวเป็นแหล่งโอโซนของโลก ก็ส่งผลต่อการขยายตัวทางธุรกิจท่องเที่ยวในเขตอำเภอวังน้ำเขียวเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2540 เรื่อยมา ก่อให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชน การพัฒนาด้านการรองรับการท่องเที่ยวส่งผลต่อการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับกับอัตราการเติบโตของการท่องเที่ยว เห็นได้จากการขยายถนนจาก 4 ช่องทางและ 6 ช่องทาง สถานีบริการน้ำมัน ที่พักแรม เป็นต้น จึงส่งผลสำเร็จในภาพรวมในแง่เศรษฐกิจถือว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาด้านการขยายตัวของรีสอร์ทหรือที่พักที่ต้องเติบโตตามอัตราการท่องเที่ยวที่ขยายตัว พบว่า ยังประสบปัญหาหนัก เนื่องจากไม่มีการทำวิจัยด้านผลกระทบ และการดำเนินงาน ที่ไม่มีการกำหนดพื้นที่เฉพาะไว้ ทำให้มีปัญหาด้านการบุกรุกทำลายป่าที่ควรสงวนรักษาไว้สำหรับเป็นแหล่งอาศัยของพรรณไม้และสัตว์ป่า และยังมีปัญหาการบุกรุกที่ดินอุทยานแห่งชาติ แม้ว่าในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์จะไม่มีปัญหารุนแรงนัก แต่นักท่องเที่ยวก็เกิดความไม่มั่นใจด้านการเดินทางและการพักค้างแรมในพื้นที่วังน้ำเขียวเหมือนแต่ก่อน ตำบลอุดมทรัพย์เป็นเส้นทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เคยได้ขายผลิตภัณฑ์จากป่าและผลไม้ก็ลดลงได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและรายได้

การกระจุกตัวของรายได้จึงอยู่ในบางพื้นที่ เช่น ตำบลทางเหนือของอำเภอวังน้ำเขียว และยังมี การกระจุกตัวของรายได้ที่ผู้ประกอบการหรือนายทุนที่สร้างสิ่งปลูกสร้างที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลายเป็น แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ส่งผลต่อการกระจุกตัวของรายได้และความเจริญ ผลประโยชน์จึงไม่มีการกระจาย อย่างเหมาะสม การจัดสรรผลประโยชน์ในรูปแบบของผลประโยชน์ทางอ้อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อ การท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางการท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ใกล้เคียงจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก จึง ต้องนำมาพิจารณาในด้านการเตรียมความพร้อมของการพัฒนาการท่องเที่ยว

4.2 แนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ แนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และประเมินกระบวนการกลุ่มในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง สร้างความเสมอภาคในด้านโอกาสเข้ารับการพัฒนา และยังเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง มีภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กรณีนำร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า หน่วยงานทั้ง 9 หน่วยงานมีความเห็นตรงกันในการพัฒนาองค์กรเพื่อการบริหารจัดการ ในรูปแบบของเครือข่ายการท่องเที่ยว ที่ทำหน้าที่ประสานงาน ดำเนินงาน วางแผนกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กระจายในพื้นที่ใกล้เคียงอย่างทั่วถึง

การจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เรียกว่า “คณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว” (Destination Management Organization: DMO) ซึ่งอาจจะมีโครงสร้างแตกต่างกันตามประเภท ขนาด และบริบทของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ทั้งแบบเป็นทางการ คือ มีองค์กรและกลไกเชิงสถาบันรองรับอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ หรือแบบไม่เป็นทางการ คือ มีหน่วยงานหลักเป็นแกนนำในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่ายหรือเกิดจากการรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยไม่คาดหวังการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด แต่ใช้หลักการความยั่งยืน อิงธรรมชาติ และวิถีชีวิต นำทักษะความถนัดของชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นมาส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น การรวมตัวกันเฉพาะกิจเพื่อจัดงานกิจกรรมหรือเทศกาลเพื่อการท่องเที่ยวประจำปี การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ศูนย์วิจัย สถาบันวัฒนธรรมวิสาหกิจ เป็นวิสาหกิจที่ภาครัฐให้การสนับสนุน ภาคประชาชนได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนเชิงประจักษ์ เช่น ให้บริการที่พักค้างแรม จุดส่งเสริมการเพาะเห็ด เปิดสวน เป็นต้น เมื่อมีการรวมตัวกันจนเกิดความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง ก็สามารถพัฒนาโครงสร้างไปสู่คณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวที่มีโครงสร้างแบบเป็นทางการและมีความถาวรต่อไปในภายหลังได้

- ด้านกลไกการพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า กลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะของจิตอาสา และทีมงานภายใต้ท้องถิ่นที่มีเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการและข้อกฎหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการให้การสนับสนุน การปักเขตที่ดินทำกินเพื่อลดการรุกล้ำพื้นที่อุทยานฯ อีกทั้งการจัดสรรกำลังบุคลากรเพื่อรองรับการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การก่อตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ หรือเครือข่ายการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ จะเป็นกลไกในการส่งเสริมความเข้มแข็ง โดยมีแกนนำที่เป็นกลุ่มสมาชิกหรือหน่วยงานของภาครัฐที่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ รวมถึงกระบวนการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้เฉพาะด้าน อำนาจความสะดวกด้านการจัดสรรงบประมาณ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

นอกจากนี้แนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องสอดคล้องกับหลักคิดตามยุทธศาสตร์พระราชทานของรัชกาลที่ 9 โดยจะต้อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยการสร้างให้เกิดความเข้าใจมั่นใจในข้อมูลพื้นฐานด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากฐานของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ โดยให้มีการสื่อสารและสร้างความมีส่วนร่วมโดยมุ่งสื่อสารความเข้าใจ และความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด และ พัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่น สร้างทีมพี่เลี้ยงการออกแบบหลักสูตรและเมนูการพัฒนาการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำแก่ชุมชน และติดตามสนับสนุน

- ด้านการวางแผน วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตร

โครงข่ายของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วม คือ ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ร่วมกันทำงานตามเป้าหมายได้ มีความสามารถด้าน

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จะต้องเกิดจากการผลักดันจากภาครัฐที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-เขาภูหลวง เป็นพื้นที่ทับซ้อนของหลายหน่วยงาน การกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากความต้องการในการพัฒนาของบุคลากรในหน่วยงาน นอกจากนี้ จะต้องกระตุ้นให้ชุมชนในพื้นที่ต้องการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง และมีผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ร่วมกันวางแผน วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมที่จะต้องเกิดจากขับเคลื่อนอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องเกิดจากการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชน องค์กรใด การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ใช่ภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและชุมชน ซึ่งหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับทิศทางการรองรับความต้องการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และต้องไม่เป็นภาระกับคนในชุมชน โดยพัฒนาบุคลากรที่มีมาตรฐานสากล ที่สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวได้ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว "สะดวก สะอาด ปลอดภัย ตามอัตลักษณ์ของความเป็นไทย" และพัฒนาสมรรถนะของผู้ต้องการรับการฝึกทักษะ (Reskill) และผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะสูงให้ขึ้น (Upskill)

- ด้านโครงข่ายการพัฒนาชุมชน

โครงข่ายการพัฒนาเชิงนโยบายอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งโครงข่ายการพัฒนาร่วมกัน ที่จะมีกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทำให้หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการประสานพลังการวางแผน กำหนดนโยบายตามระยะแผนสั้น และแผนยาวร่วมกัน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน โดยเครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของกิจการโฮมสเตย์หรือเจ้าของธุรกิจ นักวิชาการ มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย รวมถึงโครงข่ายการพัฒนาชุมชนจะมีพี่เลี้ยงอาจมาจากภาครัฐ เอกชน หรือบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ให้คำปรึกษาเพื่อการติดต่อประสานงาน ติดตามการดำเนินงานตามโครงข่ายการพัฒนาและวางกรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนสั้นและยาว กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทั่วถึง การวางแผนอัตรากำลัง และคำนึงถึงคุณภาพของการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบชัดเจน คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น ภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะต้องมีความเข้มแข็ง และมีสมรรถนะในระดับสูงในการดำเนินงาน ประสานงาน ติดตาม และทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

โครงข่ายการพัฒนาเชิงปฏิบัติการนั้น ได้มีผลการลงพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายที่สำคัญ พบว่ามีการกระจายอยู่ใน 4 พื้นที่ คือ สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน ศูนย์วนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ กรมป่าไม้ และพื้นที่สวนป่าปภังชัยแปลงวังน้ำเขียว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวนี้สามารถพัฒนาเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยว เนื่องจากเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวมีศักยภาพสูง ครอบคลุมหลายพื้นที่ จึงมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นเส้นทางในการพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน รูปแบบกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ คือ รูปแบบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วย

กิจกรรมหลัก คือ การปั่นจักรยาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ การเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ การปั่นจักรยานตามเส้นทางท่องเที่ยว การเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของพื้นที่ชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่อิงธรรมชาติ โดยเฉพาะวิถีชาวบ้าน ไม่เน้นกิจกรรมหรือหว่าที่อาจได้รับความนิยมในระยะสั้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกีฬา เพื่อเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวประเภทศึกษาดูงานมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ผ่านมามีพื้นที่เป้าหมายได้มีความพยายามในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น โดยมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวปลูกป่าตามศาสตร์พระราชา โดยสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะห้องเรียนวิทยาศาสตร์ โดยสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช รวมถึงการจัดทำแผนในการพื้นที่ปลูกป่าวังน้ำเขียวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) รวมถึงการให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่โดยรอบ และความพยายามในการยกระดับการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่

นอกจากนั้น การยกระดับองค์กรเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ส่งผลให้มีการตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและสร้างร่วมมือระหว่างกันในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งรายได้หลักของภูมิภาคนี้ โดยมีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการยอมรับคุณสมบัติบุคลากรวิชาชีพด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (MRA: ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Tourism Professionals) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- (1) ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานด้านบุคลากรวิชาชีพท่องเที่ยวในอาเซียน
 - (2) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) ด้านการสอนและฝึกอบรมบุคลากร วิชาชีพบริการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน โดยใช้สมรรถนะเป็นหลัก (competency-based)
 - (3) เปิดโอกาสในการสร้างร่วมมือและเพิ่มขีดความสามารถในหมู่สมาชิกอาเซียน
- เห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากรของประเทศไทยด้านการท่องเที่ยวยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อบุคลากรเป็นไปตามมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ

- ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและการจัดสรรงบประมาณ

พบว่า บทบาทในการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน โดยจะต้องมีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและประชาชนอย่างชัดเจน โดยประชาชนควรมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนา รวมถึงเข้าใจถึงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่เกิดความรู้สึกคัดค้าน หรือโต้แย้ง หากมีกรณีพิพาท จะต้องได้รับการเยียวยา หรือการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อให้บรรเทาความเดือดร้อนของชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

กระบวนการทำงานในรูปแบบลักษณะการขอความร่วมมือของหน่วยจัดการที่บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานนอกภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ซึ่งที่ผ่านมาสถานการณ์ของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังเป็นปัญหา

โดยเฉพาะประเด็นปัญหาขยะ และการใช้ทรัพยากรป่าไม้จนเกิดความเสื่อมโทรม รวมถึงการล้นไหลเข้ามาของชุมชนในความพยายามพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชนและชุมชน จนกลายเป็นการสร้างภาระให้แก่ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ อีกทั้ง ความไม่เข้าใจด้านกฎระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน

- ด้านภาคีเครือข่าย

แนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หรือเครือข่ายชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวยังเป็นปัญหา เนื่องจากไม่มีเจ้าภาพในการจัดตั้ง และแกนนำในการนำร่องโครงการภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงภารกิจหลักที่มีค่อนข้างมากของเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงาน ทำให้เป็นปัญหาในการประกอบภารกิจเสริม อีกทั้ง ฝ่ายนโยบายและแผนของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ยังมีความไม่ชัดเจนในการวางกรอบนโยบาย โดยภาคีเครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่มีสถานภาพเดียวกัน หรือระดับเดียวกัน เช่น ตัวแทนเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของภาครัฐ กรมอุทยานแห่งชาติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมชลประทาน สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ผู้แทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดพลังในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ การกระจายรายได้ในพื้นที่ของสมาชิกเครือข่ายอย่างเท่าเทียม การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อจัดหาและจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งนี้กลไกสำคัญในการสร้างภาคีเครือข่ายที่สำคัญ คือ การสร้างระบบการดำเนินงานทางการศึกษาร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ความสำคัญของการบริหารในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหารจัดการในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมได้ 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) โดยวิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว เว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและเสนอความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกหนึ่งในการ

กำหนดนโยบายหรือการวางแผน เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคีสาธารณะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นกิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบของการท่องเที่ยว เป็นต้น

การเริ่มต้นอาจวางระดับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ระดับ 1, 2, 3 และ 4 เพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภาคีเครือข่าย โดยเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจ ประเด็นในการสร้างความเข้าใจ และความมั่นใจในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ ในพื้นฐานการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของตัวแทนภาคีเครือข่าย ปรีกษาหรือสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ผู้ปฏิบัติจริง รวมถึงสถานศึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของแต่ละภาคีเครือข่าย กำหนดทิศทาง เชื่อมรอยต่อระหว่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และกำหนดมาตรฐานด้านการให้บริการ และการเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ในอันที่จะรองรับการท่องเที่ยวร่วมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลัก

การสร้างภาคีเครือข่าย เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน ผลักดัน และสร้างความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ตัวแทนสมาชิกภาคีเครือข่ายต้องมีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าใจบริบทขององค์กรเป็นอย่างดี สามารถให้การสนับสนุนด้านนโยบายและการปฏิบัติการได้ รวมถึงมีการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการดำเนินเงินต่าง ๆ จากภาครัฐเพื่อเป็นองค์กรกลางในการเป็นพี่เลี้ยงให้ ความรู้และนำร่องด้านการวางแผนการพัฒนา ให้ความรู้ และให้แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นแบบแผน จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าและเกิดประสิทธิภาพมากกว่าการให้หน่วยงานตามโครงสร้างเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้บริหารจัดการ ดังนั้น การขับเคลื่อนที่ภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจะเป็นแนวทางที่จะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง รวมถึงการถอดบทเรียนความสำเร็จจากพื้นที่อื่น เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนและประชาชน

- ด้านการพัฒนาโดยสถานศึกษาและธุรกิจบริการ

สถานการณ์แรงงานไทยจึงอยู่ในขั้นที่การผลิตแรงงาน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมทั้งในด้านปริมาณและคุณลักษณะเฉพาะของการทำงาน ประกอบกับด้านการพัฒนาโดยการทำงานในระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดนครราชสีมา ยังปฏิบัติและยึดตามกรอบและแผนพัฒนาการศึกษาของจังหวัด ซึ่งพบว่าเป็นแผนขนาดใหญ่ ซึ่งยังคงขาดกระบวนการทำงานที่กระชับ ชัดเจน เป็นรูปธรรม ยังไม่มีการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีบทบาทในการวางแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น และมีผลการดำเนินงานที่จับต้องได้ จึงจำเป็นต้องใช้กำลังเสริมจากหน่วยงานในระดับพื้นที่ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะสามารถขยายผลต่อไปในเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบาย ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในอันที่จะนำไปสู่การเป็นแรงเสริมสำคัญในการทำงานของภาครัฐที่มีภารกิจหลัก คือ การปกป้องและป้องกันพิทักษ์ผืนป่าที่สำคัญของประเทศ การนำภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการวางแผนร่วมกันในการ

ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยร่วมกันอนุรักษ์ และการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก การฟื้นฟูและร่วมอนุรักษ์ปกป้องป่าตามแนวทางที่ถูกต้อง การจัดการจัดเก็บขยะในพื้นที่อย่างถูกวิธี เป็นต้น นอกจากนี้ ธุรกิจบริการที่นักท่องเที่ยวจะได้รู้จักสัมผัส และได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจจะต้องได้รับการปลูกฝังด้านการบริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีโดยไม่คำนึงแต่เพียงผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้น รวมถึงการเสนอแนะแนะนำ ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชน ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปจับจ่ายใช้สอยด้วย ทั้งนี้ การทำงานของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นก็มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเช่นกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในด้านการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงร่วมกับเจ้าหน้าที่ บุคลากร และคนในชุมชนเช่นกัน

บทเรียนหลักที่สถานศึกษาจะนำความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว การเสริมความรู้ด้านภาษาอังกฤษเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ เป็นมาตรการสำคัญที่สถานศึกษาสามารถวางแผนในการรับมือได้ เพื่อให้สามารถให้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การจัดอบรมสำหรับการให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ สัตว์ป่าหายาก พันธุ์พืชต่าง ๆ ที่สามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว สามารถจัดอบรมให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถรองรับนโยบายภายใต้โครงการหรือกิจกรรม กระชับความร่วมมือและบูรณาการข้ามสาขาในการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน จะเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้อย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นในห้องเรียน และอาจนำไปสู่นโยบายปฏิรูปกำลังคนและแรงงานของจังหวัดและประเทศได้ โดยได้รับการเอื้อเฟื้อสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากองค์กรภาครัฐ จะส่งผลต่อการส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี และเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนได้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวอีกด้วย

การผลิตแรงงานฝีมือของไทยหรือประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอาจพิจารณาตลาดแรงงานที่กว้างขึ้นและมีอิทธิพลต่อการแข่งขันของแรงงานในภูมิภาค โดยจัดทำชุดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการฝึกอาชีพมัคคุเทศก์ร่วมกับสถานประกอบการ และพัฒนาต่อยอดไปสู่แนวทางการพัฒนากอบมาตรฐานคุณวุฒิให้เป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่มสมาชิกอาเซียน มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวางแผนก่อนการเข้าสู่ตลาดแรงงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน และการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานทั้งของในประเทศและของกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย เพื่อเป็นการวางแผนการเข้าสู่อาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานเอเชีย ซึ่งประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนำร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. ประเมินความพร้อมและสมรรถนะ (ต้นทุนคน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การตลาด และการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล) ของชุมชน
2. นำเสนอกระบวนการพัฒนา CBT ศึกษาดูงานในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อทำการวิเคราะห์ความแตกต่างในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่

3. วิเคราะห์ของดีในชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผลิตภัณฑ์ชุมชน วัฒนธรรมประจำจังหวัด เป็นต้น

4. การพัฒนาองค์กร CBT (วิสาหกิจ และคณะกรรมการ) การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว การบริการ การอบรมมัคคุเทศก์ และจัดจำลองสถานการณ์เพื่อการนำร่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

การมุ่งพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีทิศทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับโครงการศึกษาเพื่อทบทวนความต้องการกำลังคนเพื่อใช้วางแผนการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (2559) และตอบสนองนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย เกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนาแรงงานเพื่อยกระดับการผลิตในประเทศที่ต้นทุนแรงงานและวัตถุดิบต่ำกว่า และทิศทางการกระจายความรับผิดชอบงานพัฒนาไปสู่ฐานพื้นที่หลักปฏิรูปตามแนวคิดของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ การกระจายผู้จัด รัฐปรับบทบาท จัดการศึกษาเป็นพื้นที่กำหนดการสร้างขีดความสามารถและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และโจทย์ที่ท้าทายสังคมทั้งแนวดิ่งและแนวนอน คือ การเรียนรู้เพื่อชีวิต และงานของคนทั้งปวง แนวคิดการปฏิรูปของรัฐบาลจึงเน้นการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผลทั้งระบบ โดยมีทิศทางการพัฒนาร่วมกับจังหวัด โดยกำหนดให้มีกลไกการจัดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในจังหวัด เชื่อมต่อข้อมูลกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมกับหน่วยงานในสังกัดอื่น การมีเวทีการทำงานร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนาค้นเพื่อตอบสนองวิสัยทัศน์จังหวัด ขณะนี้มีเพียงจังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี และอำนาจเจริญที่มีการวางกลไกและขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ด้านการพัฒนาสมรรถนะกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา จะต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของประชากรทุกช่วงวัยและทุกช่วงระดับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรมการทำงาน และคุณลักษณะนิสัยอุตสาหกรรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและปลูกฝังให้เป็นกำลังคนที่มีทักษะและความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการทำงานอุตสาหกรรมเป็นฐาน (Industrious-Based Society) สามารถประกอบอาชีพเสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เกิดเป็นรายได้ที่มั่นคง และมั่นคงในพื้นที่ของตนเอง การวางแผนการพัฒนาแบ่งออกได้หลายระดับ และสามารถทำได้หลายด้าน ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ความพร้อม และความต้องการของชุมชน โดยจะต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างชุมชน เจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ เพื่อให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยจะต้องสอดคล้องกับแผนการพัฒนาระดับจังหวัดและระดับประเทศด้วย ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงจะต้องมีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนและชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบ เพื่อให้ทราบถึงแผนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมีชุมชนเป็นแกนนำสำคัญเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นรูปธรรม

ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดนครราชสีมามีความโดดเด่นในประเด็นด้านกลยุทธ์การแข่งขัน โดยเฉพาะด้านความรวดเร็วในการจัดส่ง และประเด็นด้านปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะด้านปริมาณ คุณภาพ และระดับราคาของวัตถุดิบเมื่อพิจารณาสถิติที่สำคัญทางการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ 5,232,940 ต่อปี กว่าร้อยละ 98 ของนักท่องเที่ยวเป็นชาวไทย (นักท่องเที่ยวไทยจำนวน 5,124,864 คน) และร้อยละ 2 เป็นชาวต่างชาติ (108,076 คน) ยอดรวมของนักท่องเที่ยวคิดเป็นอันดับที่ 6

ของประเทศ ในด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวไทยมีค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคนอยู่ที่ 1,638 บาท ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคนอยู่ที่ 2,792 บาท คิดเป็นค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคนที่ 1,664 บาท หรือเป็นอันดับที่ 45 ของประเทศ

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา มีเป้าประสงค์เพื่อเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของการพัฒนาจังหวัด สู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาค เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรายได้สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวไทยที่ 8,082 ล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ 350 ล้านบาท รวมรายได้ 8,432 ล้านบาทต่อปี หรือคิดเป็นอันดับที่ 13 ของประเทศ จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคน และรายได้จากการท่องเที่ยว สามารถวิเคราะห์ประเด็นทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาได้ ดังนี้

- จังหวัดมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยวไทยเป็นหลัก นโยบายการท่องเที่ยวจึงควรอ้างอิงจากความต้องการ และสภาพเศรษฐกิจของไทย
- จังหวัดขาดจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ จึงควรมีนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างความตระหนักการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เพิ่มมากขึ้น
- จังหวัดมีจำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ในอันดับ 6 ของประเทศ แต่มีค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคนต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าจังหวัดยังขาดการสร้างมูลค่าจากแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสินค้าจังหวัด

ข้อมูลจากการประชุมคณะกรรมการสถิติจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2557 จังหวัดนครราชสีมา จะมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลาง “การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประวัติศาสตร์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพซึ่งทีมที่ปรึกษาและสถิติจังหวัดได้มีการหารือและยกร่างท่วงໂໝลค่าพร้อมแผนผังรายการสถิติทางการเป็นที่เรียบร้อยแล้วแต่แผนผังรายการสถิติทางการดังกล่าว ยังไม่ได้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน” เพื่อให้แผนงานดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้เกิดความรู้ สร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินการโดยชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องประสานกัน มีการประชุมและร่วมกันวางแผนติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง หากมีการวางแผนร่วมกัน และทำงานเป็นระบบก็จะร่วมกันพัฒนาได้ดี จะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและคุณภาพชีวิต โดยเพิ่มรายได้กระจายโอกาสให้คนจน ส่งเสริมพัฒนาทางการศึกษา และสาธารณสุขอย่างมีคุณภาพให้ครอบคลุมและเท่าเทียมทุกกลุ่ม สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถิติจังหวัดนครราชสีมา (2557) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ผลของการประเมินความต้องการของชุมชนต่อการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

ความต้องการทางกายภาพทั่วไป ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่และเส้นทางสำหรับกิจกรรมกีฬานันทนาการ ประกอบด้วย กิจกรรมหลัก คือ การปั่นจักรยาน และการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติให้มีความสะดวกปลอดภัย สะดวกสบาย มีการอบรมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นสิ่งที่

หลีกเลี่ยงไม่ได้ การป้องกันเชิงรุกเป็นการวางแผนที่ดีในระยะยาว แต่ในระยะสั้น การวางแผนเชิงรับด้านการอำนวยความสะดวกด้านการให้การรักษาหรือพยาบาลเบื้องต้นอย่างถูกวิธี เช่น การปฐมพยาบาล การสอนการทำ CPR การห้ามเลือด การขนหรือเคลื่อนย้ายผู้ป่วยกรณีฉุกเฉิน เนื่องจากเส้นทางสำหรับกิจกรรมกีฬานันทนาการดังกล่าวอยู่ในพื้นที่เดินทางเข้าออกได้ลำบาก ทำให้การปฐมพยาบาลและหลักการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยวิกฤติมีความสำคัญมาก นอกเหนือจากนี้ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวหลากหลายประเภทก็มีความต้องการและความจำเป็นแตกต่างกัน เช่น ผู้พิการ ครอบครัว เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ เป็นต้น

กระบวนการปรับทัศนคติที่มีต่อชุมชนในเรื่องการจัดการป่า ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่และบุคลากรของภาครัฐมีภาพลักษณ์ต่อชุมชนว่าเป็นผู้บุกรุกทำลายป่า ดังนั้น การสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าชุมชนไม่ได้เป็นผู้ทำลายป่าไม่ตามที่เข้าใจกัน แต่ชุมชนมีบทบาทด้านการสนับสนุนและเกื้อกูลกันในการสอดส่องดูแลและอนุรักษ์ป่า รวมถึงการร่วมมือกันในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐด้านการวางแผนและกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Positioning) สำหรับการท่องเที่ยว ร่วมกับการฟื้นฟู ปรับปรุงบูรณะ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้มีความปลอดภัย สะอาด และได้มาตรฐาน ความพร้อมของที่พักรับรองแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและจำนวนนักท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งการวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อัตราการเพิ่มของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการสืบสานและร่วมนำเสนอวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัด การใช้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากฐานข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัด จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ผู้นำเที่ยวที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดและสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา มีการบริหารจัดการฐานข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นและจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว และจำนวนแรงงานและบุคลากรที่มีสมรรถนะ การนำในกิจกรรมที่เป็นห่วงโซ่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยว ดังนั้น หากมีการอบรมเพื่อการสร้างความเข้าใจระหว่างคนในพื้นที่และคนภายนอกที่เข้ามาจะเป็นการสร้างฐานความเข้าใจอันดีในการจัดการพื้นที่ กระบวนการส่งเสริม ป้องกันการบุกรุกทำลายป่า และการอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ป่า นอกจากนี้ตัวแทนของบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้มีการทำความเข้าใจในด้านการดูแลจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นผลพวงจากการบริโภคของชุมชนและนักท่องเที่ยว และแนวทางการดูแลรักษาป่าสงวนแห่งชาติร่วมกัน โดยการทำการตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์สร้างภาพลักษณ์เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้า OTOP และยังเป็นส่งเสริมอนุรักษ์ และนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของโคราช แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะชุมชนจะต้องมีบริบทเหมาะสมกับความโดดเด่น อัตลักษณ์ของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โดยนำฐานความรู้เดิมของผู้ที่จะเข้ารับการอบรมมาร่วมพิจารณาโดยจะเสริมและเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การแบ่งปันผลประโยชน์และการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และข้อกฎหมายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยได้รับคำแนะนำและแนะแนววิธีจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้สามารถสื่อสาร ถอดบทเรียนความสำเร็จ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

- สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน

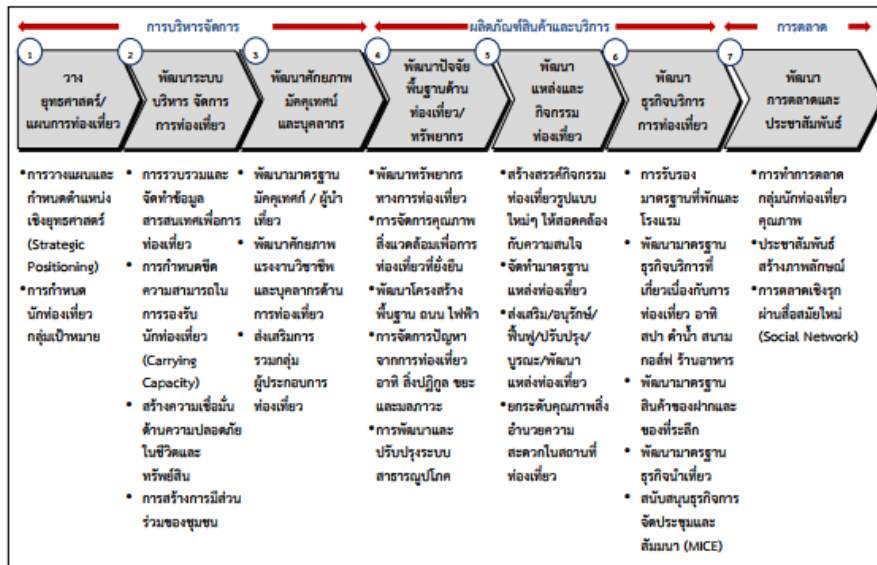
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาเชิงระบบ/กายภาพของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และความต้องการด้านการพัฒนาสมรรถนะของชุมชน ฐานความรู้ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยคณะผู้วิจัยได้วางแผนในการลงสำรวจและทำงานระดับพื้นที่ รวมทั้งได้ร่วมกันกำหนดแนว

ทางการดำเนินงานเก็บข้อมูลในพื้นที่ อาทิ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการความรู้ ทักษะ ความสามารถในการแต่ละตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวฯ ของจังหวัด สภาพความรู้ ทักษะ ความสามารถของชุมชนในจังหวัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลและหาช่องว่างของความรู้ ทักษะ และความสามารถ เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคการศึกษา นำไปสู่กลไก การขับเคลื่อนการพัฒนาแรงงานในพื้นที่บนฐานข้อมูลต่อไป

จากแผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะ ชุมชนด้านการบริการและการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมาได้ดำเนินการทบทวนด้านการบริการและการท่องเที่ยวจากแผนงาน และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555-2559 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์พัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว ของสภาหอการค้าไทย ผลการวิเคราะห์ทบทวนนโยบายทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนงานหรือแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบห่วงโซ่มูลค่าด้านเศรษฐกิจ โดยเกือบทั้งหมดอยู่ในอุตสาหกรรมเกษตร ประมง การแปรรูป การปศุสัตว์ โดยได้มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2555 - 2559 จัดทำขึ้นโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อกำหนดให้ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศเป็นไปในทางเดียวกัน รวมถึงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการแข่งขันที่เกิดขึ้นในโลก ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ 6 กลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ กลยุทธ์ที่หนึ่ง การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปลอดภัย กลยุทธ์ที่สอง การส่งเสริมนักท่องเที่ยวคุณภาพให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน และกลยุทธ์ที่หก การพัฒนาระบบบริหารจัดการและพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา

2) ยุทธศาสตร์พัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว จัดทำโดยสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประเด็น คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 กระตุ้นตลาดการท่องเที่ยวทั้งตลาดภายในและตลาดต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว รวมถึงยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมความสะอาดทางการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไทย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อสร้างโอกาสในการขยายตลาดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นคงในทรัพยากรบุคคลทางการท่องเที่ยวจากการศึกษาห่วงโซ่มูลค่าด้านการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 7 กระบวนการหลัก

สภาพปัญหาเชิงระบบของพื้นที่ศึกษาโดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการจัดการการท่องเที่ยวยังเป็นเรื่องที่ยากและซับซ้อนและเป็นไปได้ยาก เนื่องจากภารกิจหลักของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คือ การบริหารจัดการในพื้นที่ป่าสงวนและการอนุรักษ์ป่าไม้ การท่องเที่ยวเป็นเพียงภารกิจเสริมทำให้เจ้าหน้าที่ยังขาดการเตรียมความพร้อม รวมถึงการสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการการท่องเที่ยวของภาครัฐยังมีจำกัด ส่วนของบริเวณสถานีวิจัยสะแกราชไม่มีพื้นที่ท่องเที่ยวที่จัดสรรเป็นพิเศษ เพราะเป็นพื้นที่สำหรับการวิจัยด้านป่าไม้โดยเฉพาะ หากมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว อาจจะประสบปัญหาเรื่องบุคลากรรองรับนักท่องเที่ยว ไม่มีประสบการณ์การจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่น่าจะพอรองรับได้ เพราะมีพื้นที่ไม่ใหญ่มาก

● สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและบูรณาการในทุกมิติ ควรเริ่มจากการจัดการมลพิษ (คุณภาพอากาศ/ขยะ และของเสียอันตรายชุมชนและอุตสาหกรรม) การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน (พื้นที่สีเขียวและภูมิทัศน์) การจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งธรรมชาติ แหล่งธรณีวิทยาแหล่งศิลปกรรม และแหล่งมรดกทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว การของบประมาณสนับสนุน การจัดตั้งโฮมสเตย์ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด การให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการและนักลงทุน เป็นต้น

- สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน แม้ว่าจะมีความพยายามในการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีจากทุกภาคส่วน ด้วยการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบของทุกภาคส่วนต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและกระตุ้นบทบาทของภาคีเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรับผิดชอบต่อส่วนรวม การส่งเสริมการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน แม้ว่าจะมีความพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน แต่ก็ยังคงเป็นในลักษณะของการวางกรอบนโยบายร่วมกัน ไม่ได้ลงสู่การปฏิบัติโดยหน่วยงานต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ประสานงานก็ยังคงไม่เข้าใจแนวทางการร่วมมือดำเนินการนโยบายสู่การปฏิบัติ

- สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการงบประมาณ

สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการงบประมาณค่อนข้างจะยุ่งยากและติดขัดเนื่องจากปัญหาด้านการอนุญาตสิทธิการเป็นเจ้าของพื้นที่ การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค หรืองบประมาณพัฒนาด้านต่าง ๆ จะต้องได้รับอนุญาตการใช้งบประมาณ ซึ่งจะต้องมีเจ้าภาพคือเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ยื่นเสนอของบประมาณฯ และนำไปสู่วางแผนการพัฒนา แต่ปัญหาในพื้นที่ยังคงเป็นปัญหาเรื่องการดำเนินการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ การจัดทำเอกสารเพื่อยื่นเสนอของงบประมาณ มีความยุ่งยาก เนื่องจากจะต้องมีการตรวจสอบพื้นที่ที่ทับซ้อน และการใช้งบประมาณเพื่อการบริหารจัดการที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และการดำเนินการอนุมัติงบประมาณ จะต้องยื่นเรื่องเพื่อเข้าสู่การพิจารณาการประชุมการจัดทำแผนของงบประมาณโดยเฉพาะการของงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา เช่น น้ำตกวังเต่า ต้องการพัฒนาเป็นแพ เพื่อการท่องเที่ยว ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ แต่ต้องคืนงบประมาณดังกล่าว

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จังหวัดนครราชสีมา (ออป.) ระบุประเด็นปัญหาด้านกายภาพว่า การท่องเที่ยวปั่นจักรยานดูพื้นที่สวนป่า มีปริมาณนักท่องเที่ยวไปใช้บริการไม่มากนัก มีเพียงเฉพาะกลุ่มปั่นจักรยานปั่นผ่านเส้นทาง ดังนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้ประโยชน์ ส่วนมากจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ มีความรู้ จึงไม่สร้างความระคายเคืองให้กับพื้นที่ รวมถึงไม่ก่อปัญหาด้านขยะมูลฝอย เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีการจัดเก็บขยะเรียบร้อยดี ประเด็นที่ต้องการด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ให้มีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายแปลงสวนป่า เรื่องเล่าหรือประวัติความเป็นมา เพราะยังไม่เคยมีการจัดทำมาก่อน เนื่องจากติดขัดเรื่องงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ หรืออาจจะสร้างจุดรวมนักท่องเที่ยวก่อนใช้พื้นที่สวนป่า น่าจะมีจุดรวม ที่พัก การจอดรถ ใช้ประโยชน์ห้องน้ำ การเล่าประวัติพื้นที่ แต่ยังไม่มีการเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่น การพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย การออกแบบป้ายที่เหมาะสมกับพื้นที่ ประเด็นความต้องการด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรและเจ้าหน้าที่ เป็นผลมาจากความขาดแคลนบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านนี้โดยตรง ได้แก่ การเขียนข้อเสนอของงบประมาณ และข้อเสนอที่สอดคล้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการในพื้นที่ การออกแบบที่พัก ส่วนใหญ่จะนำผืนที่หักจากที่อื่นมาประยุกต์ จึงอาจไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน จะต้องมีความสอดคล้องกับพื้นที่ และการเตรียมความพร้อมชุมชนให้พร้อมกับการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มปริมาณมากขึ้น การจัดการผลประโยชน์ที่จะต้องจัดสรรอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นต้น

บ้านห้วยน้ำเค็ม ได้รับผลกระทบจากกรณีพิพาท เนื่องจากมีพื้นที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยาน และเข้ามามีส่วนร่วมหลัก ๆ เป็นพื้นที่ตรงกลาง ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ติดขัด และปัญหาด้านความพร้อมของชุมชน ความต้องการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของการรองรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงความพร้อมเรื่องของการสร้างโฮมสเตย์ แม้ว่าในพื้นที่จะมีโฮมสเตย์หลายหลัง แต่ยังไม่ถูกกฎหมาย หากได้รับการสนับสนุนจากองค์การภาครัฐ ในการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดในพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน แนวทางหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการระบบโฮมสเตย์ โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มีหัวข้อการให้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดตั้งโฮมสเตย์ โดยชุมชนที่สนใจจะได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงจากการรวมกลุ่ม เช่น ธารกำลือเป็นพื้นที่เอกชน ไม่สามารถสร้างรีสอร์ทได้ หากได้รับความรู้ต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในชุมชน หัวข้อในการประเมินโฮมสเตย์ รูปแบบโฮมสเตย์ กฎระเบียบการประเมิน การต่ออายุ วัฒนธรรมดั้งเดิม งบประมาณสนับสนุน และการขึ้นทะเบียนรับรองให้ได้รับอนุญาตการจัดตั้งโฮมสเตย์ที่จะได้รับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และได้รับตราสัญลักษณ์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในระดับจังหวัดนครราชสีมา อีกทั้ง ปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังรวมถึง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งยังผลมาจากการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การพัฒนาระบบบริการนักท่องเที่ยว และการปรับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การบริหารจัดการขยะที่เกิดจากการท่องเที่ยว การต้อนรับแขกผู้มาเยือน อาหาร ที่พัก ขนส่ง และการจัดการอื่น ๆ

อุทยานแห่งชาติทับลานเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เจ้าหน้าที่และบุคลากรในพื้นที่มีภารกิจหลัก คือ การอนุรักษ์ ปัญหาหลักของอุทยานแห่งชาติทับลาน คือ เรื่องการบริหารจัดการขยะ การคัดแยกประเภทขยะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประสบปัญหามากในช่วงปีใหม่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักค้างแรมเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะบริเวณผาเก็บตะวัน บริเวณดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ประจำการ จำนวน 15 นาย แต่ต้องดูแลนักท่องเที่ยวจำนวนประมาณ 10,000 คน และต้องแบกรับภาระค่าน้ำมันปั่นน้ำ ปั่น 24 ชม. ในช่วง 4-5 วันช่วงปีใหม่ แม้ว่าจะมีคนจากข้างนอกเข้าไปเก็บขยะเพื่อนำไปขาย เช่น ขวดกระป๋องให้คัดแยกเอาไป แต่ปัญหาที่พบคือไม่สามารถทำต่อเนื่องได้ในปีต่อไป เพราะชาวบ้านมองว่าไม่คุ้มค่า ต้องเสียเวลาในการคัดแยกขยะ ปัญหาสำคัญ คือ นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ รวมถึงปริมาณขยะจากบริโภคนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณมหาศาล รวม 3 ตันต่อวัน ซึ่งแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาด้วยการใช้เตาเผาขยะที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนมา แต่ก็ประสบปัญหาสำคัญที่ตามมา คือ ขยะเผาไม่ได้เพราะเปียกชื้น อีกทั้ง เจ้าหน้าที่ ของอุทยานแห่งชาติทับลานมีรถลาดตระเวนเพียงคันเดียวที่ออกสำรวจพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงเป็นปัญหาเชิงระบบที่จะต้องเร่งแก้ไข ทั้งจากจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว และการสอนให้เจ้าหน้าที่ได้มีความรู้เรื่องของการจัดการขยะประเภทต่าง ๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การท่องเที่ยวอาจจะส่งผลกระทบกับพื้นที่อนุรักษ์ กรมอุทยานอยากพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวติดขัดที่พื้นที่แนวเขต ผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงจะต้องเป็นผู้พิจารณาลงนามอนุมัติโครงการต่าง ๆ ที่นำเสนอขึ้นมาเพื่อใช้งบประมาณ หรือพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงระบบต่อการเชื่อมต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ แม้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการขับเคลื่อนและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวโดยเฉพาะการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ก็จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนเพื่อป้องกันผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์ หากต้องการให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว

– ป่าเขาภูหลวง จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ต้องให้ชุมชนดำเนินการจึงจะยั่งยืน ภาคเอกชนต้องเข้ามาช่วยกันขับเคลื่อน เช่น สมาคมท่องเที่ยว ชมรมอนุรักษ์วังน้ำเขียว มาช่วยกันขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นได้จริงเป็นกระบวนการ (ประชารัฐ) เพื่อจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ยังมีอุปสรรค กล่าวคือ การทำงานระหว่างหน่วยราชการ ยังคงมีความล่าช้า ระบบการเสนอขอทุนสนับสนุนด้านต่าง ๆ จะต้องได้รับการพิจารณาจากหัวหน้าส่วนราชการ ซึ่งที่ผ่านมายังขาดการประสานงานหรือการทำงานร่วมกับภาคเอกชน ที่ประกอบด้วยชุมชนตัวแทนกลุ่มธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหาร ฯลฯ จึงจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงหรือการบูรณาการความร่วมมือให้เกิดขึ้น การกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการยังเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจ เพื่อจะนำไปสู่ศักยภาพที่จะสร้างการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการทำงานเชิงพื้นที่ ที่จะเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนในพื้นที่ได้

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ โดยมีผู้เข้าร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนจากการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องที่ดำเนินการตั้งแต่ปี 2558 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยจากสภากิจแห่งชาติ โดยในระยะแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา โดยมีความสอดคล้องกับนโยบายประเทศ รวมถึงสภากิจแห่งชาติของสำนักงานคณะกรรมการสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยเฉพาะแผนการพัฒนาในระดับพื้นที่ ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านบุคลากร และการพัฒนาการบริหารจัดการ และการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว และมุ่งหวังจะให้เกิดการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะนำไปสู่พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีความผลักดันให้เกิดเป็นพื้นที่โครงการการท่องเที่ยว ส่วนสำคัญประการหนึ่งที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่ต้องการจะพัฒนาให้เกิดต้นแบบในการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ สมรรถนะของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ความเข้มแข็งในการดูแลผลประโยชน์ การจัดการผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม การจัดการการท่องเที่ยวที่คาดหวังที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยครอบคลุมพื้นที่โครงการการท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่สถานฝึกนิสิตวังน้ำเขียว อุทยานแห่งชาติทับลาน (เขามะค่า) เส้นทางจักรยาน ปักธงชัย วังน้ำเขียว สถานีวนวัฒนวิจัย สะแกราช องค์การที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่ประสานให้กับทุกโครงการ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในฐานะแหล่งท่องเที่ยว บทบาทของหน่วยงานของภาครัฐการส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ความต้องการพื้นฐานของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และจากการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจจะเป็นอุปสรรคหรือปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

การประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงาน (focus group) ที่เกิดขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 จัดขึ้นโดยได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา โดย

ผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะเป็นหน่วยงานที่จะส่งเสริมและสนับสนุน รวมถึงให้ความรู้ได้ตามแผนยุทธศาสตร์ที่วางไว้ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน ประกอบด้วย หัวหน้าสำนักงานปลัดอุตสาหกรรม ผู้แทนอำนาจการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จังหวัดนครราชสีมา ผู้แทนสถานีวิทยุสิ่งแวดล้อมสระแก้ว สำนักงานเขต 8 นครราชสีมา ผู้แทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้แทนจากสถานีวิทยุสิ่งแวดล้อมสระแก้ว หัวหน้าสวนป่าวังน้ำเขียว รักษาป่าวังน้ำเขียว ผู้แทนสำนักงานจัดการการป่าไม้ที่ 8 ผู้แทนองค์การป่าไม้เขต จังหวัดนครราชสีมา ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา และนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลอุตสาหกรรม เพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การเชื่อมต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนในพื้นที่ และเพื่อศึกษาประเด็นสำหรับการกำหนดแนวทางออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยขั้นตอนนี้ ยังมีการออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความพร้อม สมรรถนะของบุคลากรในพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจพื้นที่ศึกษาให้มากขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านการท่องเที่ยว และรูปแบบของการฝึกอบรมที่ต้องการ นอกเหนือจากนี้ หัวข้อที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการอบรมในอนาคต เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการ และไม่ซ้ำซ้อนกับการจัดการอบรมที่ผ่านมา (แบบสอบถาม ดึงนำเสนอในภาคผนวก ก) ซึ่งแบบสอบถามได้รับการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณารายละเอียด และเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงข้อคำถามตามความเหมาะสมเรียบร้อยแล้ว

4.3 การพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

การพัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาบุคลากร การอบรมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรนับเป็นการดำเนินการเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมยังมีพื้นฐานที่ค่อนข้างแตกต่างกัน จึงอบรมในหัวข้อที่เป็นเนื้อหากว้าง ๆ เพื่อสร้างฐานที่เข้าใจให้สอดคล้องกันก่อน เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาตามเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าอบรมมากขึ้น โดยการอบรมที่ผ่านมาได้เน้นการสร้างประสบการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสำรวจพื้นที่ การออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว และการอภิปรายร่วมกันถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กรอบแนวคิด ทิศทางของการพัฒนาตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หลักสูตรการฝึกอบรมเป็นการปรับปรุงหรือเพิ่มพูนสมรรถนะของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมจะมีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงเพื่อพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ การเปลี่ยนแปลง พัฒนาการทางสังคม การท่องเที่ยว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รูปแบบการบริหารจัดการโดยชุมชน การดูแลรักษาป่าโดยชุมชน กฎหมายระเบียบข้อบังคับ หรือพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างป่าและชุมชน ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลความต้องการหรือความจำเป็นใน

เบื้องต้นเพื่อการจัดทำหลักสูตร และขั้นตอนการพัฒนาหรือกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเป็นฐานของการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลความต้องการหรือความจำเป็นในเบื้องต้นเพื่อการจัดทำหลักสูตร เป็นการวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของชุมชน โดยจะทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม (on-site survey) โดยศึกษา “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” และ “เส้นทางจักรยานวิถีคน วิถีป่า” เพื่อศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาในรายละเอียดเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษากิจกรรมกีฬานันทนาการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ศึกษา รวมถึง การประเมินความพร้อมของชุมชนของผู้ประกอบธุรกิจให้บริการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น จำนวนร้านอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่พัก ค้างแรม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงเจ้าหน้าที่ให้บริการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา คือ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลกโดยเฉพาะ จะเน้นจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากตัวแทนของหน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกคนในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นวิธีการหลัก ซึ่งอาจเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามความจำเป็น โดยเน้นความเหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้คำนึงถึงกรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีแผนพัฒนาในแต่ละระดับเป็นกรอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน พัฒนาและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ บนฐานความพร้อมของชุมชน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งกำหนดประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดคุณภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ อย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนผ่านทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งจากข้อมูลทุติยภูมิ งานวิจัยที่ผ่านมา และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการประชุมรับฟังความคิดเห็นกับตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อประเมินความพร้อม สมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น พบว่า ตัวแทนของหน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกคนในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ด้านความพร้อมของการให้บริการ ธุรกิจท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่มีการประสานการทำงานร่วมกัน ชุมชนยังไม่มีความพร้อมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ เช่น ห้องน้ำ ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น และด้านการให้บริการ เช่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การคำนวณราคาค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยว การวางแผนหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม การขออนุมัติค่าใช้จ่ายสำหรับการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ หลายพื้นที่เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีความเชื่อมโยงด้านการวางแผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีความต้องการด้านการพัฒนาส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะทางกายภาพที่จะต้องมีการประสานงานและวางแผนระหว่างหน่วยงาน แต่ด้านการพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในพื้นที่ก็มีความจำเป็น เนื่องจากการพัฒนาส่วนต่าง ๆ จะต้องเกิดจากความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการทำงานที่มีการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การเขียนร่างเสนอของบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยว การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นที่ที่ซับซ้อน และการผลักดันหรือขับเคลื่อนการทำงานที่จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ แม้ว่าตัวแทนของหน่วยงานราชการจะเป็นตัวแทนของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการปกป้องรักษาธรรมชาติ ทำให้เกิดแรงต้านด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่ และยังไม่เห็นภาพว่าจะเป็นอย่างไรมนวกกับองค์กรต่าง ๆ คนในชุมชนผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะส่วนของผู้ปฏิบัติงานและชุมชน ซึ่งยังไม่เข้าใจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจะเป็นไปในทิศทางใด และความต้องการในการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ($\bar{X} = 3.61$) และความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.12$) และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.11$) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมที่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.74$)

สรุปได้ว่า ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ($\bar{X} = 3.61$) และความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.50$) แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะประเมินตนเองว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด แต่ก็พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง

หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว ($\bar{X} = 3.52$)

ดังนั้น หัวข้อที่จะต้องมีการเพิ่มเติมในหลักสูตรเพื่อการพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวมจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.12$) และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน เป็นต้น โดยจะแบ่งออกตามลักษณะของการนำเสนอ ดังนี้

บทบาทการสนับสนุนด้านต่าง ๆ

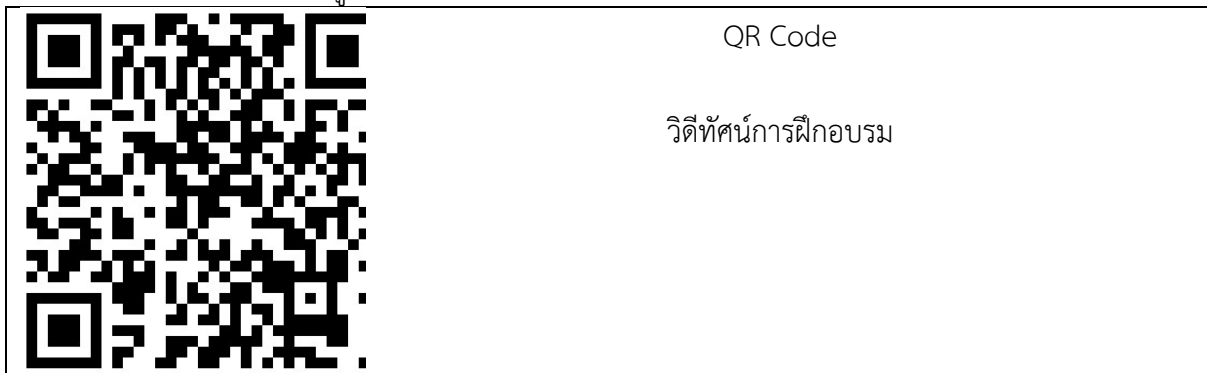
1. การสนับสนุนด้านเทคนิค (Technical Support)
 - สนับสนุนด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - สนับสนุนด้านการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว
 - สนับสนุนด้านเทคนิคการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - สนับสนุนด้านเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
2. การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี
 - การใช้เทคโนโลยี gps เพื่อบอกเส้นทางจักรยาน
 - การใช้เทคโนโลยี pola เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายแบบแอโรบิก
 - การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
 - การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สัตว์ป่า พันธุ์พืช และแมลงในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
3. การพึ่งตนเองในอนาคต (Self-help)
 - การบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย
 - การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน
 - ความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย และข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 6 วัน ผู้เข้าอบรมสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากคู่มือเพื่อพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ที่จัดทำขึ้น โดยสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ ซึ่งมีรายละเอียดของโปรแกรมการเรียนรู้ กิจกรรมต่าง ๆ GPS เส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รายละเอียดด้านเนื้อหาที่อบรม และแบบประเมินตนเอง โดยผู้เข้าอบรมสามารถศึกษารายละเอียดได้ด้วยตนเอง และโดยมีเอกสารเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น การดูแลรักษาความปลอดภัย แมลงอันตราย เป็นต้น ซึ่งสอดแทรกไว้นอกเหนือจากหัวข้อในการอบรม และนำเสนอในรูปแบบของ QR Code

คู่มือประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จัดทำขึ้นในรูปแบบของ e-book ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ เพื่อทำการศึกษาด้วยตนเองควบคู่กับการศึกษาจากวิดีโอทัศน์ <https://drive.google.com/file/d/1cVBDnQ3yrOwbICHzyWbjSLhPF4H6VB15/view>

ระหว่างกรอบรม มีการบันทึกภาพและเสียงโดยได้รับการยินยอมจากวิทยากรเป็นลายลักษณ์อักษรในการเผยแพร่ผ่านสื่อเว็บไซต์ youtube เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการทบทวนของผู้เข้าอบรม หรือการนำองค์ความรู้มาทบทวนเพื่อการเผยแพร่ซ้ำในฐานะวิทยากร หรือสำหรับประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยนำเสนอในรูปแบบของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเอกสารประกอบการบรรยาย โดยสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารสแกน QR Code เพื่อเข้าถึงเอกสาร รูปภาพ และเอกสารประกอบการบรรยายทั้งหมดได้ด้วยตนเอง

QR Code

ภาพการฝึกอบรมแยกตามวันอบรม กิจกรรมระหว่างการอบรม
ภาพบรรยากาศก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกอบรม
และเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารประกอบการบรรยายของวิทยากร
หรือสามารถเข้าถึงเอกสารที่เว็บไซต์

<https://drive.google.com/drive/folders/1LFrZ2jr5252uFDfy38WXnWnTrs9iy1t->

การส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

สำนักงานการจัดการป่าไม้ที่ 8 จังหวัดนครราชสีมา ระบุว่า ภารกิจหลักเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่าชุมชน ป่าในเมือง วนเกษตร และอื่น ๆ ดังนั้น การดำเนินงานที่ผ่านมา จึงไม่มีการขับเคลื่อนในด้านการส่งเสริมหรือสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นภารกิจที่อยู่นอกเหนือจากภารกิจหลัก แต่อาจนำมาเชื่อมโยงกับภารกิจที่ 4 ที่เกี่ยวข้องกับการป่าชุมชน ในเรื่องของการสร้างรายได้ในป่าชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริเวณพื้นที่ป่าไม้จังหวัดนครราชสีมา มีการจัดการป่าชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของสำนักงานการจัดการป่าไม้ที่ 8 จังหวัดนครราชสีมา บางส่วนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีโครงการพื้นที่ป่าชุมชนกว่า 200 โครงการ เช่น ป่าชุมชนบ้านอุบลพัฒนา ป่าชุมชนตำบลภูหลวง ป่าชุมชนตำบลตูม มีพื้นที่ป่าติดกันกว่า 20,000 กว่าไร่ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานการจัดการป่าไม้ได้มีการอธิบายหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้เชิงนิเวศ การอบรม หัวข้อที่ต้องการ โดยเฉพาะการจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่อย่างเต็มที่ เนื่องจากชุมชนเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรจึงเกี่ยวข้องกับการประเมินแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตลอดไป

ด้านการกระจายรายได้ของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2554 มีมูลค่า GPP สูงถึง 202,014 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตคิดเป็นร้อยละ 7.54 สูงเป็นอันดับที่ 10 ของประเทศ มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว (GPP/capita) เท่ากับ 71,405 บาท สูงเป็นอันดับที่ 45 ของประเทศ การที่จังหวัดนครราชสีมามีความโดดเด่นในรายได้แต่กลับมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ต่อหัวในอันดับท้ายของประเทศ แสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในจังหวัด สืบเนื่องมาจากการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงรายได้ของจังหวัดในปริมาณมากแต่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์รายย่อยเท่านั้น (แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2559-2562)

ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ จังหวัดนครราชสีมาเป็น 1 ใน 15 จังหวัดในโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อการขับเคลื่อนการเรียนรู้หรือปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่

โดยสภาการศึกษา และคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด รวมถึงองค์ภาคีเครือข่ายได้นำร่องเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางจังหวัดและการศึกษา ในอันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และต่อยอดไปสู่ความสำเร็จของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยคณะทำงาน 5 คณะ ได้แก่ 1) คณะทำงานจัดทำข้อมูลจังหวัด 2) คณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 3) คณะทำงานจัดทำหลักสูตร 4) คณะทำงานนิเทศติดตาม และ 5) คณะทำงานรณรงค์สื่อสาร โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เป็นประธานการดำเนินการ ทั้งนี้ ผลการสำรวจความต้องการกำลังคนของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) ในกลุ่มอุตสาหกรรม 6 กลุ่ม พบว่านครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างมากทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะด้านการเตรียมความพร้อมผู้นำความก้าวหน้าพัฒนาท้องถิ่น สัมมาชีพสร้างคนสร้างงาน การสื่อสารสู่สากล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความต้องการให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการสอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ โดยการวางแผนในการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและประวัติศาสตร์ และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อที่สุดแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดขึ้นในพื้นที่โดยที่คนและป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และไม่เป็นตัวการสำคัญในการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ดังนั้น หลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะสามารถควบคุมผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างเหมาะสม การกำหนดจุดชมวิว การบริหารจัดการผลกระทบ การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่จะเข้ามา โดยเฉพาะการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ข้อกฎหมายและข้อควรปฏิบัติ เพื่อหลีกเลี่ยงแรงปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและชุมชนในพื้นที่ การกำหนดหลักการที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยไม่เป็นภาระต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และคนในชุมชน การสร้างความเข้าใจโดยการอำนวยความสะดวกจากภาครัฐในด้านการจัดหา หรือจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการป้องกันปัญหาเชิงระบบ คือ การดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อมีสภาพชำรุดทรุดโทรม และการวางแผนการสร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และผลประโยชน์ การวางแผนการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน การจัดการข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และท้ายที่สุด การวางแผนและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้รับผลประโยชน์บางราย จะต้องได้รับการแก้ไข และมีการกำหนดมาตรการในการลดความไม่เป็นธรรมนี้ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ การศึกษา สอนให้เกิดความรู้ การจัดการผลกระทบด้านต่าง ๆ ต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติในพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ด้านทักษะ ให้เกิดสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
3. ด้านทัศนคติ ให้เกิดความรู้สึกรักหวาดด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ถูกต้อง และสร้างสรรค์
4. ด้านกระบวนการทำงาน ประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับการลงมือร่วมปฏิบัติ กิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และกัน (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการเรียนการสอนทั่วไปในหลายลักษณะ และวิธีการ เนื่องจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การวางแผนเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนให้รู้เท่าทันการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยการจัดการภายในชุมชน การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำเป็นต้องทำให้ครบทั้งระบบอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมทั้งระดับบริหาร และระดับปฏิบัติงาน เพื่อให้เข้าใจถูกต้องตรงกันเพื่อให้เกิดมาตรฐานความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดวงจรทั้งแนวตั้ง และแนวนอน จึงจำเป็นต้องการกระบวนกรกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อการแก้ปัญหาและหาแนวทางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนท้องถิ่นจึงมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและอาจมองว่าสิ้นเปลือง แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และการลดความสูญเสียจะเกินค่าของการลงทุน เนื่องจากการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของชุมชนนั้นจัดทำตามหลักวิชาการ สร้างความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ ให้เกิดความรู้ ทักษะความสามารถ สมรรถนะ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และประสบการณ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า สามารถรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะเติบโตในอนาคต และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่จะเกิดขึ้น

ตารางที่ 8 ระดับ ขั้นตอน การพัฒนาฝึกอบรม บุคลากรระดับต่าง ๆ

ระดับ 1-2-3 (A)	ระดับ 4-5-6-7 (B)	ระดับ 8-9-10 (C)
ขั้นต้น การบริหารตนเอง บุคลากรต้องเร่งฝึกฝนตนเองให้สามารถทำงานในหน้าที่หรือรับผิดชอบ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ทำความเข้าใจกับเป้าหมายสูงสุดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ขั้น 2 การบริหารการท่องเที่ยว ขั้นนี้มีหน้าที่รับผิดชอบสูงขึ้น เข้าใจความถนัด ทิศทาง ขอบข่ายของงานที่จะดำเนินไป เตรียมความรู้ด้านการจัดการ การบริหาร กลยุทธ์การดำเนินการขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมความรู้สามารถให้ก้าวสู่ขั้นที่สูงขึ้น	ขั้น 3 การบริหารการเปลี่ยนแปลง ขั้นนี้ เป็นขั้นผู้บริหารขั้นสูงที่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางขององค์กร บุคลากร ผู้บริหารระดับนี้ จึงมีหน้าที่วางแผนพัฒนาจังหวัดขององค์ให้ก้าวไป อย่างสอดคล้องกับสภาพการดำเนินการการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจุบัน จึงต้องเร่งแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากภายนอก เพื่อการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น
การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หน้าที่ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ด้านการให้ความรู้หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อชุมชน	โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ด้านการออกกำลังกายเพื่อพัฒนาสุขภาพของนักท่องเที่ยวด้วยจักรยาน การเรียนรู้เส้นทางจักรยาน การเผาผลาญพลังงานในร่างกาย ระยะทางในการปั่นจักรยาน เส้นทางชมธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ปัญหา Community-based tourism การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการรับรู้และเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรม การสนับสนุนเครือข่าย เป็นต้น
ฝึกทักษะการใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของป่าสงวนแห่งชาติกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และนำไปสู่การปฏิบัติบทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	โปรแกรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย	

ประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ นอกจากจะเป็นการพัฒนาเพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ การบูรณาการทำงานร่วมกัน กระบวนการกลุ่มในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทักษะและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ยังเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิตและบริการด้านการให้บริการ ร่วมกับการวางแผนการบริหาร

จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย อีกทั้งยังสอดรับการศึกษาวิจัยด้านความพร้อม สมรรถนะ ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การคำนวณต้นทุน การวางแผนรับมือกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แล้วจึงออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่น จากนั้น จะมีการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้เกิดในทิศทางเดียวกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้เป็นอย่างดี และยังเป็นการทบทวนตัวบทกฎหมาย ข้อบังคับที่เปลี่ยนแปลงไป การคำนวณค่าใช้จ่าย การอบรมจะมีการชี้แจงกรณีพิพาทในพื้นที่ทับซ้อน ระเบียบข้อบังคับของป่าสงวนแห่งชาติกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การเขียนข้อเสนอเพื่อขออนุมัติงบประมาณค่าใช้จ่าย และนำไปสู่การปฏิบัติ บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การลดจุดด้อยที่มีในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้เกิดขึ้น

รูปแบบของการฝึกอบรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนในพื้นที่ศึกษา กรณีนำร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยว นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับตัวแทนจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ร่วมกับตัวแทนชุมชน ได้ข้อสรุปด้านเนื้อหา และรูปแบบของการฝึกอบรมในอันที่จะส่งเสริมการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานเชื่อมต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น แนวทางหนึ่งที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้น โดยหัวข้อที่ต้องการได้รับการฝึกฝนสมรรถนะ ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านการเสนอของบประมาณ การประสานงานระหว่างหน่วยงานในอันที่จะผลักดันให้เกิดการเชื่อมต่อภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

นอกจากหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการบันทึกเทปการฝึกอบรม และคู่มือการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถกลับไปทบทวนเนื้อหาแล้ว ยังมีการร่วมกันนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และรับฟังประชาพิจารณ์ เช่น ด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้บริการ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการนำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้ในพื้นที่มาปรับประยุกต์เพื่อให้สามารถเข้ากับบริบทและความต้องการของพื้นที่อื่น เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์กรณีศึกษาของสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชที่มีศักยภาพสูง ในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการด้านต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ค่ายวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ค่ายโครงการวิทยาศาสตร์ สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม สะแกราช สำหรับนักเรียน เป็นโครงการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย สำนักงานห้องเรียนวิศุ-วิทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ บริการวิชาการด้านป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง

ส่วนสำคัญในการจัดการหลักสูตรฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาพื้นฐานความรู้ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ใน องค์กรต่าง ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของชุมชน โดยเน้นกระบวนการกลุ่มที่จะพัฒนาผู้ เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นแบบ Active Learning มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้ดำเนินการ จัดการฝึกอบรมจะแบ่งตามความถนัด โดยแบ่งกลุ่มที่มีความถนัดเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน หรือแบ่งกลุ่มตาม ความสนใจ บางกิจกรรมอาจแบ่งกลุ่มแบบเจาะจง เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความหลากหลายด้านภูมิ หลัง ความเป็นมา ประสบการณ์ และระดับการศึกษา การเข้าฟังการอบรมในลักษณะการบรรยายอย่างเดียว อาจไม่ส่งผลดีกับการพัฒนา ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมและรูปแบบการเรียนรู้จะต้องเน้นการมีส่วนร่วม การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้นำเสนอภูมิรู้และประสบการณ์ของตนเองและของกลุ่ม การจัดการฝึกอบรมเพื่อ พัฒนาสมรรถนะของชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวให้ได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดีนั้น ส่วนสำคัญในการ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ออกเป็น 8 ส่วน ได้แก่

1. การคัดเลือกและจัดบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเหมาะสม
2. การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
3. กระบวนการกลุ่มเพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกัน
4. การทดสอบก่อนหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. การคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้
6. สภาพและการจัด การดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
7. การออกฝึกปฏิบัติหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ
8. การประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลังด้วยตนเอง

การวางแผนหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีความละเอียด ซับซ้อน เนื่องจากต้องมีการคัดเลือก วิทยากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และสมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การอบรมถูกแบ่ง ออกเป็น 6 วัน โดยมีระยะห่างกันทุกสัปดาห์เว้น 2 สัปดาห์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น ตกตะกอนความคิด และใช้เวลาในการพิจารณาแนวทางหรือทำที่บ้านที่ได้รับมอบหมายจากผู้เข้าอบรมด้วย อีกทั้ง ก่อนและหลังการอบรมทุกครั้ง จะมีการทดสอบเพื่อประเมินองค์ความรู้ที่ได้ก่อนและหลังการเรียนรู้ เพื่อ ประเมินระดับสมรรถนะของผู้เข้าอบรมโดยวิทยากร และผู้เข้าอบรมประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลังด้วย ตัวเอง การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานเป็นหัวใจสำคัญของการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เนื่องจากที่ ผ่านมาการทำงานยังประสบปัญหา และไม่สอดคล้องกันทั้งระบบ ขาดการทำงานระหว่างหน่วยงาน และการ ขับเคลื่อนโดยชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทั้งระบบ นอกจากนี้ ยังการวางแผนเส้นทางสำรวจสำหรับ ผู้เข้าอบรมในการศึกษาพื้นที่จริงหลังจากได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วเพื่อให้เกิดการออกแบบการ

ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีและต้องการเดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำ

ที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแนวทางการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่น่าร่องในการเดินทางโดยรถไฟ โดยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด และเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวตามสโลแกน “ซ้อป ชม ชิม” กล่าวคือ ให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อผ้าไหมปักธงชัย ชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และชิมอาหารพื้นเมืองของจังหวัด อาทิ ผัดหมี่โคราช ไก่ย่างโคราช สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยภาครัฐที่ผ่านมา ยังคงให้ความสำคัญกับของดีประจำจังหวัด หรือผลิตภัณฑ์พร้อมขาย หารายได้ได้ทันที ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่ไม่เน้นคุณภาพ และประสบการณ์ที่มีคุณค่า ขาดการมุ่งเน้นกระบวนการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และประเพณีท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้น ความพยายามผลักดันในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นความท้าทายทั้งในเชิงพื้นที่ เนื่องจาก การวางแผนการท่องเที่ยวที่เน้นความฉาบฉวย และไม่เน้นกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้คุ้มค่า อีกทั้งหน่วยงานของภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเน้นเพียงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพร้อมขาย ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ที่กระจุกตัวในพื้นที่ดังกล่าว และยังมีมองข้ามการทำงานของภาคประชาสังคม ดังนั้น ในการอบรมเชิงปฏิบัติการจึงเน้นให้เกิดการนำความรู้ด้านต่าง ๆ เฉพาะถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพด้วย

การรณรงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมทั้งจังหวัดเป็นประเด็นการทำงานที่ค่อนข้างยาก จึงเป็นทิศทางสำคัญในการนำมาพิจารณาการพัฒนาหลักสูตร โดยการแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ 1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ ได้แก่ กรมป่าไม้ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดรายละเอียดในเนื้อหาของหลักสูตรร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ อีกทั้ง รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมการอบรมที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดรายละเอียดในหลักสูตรนั้นปรากฏในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา ระดับสมรรถนะ ความพร้อมด้านต่าง ๆ และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน การสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคมของทั้งจังหวัดย่อมเป็นปัญหา ดังนั้น การเริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่เป้าหมาย คือ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้

- ด้านการกำหนดนโยบายเพื่อการปฏิรูปประเทศ

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ มีมติเห็นชอบรายงาน "การปฏิรูปการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบเพื่อความยั่งยืน (Inclusive Tourism)" มุ่งเน้นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนร่วมในทุกกระดับ เพื่อสร้างการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมทางเศรษฐกิจ การประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ในวันที่ 27 มิถุนายน 2560 ที่ประชุมได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง "การปฏิรูปการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบเพื่อความยั่งยืน (Inclusive Tourism)" โดยมีมติเห็นชอบ โดยมีจุดเน้นที่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ในการ "ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน" ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อม โดยวางแผนการปฏิรูปไว้ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย การวางโครงสร้างสนับสนุนการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นกลไก

ประสานงานและถ่ายทอดข้อมูลระหว่างทุกหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับผู้มีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม/การให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ข้อกฎหมาย และกรณีศึกษาต่าง ๆ
- การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ สร้างกลไกในการประสานงาน การติดต่อเชื่อมโยง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐให้เข้มแข็ง
- การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถเติบโตได้อย่างคุณภาพ
- การสร้างความเข้าใจและทำด้วยใจ (Buy-in) สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว การให้บริการจากใจ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสำนึกรักบ้านเกิด ความรับผิดชอบต่อชุมชน

การพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มุ่งเน้นการไปสู่เป้าประสงค์ 3 ประการหลัก คือ การบูรณาการทำงานร่วมกันด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินงานของภาครัฐ และเอกชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมอย่างทั่วถึง (Inclusive) เพื่อเพิ่มการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ การวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว หลักการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การคำนวณรายได้และการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม และการสร้างความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยว ที่ควรพิจารณาจัดให้การท่องเที่ยวอยู่ในประเด็นด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมีสมรรถนะและมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก จากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล ปีที่ 2 (กันยายน 2558 ถึงกันยายน 2559) คณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน (กขป.) 6 คณะ ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินการ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งกำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินการของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้การขับเคลื่อนและการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินทั้ง 6 ด้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

คณะที่ 1 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบบการศึกษา

คณะที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การลงทุนภาครัฐ และโครงสร้างพื้นฐาน

คณะที่ 3 ด้านระบบราชการ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และสร้างความปรองดองสมานฉันท์

คณะที่ 4 ด้านสาธารณสุข

คณะที่ 5 ด้านความมั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเรื่องที่เป็นวาระเร่งด่วนและการแก้ไขปัญหาการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

คณะที่ 6 ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และการกีฬา

ด้านการท่องเที่ยว กำหนดยุทธศาสตร์ให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพปลอดภัย สมดุล และยั่งยืน และให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ รวมทั้งขับเคลื่อนการดำเนินการในเรื่องสำคัญ เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย การประกาศเขตพัฒนาการท่องเที่ยว 5 เขต ได้แก่ เขตอารยธรรมล้านนา เขตทะเลตะวันออก เขตอารยธรรมอีสานใต้ เขตฝั่งทะเลตะวันตก และเขตอันดามัน และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว “ฮาลาล”

- ด้านการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร

นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560-2564) มีเป้าหมายสอดคล้องและมุ่งสนองต่อแนวทางการพัฒนาประเทศตาม (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ กำหนดให้ “ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาบนพื้นฐานของการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อประโยชน์ที่เกิดได้จริงในด้านเศรษฐกิจและสังคม และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน” โดยคาดว่าจะมีความสำเร็จที่ได้รับจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ได้จากการ 6 ส่วน โดยในส่วนของการท่องเที่ยวมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกี่ยวข้อง คือ เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดประเด็นวิจัยด้านการท่องเที่ยว จะต้องพิจารณาในเรื่องของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมหภาค อุปทานและอุปสงค์ทางการตลาดการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กลไกการจัดการการท่องเที่ยว ระบบโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว ศูนย์ความเป็นเลิศทางการวิจัยการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำมาเป็นส่วนในการพิจารณาเพื่อการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องเร่งเสริมสร้างพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยกำหนดเป็นกลไกการทำงานในระยะยาวที่จะต้องกำหนดทิศทางและวางแผนหลักสูตรให้สอดคล้องกับสมรรถนะ ความต้องการ และความพร้อมของบุคลากรของภาครัฐ รวมถึงชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดเนื้อหาในเบื้องต้น โดยการประเมินความพร้อมและความต้องการ สภาพปัญหาเชิงระบบ และอุปสรรคที่อาจนำไปสู่การขัดขวางการพัฒนาสมรรถนะของชุมชน โดยการศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชน ทำให้เข้าใจบริบทของบุคลากรในพื้นที่ การวางแผนการทำงาน การบูรณาการระหว่างหน่วยงานได้เป็นอย่างดี การเตรียมความพร้อมชุมชนด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน นอกเหนือจากนี้ ยังได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยในพื้นที่ศึกษา เพื่อศึกษาลักษณะและความต้องการในการวางแผนจัดทำหลักสูตร โดยพบว่าบุคลากรในพื้นที่และชุมชนเป้าหมายต้องการให้มีการให้ความรู้ด้านการกำหนดมาตรฐานพัฒนาโฮมสเตย์ เนื่องจากพื้นที่วังน้ำเขียวมีพื้นที่ขนาดใหญ่ แต่มีอุปสรรคสำคัญที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีปัญหาด้านการยื่นขออนุญาตสร้างรีสอร์ทในพื้นที่

ตารางที่ 9 หลักสูตรหรือการจัดอบรมที่มีในพื้นที่

รายละเอียด		ส่วนงาน	สังกัด
หัวข้อการจัดอบรม	กลุ่มเป้าหมาย		
การจัดการอบรมให้ความรู้ด้านมาตรฐานการจัดทำโฮมสเตย์ การปรับปรุงบ้านพักตามข้อกำหนดเพื่อให้ได้รับ	ชาวบ้าน และชุมชนในพื้นที่		กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา

รายละเอียด		ส่วนงาน	สังกัด
หัวข้อการจัดอบรม	กลุ่มเป้าหมาย		
มาตรฐาน โดยสามารถบริการจัดอบรมให้กับชุมชนได้			
แปลงปลูกป่าตามศาสตร์พระราช	ประชาชนและบุคลากรที่สนใจ		
กิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม	ประชาชนและบุคลากรที่สนใจ	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช	
ค่ายวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	ประชาชนและบุคลากรที่สนใจ	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช	
ค่ายโครงการวิทยาศาสตร์สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช เป็นโครงการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ การป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง	ประชาชนและบุคลากรที่สนใจ	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยสำนักงานห้องเรียนวิศวะ-วิทย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลความต้องการของการเข้ารับการอบรม พบว่า ระยะเวลาในการอบรมที่เหมาะสม คือ ระยะเวลาประมาณ 4-6 วัน การกำหนดเนื้อหาของการอบรม ได้นำผลของการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน การสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เป้าหมาย และแบบสอบถามมาวิเคราะห์และกำหนดรายละเอียด นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อทำการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมในหลักสูตรการอบรมระยะสั้น ซึ่งรูปแบบการอบรมจะเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่จะสามารถพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมไปพร้อมกับฝึกฝนทักษะและเสริมสร้างสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ การดำเนินการด้านต่าง ๆ ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว การให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การเขียนข้อเสนอสำหรับการยื่นของบประมาณสนับสนุน หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ ข้อกฎหมายและข้อปฏิบัติในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน การวางแผนเส้นทางเชื่อมโยงเพื่อการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นต้น ดังนั้น การอบรมเชิงปฏิบัติการที่ออกแบบขึ้น จะใช้โจทย์ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เป็นหลัก และมีการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการออกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวตามโปรแกรมที่วิทยากรกำหนดพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว อุทยานแห่งชาติทับ

ลาน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้ สถาบันวิจัยสละแกรซ สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ โจทย์แต่ละครั้งมี
วัตถุประสงค์และมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน มีการกำหนดทักษะ เป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจ การแบ่งงาน
การลงมือทำงาน และประเมินผล จากนั้นจะมีการประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยผู้เข้าอบรม

การอบรมจะแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมเป็น 2 กลุ่มหลัก โดยแบ่งเป็นกลุ่มนโยบาย และกลุ่มปฏิบัติการ ซึ่ง
ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ บุคลากรจากหน่วยงานของภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่
การทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับชุมชนท้องถิ่น เป็นการทำงานในรูปแบบจิตอาสา โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนในพื้นที่เป้าหมายและการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมด้าน
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการ
อบรมสามารถวางแผนการท่องเที่ยวได้ เข้าใจกระบวนการทางกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก
สำหรับนักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน และปลอดภัย สิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว
การจัดการข้อขัดแย้ง กรณีพิพาท และวางแผนการทำงานระหว่างหน่วยงาน ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึง
การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่จะอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดการการท่องเที่ยว
ร่วมด้วย โดยผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับเอกสารคู่มือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การปฏิบัติการ เพื่อนำความรู้
เชิงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง ได้รับความอนุเคราะห์ด้านเนื้อหา อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก
จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดการอบรมที่มีประสิทธิภาพ และผู้
เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้เนื้อหาที่เป็นประโยชน์ รวมถึงจะได้ลงมือปฏิบัติจริง และได้ร่วมกันหาแนวปฏิบัติที่
เหมาะสมในพื้นที่เป้าหมายจากกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์และแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ โดย
แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ในส่วนแรกจะเน้นในเชิงนโยบาย ผู้เข้าร่วมทั้งกลุ่มนโยบาย และกลุ่มปฏิบัติการจะ
เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อซักซ้อมทำความเข้าใจแนวนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และการวางแผนในการส่งเสริม
สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า
เขาภูหลวง ในส่วนที่สอง จะเป็นการเน้นการฝึกปฏิบัติ โดยผู้เข้าอบรมจะมีโอกาสเดินทางสำรวจเส้นทางใน
พื้นที่เป้าหมาย จะเน้นที่กลุ่มปฏิบัติการเป็นหลัก เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจหลักการ เพื่อนำไปสู่การ
วางแผนและปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง รายละเอียดของหัวข้ออบรม มีดังนี้

หัวข้อในวันที่ 1 ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ โดยจะครอบคลุมหัวข้อ ดังต่อไปนี้ การจัดการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎหมายและข้อบังคับใน
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กระบวนการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่

หัวข้อในวันที่ 2 ผู้เข้ารับการอบรมจะร่วมศึกษาเส้นทางเพื่อการวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยจะ
ครอบคลุมหัวข้อ ดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่า
สงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

หัวข้อในวันที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การวางแผน
การปฏิบัติจริง โดยจะครอบคลุมหัวข้อ ดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว การ
พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการจัดการผลกระทบ
และสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

หัวข้อในวันที่ 4 ผู้เข้ารับการอบรมจะเป็นอบรมเชิงปฏิบัติการ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วางแผนเพื่อการดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อเตรียมนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบโดยภาคีเครือข่าย

หัวข้อในวันที่ 5 ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบโดยภาคีเครือข่าย จะเป็นการลงมือปฏิบัติ เพื่อการซักซ้อมสำหรับผู้ปฏิบัติการจริงให้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ก่อนการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในลำดับต่อไป

หัวข้อในวันที่ 6 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันถอดบทเรียนความสำเร็จของการวิเคราะห์สมรรถนะและความพร้อม นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว

ด้านการพัฒนาบุคลากรและเตรียมความพร้อมของภาคประชาชน จะเป็นการวางหลักสูตรที่จะเข้าไปสอดคล้องกับพันธกิจของคณะทำงานได้ รวมถึงบทบาทของแต่ละกลุ่มที่จะส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีกลุ่มที่เกี่ยวข้องหลายกลุ่มอยู่ในหลายหน่วยงาน แต่ไม่ใช่หน้าที่โดยตรง จึงมีความคลาดเคลื่อนในเรื่องของการดูแลนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมจึงพิจารณาสมรรถนะ ทักษะ และความพร้อมของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม เนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องพิจารณารายละเอียด ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และด้านการให้บริการกับนักท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมา การปฏิรูประบบบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าและการเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศโดยเตรียมเสนอกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ยังไม่ปรากฏว่ามีการบรรจุหลักสูตรการพัฒนาการท่องเที่ยวในระบบการศึกษา นอกจากนี้ ระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญที่ยังไม่ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนเท่าที่ควร จึงต้องนำมาประกอบการพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตรตามหลักวิชาการร่วมกับผลของการสำรวจจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ บุคลากรของภาครัฐ ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นประโยชน์และสะท้อนความต้องการอย่างแท้จริง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามีความพร้อมในด้านการให้การจัดการอบรมให้ความรู้ได้ และพร้อมที่จะเข้าไปจัดการอบรมด้านมาตรฐานการจัดทำโฮมสเตย์ การปรับปรุงบ้านพักตามข้อกำหนดเพื่อให้ได้รับมาตรฐาน โดยสามารถบริการจัดอบรมให้กับชุมชนได้ ข้อเสนอของการจัดอบรมนี้ คือ การขาดการประสานงานระหว่างพื้นที่กับการจัดอบรมของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากับชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น การประสานงานระหว่างชุมชนและองค์กรในหัวข้อการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น การให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ศึกษา การให้ความรู้เรื่องห้องเรียนวิทย์ การอบรมให้ความรู้เรื่องแปลงปลูกป่าตามศาสตร์พระราชา ซึ่งหากได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยวคุณภาพ จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากพื้นที่อื่นให้เข้ามาท่องเที่ยวในรูปแบบของการศึกษาดูงานได้ค่อนข้างมาก แม้ว่าการฝึกอบรมในบางหัวข้อ เช่น แปลงปลูกป่าตามศาสตร์พระราชา จะอยู่ในระยะแรกของการดำเนินการ แต่มีประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการสืบสานพระราชกรณียกิจตามรอยในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรต้นแบบที่จะประยุกต์ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่อื่นได้ด้วย การนำหลักสูตรที่มีอยู่เดิมมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้ นอกจากจะ

เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน ยังสามารถผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมชุมชนด้านการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน กับตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยว ได้แก่ กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาการบริหารจัดการขยะ ความต้องการการอบรมเรื่องการปั่นจักรยานเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (สำหรับครอบครัว) หรือการปั่นจักรยาน เพื่อเดินทางไปยังพื้นที่เชื่อมโยง เช่น ห้องเรียนวิทยาศาสตร์ ณ สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเสนอแนะให้มีกิจกรรมสำหรับผู้ปกครองในระหว่างรอเด็ก ๆ เข้าร่วมกิจกรรมห้องเรียนวิทยาศาสตร์ โดยประเด็นเหล่านี้จะนำไปสู่การพิจารณาวางแผนการวางแผนพัฒนาหลักสูตรในรายละเอียดเพิ่มเติม

เนื้อหาที่พัฒนาขึ้นได้เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมา รวมถึงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น¹⁴ดังปรากฏในผลการวิจัยของกรวิวัฒน์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ด้านข้อมูลความต้องการของบุคลากรในพื้นที่ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเนื้อหานั้นมีครอบคลุมหลายด้าน เช่น การสร้างความเข้มแข็งชุมชน กฎหมายข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการผลกระทบ มาตรการการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า เป็นต้น ทั้งนี้ จะแบ่งตามระดับของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ ระดับผู้วางนโยบาย อนุมัติงบประมาณ และระดับปฏิบัติการ ผู้รับมอบหมายคำสั่งให้ปฏิบัติตามนโยบาย โดยครอบคลุมทุกภาคส่วนจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นการประยุกต์เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริง ดังปรากฏในหลักสูตร-โปรแกรมการเรียนรู้การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่วางกรอบไว้ ตามลักษณะและองค์ประกอบของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

ตารางที่ 10 กรอบลักษณะและองค์ประกอบของการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับศักยภาพ	กลุ่มเป้าหมาย
การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ¹⁵	ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หน้าที่ของชุมชนและเจ้าหน้าที่ด้านการให้ความรู้หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อชุมชน	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในการอภิปรายจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละด้านมาร่วมเป็นองค์ปาฐก	ระดับเริ่มต้น	ผู้แทนชุมชน บุคลากร เจ้าหน้าที่ใน องค์กรของภาครัฐ
การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	แนวคิดการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นที่	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องที่การ	ระดับเริ่มต้น	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรม

¹⁴ กรวิวัฒน์ เดชอุ่ม และคณะ. 2559. ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.

¹⁵ ด้านองค์กรชุมชน

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับศักยภาพ	กลุ่มเป้าหมาย
	ยอมรับของนานาชาติประเทศ เป็น การท่องเที่ยวที่สนองความ ต้องการของนักท่องเที่ยว และ เป็นผู้เป็นเจ้าของแหล่ง ท่องเที่ยว เน้นการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรักษาความ มั่นคงของระบบนิเวศ รวมถึง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น	จัดการการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า เขาภูหลวง ในการอภิปราย จะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละ ด้าน มาร่วมเป็นองค์ปาฐก		ป่าไม้ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น
การประเมินศักยภาพ ทรัพยากรการ ท่องเที่ยว	ความน่าสนใจของแหล่ง ท่องเที่ยวในการดึงดูด นักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทาง ไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว ความ พร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ สามารถรองรับการพัฒนาการ ท่องเที่ยวและการพัฒนาการ ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการ ประเมินศักยภาพของแหล่ง ท่องเที่ยวก่อน	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย ให้ความรู้ในเรื่องที่การ ประเมินศักยภาพทรัพยากร การท่องเที่ยว แหล่ง ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า เขาภูหลวง ทดลองการ ประเมินศักยภาพทรัพยากร การท่องเที่ยวและแหล่ง ท่องเที่ยว	ระดับกลาง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรม ป่าไม้ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น
ฝึกทักษะการใช้ กฎหมายและระเบียบ ข้อบังคับของป่าสงวน แห่งชาติ ^{16 17}	กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และ นำไปสู่การปฏิบัติ บทบาทของ ภาครัฐในการสนับสนุนการ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายให้ ความรู้ในร่วมกับการเปิด โอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการ บังคับใช้กฎหมายและ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ การจัดการผลกระทบที่ จำเป็นในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า เขาภูหลวง ถอดบทเรียน ความรู้จากประสบการณ์ ต่าง ๆ จากปัญหาการ ละเมิดข้อบังคับในพื้นที่	ระดับเริ่มต้น	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรม ป่าไม้ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น
โปรแกรมการจัดการ เรียนรู้ด้านการออก กำลังกายเพื่อพัฒนา สุขภาพของ	การเรียนรู้เส้นทางจักรยาน การ เฝ้าผลาญพลังงานในร่างกาย ระยะทางในการปั่นจักรยาน เส้นทางชมธรรมชาติในพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า เขาภูหลวง	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย ให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนา ศักยภาพร่างกายด้วยการ ปั่นจักรยาน การเรียนรู้ เส้นทางชมธรรมชาติ (nature trail)	ระดับกลาง	เจ้าหน้าที่จากกรม ป่าไม้ ผู้แทนชุมชน

¹⁶ ประยุกต์จาก บทความของผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ (19 ตุลาคม 2558) เรื่อง บริหารจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างไร จึงก้าวไกลสู่ระดับโลก

¹⁷ ด้านการจัดการ

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับศักยภาพ	กลุ่มเป้าหมาย
นักท่องเที่ยวด้วย จักรยาน ¹⁸				
การสร้าง ความเข้มแข็งของเครือข่าย การท่องเที่ยวโดย ชุมชน ¹⁹	การวิเคราะห์ปัญหา Community-based tourism การสร้างเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้าง การเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นโดยเครือข่าย ชุมชน การสนับสนุนเครือข่าย เป็นต้น	สร้างเวทีการเรียนรู้ให้ชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนว ปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน รูปแบบ และขีด ความสามารถของชุมชนใน การรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น จัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยเครือข่ายการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	ระดับกลาง-สูง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรม ป่าไม้ สำนัก จัดการทรัพยากร ป่าไม้สำนักงาน ท่องเที่ยวและกีฬา องค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา คณะวนศาสตร์ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น
แนวโน้มการ พัฒนาการท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ	แนวโน้มในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ การเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และทิศ ทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของภาครัฐ	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย ให้ความรู้ในเรื่องแนวโน้มใน การพัฒนาการท่องเที่ยว การประเมินและกำหนด เส้นทางการท่องเที่ยว ที่ สอดคล้องกับความต้องการ ของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ระดับกลาง-สูง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรม ป่าไม้ สำนัก จัดการทรัพยากร ป่าไม้สำนักงาน ท่องเที่ยวและกีฬา องค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา คณะวนศาสตร์ กรมอุทยาน แห่งชาติที่ปลาน การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย เป็น ต้น

¹⁸ ด้านการจัดการเรียนรู้

¹⁹ ด้านองค์กรชุมชน

หลักสูตร	เนื้อหา	วิธีการ	ระดับศักยภาพ	กลุ่มเป้าหมาย
การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	การคำนวณทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การคิดวิเคราะห์ค่าตอบแทน เป็นการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนสินค้า ระยะทาง เส้นทาง การเดินทาง การแปรรูปผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการลงทุน ค่าตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว และการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และการคำนวณหาค่าตอบแทนที่เหมาะสม	ระดับกลาง	ผู้แทนชุมชน
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	องค์ประกอบและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน ต้นแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องการหาแนวทางการออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อสภาพแวดล้อม	ระดับกลาง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา คณะวนศาสตร์ กรมอุทยานแห่งชาติที่บิบลาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น
การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	ความหมายของเจ้าบ้าน ปัจจัยสำคัญของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ประเด็นการดำเนินงานบริการการท่องเที่ยว คุณค่าบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการคุณภาพการบริการ และการประเมินคุณภาพการบริการ	เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการให้บริการที่ได้มาตรฐาน	ระดับกลาง	ผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา คณะวนศาสตร์ กรมอุทยานแห่งชาติที่บิบลาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

การอบรมตามหลักสูตรการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการตาม “หลักสูตรการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561 ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งการฝึกอบรมออกเป็นภาคทฤษฎี 3 วัน และภาคปฏิบัติ 3 วัน

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561 เป็นวันเปิดอบรมภาคทฤษฎี โดยมีการอบรมทั้งหมด 4 หัวข้อ และการเดินทางเพื่อสำรวจเส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจบริบท จุดดึงดูด การวิเคราะห์พื้นที่เป้าหมาย และขอบเขตเชิงพื้นที่ศึกษา ดังปรากฏรายละเอียดในภาพด้านล่างนี้

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ:
กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรเชษฐ์ เชษฐมาล

ประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
โดย ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ นายธีรยุทธ สมตน

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561

การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และ
การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว
เพื่อให้เกิดระดับการใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม
โดย ผศ.ดร. ดรชณี เอ็มพันธุ์

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ป่าสงวน
แห่งชาติป่าน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง บนพื้นฐานการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย ผศ.ดร. แสงสรรค์
ภูมิสถาน

เดินทางสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2561

ผานางคำ

หลังคาสะแกราช

หอคอย 1

หอคอย 2

ธารทำดี

เขื่อนลำเชียงสา

สถานฝึกนิสิตวนศาสตร์

สรุปการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา จุดเริ่มต้น ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช จุดชมวิวผานางคำ หลังคาสะแกราช หอคอย 1 และ 2 ธารทำดีและบริเวณใกล้เคียง เขื่อนลำเชียงสา และพื้นที่รับผิดชอบใกล้เคียงขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และใช้เส้นทาง 304 กลับมาที่สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช เป็นอันสิ้นสุดสุดเส้นทางและกิจกรรมสำรวจเส้นทาง จากนั้นร่วมกันนำเสนอกิจกรรมที่เหมาะสมกับเส้นทาง

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561

การต้อนรับ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
โดย ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการบริการท่องเที่ยว
นายพรหมเมธ นาถมทอง

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
โดย ผศ. ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อาร

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2561

หลักการพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุน
งบประมาณ
โดย ดร. ดร.อุษารดี ภู่มาลี

การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวและการวางแผน
จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย
โดย ผศ.ดร. นงลักษณ์ มโนลัยเสลา

[illegible]

โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน	
① สภานวชนวิเทศกิจ (08.30-9.00 น.)	กิจกรรมที่
- แนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมอาหารว่าง	- ค่าประกันงาน 500 -
- แจกเอกสารประชาสัมพันธ์	- ค่ารถตู้ 1,000 -
- เข้ากิจกรรม 11.00-12.00 น. (09.00-09.20 น.)	- ค่าจ้างแรงงาน 400 -
- ขึ้นจักรยาน ชมธรรมชาติ	- ค่าที่พัก 500 -
- ถ่ายรูปที่ระลึก	- ค่าการตลาด 300 -
③ ชมแปลงทอดผอง (09.20-10.00 น.)	ต้นทุนที่อื่นไป
- แนะนำแปลงทอดผอง	- ค่าขนาน-เดินทอ 1,000 -
- ถ่ายรูป	ต้นทุนที่อื่นไป
- ตอนข้อสังเกต	- ค่าอาหาร 2,500 -
④ นวัตกรรม (10.00-11.00 น.)	- ค่าอาหารว่าง 1,000 -
- ชมวิว	- ค่ากิจกรรมท่องเที่ยว 3,000 -
- ถ่ายรูป	รวม 10,200 -
- ชมธรรมชาติ (09.00-09.20 น.)	- ราคาต่อคน 400 -
⑤ ศูนย์รวมธรรมชาติไม้ (10.00-10.30 น.)	- ค่าโหลกคนนั่งเที่ยว 250 -
- ทำอาหาร	- ราคาในกาน้ำดื่ม 699 -
- ถ่ายรูป	
⑥ ชมวิถีชุมชน (10.30-11.00 น.)	
⑦ ธารน้ำ	
- ชมธรรมชาติ	
- ชมวิวจากผอง	

ผู้เข้าอบรมร่วมกันวางแผนและออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน ตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย

Training for the Trainers

แนวคิดในการสร้างผู้อบรมหลังจากการอบรมให้ความรู้ ในวันที่ 3 มีนาคม 2561 โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และประธานกรรมการสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นผู้วิพากษ์และให้ความรู้เพิ่มเติมในมุมมองของการเชื่อมต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรจากหน่วยงานราชการและตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ในการอบรมนี้ แบ่งกิจกรรมหลักเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว และกิจกรรม World Cafe เพื่อการถอดบทเรียนความสำเร็จจากการอบรม และกิจกรรมเสริม คือ กิจกรรม Hot Seat เพื่อละลายพฤติกรรม และทบทวนเนื้อหาจากที่ได้เรียนมาทั้งหมด ในรูปแบบของเกมส์ และกิจกรรม Inner-Outer Circle ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อนำให้ผู้เข้าอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน พูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในรูปแบบของการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวตามโจทย์และ Profiles นักท่องเที่ยวที่ได้รับมอบหมาย

กระบวนการกลุ่มในการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการออกแบบและนำเสนอสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run มีเงื่อนไข คือ การออกแบบโปรแกรมสำหรับนักท่องเที่ยวจำนวน 4 ราย งบประมาณหรือค่าใช้จ่ายต่อหัว โปรแกรมการเดินทาง กิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไข โดยคัดเลือกจากเส้นทางที่ได้จากการสำรวจเส้นทางระหว่างกรอบที่จัดขึ้น ข้อคำนึงที่จะต้องพึงระวัง คือ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีจุดแวะพัก เข้าถึงชุมชนหรือแหล่งจำหน่ายสินค้าชุมชน ที่พัก จุดแวะพัก ร้านอาหาร และการรักษาความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการนำเสนอแบบ dry-run มีระยะเวลาให้ออกแบบและวางแผน 2 ชั่วโมง และรับฟังการวิพากษ์โดยนักท่องเที่ยวจำลอง เป็นเวลา 30 นาที ซึ่งเป็นกระบวนการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และไม่ต้องเดินทางจริง จึงประหยัดเวลา โดยผู้เข้าอบรมร่วมกันวางแผนเส้นทาง กิจกรรม และออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวตามโจทย์ช่วงอายุ ลักษณะของนักท่องเที่ยว ตามโปรไฟล์ของนักท่องเที่ยว 4 ลักษณะที่ได้รับมอบหมาย โดย

ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน แสดงความคิดเห็น และออกแบบร่วมกัน โดยมีผู้รับผิดชอบหลัก การกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยผู้เข้าอบรมจะต้องใช้ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาผสมผสานให้เกิดเส้นทางที่น่าสนใจ ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและเลือกเส้นทางด้วยตัวเอง และเปิดโอกาสให้ร่วมกันอภิปรายความคิดเห็นต่อเส้นทางที่ออกแบบขึ้น จากนั้นผู้เข้าอบรมร่วมกันนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ออกแบบไว้ที่คิดว่าสามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว 4 กลุ่ม ที่มีความต้องการแตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพิ่งแต่งงานใหม่ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีฐานะดีถึงดีมาก

จากนั้นร่วมรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์เส้นทางโดยตัวแทนนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ระยะเวลา เส้นทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ช่วงอายุ ความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม และรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีต่อการออกแบบเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผู้เข้าอบรมออกแบบขึ้น

ออกแบบและนำเสนอสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run ตามโจทย์และ profiles นักท่องเที่ยวแต่ละช่วงอายุและความต้องการที่แตกต่างกัน

			
ผู้เข้าอบรมร่วมกันออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวและเส้นทาง	ผู้เข้าอบรมร่วมกันนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว	ผู้ทรงคุณวุฒิจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่าง ๆ ผศ.สุรเชษฐ์ เชมภูมาศ ดร. อุษารดี ภูมาลี ผศ.ดร. นงลักษณ์ มโนลย์เสลา

กิจกรรม World Café เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ

กิจกรรมถอดบทเรียนความสำเร็จจากการอบรม ที่มีการวางแผนการกระจายผลประโยชน์อย่างยั่งยืนสู่ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ แบ่งหัวข้อออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ (1) ทักษะของการเป็นทรนเนอร์ คือ ทักษะการนำไปสู่การเป็นผู้อบรมต่อไป นอกเหนือจากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมแล้ว ทรนเนอร์จะต้องมีการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างไร (2) ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหาร

จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ปัจจัยที่เอื้อหรือเชื่อมโยงไปสู่การวางแผน ออกแบบ การวางโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ สภาพหรือสภาพอนาคตของการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และ (3) แรงต้านและแรงเสริมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานมีทั้งแรงต้าน ปัจจัยหรือวิธีการใดที่จะสามารถลดแรงต้าน และนำไปสู่การวางแผนเชิงรุกหรือเชิงรับสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของการต่อยอดการอบรมและการถอดบทเรียนความสำเร็จ ที่จะนำไปสู่การขยายผลเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติต่อไป

กิจกรรม World Cafe จะใช้การแบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 3-5 คน นั่งล้อมวง บรรยากาศการสนทนาแบบสบาย ๆ ไม่เคร่งเครียด ให้ทุกคนร่วมใจแสดงความคิดเห็น โดยแต่ละกลุ่มใช้เวลาประมาณ 15 นาทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มจนครบทั้ง 3 หัวข้อ อุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ กระดาษ Flip Chart

วันที่ 3 มีนาคม 2561

กิจกรรม world café เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ

			
ดร.อุษารดีให้คำแนะนำเรื่องกิจกรรม world Café	แบ่งกลุ่มเพื่อถอดบทเรียน 1. คุณสมบัติของ trainers 2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 3. การจัดการผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ร่วมกันถอดบทเรียนตามหัวข้อ	ผู้เชี่ยวชาญรับฟังและร่วมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บันไดผลลัพธ์

การถอดบทเรียนความสำเร็จจากการอบรมโดยผู้เข้าอบรมร่วมกันวางแผนกิจกรรม การนำไปสู่การปฏิบัติ ระยะที่คาดว่าจะลงมือ และนำไปสู่การออกแบบโครงการที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

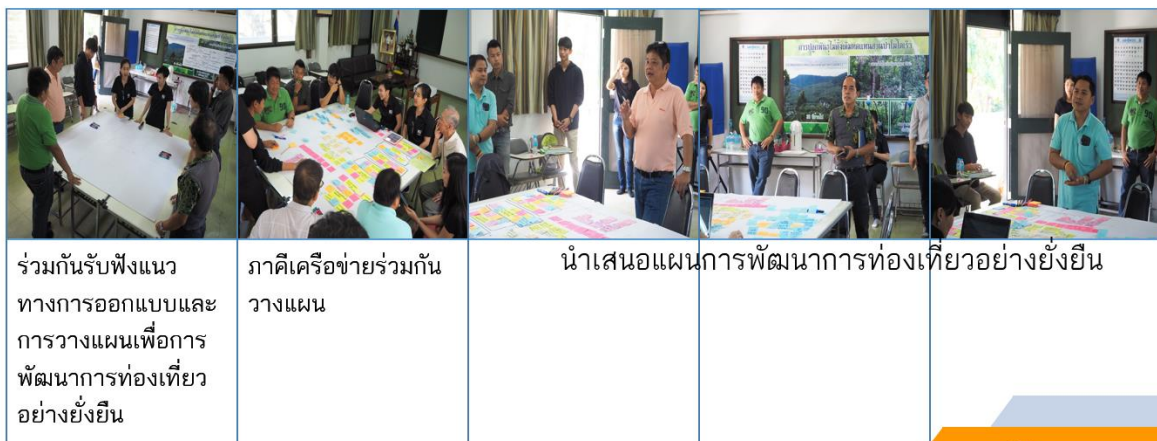
วิทยากรดำเนินการบันไดผลลัพธ์ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมที่คาดว่าจะกลุ่มภาคีเครือข่ายในกระบวนการทำงานร่วมกันได้มีโอกาสในการวางแผนการดำเนินการเพื่อการนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ในแต่ละขั้นที่ต้องการให้เห็นผลก่อนและหลังได้ชัดเจน การคลี่ผลลัพธ์ก่อนเริ่มลงมือปฏิบัติงานตามข้อเสนอโครงการ จะช่วยให้เข้าใจบริบทของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติได้มากขึ้น

ภาคีเครือข่ายร่วมกันออกแบบและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

โดย ผศ.ดร. นงลักษณ์ และดร.อุษารดี

วันที่ 4 มีนาคม 2561

ร่วมกันรับฟังแนวทางการออกแบบและการวางแผนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาคีเครือข่ายร่วมกันวางแผน

นำเสนอแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวทางการติดตามความก้าวหน้าของผลลัพธ์ในแต่ละขั้นได้ชัดเจน โดยบันไดผลลัพธ์จะช่วยให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันออกแบบกิจกรรมได้อย่างมีรายละเอียดขึ้น เพราะกิจกรรมจะให้ผู้เข้าอบรมค่อย ๆ เพิ่มเติมนายละเอียดให้มากขึ้น และมีความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตามที่วางแผนไว้ นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดการถอดบทเรียนหลังการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น โดยแยกการดำเนินการออกเป็นระยะสั้น 3 เดือน และระยะยาว 1-3 ปี

ผู้เข้าอบรมร่วมกันวางแผนโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนงาน เช่น การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุด ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยว ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโดยภาคี กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ และการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารการตลาด เพื่อนำแต่ละเป้าหมายที่กำหนดขึ้นไปสู่การวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การจัดตั้งภาคีเครือข่าย การสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การจัดทำคู่มือท่องเที่ยว การวิเคราะห์และการจัดทำแผนระยะยาว การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากการระดมความคิดที่วางแผนในการหาทางทำงานร่วมกันของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่การบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและชุมชนในพื้นที่ บนฐานของการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะการวางแผนโครงการต่าง ๆ นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้าอบรมเพิ่มเติม ได้แก่ หลักการพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนในส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการ การปรับปรุง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมวางแผนในการดำเนินการในขั้นต่อไป

สมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ธุรกิจท่องเที่ยวเขตอำเภอวังน้ำเขียว ตั้งแต่ ปี 2540 เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนพื้นที่วังน้ำเขียวเรื่องการพัฒนากระบวนบริหารอุปโภค การคมนาคมขนส่ง สถานีบริการน้ำมัน ที่พักค้างแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเดินทางท่องเที่ยวพื้นที่มรดกโลก ในบริเวณพื้นที่วังน้ำเขียวมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยเฉพาะช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีอากาศเหมาะสม ในภาพรวมของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ผ่านมา นับว่าประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ เพราะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศ แต่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น และมีหน่วยงานต่าง ๆ มีภารกิจโดยตรงและโดยอ้อมให้การสนับสนุน รวมถึงศักยภาพของแต่ละหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสมรรถนะด้านการรองรับและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

จากการผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ บุคลากร ชุมชนในพื้นที่ ผู้แทนหน่วยงาน การสัมภาษณ์เชิงลึกของเจ้าหน้าที่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และชุมชน และการวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง นำเสนอในลักษณะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก การรองรับนักท่องเที่ยว การให้บริการ และลักษณะของประเด็นทางกายภาพ สภาพปัญหาเชิงระบบ เพื่อให้สามารถเข้าใจองค์ประกอบทางศักยภาพของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริ้ว

ศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติขององค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ จัดว่ามีสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เนื่องจากการดำเนินการในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และได้รับงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2560 แล้ว มีสมรรถนะในการขับเคลื่อนชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายได้ มีการวางแผนการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐได้ แต่พบว่ายังไม่มีศักยภาพในด้านการพัฒนาบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาปั่นจักรยาน และต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านการรักษาความปลอดภัย การให้คำแนะนำ นักท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมสุขภาพ การปฐมพยาบาลกรณีฉุกเฉิน นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นที่ต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยว และเร่งรัดการปรับปรุงมาตรฐานเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก มีสมรรถนะในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เชื่อมโยงธรรมชาติ เน้นด้านการคงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ มีศักยภาพในการสำรวจและเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ คือ น้ำตกธารทาลี ที่ได้รับความนิยมมากในหมู่นักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านกายภาพในการจัดการการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการที่ปรากฏในแผนที่ จำนวน 11 แหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวได้จริง เพียง 3 แห่ง และผลักดันให้น้ำตกทาลี หรือธารทาลี ซึ่งเป็นธารน้ำขนาดเล็กที่มีความสวยงาม มีน้ำไหลตลอดปีจากแหล่งต้นน้ำมาจากอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา และเขาอีโลดิง พาดผ่านตำบลอุดมทรัพย์ โดยต้องการผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งกำลังอยู่ในแผนที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งที่ 12 ที่จะอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะแผน 4 ปี ลักษณะกายภาพของน้ำตกทาลี คือ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการพักผ่อนของครอบครัว การเดินทางสะดวกสบาย อยู่ห่างจากถนนปักธงชัย-กบินทร์บุรี เพียง 1 กิโลเมตร และช่วยสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน นอกเหนือจากนี้ ศักยภาพด้านกายภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวที่ระบุไว้ 11 แหล่ง ยังไม่สมบูรณ์นัก แต่ยังพบว่าบริเวณธารทาลียังมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น ไม่มีห้วงยางสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ไม่มีพื้นที่จอดรถมากเพียงพอ มีร้านอาหารจำนวนไม่มาก และห้องน้ำที่ไม่ได้มาตรฐานด้านความสะอาด รวมถึงความสะอาดของน้ำที่ไหลจากเขื่อนลำเชียงสา ที่เป็นน้ำเพื่อการเกษตร จึงชะเอวสิ่งปฏิกูลลงมาในธารน้ำด้วย

● สถานีวิจัยสะแกราช

สถานีวิจัยสะแกราช มีภารกิจหลักเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และบริการวิชาการด้านป่าไม้ แม้ว่าจะไม่มีภารกิจโดยตรงด้านการดำเนินงานการท่องเที่ยว แต่มีในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เนื่องจากมีศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของสถานีวิจัยสะแกราชได้มีความพยายามในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจ คือ นักวิจัย นักเรียน และนักศึกษา ที่ผ่านมา สถานีวิจัยสะแกราชได้มีการดำเนินการในการมีกำหนดเส้นทางปั่นจักรยาน “การป่าไม้ไทยงานวิจัยเพื่ออนาคต” เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านธุรกิจ กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ เพื่อการเรียนรู้ด้านการปลูกต้นไม้ โดยมีความพร้อมในด้านการให้ความรู้ การอบรม และการเรียนรู้จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม

สถานีวิจัยสะแกราชมีความพร้อมด้านการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับสูง มีพื้นที่จอดรถจำนวนมาก มีห้องประชุมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวศึกษาดูงาน มีพื้นที่ป่าไม้สำหรับการศึกษาระบบนิเวศและพรรณไม้ต่าง ๆ แต่ยังคงขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะ (กลุ่มผู้สูงอายุ) เช่น พื้นที่ลาดสำหรับรถเข็น ร้านค้าและร้านอาหารอยู่ไกลจากสถานี เป็นต้น

สถานีวิจัยสะแกราช มีศักยภาพในวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการจัดสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการบริการวิชาการป่าไม้ให้แก่นักท่องเที่ยว จึงได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาศึกษาเรียนรู้ และค้นคว้าวิจัย ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถานีวิจัยสะแกราชมีการเตรียมความพร้อมในด้านการรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ดี โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน แต่ยังคงขาดการดูแลเส้นทางให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เนื่องจากการขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ รวมถึงอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาดูแลพื้นที่ไม่เพียงพอ โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ของสถานีฯ จะมีภารกิจในการปราบปรามและป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการปกป้องจากไฟป่าเป็นส่วนใหญ่ ที่ผ่านมามาสถานีวิจัยสะแกราช ได้ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่การพัฒนาที่จะก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและเห็นผลยั่งยืน ยังจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงานอื่น และตัวแทนชุมชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนและแนวทางการพัฒนาร่วมกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทางปฏิบัติต่อไป

ภายหลังจากการอบรม สถานีวิจัยสะแกราช ยินดีที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติร่วมกับกรมป่าไม้ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา มีภารกิจในการพัฒนาธุรกิจบริการการท่องเที่ยวครบวงจร ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในสวนป่าเศรษฐกิจให้ได้มาตรฐานในด้านการบริการ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว แต่ยังไม่เห็นผลการดำเนินงานในระยะ 3 ปี แม้ว่าจะมีแผนงานที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา ภายใต้โครงการ “สร้างศูนย์ประชารัฐเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สวนป่าวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” ปี 2559 มีการกำหนดแผนปฏิบัติพัฒนาโครงการสร้างศูนย์ประชารัฐ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาธุรกิจ และการท่องเที่ยวที่ต้องการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ซึ่งโครงการนี้อยู่ในระหว่างการเสนอพิจารณาจากภาครัฐ ปีงบประมาณ 2562 ซึ่งจะสามารถเริ่มดำเนินการได้หลังเดือนตุลาคม 2561

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา มีศักยภาพในด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับดี ได้มีการดำเนินการพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ โดยในปี 2560 ได้พัฒนาข้อเสนอและเสนอของบประมาณ 19 ล้านบาท เพื่อพัฒนาพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์

ภายหลังการอบรม องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง – ป่าวังน้ำเขียว โดยร่วมเป็นภาคีเครือข่ายที่สำคัญ และยังร่วมกับกิจกรรมการปั่น โดยร่วมตัดกิ่งไม้ และต้นไม้ที่จะเป็นอุปสรรคต่อนักปั่น และยังมีการวางแผนในการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขื่อนลำเชียงสาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดสรรพื้นที่สำหรับการกางเต็นท์ค้างแรม และการออกแบบกิจกรรมหรือกีฬาทางน้ำ

- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา มีภารกิจด้านการประชาสัมพันธ์ ให้งบประมาณ จัดสรรงบประมาณ ซึ่งมาจากการท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการประสานงานเพื่อยื่นขอจัดทำโครงการ รวมถึงศักยภาพในการเป็นที่ปรึกษาและประสานงานการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับชุมชน มีสมรรถนะด้านการให้ความรู้ และอบรมชุมชนหรือเจ้าบ้านที่ต้องการข้อมูลมาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการขอเข้ารับการประเมินมาตรฐานของโฮมสเตย์ ซึ่งที่ผ่านมา สามารถขึ้นทะเบียนโฮมสเตย์ได้ 3 แห่งในพื้นที่วังน้ำเขียว และศักยภาพในการประเมินและจัดสรรโครงการเพื่อพัฒนาเส้นทางจักรยาน 11 เส้นทางในจังหวัดนครราชสีมา

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา มีภารกิจหลักในการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สินค้า และโครงข่ายการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ และวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งยังให้การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษา แนะนำการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว สมรรถนะในการดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว กรุงเทพฯ-วังน้ำเขียว จัดการประกวดและจำหน่าย “ดอกเบญจมาศ” แปลงสาธิตดอกเบญจมาศ หลากหลายสายพันธุ์ เพื่อการแสดงและจัดจำหน่าย รวมถึงกิจกรรมการขี่จักรยานท่องเที่ยวรับสายหมอกและลมหนาวอำเภอมวกน้ำเขียว มีการส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอมวกน้ำเขียว เป็นการกระจายรายได้ให้คนในพื้นที่ และการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตแบบเกษตร ให้เรียนรู้วัฒนธรรมเกษตรสมัยใหม่ เช่น ปราสาทข้าวโพด และดอกไม้ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในวังน้ำเขียว

ปัญหาเชิงระบบที่สำคัญของการพัฒนาสมรรถนะ คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องการวางแผนและพัฒนาโครงการท่องเที่ยว ที่ผ่านมามูลค่าการส่วนใหญ่ที่เข้ามารับผิดชอบในการเขียนแผนงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ ขาดความชำนาญด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถยื่นของบประมาณสนับสนุนได้ และขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงสภาพปัญหา และวิธีการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว การยื่นของบประมาณ การยื่นเอกสารเพื่อขออนุมัติใช้พื้นที่ระหว่างหน่วยงาน เพื่อจะได้แก้ปัญหาได้ในระยะยาว ข้อจำกัดของการฝึกอบรมคน คือ การอบรมขาดความต่อเนื่อง รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุน และขาดกระบวนการติดตามประเมินผลภายหลังการอบรม การศึกษาครั้งนี้จะมีแนวทางแก้ไขโดยการส่งเสริมให้ภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมและพัฒนาสมรรถนะของชุมชนในพื้นที่ และให้การสนับสนุน โดยอาศัยข้อเสนอของงบประมาณจากผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาสมรรถนะชุมชนต่อไป การกระตุ้นเตือนให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่อง เป็นเงื่อนไขของการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

ปัญหาเชิงระบบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาการบุกรุกที่ดินอุทยานแห่งชาติ แม้ว่าไม่รุนแรงมากในพื้นที่อื่น เพราะตำบลอุดมทรัพย์ เป็นเหมือนทางผ่าน สินค้าที่สร้างได้ให้คนในพื้นที่ คือ ผลไม้ และผลิตภัณฑ์จากป่า จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงที่ชบเซา ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่ผ่านมายังตำบลอุดมทรัพย์ ปัญหาของการจัดการพื้นที่ที่ปรากฏอยู่ ดังตัวอย่าง ฮ่อใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทางขึ้นอยู่ในเขตตำบลสะแกราช จึงไม่สามารถยื่นของบประมาณในการทำถนนได้ เนื่องจากวัดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ เหมือนเขาพระวิหาร การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติไม่สามารถดำเนินการได้ แม้ว่าจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ไม่น้อยกว่า 10 ล้านบาทต่อปี แต่การดำเนินการยื่นขออนุมัติโครงการและงบประมาณมีความยุ่งยากลำบากเนื่องจากติดขัดในเรื่องของพื้นที่ทับซ้อน และความพยายามดำเนินการต่าง ๆ ที่จะต้องหลีกเลี่ยงพื้นที่อุทยาน ด้านการพัฒนาศักยภาพของชุมชน จำเป็นที่จะต้องวางมาตรการการจัดระเบียบการค้า การรักษาความสะอาด และการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

สมรรถนะของเจ้าหน้าที่และบุคลากรในด้านการบริหารจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านการพัฒนาการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวภายใต้กรอบของกฎหมาย กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว การพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนด้านการประสานงานระหว่างบุคลากรในระดับปฏิบัติการ และระดับนโยบาย ซึ่งเจ้าหน้าที่และบุคลากรให้ความสนใจกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา ประกอบกับความต้องการให้ภาครัฐหรือองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามามีบทบาทในการนิรโทษกรรมพัฒนาในระยะแรก เพื่อถ่ายโอนแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ก่อนที่จะสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง มีการติดตามและประสานงานช่วยเหลือ และส่งเสริมและสนับสนุนจนประสบความสำเร็จ ซึ่งให้บริการด้านการให้ความรู้ การจัดเส้นทางเกษตรกรรมยั่งยืน มีเส้นทางที่เชื่อมโยงกัน มีการบริการรถรับส่ง ให้บริการการจัดหาที่พัก รีสอร์ท โรงแรม หรือโฮมสเตย์ การประกอบธุรกิจบริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน อีกทั้ง การบริการให้ความรู้

เศรษฐกิจพอเพียง มีเส้นทางให้ความรู้ด้านการทำการเกษตรพอเพียง การให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าขึ้นชื่อในชุมชน และสิ้นสุดเส้นทางที่มีบ้านห้วยน้ำเค็ม

ศักยภาพของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงเส้นทางจักรยาน จังหวัดนครราชสีมา มีการส่งเสริมและสนับสนุนเส้นทางท่องเที่ยวแบบส่งเสริมสุขภาพ ให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญสำหรับการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด โดยจัดเส้นทางโรงพยาบาลวัดห้วยพรหม ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการให้บริการทางการแพทย์ที่ให้การดูแลและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนโดยพระสงฆ์เป็นแกนนำ โรงพยาบาลวัดห้วยพรหมมีชื่อเสียงระดับโลก มีศักยภาพสูงในด้านการให้บริการด้านการแพทย์ เป็นตัวแทนของคณาธิการของประเทศไปจัดแสดงที่ประเทศฟิลิปปินส์ ที่ผ่านมามีสมาชิกจากสหประชาชาติเดินทางมาเพื่อศึกษาฐานที่โรงพยาบาลวัดห้วยพรหมแล้วจากหลายประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศภูฏาน ประเทศพม่า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เชื้อน ที่จะเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เปิดผ่านผืนป่ามรดกโลก ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาได้ส่งเสริมและสนับสนุน และสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาได้ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยว เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ และส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด เนื่องจากเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่จะได้สัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เป็นการส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกัน คือ ปากช่อง วังน้ำเขียว ปักธงชัย นครบุรี และเสิงสาง มีภูเขา 5 เขา คือ เขาแผงม้า เขาภูหลวง เขาสลักได เขาภูหลวง และเขามูลสามง่าม และ 5 เชื้อน คือ เชื้อนลำพระเพลิง เชื้อนลำเชียงสา เชื้อนลำมูลบน เชื้อนลำแชะ และเชื้อนลำปลายมาศ และ

ศักยภาพด้านเส้นทางปั่นจักรยาน การจัดทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว จะสามารถประเมินความพร้อมของเส้นทาง เพื่อการจัดจำลองเส้นทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางจักรยานที่กำหนด theme สำรองเส้นทางเรียนรู้ธรรมชาติ สัตว์ป่า พันธุ์พืชหายากต่าง ๆ ที่แตกต่างหลากหลายก่อนกำหนดเส้นทางจักรยาน ซึ่งแต่ละเส้นทางอาจมีความทับซ้อน และการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานต่าง ๆ บนเส้นทางแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของ theme ในแต่ละพื้นที่ แต่ละจุดมีความสวยงาม มีบรรยากาศที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก หากได้รับการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงเส้นทางต่าง ๆ ก็จะสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแกนสำคัญของการพัฒนา ซึ่งเป็นหลักของการพัฒนาที่นำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้จริง

จากผลการทดสอบก่อนและหลังการอบรม ทำให้ทราบระดับสมรรถนะของผู้เข้าอบรมได้เป็นอย่างดี โดยผู้เข้าอบรมจะทำการทดสอบ จำนวน 5 ข้อก่อนการอบรม ลักษณะข้อสอบเป็นแบบหลายตัวเลือก มีระยะเวลาการทดสอบประมาณ 10 นาทีก่อนการอบรม หลังจากการทดสอบ ผู้เข้าอบรมได้ทำความเข้าใจกับเนื้อหาต่าง ๆ โดยวิทยากร โดยมีผลการทดสอบก่อนและหลัง ดังปรากฏในตารางที่ 11 ระหว่างอบรมมีการทดสอบก่อนและหลัง ข้อสอบจากวิทยากรเป็นแบบข้อสอบแบบมีตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ และวิทยากรบางท่านสร้างคำถามที่ตอบแบบสั้น จำนวน 5 ถึง 10 ข้อ โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกันทั้งก่อนและหลังการทดสอบ ดังนั้น ผลของการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมทั้งก่อนและหลังการอบรมในหัวข้อต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในตารางด้านล่าง โดยเป็นการนำผลรวมของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้มาเปรียบเทียบเพื่อจัดระดับสมรรถนะของผู้เข้าอบรม

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อแนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (เจ้าภาพที่จะพัฒนาร่วมกันในพื้นที่)

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
36	5	0.61	11.87	5	3.05	5.40

จากตารางที่ 11 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อแนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (เจ้าภาพที่จะพัฒนาร่วมกันในพื้นที่) ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น คือ ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 0.61 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบอยู่ที่ 3.05 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อได้รับการอบรมเสร็จแล้ว

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อบรรยายและซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย พรบ. อุทยานแห่งชาติ และข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ข้อจำกัดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขัดต่อข้อกฎหมาย และการดำเนินการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะไม่ขัดต่อข้อกฎหมายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผอ. อธิรุทธ สมทน

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
36	10	3.33	5.46	10	3.52	5.85

จากตารางที่ 12 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อการบรรยายและซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย พรบ. อุทยานแห่งชาติ และข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ข้อจำกัดด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขัดต่อข้อกฎหมาย และการดำเนินการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะไม่ขัดต่อข้อกฎหมาย ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น คือ ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 3.33 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบอยู่ที่ 3.52 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อได้รับการอบรมเสร็จแล้ว

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่จะสามารถ highlight ให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ขายได้จริง และสรุปเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริม หรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ 2) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดย ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
36	5	1.11	6.69	5	3.05	6.16

จากตารางที่ 13 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่สามารถ highlight ให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ขายได้จริง และสรุปเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริม หรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ และ 2) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น คือ ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 1.11 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบอยู่ที่ 3.05 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้อยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อได้รับการอบรมเสร็จแล้ว

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่จอดรถ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อย่างยั่งยืน 2) สภาพปัจจุบันของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ จุดแวะพักจุดชมวิว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ และ 3) การออกแบบกิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดย อ. จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
34	10	3.64	2.74	10	4.38	1.81

จากตารางที่ 14 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่จอดรถ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อย่างยั่งยืน 2) สภาพปัจจุบันของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ จุดแวะพักจุดชมวิว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ และ 3) การออกแบบกิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ผลการทดสอบของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น คือ ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 3.64 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบอยู่ที่ 4.38 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นเมื่อได้รับการอบรมเสร็จแล้ว

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อการวิเคราะห์รายได้ ความคุ้มค่า ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต้นทุน และการกระจายค่าใช้จ่าย ร้านอาหาร โดย ดร. สมหมาย อุดมวิทิต

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
34	5	0.94	6.28	5	1.60	5.99

จากตารางที่ 15 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อการวิเคราะห์รายได้ ความคุ้มค่า ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต้นทุน และการกระจายค่าใช้จ่าย ร้านอาหาร ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 0.94 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ย หลังการทดสอบอยู่ที่ 1.60 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นเมื่อได้รับการอบรมเสร็จแล้วผลการทดสอบของผู้เข้าอบรมเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ 1) ภาควิชาเครือข่ายร่วมกันวางแผนและออกแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ การกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เช่น ผู้นำการขับเคลื่อนที่ปรึกษา ฯลฯ และภาควิชาเครือข่ายร่วมกันออกแบบร่างต้นแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดย ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน

N	ทดสอบก่อนเรียน			ทดสอบหลังเรียน		
	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD	จำนวนข้อ	คะแนนเฉลี่ย	SD
34	5	1.44	6.44	5	1.44	6.44

จากตารางที่ 16 พบว่า ผลการทดสอบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการอบรม หัวข้อ1) ภาควิชาเครือข่ายร่วมกันวางแผนและออกแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้แก่ การกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เช่น ผู้นำการขับเคลื่อนที่ปรึกษา ฯลฯ และภาควิชาเครือข่ายร่วมกันออกแบบร่างต้นแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ผลการทดสอบของผู้เข้าอบรมเพิ่มสูงขึ้น ของผู้เข้าอบรมเพิ่มขึ้น คือ ผลการทดสอบก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย 1.44 โดยมีข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบอยู่ที่ 1.44 ซึ่งแสดงว่าผู้เข้าอบรมมีผลการทดสอบของผู้เข้าอบรมไม่มีความแตกต่างทั้งก่อนและหลังการอบรม

ผลการทดสอบก่อนและหลังของผู้เข้าอบรม แสดงให้เห็นว่ามีค่าคะแนนสูงขึ้นในทุกรายการ เมื่ออบรมเสร็จสิ้น แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดี จากแผนพัฒนาหลักสูตรกำหนดไว้ว่าผู้เข้าอบรมที่เข้าอบรมครบ 6 วันตามหลักสูตร และมีระดับสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการอบรมมีระดับมากขึ้น จะสามารถเป็นผู้มีระดับสมรรถนะสูงสุดที่จะสามารถเป็นผู้อบรม หรือ trainer ต่อไปได้ โดยจะมีการให้การช่วยเหลือคณะวิทยากรให้การสนับสนุนในฐานะพี่เลี้ยง ผู้ที่ผ่านการอบรมครบทั้ง 6 วัน มีจำนวน 6 ราย ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ก

ตารางที่ 17 แสดงค่าคะแนนการประเมินการจัดทำร่างโครงการของผู้เข้าอบรมต่อการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

ปัจจัยความสำคัญ	คะแนน (1-5) น้ำหนัก		
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
1. ความสอดคล้องกับเป้าหมายตามยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา			
- สอดคล้องกับเป้าหมายการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว	4	3	3
- สอดคล้องกับเป้าหมายด้านอื่นๆ	4	2	1
2. ความสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่			
- การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่	3	3	2
- สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ดำเนินการ	4	2	2
3. ความพร้อมของการดำเนินงาน			
- มีหน่วยงาน องค์กร รับผิดชอบดำเนินการที่ชัดเจน	5	4	4
- มีแหล่งงบประมาณสำหรับการดำเนินงาน (O&M) ที่ชัดเจน	2	1	1
4. ความชัดเจนของรายละเอียดโครงการ			
- ความชัดเจนของวิธีการดำเนินโครงการ	3	2	2
- ความครบถ้วนของเอกสารประกอบคำของงบประมาณ	3	2	2
เฉลี่ยทุกปัจจัย	3.50	2.38	2.13

จากตารางที่ 17 แสดงค่าคะแนนการประเมินการจัดทำร่างโครงการของผู้เข้าอบรมต่อการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการประเมินอยู่ในระดับที่สูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 จากคะแนนเต็ม 5.00 โดยประเมินจาก ความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่แต่ละหน่วยงานจัดทำขึ้นเพื่อขอรับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ แม้ว่าโครงการส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐ แต่การนำเสนอหรือการเขียนในหลักการและเหตุผลยังไม่สะท้อนการเชื่อมโยงของการดำเนินโครงการกับยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐได้อย่างชัดเจน แต่ยังพบว่าผู้เข้าอบรมยังการกำหนดวัตถุประสงค์ยังไม่มีความชัดเจน ไม่สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมหรือกรอบการดำเนินงาน

หลังการอบรมการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน

ภายหลังการอบรม บุคลากรต่าง ๆ เข้าใจหลักการและการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงมากขึ้น โดยได้มีการประเมินตนเอง เปรียบเทียบ ก่อนและหลัง ดังปรากฏในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังการอบรม (n =10)

รายการประเมิน	ก่อนอบรม							หลังอบรม						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.
1. มีความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน														
1.1 เข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1	0	3	4	2	2.40	1.47	6	3	1	0	0	4.50	2.32
1.2 เข้าใจด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้	2	1	4	1	2	3.00	1.10	5	4	1	-	-	4.30	2.10
1.3 เข้าใจด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่อย่างจำกัด	1	1	3	3	2	2.60	0.98	4	5	1	-	-	4.20	2.14
รวม						2.66	1.20						4.33	2.18
2. มีความเข้าใจกฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน														
2.1 เข้าใจกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในป่าสงวนแห่งชาติ	4	1	2	2	1	3.50	1.37	4	5	-	1	-	4.10	2.25
2.2 เข้าใจด้านการให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย	3	2	2	1	2	3.30	1.38	3	5	2	-	-	4.50	2.26
รวม						3.40	1.40						4.30	2.38
3. สามารถวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน														
3.1 สามารถในการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2	1	3	1	3	2.80	1.86	6	3	1	-	-	4.50	2.80
3.2 สามารถในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวได้	1	2	2	3	2	2.70	2.14	6	3	1	-	-	4.50	3.06
รวม						2.75	2.00						4.50	2.93
รายการประเมิน	ก่อนอบรม							หลังอบรม						
	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.	5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.
4.1 เข้าใจหลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว	1	1	2	2	4	2.30	2.68	5	5	-	-	-	4.50	3.35
4.2 สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	1	1	3	3	2	2.60	2.99	6	4	-	-	-	4.60	3.76
รวม						2.45	5.67						4.55	5.23
5. สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว														
5.1 เข้าใจหลักการคำนวณต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	1	2	2	2	3	2.60	3.33	3	6	1	-	-	4.20	4.13

5.2 สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	1	1	3	2	3	2.50	3.78	5	4	1	-	-	4.40	4.32
รวม						2.55	3.55						4.30	4.27
6. การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี														
6.1 เข้าใจหลักการบริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	1	2	3	2	2	2.80	4.13	8	2	-	-	-	4.80	4.59
6.2 สามารถออกแบบและส่งเสริมการตลาดในฐานะเจ้าบ้าน	1	1	3	1	4	2.40	4.67	9	1	-	-	-	4.90	5.46
รวม						2.60	4.40						4.85	5.02
7. การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว														
7.1 เข้าใจหลักการการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	2	1	1	4	2	2.70	5.02	9	-	-	1	-	4.70	6.37
รวม						2.70	5.02						4.70	6.37
ค่าเฉลี่ยรวม						2.73	4.50						4.50	4.05

หมายเหตุ 4.00-5.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมากที่สุด
3.01-3.59 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมาก
2.01-2.59 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับปานกลาง
1.01-2.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อย
0.01-1.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินโดยการเปรียบเทียบความรู้ที่ได้รับจากการอบรมทั้งก่อนและหลัง พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความรู้เพิ่มมากขึ้นหลังการอบรม โดยค่าเฉลี่ยรวมของผลการทดสอบก่อนการอบรมในทุกหัวข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.73 คือ มีระดับน้อยถึงปานกลาง และผลการทดสอบหลังการอบรมพบว่ามีความรู้คะแนนการประเมินสูงขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 เมื่อแยกรายประเด็น พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.33), มีความเข้าใจกฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X}$ = 4.30) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.50) สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.55) การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ($\bar{X}$ = 4.85) และการจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.70) นอกจากผลการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ยังมีการทดสอบก่อนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนโดยวิทยากร โดยข้อสอบเป็นทั้งแบบปรนัยและอัตนัย จำนวน 5 และ 10 ข้อ ขึ้นอยู่กับกรอบแบบทดสอบโดยวิทยากร เพื่อเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 19 ผลการประเมินภาพรวมของการจัดอบรม (n = 10)

ประเด็น	รายการประเมิน	ระดับคะแนน						
		5	4	3	2	1	$\bar{X}$	S.D.
1. ระยะเวลา	1.1 วันและเวลาที่จัดอบรมมีความเหมาะสม	3	7	0	0	0	4.30	2.79
	1.2 ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม หรือฐานการเรียนรู้มีความเหมาะสม	5	3	2	0	0	4.30	1.90
	1.3 มีระยะเวลาในการปั่นจักรยานเหมาะสมกับเส้นทาง	2	4	4	0	0	3.80	1.83
	รวม						4.13	2.20
2. หัวข้อ	2.1 หัวข้ออบรมมีความเหมาะสม	6	4	-	-	-	4.60	2.66
	2.2 สามารถเรียนรู้และเข้าใจแต่ละหัวข้อเป็นอย่างดี	5	5	-	-	-	4.50	2.74
	2.3 หัวข้ออบรมมีความน่าสนใจ	7	2	1	-	-	4.60	3.08
	รวม						4.56	2.82
3. กิจกรรม	3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ	6	4	-	-	-	4.60	3.25
	3.2 กิจกรรมสามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ	5	4	1	-	-	4.40	3.22
	3.3 กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย และเหมาะสม	8	2	-	-	-	4.80	4.22
	รวม						4.60	3.60
4. อุปกรณ์	4.1 อุปกรณ์เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน	6	3	1	-	-	4.50	3.98
	4.2 อุปกรณ์หลากหลาย และน่าสนใจ	5	4	1	-	-	4.40	4.23
	4.3 อุปกรณ์อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	5	4	1	-	-	4.40	4.59
	รวม						4.43	4.26
5. วิทยากร	5.1 วิทยากรเหมาะสมกับหัวข้อที่อบรม	9	1	-	-	-	4.90	5.71
	5.2 วิทยากรมีเทคนิคการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม	8	2	-	-	-	4.80	5.80
	5.3 วิทยากรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	8	2	-	-	-	4.80	6.15
รวม							4.83	5.88

หมายเหตุ 4.00-5.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมากที่สุด
 3.01-3.59 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมาก
 2.01-2.59 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับปานกลาง
 1.01-2.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อย
 0.01-1.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อยที่สุด

จากตารางที่ 19 ผู้เข้าอบรมประเมินภาพรวมของการจัดอบรมว่าอยู่ในระดับดีมากทุกรายการ โดยเฉพาะด้านวิทยากรมีความเหมาะสมกับหัวข้อต่าง ๆ มีเทคนิคการสอนที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$) และหัวข้อในการอบรมมีความเหมาะสม น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.56$) ตามลำดับ

ผลการจัดจำลองสถานการณ์การท้องเที่ยว วันที่ 3 มีนาคม 2561

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เข้าอบรมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดจำลองสถานการณ์การท้องเที่ยว

เมื่อผู้วิจัยเริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดจำลองสถานการณ์การท้องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ทดลองนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสู่การปฏิบัติจริง โดยใช้ลักษณะของ dry run²⁰ เป็นรูปแบบการจัดจำลองสถานการณ์แบบ stage เพื่อให้เห็นภาพกว้างในการจำลองสถานการณ์ ระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 1.30 ชั่วโมง โดยกำหนดโจทย์ให้ผู้เข้าอบรมจำนวน 12 คนให้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท้องเที่ยว โปรแกรมการท้องเที่ยว และค่าใช้จ่ายสำหรับนักท่องเที่ยวตามลักษณะโปรไฟล์ที่กำหนดไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่ ทานโนโหรา นักท้องเที่ยวสูงวัย ชื่นชอบธรรมชาติ ชอบการจับไวนยาค่ำ แม่แย้ม สาววัยทำงาน มีลูกแล้ว ชอบเข้าป่ารักธรรมชาติ พี่หมื่น แต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีลูก ชอบการผจญภัย ท่องเที่ยว ชอบการออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน เป็นนักดื่มยามค่ำคืน และเกษตรสร้างค์ สาวสังคมวัยทำงาน มีลูกแล้ว แต่ไม่ชอบกิจกรรมกลางแจ้ง ชอบการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน หลังจากชี้แจงโปรไฟล์ของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทแล้ว ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันคิดออกแบบเส้นทางและโปรแกรมการท้องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท และผู้วิจัยให้ผู้เข้าอบรมนำเสนอโปรแกรม กิจกรรมการเดินทางตามที่ออกแบบไว้ร่วมกัน จากนั้น นักท้องเที่ยวตามโปรไฟล์ที่กำหนดไว้ให้ข้อเสนอแนะและวิพากษ์กิจกรรม เส้นทางท้องเที่ยวตามบุคลิกและลักษณะ นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะตามหลักวิชาการเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจอย่างแท้จริง โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

²⁰ การซ้อม การฝึกก่อนขึ้นแสดงจริง หรือปฏิบัติจริง หรือ practice session

รายนาม	อาชีพ	กลุ่มตัวแทน	บุคลิก
ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว	ท่านโหราฯ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ	- วัยเกษียณอายุ - ชื่นชอบธรรมชาติ - ชอบการจับไวน้ำยามค่ำ
ดร.อุษารดี ภู่มาลี	อาจารย์คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	แม่แยม นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว	- สาววัยทำงาน มีลูกแล้ว - ชอบเข้าป่ารักธรรมชาติ
รศ. ดร.นงลักษณ์ มโนวิไลยา	อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	เกศสุรางค์ นักท่องเที่ยวกลุ่มวัยทำงาน	- สาวสังคมวัยทำงาน มีลูกแล้ว - ตัวแทนกลุ่มคนเมือง - ไม่ชอบกิจกรรมกลางแจ้ง - ชอบการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน
คุณปราบศึก	นักกีฬา	ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัย	- แต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีลูก - ชอบการผจญภัยท่องเที่ยว - ชอบการออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน - เป็นนักดื่มยามค่ำคืน
คุณเสมอ จินดาพงษ์	ประธานกรรมการสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	กลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยว	

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว

เมื่อผู้วิจัยเริ่มดำเนินการจัดกิจกรรมการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว ผู้เข้าอบรมทุกคนมีความตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้มีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ห้องอบรมมีความคิดครุ่นคิดมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทุกคนตั้งใจและจริงจังกับการทำกิจกรรม ได้ใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ สังเกตได้ชัดว่ามีความกระตือรือร้นและพยายามที่จะหาคำตอบโดยนำความรู้จากหัวข้อที่ได้รับการอบรมมาใช้ในขั้นตอนการหาคำตอบ ซึ่งเมื่อได้รับคำแนะนำจากผู้วิจัยเพียงเล็กน้อยก็สามารถเสนอแนะแนวทางได้ ผู้เข้ารับการอบรมมีการโต้แย้ง แสดงความคิดเห็น อภิปรายร่วมกันมากกว่าการอบรมปกติ ทำให้

ผู้วิจัย วิทยากร และผู้เข้าอบรมได้เห็นมุมมองความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย โดยเมื่อนำเสนอการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว

วางแผนเส้นทาง

ออกแบบกิจกรรม

นำเสนอเส้นทาง

นำเสนอเส้นทาง

รับฟังข้อเสนอแนะจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักท่องเที่ยว
จำลองกลุ่มผู้สูงอายุ

กรรมการจากสภาอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมรอยต่อ
กับหน่วยงานราชการและ
ชุมชน

ผู้เข้าอบรมอยู่ในระหว่างการวางแผนเพื่อการออกแบบเส้นทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับ
นักท่องเที่ยวจำลองแบบ dry-run

การนำเสนอได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหา และครอบคลุมตามโจทย์ที่กำหนดไว้ ทำให้ทราบว่าผู้
เข้าอบรมมีความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาได้เป็นอย่างดี และสามารถนำความรู้มาช่วยในการ
ประกอบการตัดสินใจ การออกแบบโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละแบบที่มีความ
ต้องการและลักษณะที่ต่างกันได้ รวมถึงสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

แนวปฏิบัติที่ดีในการตอบสนองต่อประเด็นคำถาม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์การท่องเที่ยวจำลองควบคู่กับการใช้คำถามในช่วงแรกของการจัดกิจกรรม ผู้เข้าอบรมไม่สามารถตอบสนองต่อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิได้ทันที ตอบคำถามไม่ตรงประเด็น การให้เหตุผลค่อนข้างไม่มีหลักการมาสนับสนุน หลังจากสถานการณ์การท่องเที่ยวจำลอง แล้วให้ผู้อบรมได้มีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์จำลองที่สะท้อนความเป็นจริงและให้ผู้อบรมได้มีส่วนร่วมในบทบาทหรือสถานการณ์ให้มากที่สุด โดยผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมแก้ปัญหา ตัดสินใจ และใช้จินตนาการในการประเมินนักท่องเที่ยวแต่ละแบบ และสร้างแรงกระตุ้นให้ลำดับความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และขยายความเข้าใจที่กว้างขึ้น อีกทั้งส่งเสริมทักษะการเชื่อมโยงปัญหากับสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่ได้รับการอบรมมาทั้งหมด ผู้เข้าอบรมเริ่มอภิปรายและเริ่มแตกยอดความคิดมากขึ้น ในช่วงกลางของการจัดจำลองสถานการณ์ และมีการให้เหตุผล แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวจำลองทั้ง 4 คน ผู้วิจัยสามารถประเมินแนวคิด หลักการ และตรวจสอบความเข้าใจในเนื้อหาของผู้เข้าอบรม และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เป็นห้องอบรมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้เป็นอย่างดี

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบจะทำให้แต่ละหน่วยงานเข้าใจถึงกระบวนการทำงาน บทบาทหน้าที่ของตน ในตำแหน่งและหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ เมื่อโจทย์ในการจัดสถานการณ์จำลองสำหรับการท่องเที่ยวเป็นการนำ โปรไฟล์ของนักท่องเที่ยวจริงที่เข้าร่วมในการจัดจำลองสถานการณ์ครั้งนี้ โดยเปิดเผยตัวตนในภายหลังจากที่ผู้เข้าอบรมได้ออกแบบเส้นทางเสร็จสิ้น ทำให้ผู้เข้าอบรมไม่ทราบตัวตนที่แท้จริงในขณะวางแผนงาน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวที่ผู้ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวมักไม่รู้จักกันมาก่อน จึงต้องสร้างพื้นฐาน ความเข้าใจให้ตรงกันว่าการจัดกิจกรรมรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการเตรียมความพร้อมให้สามารถรับมือกับ สถานการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีบุคลิกลักษณะและความต้องการแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มครอบครัว กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มวัยทำงาน เป็นต้น ซึ่งหากผู้เข้าอบรมไม่เคยได้ฝึก ปฏิบัติจากสถานการณ์จำลองก็อาจจะเกิดความสับสนและไม่เข้าใจกระบวนการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงได้ อีกทั้งผู้เข้าอบรมได้ร่วมกันวางแผน แก้ไขปัญหา ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละแบบได้ตรงจุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถแยกระดับ สมรรถนะของผู้เข้าอบรมได้ 3 ระดับคือ เก่ง ปานกลาง และอ่อนได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถนำกลับมา วางแผนเพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองและตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคลได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ในภาพรวมผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากการวิเคราะห์ผู้เข้าอบรมที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์การจัดจำลองสถานการณ์ การท่องเที่ยว ผ่านการสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมของผู้เข้าอบรม ขณะทำกิจกรรม ประกอบกับการนำเสนอ ความตั้งใจทำงานแม้ว่าจะเลยเวลาที่กำหนดไปจนถึงเวลาเที่ยง แต่ทุกคนมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จจึงขอ ทำงานจนเลยเวลา ร่วมกับการทำใบงานเสริมทักษะ และการทำการบ้านจากวิทยากร จากการจัดการจัด กิจกรรมจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการอบรมทั่วไป เนื่องจากผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และปรับใช้ในสถานการณ์จำลอง ทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทบทวนบทเรียน ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สามารถ ใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การเสนอแนะแนวทาง คิดเป็นระบบ วิเคราะห์ คาดการณ์ และการ แก้ไขปัญหา รวมถึงมีการใช้จินตนาการเข้ามาประกอบและเชื่อมโยงกับความรู้ที่ได้รับการอบรม มีการสร้าง ปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าอบรมอื่น

การนำองค์ความรู้ไปต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง-ป่าวังน้ำเขียว

หลังจากได้รับองค์ความรู้จากวิทยากรในด้านต่าง ๆ ที่นำไปสู่การบริหารจัดการจากการอบรมโดย ผู้เชี่ยวชาญระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561 ได้มีการนำองค์ความรู้ไปต่อยอดและเห็นผลเป็น รูปธรรม โดยผู้เข้าอบรมได้นำองค์ความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้และพัฒนาในพื้นที่จริง เช่น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวก เส้นทางปั่นจักรยาน การกำหนดการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ การวางมาตรการในการ ดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และมีการดำเนินการปรับปรุง เส้นทางปั่นจักรยานในพื้นที่และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีการดำเนินการจากหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม 2561

องค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทรายฯ รับเป็นเจ้าภาพร่วมในการจัดกิจกรรมปั่นจักรยาน และเข้าจัดการพื้นที่บริเวณธารทำลี โดยให้ความรู้กับชุมชนในพื้นที่ด้านการจัดการขยะ การจำแนกประเภทขยะ และจัดหาถังขยะ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงประสานงานกับกรมชลประทานในการขอความอนุเคราะห์ปล่อยน้ำลงธารทำลี เพื่อให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม

มีการดำเนินการปรับปรุงเส้นทางที่มีสภาพกร้าง และมีท่อนไม้ขวางบริเวณเส้นทาง

4.4 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชนเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการทำกรณีนำร่องในการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง รวมถึงแนวทางการพัฒนาและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือจากภาครัฐ หน่วยงาน และชุมชน และการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน จากการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวกิจกรรมบันไดมัลลท์ พหุภรณ์ศึกษา และการถอดบทเรียนความสำเร็จ ร่วมกับการวิพากษ์ของเจ้าหน้าที่บุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจากภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกัน ได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสู่การพิจารณาเพื่อออกแบบ วางแผน และพัฒนาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น ดังข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนำเสนอร่วมกันในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวบนฐานความร่วมมือและการบูรณาการความร่วมมือในการยกระดับความสามารถชุมชนร่วมกับภาครัฐ หน่วยงานราชการ และชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในพื้นที่นำร่อง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ดังนี้

เส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเท่านั้น แต่ต้องสร้างความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในละแวกเดียวกันเพื่อเป็นการวางแผนการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อพื้นที่เครือข่าย เช่น การจัดทัวร์ชมกระถิง (บริเวณเขาแผงม้า) สอดรับกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เดินชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ชมสวนผลไม้ ปลอดภัยพืช เทศกาลดอกเบญจมาศในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ร้านอาหารพื้นบ้าน เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น การเจ้าน้ำยงนา กริดยางพารา กินอาหารพื้นบ้านจากสมุนไพรพื้นถิ่น เป็นการสร้างความเชื่อมโยงสู่ผู้ประกอบการ ชุมชนอื่น อาจจะเป็นจุดเชื่อมโยงการเดินทาง ณ บริเวณนี้ โดยสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงในอำเภออื่นต่อ อาจสร้างความร่วมมือระหว่างพื้นที่ให้เกิดขึ้น

กิจกรรมการปั่นจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความต้องการและศักยภาพทางร่างกายของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอายุ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือครอบครัว เส้นทางต้องไม่ไกลเกินไป โดยระยะทางประมาณไม่เกิน 2-3 กิโลเมตร เส้นทางจะต้องไม่ยากลำบาก รกทึบ หรือขรุขระมากนัก ควรสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรม check-in สืบหาพรรณไม้ หรือแมลงที่กำหนดไว้ โดยมีจุดสนใจที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะพักผ่อน หรือใช้เวลาในการชื่นชมธรรมชาติ จึงต้องมีจุดแวะพัก หรือศาลาพัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้หยุดพักเหนื่อย แวะถ่ายภาพ

หรือชมธรรมชาติพรรณไม้ต่าง ๆ โดยอาจจะมีจุดเริ่มต้นที่ใกล้สถานที่จอดรถ ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และไม่ไกลจากสถานที่พักผ่อนมากนัก หากจุดสิ้นสุดอยู่ไกลจากที่พัก ควรมีจุดบริการรถรับส่งสำหรับนักท่องเที่ยว สถานที่จอดรถ และจุดพัก

การสร้างจำนวนวันที่จะให้เกิดขึ้น เพื่อตั้งให้อยู่กับพื้นที่ให้ยาวนานที่สุด เป็นประโยชน์ต่อการกระจายรายได้ ควรเน้นให้เพิ่มจำนวนวันให้อยู่ในพื้นที่ ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมนันทนาการ กีฬา พักผ่อนที่แตกต่างกันหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน และนำรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือ creative tourism และรูปแบบกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาในการเรียนรู้กิจกรรมพื้นบ้าน การทำหัตถศิลป์ การประกอบอาหารพื้นเมือง การปลูกต้นไม้ ฯลฯ เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนในพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยออกแบบให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน โดยมีกิจกรรมสำหรับครอบครัว กลุ่มศึกษาดูงาน กลุ่มผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลาย การออกแบบกิจกรรมจึงต้องเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการ เช่น การท่องเที่ยววิถีพุทธ รอยพระพุทธรูป สถานที่ปฏิบัติธรรม สาขาวิชาต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อม เช่น ทัศนศึกษาดูงานในป่า การศึกษาพรรณไม้ สัตว์ป่า แมลง นก กิจกรรมผจญภัย เช่น ไรด์จักรยานหอคอยวัดใจ ตามรอยงูจงอาง เป็นต้น

การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกีฬาที่เป็น event ประจำของพื้นที่ การจัดคอร์สท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ โดยใช้กีฬาที่เป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ เช่น มวยไทย มาเป็นสิ่งที่ดึงดูด สร้างความน่าสนใจ โดยอาจจะมี การจัดในลักษณะของแพคเกจทัวร์ท่องเที่ยวชมเส้นทางธรรมชาติ หรือจัดเทศกาลไตรกีฬา ปั่นจักรยานวิบากศึกษาพรรณไม้หายาก และวิถีชุมชน โดยรอบร่วมกับชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะมีการท่องเที่ยวแบบ slow travel แล้วยังสามารถประสานงานกับโรงเรียนกีฬาให้มาเปิดคอร์สอบรมการฝึกมวยไทยระยะสั้นให้กับนักท่องเที่ยว

การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ผู้นำท้องถิ่นต้องได้รับการอบรมให้เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความสามารถในการให้คำแนะนำเบื้องต้น ชี้แจงกฎ ระเบียบ หรือมารยาทในการใช้พื้นที่ร่วมกัน ผู้นำท้องถิ่นต้องทำความรู้จักกับชุมชน ให้ความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวได้ มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อย มัคคุเทศก์อาสาเพื่อช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ฯลฯ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยว และช่วยสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลโดยชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้จากพื้นที่จริง การสื่อความหมายโดยไกด์ท้องถิ่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ร่วมกับการจัดทำเอกสาร คู่มือการท่องเที่ยว ประกอบกับการศึกษาวิถีชีวิต รูปแบบประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 หมู่บ้านในพื้นที่ฯ ใกล้เคียง เพื่อสร้าง

เรื่องราวให้นักท่องเที่ยวสนใจและอยากเข้าไปสัมผัสประสบการณ์เฉพาะถิ่น จะสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจ และเรื่องราวที่จะนำไปบอกต่อ

คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการปลูกกระแสความสนใจการทำโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้น (ศึกษาโอกาสความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่พักอาศัย) เริ่มจากจุด 5 ชุมชนนำร่องเป็นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสให้มีส่วนร่วม ต่อรอง การท่องเที่ยวในชุมชน ให้ชาวบ้านเพาะพรรณไม้ต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมปลูกต้นไม้ หรือการบริจาคเงินให้แก่ผู้ดูแลเพื่อการดูแลต้นไม้ เพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสให้มีส่วนร่วมในการนำร่อง การท่องเที่ยวในชุมชน ให้ชาวบ้านเพาะพรรณไม้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นำกลับไปปลูก ก่อให้เกิดเส้นทางอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยชุมชนเป็นแกนนำสำคัญ

หัวใจของการบริการที่จริงใจ ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการบริการนักท่องเที่ยว สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และการแสดงออกของความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีน้ำใจกับนักท่องเที่ยวจะทำให้ นักท่องเที่ยวประทับใจและกลับมาเยือนอีกครั้ง สถานที่ต่าง ๆ กิจกรรมจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ โคราชมักท่องเที่ยวประมาณ 7 ล้านคนต่อปี รายได้เข้าจังหวัดประมาณ หมื่นห้าพันล้านบาท ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยกระตุ้นและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดแวะพัก จุดพักรถ ป้ายบอกเส้นทาง ควรมีการจัดแสดงแผนที่เส้นทาง จัดทำหมุดหรือครี (เส้นทางหลัก) ให้เห็นภาพตัวเลือกของเส้นทาง ป้ายเตือนอันตรายในสถานที่ที่มีความสูงชัน มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ (ผ่านเหว หรือหน้าผา) บอกระยะทาง เส้นทางหลัก/ย่อย กิจกรรมที่สามารถทำได้

การจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูล และจัดทำป้ายชื่อเส้นทาง ที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางทั่วไป เส้นทางชมธรรมชาติ เส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เส้นทางมรดกโลก หรือจัดตั้งศูนย์เรียนรู้พรรณไม้สำคัญของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ฯลฯ จะเป็นส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ มีการระบุจุดเด่นที่น่าสนใจ มีรายละเอียดเส้นทางคร่าว ๆ ของแต่ละสถานที่เพื่อการวางแผนก่อนการเดินทาง และยังช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถวางแผนการเดินทางได้อย่างเหมาะสม เช่น เตรียมจักรยานที่เหมาะสมกับการปั่นตามเส้นทางต่าง ๆ เนื่องจากเห็นภาพความโดดเด่นของเส้นทาง หรือความน่าสนใจ (สามารถเลือกเส้นทางได้เองตามอัธยาศัย)

การขยายพื้นที่พักค้างแรม อาจจะมีการจัดหาพื้นที่ลานกว้าง ห้องน้ำ บริเวณปรุงอาหาร สำหรับกางเต็นท์พักค้างแรมบริเวณอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา (พื้นที่ป่าริมน้ำ) เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้แต่จะต้องประสานงานกับกรมชลประทานในการขอใช้พื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำในการทำกิจกรรมนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ที่พักของหน่วยงานภาคีเครือข่าย เช่น สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์สามารถพัฒนาที่เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านค้าของที่ระลึก พื้นที่แวะพัก นอกเหนือจากการรองรับนิสิตฝึกงาน สถานี

วิจัยวนวัฒนวิจัยสะแกราษก็ยงเป็นพื้นที่ที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวด้านพื้นที่จอตรด สถานท่จัดกิจกรรม นันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น

การออกแบบและดำเนินการสร้าง platform ที่ยื่นออกจากตัวถนน บริเวณจุดชมวิวหรือทางเดิน เหนือเรือนยอดไม้ (canopy walkway) ที่เป็นพื้นที่ยื่นหรืออยู่เหนือทัศนียภาพป่าที่สถานีวิวัฒนวิจัยสะแกราษโดยสร้างเป็นลานไม้ เพื่อเป็นจุดชมวิวทิวทัศน์ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการดื่มด่ำกับบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติได้ตั้งแต่เช้า กลางวัน ถึงกลางคืน ให้นักท่องเที่ยวได้ยืนหรือนั่งเล่นเพื่อสูดโอโซน ชื่นชมธรรมชาติ สัตว์ป่า (เช่น ดูนก ไก่ฟ้า) ฟังเสียงนก ดูผีเสื้อ แมลง หรือสัมผัสทะเลหมอก หรือธรรมชาติอย่างใกล้ชิด สัรวก และกำหนดจุดชมแมลง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมถ่ายรูปกับผีเสื้อ

การออกแบบทางเดินเหนือเรือนยอดไม้ (canopy walkway) สะพานโครงสร้างเหล็กกล้าที่ ออกแบบเพื่อการชื่นชมธรรมชาติ ประกอบด้วยโครงเหล็กและกระจกใส เพื่อเป็นจุดพักชมวิวแบบพาโนรามา นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติ ต้นไม้ใหญ่ พรรณไม้หายาก ทิวทัศน์ของป่าที่สมบูรณ์ ฟังเสียงนกหลาย สายพันธุ์ นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมธรรมชาติร่วมกับการถ่ายภาพกับทัศนียภาพที่ปกคลุมด้วยผืนป่าที่ สมบูรณ์

อาคารเรือนกระจกสวนพฤกษศาสตร์ (botanic garden) เพื่อเก็บรวบรวมพรรณไม้ในพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์และเก็บรวบรวมพรรณไม้หายาก กล้วยไม้ มอส เฟิร์น ต้นไม้หอม ไม้ใบ ผลไม้ ดอกไม้ สมุนไพร โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาร่วมในการควบคุมอุณหภูมิ ระดับความชื้นสัมพัทธ์ สามารถตกแต่งให้น้ำตก และความเขียวครึ้มได้ตลอดปี บริเวณอาคารเรือนกระจกสามารถเป็นแหล่งรวบรวม สัตว์หรือแมลงบางชนิดเพื่อการศึกษาวิจัยควบคู่ไปกับ การออกแบบและสร้างทางเดินใต้ผืนต้นไม้ กำแพง ต้นไม้โดยรอบบริเวณอาคาร เพื่อเป็นจุดถ่ายภาพกับพรรณไม้ต่าง ๆ มีร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ และสามารถจัดนิทรรศการพรรณไม้แปลก หรือกิจกรรมการเรียนรู้การตกแต่งสวน

การกำกับดูแลผลกระทบ

การจัดระเบียบการเข้าเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ จะต้องมีการอบรม นักท่องเที่ยวก่อน ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางกรเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเชิงโบราณสถานและ วัฒนธรรม การเข้าแหล่งท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบ การจัดอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้แก่ชุมชน โดย คำนึงถึงความปลอดภัย และจะต้องไม่พยายามดึงนักท่องเที่ยวไว้กับพื้นที่ของตัวเอง ควรเสนอแนะสถานที่อื่น ๆ เพิ่มเติมให้เป็นตัวเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว

การอบรมหรือการทดสอบวิชาชีพพิเศษและเจ้าหน้าที่เทคนิคเพื่อเป็นมัคคุเทศก์และหัวหน้าทัวร์ พิเศษ หรือผู้ช่วยนำเที่ยว ผู้สื่อความหมาย เพื่อแนะนำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำหน้าที่ดูแลบริการเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินเข้าออกในพื้นที่ และจัดอบรมการใช้ ภาษาต่างประเทศ เพื่อการรับรองนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อให้สามารถพูดคุย หรือแนะนำวิธีการที่ถูกต้องใน การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ ได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่า

การสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ทางการตลาด เพื่อสร้างทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวในโอกาส เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีต้นพันธุ์ธรรมชาติที่ดี สมบูรณ์ สวยงาม โดยเฉพาะรอบพื้นที่และในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีโอโซน อันดับ 7 ของโลก เป็นผลมาจากการสำรวจและค้นพบเฟิร์น *Thelypteris terminans* ที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ซึ่งเฟิร์นชนิดนี้จะขึ้นเฉพาะในพื้นที่ที่มีโอโซนระดับสูงเท่านั้น และเมื่อรับต่อ ๆ กันมา จึงมีการประชาสัมพันธ์ว่า วังน้ำเขียวมีโอโซนอันดับ 7 ของโลก ดังนั้น หากจะประชาสัมพันธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่วังน้ำเขียว จะต้องมีการนำผลการวิจัย หรือผลการสำรวจ รวมถึงหลักฐานอ้างอิงเชิงวิชาการมาประกอบ รวมถึงอาจจะมีการนำเฟิร์นมาจัดแสดงเพื่อให้ความรู้ด้านระบบนิเวศเพิ่มเติมด้วย

การประชาสัมพันธ์ด้านพืชพรรณไม้หายาก สัตว์ป่า แมลง และนกในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่จัดอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงาน เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับครอบครัว หรือผู้ที่สนใจ จัดนิทรรศการหมุนเวียนเพื่อแสดงพรรณไม้ต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์โดยการจัดประกวดการถ่ายภาพนก หรือแมลง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการส่องนก หรือแมลง

การออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะสามารถระบุได้ว่ามาจากแหล่งที่เฉพาะได้ เช่น พุทธานมสด ไม้กวาด เป็นต้น จะเป็นการกระตุ้นรายได้ให้แก่ชุมชน เพิ่มระดับคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีมีสุข การสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชนให้เกิดขึ้น

การประชาสัมพันธ์และทำการตลาดด้านพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีอากาศบริสุทธิ์ คือ ธรรมชาติที่สรรค์สร้างโดยรอบของบริเวณป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่รายล้อมไปด้วยภูเขา ซึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าเฟิร์นโบราณ กล้วยไม้หายาก และพรรณพืชนานาชนิด ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย

มาตรฐานด้านต่าง ๆ

การกำหนดมาตรฐานชุมชน เพื่อการสร้างกรอบหรือเกณฑ์สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ รวมถึงมาตรฐานโฮมสเตย์ สินค้าพื้นบ้านที่มีจำหน่ายบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว โดยต้องได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากผู้นำชุมชนร่วมกันผลักดันให้เกิดมาตรฐานชุมชนขึ้น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว โดยมีการกำกับมาตรฐานความปลอดภัย มาตรฐานการรักษาความสะอาด ให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะ บริเวณ ลำห้วย ธารน้ำร้อน อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบและขยายผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเหล่านี้ได้ เป็นหลักประกันว่านักท่องเที่ยวจะได้รับการดูแลให้ได้รับความปลอดภัย มีการเฝ้าระวังรักษาความปลอดภัยให้นักทัศนาจร การวางระบบรักษาความปลอดภัยขึ้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและเกิดความประทับใจตลอดการเดินทาง

ศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผัก หรือผลไม้สดสะอาดปลอดภัยมีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ภายใต้แนวทางการดำเนินการแบบสหกรณ์

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาโดยภาครัฐ

การทำงานยังเป็นการวางแผนโดยองค์กร

แม้ว่าจะมีความพยายามกำหนดกรอบการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง แต่ลักษณะของความต้องการของบุคลากรในพื้นที่ยังคงต้องการหัวข้อที่เน้นเฉพาะการปฏิบัติงานที่เอื้อประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือการทำงานของตนเอง ไม่ใช้การกำหนดภาพรวมด้านเนื้อหาพร้อมกันตามที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้

การเสนอของบประมาณ

การเสนอของบประมาณควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกันในเบื้องต้นเพื่อลดปัญหาการทำงานที่ซับซ้อนแต่ละหน่วยงานมีการทำงานที่มีอุปสรรคด้านลักษณะของการบูรณาการการทำงานร่วมกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ยังไม่มีความหนักแน่นพอ หรือไม่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงยังไม่เข้าใจกระบวนการเสนอของบประมาณที่มีขั้นตอนค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีการทับซ้อนของหน่วยงานมากกว่า 2 หน่วยงานขึ้นไป เนื่องจากจะต้องได้รับการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้บังคับบัญชาสูงสุดของแต่ละหน่วยงานก่อน จึงจะสามารถเสนอของบประมาณได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของสำนักงบประมาณ และจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) มีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัด โดยนำปัญหาหรือแนวทางร่วมกันมาเป็นข้อกำหนด เพื่อลดปัญหาเชิงระบบที่ตามมา เช่น การยื่นเสนอของบประมาณในพื้นที่ทับซ้อน ในกรณีที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากเจ้าของพื้นที่ในหลักการ เมื่ออนุมัติงบประมาณแล้ว จะไม่สามารถดำเนินการได้ ต้องส่งคืนงบประมาณที่ได้รับทั้งหมดคืนแหล่งทุนไป เป็นการเสียโอกาสและเสียเวลา นอกจากนี้ หากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการไม่เข้าใจวิธีการในการเขียนเอกสารเพื่อขออนุมัติสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ ก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การทำงานกับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ

การกำหนดนโยบายและแผนร่วมกับโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน การจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การถอดบทเรียนความสำเร็จของจังหวัดอื่นที่มีการจัดการการท่องเที่ยวต้นแบบ โดยมีทิศทางสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ ในอันที่จะสร้างศักยภาพและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีโอกาสเข้าถึงประโยชน์และมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ทัวถึง จะการเกิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว จะเป็นเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการ

ทำงานเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการขับเคลื่อนและปฏิรูปประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ระดับบริหารจะต้องเข้าใจ และขับเคลื่อนให้ชุมชนมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์ตามกรอบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่

การทำงานกับสมาคมมัคคุเทศก์

การวางแผนพัฒนาหลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้สื่อความหมาย โดยอบรมให้สามารถอธิบายเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญกับพื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นของคนในพื้นที่ เสนอแนะแนวทางหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ตัดสินใจเลือกเส้นทางที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองได้ สามารถให้ความรู้เฉพาะถิ่นแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเข้ารับการอบรมหลักสูตรอบรมสำหรับผู้ช่วยนำเที่ยว การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เข้าใจกฎระเบียบ และข้อบังคับ รวมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวรับรู้ เข้าใจ ถึงหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่ดีเป็นอย่างไร การเป็นเจ้าบ้านและการให้บริการที่ดี ทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยว อภัยภัยไมตรี รอยยิ้ม และมิตรภาพของคนท้องถิ่น การนำเสนอสินค้าจากของป่า และนำเสนออัตลักษณ์ของพื้นที่ การติดตามและร่วมเฝ้าระวังผลกระทบจากการท่องเที่ยว และร่วมกันปกป้องพิทักษ์ป่าร่วมกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

การทำงานกับสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน สถานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมาที่แตกต่างจากที่ผ่านมา โดยเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวรองรับในการเดินทางตามรอยพระราชินี โดยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดและเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวตามสโลแกน “ปลูกป่าตามศาสตร์ของพระราชินี” กล่าวคือ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการปลูกป่าตามในหลวง ร. 9 เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และการเรียนรู้คุณค่าของป่า และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว เส้นทาง “ห้องเรียนวิทย์” ศึกษากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม สัตว์ป่า และพันธุ์พืชในพื้นที่จริง เพื่อความเข้าใจและเข้าถึงการอนุรักษ์ป่าอย่างแท้จริง โดยเสนอให้คณะอนุกรรมการด้านการท่องเที่ยวเดินทางไปศึกษาดูงานและร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

การทำงานกับกลุ่มอาเซียน

ระหว่างการค้าและการเดินทางเพื่อจัดทำแผนงานการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 พบว่าประเด็นที่ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญและมองว่าการดำเนินการด้านการพัฒนาการศึกษามีเป้าหมายหลากหลาย และมีขอบเขตการดำเนินกิจกรรมที่ทับซ้อนกัน ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นต้นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ดังนั้น หลังจากมีการพัฒนาหลักสูตรฯ เพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอาจยื่นเสนอกลุ่มสมาชิกอาเซียนเพื่อรับรองหลักสูตรการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาบุคลากรที่

เกี่ยวข้องในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยเสนอให้คณะกรรมการ
อาเซียนด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เดินทางไปศึกษาดูงานและร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวในป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อนและมีการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผลกระทบจากการท่องเที่ยว หลักสูตรฝึกอบรมปฏิบัติการ และรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

การจัดประชุมการสนทนากลุ่มย่อยของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ในป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมากำหนดแนวทางออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการออกแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามชุมชน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การประเมินระดับสมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการสนทนาเพื่อหารูปแบบของการฝึกอบรมที่เหมาะสม และหัวข้อของการฝึกอบรมที่ต้องการ

การออกแบบแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม (on-site survey) วันที่ 27 กรกฎาคม 2560 การลงพื้นที่เพื่อการศึกษาและสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว สภาพปัญหาในรายละเอียดเพิ่มเติม การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงานตัวแทนชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความต้องการหรือความจำเป็นในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเบื้องต้น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยในระยะแรกจะเน้นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ เป็นวิธีการหลัก การออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อให้ทราบความต้องการของชุมชน และวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร และเจ้าหน้าที่ รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมชุมชน หัวข้อในการฝึกอบรมที่ต้องการ เป็นต้น โดยจะจำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร เน้นการวางแผน การบริหารจัดการ การจัดการผลกระทบ ระดับปฏิบัติการ เน้นการขับเคลื่อนแผนงานสู่การปฏิบัติ การพัฒนาระบบ กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และระดับชาวบ้านในฐานะเจ้าบ้าน เน้นคุณภาพของการนำเสนอรูปแบบการให้บริการ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยว

ผลจากการจัดการสนทนากลุ่มย่อย จัดขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดม จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เจ้าหน้าที่ บุคลากร และตัวแทนชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดการพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับทุนสนับสนุนจากภาครัฐ การยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งในภาพรวมนับเป็นสัญญาณที่ดี

ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมและสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนขับเคลื่อนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตัวแทนทั้งระดับวางนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ผลการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ และชุมชนในพื้นที่ต้องการให้มีการพัฒนาด้านการจัดทำแผนเสนอขอสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการวางแผนในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประเมินผลประโยชน์และต้นทุนทางการเงิน และการประเมินผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีความยั่งยืน และการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางการติดตามและเฝ้าระวังการเกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีความยั่งยืนที่จะสามารถเป็นต้นแบบในการถ่ายโอนประสบการณ์ข้ามหน่วยงานได้

ผลการวิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และสมรรถนะในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า เส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เขื่อนเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงได้ สามารถนำมาเป็นฐานสำหรับการต่อยอดเพื่อการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติจะได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก สมรรถนะด้านการรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยวยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเป็นพื้นที่ห่างไกล แม้ว่าจะไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก แต่การเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยวิกฤติ หรือการปฐมพยาบาลและการดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการความมั่นใจด้านการรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือกรณีวิกฤติแก่ชีวิตและทรัพย์สิน แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น คือ ห้องน้ำ และอุปกรณ์ให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินต่าง ๆ รวมถึงการจัดพื้นที่จอดรถ

การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยเฉพาะในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้เกิดการแสวงหาประโยชน์จากการใช้การท่องเที่ยวและการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน เพื่อการทำมาหากิน แม้ว่าชุมชนจะถูกมองว่าเป็นผู้ได้ประโยชน์ แต่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนจุดดุลยภาพจะช่วยให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างธรรมชาติป่าและชุมชน โดยทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตจะตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรร่วมกัน ดังนั้น การสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะเป็นจุดสำคัญที่จะขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจ การให้ความรู้ และการส่งเสริมความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันกับป่าอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนองค์กรบริหารส่วนตำบล ตัวแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนชุมชน เป็นต้น ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ หลายชุมชนอยู่กิน และทำการเกษตรบนพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หากต้องการทำอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวก็สามารถทำได้ แต่จะต้องสอดคล้องกับความถนัดดั้งเดิมที่ผ่านมา พบว่าชุมชนขาดแหล่งทุนในการดำเนินการสร้างหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก รีสอร์ท หรือโฮมสเตย์ ที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย นอกจากนี้ เมื่อต้องการขอยื่นกู้จากธนาคาร ก็มักจะไม่ได้รับการอนุมัติ เนื่องจาก ความน่าเชื่อถือ และความไม่เชื่อมั่นว่าจะติดต่อขอกฎหมายหรือการละเมิดพื้นที่ป่าสงวนฯ หรือไม่ นอกจากนี้ มุมมองในฐานะชาวบ้าน อาจไม่ได้ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรง จึงมองว่าไม่จำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการให้บริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี สมรรถนะของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ บุคลากร ที่ทำงานในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ส่งเสริม หรือสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นภารกิจโดยตรง และโดยอ้อม จำนวน 173 ราย โดยมากเป็นเพศชาย มีอาชีพรับราชการ และมีประสบการณ์การทำงาน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 56.65 ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.48 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 27.17 ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.42 และรองลงมาคือ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.68 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 63.01 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ความพร้อมต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ($\bar{X} = 3.61$) และความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.50$)

แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะประเมินตนเองว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด แต่ก็พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการพัฒนาสมรรถนะ 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นักแมลง หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว ($\bar{X} = 3.52$) ดังนั้น หัวข้อที่จะต้องมีการเพิ่มเติมในหลักสูตรเพื่อการพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวมจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.12$) และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.11$) เป็นต้น อบรมจึงควรจัดให้กระชับสั้น และใช้เวลาในการอบรมไม่นานมากนัก เพื่อไม่ให้กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการใช้เวลากับครอบครัวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์

ภายหลังจากการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมจากกรมป่าไม้ได้ส่งรายงานต่อผู้ประสานงานการฝึกอบรม ว่ามีการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปต่อยอด ได้แก่ โครงการจัดการป่าสงวนแห่งชาติป่าสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จัด

ขึ้นในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 10.00-15.00 น. เป็นการประชุมระหว่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 40 คน ณ ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน ณ บ้านหัวเขาพัฒนา ตำบลมะเกลือเก่า เพื่อชี้แจงกิจกรรมโครงการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสูงเนิน จัดทำข้อมูลป่าสงวนแห่งชาติ ระดับหมู่บ้าน ปีงบประมาณ 2561 ชี้แจงร่างแผนกิจกรรมโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) ป่าเขาเขียว-ป่าเขาสามสิบสอง เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนมะเกลือเก่าอย่างยั่งยืน ตามแผนงานปี 2562-2566 ภายใต้ภาคีความร่วมมือทุกภาคส่วนในการผลักดันโครงการและได้เยี่ยมชมบ้านราษฎรโดยไม่ใช้งบประมาณจากหน่วยงานราชการ วันที่ 6 เมษายน 2561 เวลา 10.00 น. ผู้อำนวยการส่วนจัดการป่าสงวนแห่งชาติ สจด. และคณะ เดินทางไปยังสำนักงาน ศจก. ปส. ที่ 203-204 ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (เดิม) เพื่อประสานข้อมูลพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) โดยมีหัวหน้าโครงการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว และป่าเขาภูหลวง (หัวหน้า ศจก. ปส. เดิม) เป็นผู้นำเสนอข้อมูล และนำเข้าพื้นที่ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ปส. ป่าวังน้ำเขียว น้ำตกธารทาลี ท้องที่ตำบลอุ่มทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว ปส. ป่าเขาภูหลวง น้ำตกขุนโจน ท้องที่ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว น้ำตกคลองดินดำ ตำบลสระเริง อำเภอวังน้ำเขียว จุดชมกระทิง (ในเขตป่าสงวนฯ ติดต่อเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาแผงม้า) ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว

ผู้เข้าอบรม ซึ่งเป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปขยายผลในพื้นที่ของตนเอง ร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระเวน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ร่วมกันจัดทำ road map การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมแห่งชาติ ระยะ 20 ปี (2561-2579) กำหนดจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดในประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วันที่ 30 มีนาคม 2561 เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ได้ทำการติดต่อประสานงานกลุ่มผู้เข้าอบรมผ่านการสื่อสาร Line ที่ทำขึ้น โดยเชิญชวนกลุ่มสมาชิกเข้าแลกเปลี่ยนและนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการขับเคลื่อนป่าชุมชน และมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้เข้าอบรมในหลักสูตรฯ เข้าร่วมกับตัวแทนจากอำเภอวังน้ำเขียว และไทยสามัคคีเข้าร่วม ณ ห้องประชุมคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานของทางอบต.อุ่มทรัพย์ และมีการจัดจำลองเส้นทางปั่น-ปลูกป่า เขามะค่า เส้นทางร่มรื่น ปลอดภัย ภายใต้โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ 7 เมษายน 2561 และมีการลงนามการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ปันจักรยาน และกิจกรรมปลูกป่า ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกรราช กรมป่าไม้ โดยมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมชลประทาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมทางหลวงชนบท กรมป่าไม้ และชุมชนในเส้นทาง เพื่อดำเนินการปรับปรุงเส้นทางปั่นจักรยานให้เรียบร้อย ปลอดภัยสำหรับนักปั่น หลังการจัดอบรมและการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว ยังมี การขยายผลจากองค์ความรู้ที่ได้รับไปสู่การต่อยอดการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ธารทาลี โดยในวันที่ 21 เมษายน 2561 ได้มีการเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ บริเวณน้ำตกวังเณร เพื่อศึกษา

เปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ของน้ำตกวังเณร โดยเข้าไปศึกษาเรียนรู้สภาพปัญหาเชิงระบบ พัฒนาการบริหารจัดการในพื้นที่จริง โดยจะนำผลการดำเนินงานมาวางมาตรการป้องกันและการจัดการ ผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ธารน้ำร้อน

นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนการใช้ประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างเดิม ตามแนวคิดหนองเต็งจักราช โดยต้องการจะปรับปรุงอาคารเดิมที่มีการส่งมอบคืนให้สำนักงานป่าไม้ที่ 8 นครราชสีมา และศูนย์จัดการกลุ่มป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกยุบไป มาพัฒนาเป็นศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวตามเส้นทางศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ป่าหนองเต็งจักราช นครราชสีมา เพื่อเป็นสถานที่ตั้งต้นในการขับเคลื่อนด้านการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ โดยมีแนวคิดในการนำอาคารเดิมมาทำการ และดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับองค์ความรู้จากการฝึกอบรมที่ผ่านมา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งแรกของกรมป่าไม้ ในพื้นที่ 4 จังหวัดของอีสานใต้ ซึ่งได้มีการหารือความเป็นไปได้ร่วมกับหัวหน้าส่วนงาน และติดต่อประสานงานหน่วยงานเจ้าของอาคารเดิมแล้ว

5.2 อภิปรายผล

อุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน

การเติบโตด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ได้สร้างปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการจัดการการท่องเที่ยว การบุกรุกพื้นที่ดินที่สงวนไว้เพื่อเป็นป่าแหล่งต้นน้ำ แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอนุรักษ์พรรณพืช ปัญหาทางเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ ปัญหาการกว้านซื้อที่ดินเพื่อทำธุรกิจที่ผิดต่าง ๆ การสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการจัดการพื้นที่ การบังคับใช้กฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ทับซ้อน อุปสรรคด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน เกิดจากการไม่ให้ความร่วมมือ ความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง การริเริ่มเป็นผู้เปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ หรือ change agents โดยชุมชนเป็นฐาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ทำให้มีความร่วมมือในการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของชุมชนอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากชุมชนประเมินตนเองว่าไม่ได้เป็นผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรง จึงไม่จำเป็นต้องมีการเข้ารับการอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่ต้องเร่งศึกษาและสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนด้านการรองรับนักท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว และการอยู่ร่วมกันระหว่างเจ้าของพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และมาตรฐานความปลอดภัยในการให้บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายที่บังคับใช้ เพื่อเป็นการป้องกันและปกป้องตนเองจากการละเมิดกฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความระคายเคืองระหว่างคนในพื้นที่ ประชาชน และบุคลากรของภาครัฐ แม้ว่าจะมีความพยายามในการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน แต่ในทางปฏิบัติก็ยังปรากฏกรณีพิพาท และข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่จะต้องรับรู้ รับทราบ และถือปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายที่สำคัญ ทำให้มีกรณีบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติก่อให้เกิดกรณีพิพาท การละเมิดกฎหมายบ่อยครั้ง ดังนั้น กระบวนการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับชุมชนเพื่อ

เป็นการลดความขัดแย้งได้อย่างดี นอกเหนือจากนี้ การสร้างความเข้าใจให้ชุมชนถึงการบริหารจัดการผลประโยชน์และการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เพื่อให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้กรอบของกฎหมาย จะต้องสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง แม้ว่าชุมชนไม่ต้องการสร้างภาระให้แก่พื้นที่ แต่ข้อกฎหมายหรือกฎระเบียบก็ยังเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก และเป็นอุปสรรคสำคัญ

- อุปสรรคด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายมีความต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น และไม่เคยพิจารณาหลักการสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การชูเอกลักษณ์ของสินค้าเกษตร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเน้นการสร้างร้านค้า หรือแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นที่เคยประสบความสำเร็จ ทำให้การท่องเที่ยวขาดเสน่ห์ ไม่มีเอกลักษณ์ ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว เป็นอุปสรรคด้านการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการส่งเสริมอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังนั้น ในการประสานงานเพื่อวางแผนให้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นที่จะต้องมีการเชิญชวนให้ชุมชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการนำเสนออัตลักษณ์ชุมชน การออกแบบการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความเข้าใจกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนเพื่อให้เข้าใจป่าและอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน อีกทั้ง การสร้างความแตกต่างด้านการส่งเสริมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวยังเป็นอุปสรรคสำคัญ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และไม่เคยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ประสานกำลังในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรและเจ้าหน้าที่ รวมถึงชุมชนในพื้นที่ด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

นอกจากนี้ อุปสรรคด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การยื่นเสนอของงบประมาณ การเขียนร่างโครงการเพื่อเสนอของประมาณสนับสนุน เนื่องจากไม่มีเจ้าภาพเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน และการขาดการยอมรับในวงกว้างด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการเขียนร่างเสนอของประมาณสนับสนุนเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการเสนอของงบประมาณไม่สอดคล้องกับนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

- อุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

อุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน อาจเป็นปัญหาเชิงระบบที่อาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง แต่ปัญหาดังกล่าวได้มีส่วนคาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ โดยเฉพาะในส่วนของงานการติดต่อขอวิทยากรเพื่อให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประสบปัญหาด้านการประสานงาน โดยที่ผ่านมา ประสบปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขด้านการขออนุมัติตัวบุคคลเพื่อไปเป็นวิทยากรในสถานที่อื่น มีความล่าช้าในด้านการอนุมัติตัว แม้ว่าการทำที่ผ่านมาจะได้รับการอนุเคราะห์ในการอนุมัติตัวบุคคลข้ามหน่วยงานมาโดยตลอด แต่เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องการวิทยากรในระยะเวลากระชั้นชิด ระบบราชการทำให้การประสานงาน ระหว่างหน่วยงานโดยเฉพาะการยื่นเอกสาร ที่มีความล่าช้า ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา

ที่ผ่านมา มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุน แต่ก็ยังต้องการการประสานงานระหว่างพื้นที่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ซับซ้อน จะต้องได้รับการอนุมัติใช้พื้นที่ก่อนจึงจะยื่นขออนุมัติโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุน แต่ขาดการประสานงานในเบื้องต้นจึงทำให้มีการชะงักในการอนุมัติงบประมาณ เนื่องจาก จะต้องได้รับอนุมัติใช้พื้นที่ก่อนจึงจะสามารถอนุมัติหลักการได้ ซึ่งการดำเนินงานที่ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานทำให้เกิดความล่าช้า

- อุปสรรคด้านงบประมาณสนับสนุน

อุปสรรคด้านการเสนอของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่สำคัญ เนื่องจากการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยว การวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาบุคลากรเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว จะต้องใช้งบประมาณสูงและการดำเนินการค่อนข้างยุ่งยาก และอาจเกิดผลกระทบที่ควบคุมได้ยาก การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจะต้องมีการปลูกฝังความเชื่อมั่น ความเข้าใจที่สอดคล้องตรงกัน เพื่อจะผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบการขับเคลื่อนที่ภาครัฐให้การสนับสนุน ประกอบกับการยื่นเสนอของงบประมาณจะต้องมีการรอบเงื่อนไข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงนโยบายอื่น ๆ ของหน่วยงานต่าง ๆ ระยะเวลาดำเนินการ ผลลัพธ์ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม และความสอดคล้องกับนโยบายต่าง ๆ ที่กำหนดโดยภาครัฐ การวางแผนการพัฒนาจะต้องมีผลลัพธ์ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับการกระจายรายได้ที่ยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และชุมชนจะต้องได้รับประโยชน์จากการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งการวางแผนในการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐเป็นเรื่องท้าทายสำหรับเจ้าหน้าที่ และบุคลากรในหน่วยงาน นอกเหนือจากนี้ การทำงานบนพื้นที่ที่ซับซ้อน จะต้องได้รับการอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากทุกหน่วยงานก่อน จึงจะได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุน ซึ่งส่วนนี้ บุคลากรของภาครัฐบางส่วนยังขาดความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติการ ทำให้เมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว ไม่สามารถขออนุมัติเบิกจ่ายได้ นับเป็นแรงกดดันอีกประการหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องร่วมกันแก้ไข

- อุปสรรคด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร

แม้ว่าชุมชนยังต้องการการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แต่วิสัยทัศน์ของหน่วยงานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เป้าหมายได้ เนื่องจาก บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐและเอกชนในพื้นที่เป้าหมายยังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณสนับสนุน การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มีทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและตรงกับนโยบายและระเบียบของภาครัฐ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงข้อกฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ การที่บุคลากรเปิดรับการท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ จะต้องมีการวางแผนและมีมาตรการในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสในการร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว มาตรฐานการให้บริการ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ สภาพลักษณะของการท่องเที่ยวที่ต้องการ อัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถรองรับได้ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม การพัฒนาสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐาน มีการพัฒนาสินค้าเพื่อการเพิ่มมูลค่า จะส่งผลต่อการส่งเสริมสภาพลักษณะของการท่องเที่ยวที่ดี

อุปสรรคด้านการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่และบุคลากรในแต่ละหน่วยงาน เกิดจากพันธกิจหลักของแต่ละหน่วยงานที่ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีภารกิจเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยตรง จึงขาดองค์ความรู้ในการให้

การสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานที่คาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การวางแผนเพื่อการจัดตั้งโครงข่ายการท่องเที่ยว มาตรการการสร้างและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม การส่งเสริมและนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ และการตอบรับการเข้ามาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่บุคลากรจะต้องเตรียมการเพื่อรับมืออย่างต่อเนื่อง แต่ขาดความพร้อม ความรู้ และการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐที่มีภารกิจโดยตรง

นอกจากนี้ การตีความการรองรับนักท่องเที่ยวว่าเป็นภาระเพิ่มเติมจากสิ่งที่เป็นประจำ คือ การประกอบอาชีพตามปกติ เช่น อาชีพทางการเกษตร จะต้องได้รับความรู้ ความเข้าใจ รวมถึง การอำนวยความสะดวกในระยะเริ่มต้น เพื่อให้สามารถประกอบประกอบตนเองได้จนกว่าจะสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้จะต้องมีหัวข้อที่ครอบคลุมตามความต้องการ มีระยะเวลาในการอบรมที่เหมาะสม หัวข้อการอบรมจะต้องดึงดูด และสอดคล้องกับความต้องการ จะต้องไม่เน้นสาระทางวิชาการมากเกินไป เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถพลิกแพลงเพื่อนำไปปฏิบัติได้เอง โดยไม่ก่อให้เกิดการตีความผิดพลาด หรือเกิดการสับสน อีกทั้ง ระยะเวลาในการจัดการอบรมจะต้องไม่ยาวนานเกินไป เนื่องจาก การจัดการอบรมที่ใช้ระยะเวลานาน จะส่งผลต่อจำนวนผู้เข้าอบรม และการสูญเสียเวลาทำกิน ดังนั้น การสร้างความเข้าใจในเรื่องของการกระตุ้นเตือนชุมชน เจ้าหน้าที่ของภาครัฐว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างภาพลักษณ์อันดีให้กับพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อยกระดับรายได้มวลรวมของชุมชน และยังเป็นความร่วมมือกันเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นทุกฝ่าย

ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในฐานะแหล่งท่องเที่ยว บทบาทของหน่วยงานของภาครัฐการส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ความต้องการพื้นฐานของชุมชนต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และจากการวิเคราะห์สภาพองค์การ หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สภาพธุรกิจภายในพื้นที่ จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่

จุดแข็ง

บุคลากรของภาครัฐ และชุมชนรู้จักและเข้าใจสภาพพื้นที่เป็นอย่างดี มีการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เขื่อนเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงได้ สามารถนำมาเป็นฐานสำหรับการต่อยอดเพื่อการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวและการให้บริการ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติจะได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ศักยภาพด้านการรักษาความปลอดภัย นอกเหนือจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการขยะในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มีทีมวิทยากรพร้อมที่จะออกไปบริการวิชาการตามโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และมี

การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การคัดแยกขยะ รวมถึงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ค่ายวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ค่ายโครงการวิทยาศาสตร์ สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช เป็นโครงการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย สำนักงานห้องเรียนวิศวะ-วิทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพ การป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง

จุดด้อย

บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐยังต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ และการให้เอกสารสิทธิ์สำหรับชาวบ้านที่เข้าครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ความไม่พร้อมของบุคลากร และชุมชนในพื้นที่ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่แหล่งรายได้หลักของชุมชน และเจ้าหน้าที่และบุคลากรในภาครัฐมองว่าเป็นภารกิจเสริมจึงไม่เน้นการพัฒนาด้านการให้บริการการท่องเที่ยว การปฐมพยาบาลผู้ป่วยวิกฤติ และการดูแลสุขภาพ

การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐยังไม่ปรากฏ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐไม่มีการกิจหลักในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังไม่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่เป็นรูปธรรม ส่วนมากจะเป็นลักษณะของการศึกษาดูงาน ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด ที่פקค้างแรมยังไม่มากพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหารในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อย

จุดที่ควรปรับปรุง

ความไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานที่มองว่าชุมชนเป็นภาระต่อป่า ทำให้ไม่ยอมรับการดำเนินการที่จะเกิดขึ้นโดยชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และสร้างสรรค์ จะเป็นการดำเนินงานที่สามารถวางแผนจัดการให้เกิดผลในระยะยาว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พึงพึงป่าแต่ไม่ส่งผลกระทบต่อป่า อาจเป็นบทบาทใหม่ที่เจ้าหน้าที่ต้องเรียนรู้ และการพยายามส่งเสริมให้การสนับสนุนด้านการหาประโยชน์จากการหาของป่าของชาวบ้าน จะช่วยลดการขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และชุมชนท้องถิ่น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบ หรือเป็นกรณีพิพาทขึ้น และยังคงต้องสร้างข้อตกลงร่วมกัน

ภัยคุกคาม

เมื่อการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของนักท่องเที่ยวและปริมาณของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินการต่าง ๆ ในด้านการจัดระเบียบชุมชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านค้า การโยกย้ายที่ทำกินเข้ามาพึ่งพาพื้นที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงมากขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า หรือการละเมิดสิทธิ์ทำกินที่เป็นปัญหาอยู่เดิม ก็จะมีทวีคูณขึ้นเนื่องจากปริมาณคนที่จะหลั่งไหลเข้ามาพักอาศัยหรือพึ่งพิงเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีความมาตรการควบคุม ยกแก่การบริหารจัดการผลกระทบการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เช่น ยังไม่มีการกำหนดหรือควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฯ เพื่อการสงวนรักษาทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติม

การรายงานสภาวะการณ์การท่องเที่ยวไทยในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 – 2560 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว พบว่า บุคลากรด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะและองค์ความรู้ ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยภาพรวมแล้วบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีความสามารถในการแข่งขันในระดับท้องถิ่นหรือในประเทศ แต่ยังไม่มีความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล หรือการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่จะเป็กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักของจังหวัดนครราชสีมาตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ส่วนหนึ่งเป็นปัญหามาจากการพัฒนาบุคลากรและประชาชนไม่สอดคล้องกับแผนฯ ข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภาครัฐ เช่น เกณฑ์มาตรฐาน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายหรือข้อบังคับ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และการใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ผู้ประกอบการธุรกิจหรือนักลงทุนด้านการบริการท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่ ขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่จะมีบทบาทในการเป็นตัวกลางในเรื่องการเปิดเสรีบริการท่องเที่ยว บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของภาครัฐขาดความรู้และทักษะในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งมักขาดความรู้ในด้านการตีความประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย หรือการบริหารงานที่มีระบบไม่สามารถทำการตลาดเชิงรุกได้ ด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี ผู้ประกอบการในภาคเอกชนจำนวนมากเติบโตมาจากธุรกิจครอบครัวส่วนมากขาดความรู้และทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวและการบริการให้ได้มาตรฐาน การขาดสภาพคล่องด้านการจัดการงบประมาณ การบริหารทรัพยากร และเงินทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินธุรกิจหรือสถานประกอบการ แม้ว่าภาครัฐจะมีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการทั้งการกู้ยืมและการค้ำประกัน และให้บริการให้ความรู้ด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ แต่การทำงานของภาครัฐยังมีกระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้เวลานาน และมีเงื่อนไขที่ค่อนข้างมาก ทำให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนส่วนใหญ่มองเป็นปัญหาในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ภาคประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของรัฐ และการขอรับการประเมินมาตรฐานการบริการห้องพักต่าง ๆ ได้

การดำเนินการของภาคประชาชนยังเป็นการดำเนินการแบบเชิงเดี่ยว ไม่มีการสร้างโครงข่ายการท่องเที่ยวหรือภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานของภาครัฐในพื้นที่และต่างพื้นที่เพื่อการต่อยอดในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยวและโครงข่ายธุรกิจบริการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน มีการจัดเก็บข้อมูลการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยสร้างฐานข้อมูลเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวที่จะอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้ใช้บริการค้นคว้าข้อมูลการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างกันในระดับจังหวัดได้ ภาคีเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นเป็นสัญญาณที่ดี เนื่องจากได้รับการตอบรับจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังเอื้อประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อการพัฒนาและยกระดับการอำนวยความสะดวกให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือให้เข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะเครือข่ายธุรกิจบริการท่องเที่ยวขนาดกลางและเล็ก ที่ขณะนี้ยังมีไม่มากพอ โดยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในลักษณะภาคีเครือข่าย จะส่งเสริมและเกื้อหนุนให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนการทำงานร่วมกันที่จะส่งเสริมการวางแผนและสนับสนุนด้านงบประมาณระหว่างกัน และ

การย่นระยะเวลาการทำงานในแต่ละส่วนให้กระชับ ทำให้ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่มั่นใจในการดำเนินการต่าง ๆ ได้มากขึ้น

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จะเป็นปัญหาด้านการของบประมาณที่มีความยุ่งยากและติดขัด เกิดจากปัญหาด้านการอนุญาตสิทธิการเป็นเจ้าของพื้นที่ การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค หรืองบประมาณพัฒนาด้านต่าง ๆ จะต้องได้รับอนุญาตการใช้งบประมาณ ซึ่งจะต้องมีเจ้าภาพคือเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ยื่นเสนอของงบประมาณฯ และนำไปสู่วางแผนการพัฒนา แต่ปัญหาในพื้นที่ยังคงเป็นปัญหาเรื่องการขออนุมัติงบประมาณที่จะต้องมีการตรวจสอบพื้นที่ที่ทับซ้อน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการดำเนินการเขียนแผนโครงการเพื่อยื่นขอสนับสนุนงบประมาณ และดำเนินการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่ชุมชนยังมีความรู้ด้านนี้ค่อนข้างจำกัดและยังไม่สามารถบริหารจัดการเพื่อยื่นขออนุมัติเพื่อรับการประเมินการเป็นโฮมสเตย์ที่ได้ผ่านการคัดเลือก ดังนั้น นอกเหนือจากการให้ความรู้เรื่องกฎหมาย การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูพื้นที่ป่า การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การบริหารจัดการข้อขัดแย้งต่าง ๆ ยังต้องสร้างความเข้าใจด้านการวางแผนพัฒนาโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อยื่นขออนุมัติงบประมาณจากภาครัฐ จะต้องมีการสื่อสารหลักการและวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจพื้นฐานที่ตรงกัน

การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร

การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของบุคลากรในพื้นที่ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเนื้อหาที่มีครอบคลุมหลายด้าน แบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะแรก การพัฒนาหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจนโยบาย ระเบียบ เกณฑ์ ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการสนับสนุนของภาครัฐ การเสนอของงบประมาณเพื่อการสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยว การบริหารจัดการข้อขัดแย้งภายในพื้นที่ เป็นต้น และระยะที่สอง จะเป็นการลงมือปฏิบัติ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวโดยการนำหลักการสู่การปฏิบัติ เช่น การสร้างความเข้มแข็งชุมชน กฎหมายข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการผลกระทบ มาตรการการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ได้มีการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ และสามารถนำไปการพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่เดิมเพื่อให้ได้มาตรฐานสำหรับการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้สำหรับฝึกอบรมในพื้นที่อื่นในอนาคต ซึ่งอาจเป็นต้นแบบในการจัดการฝึกอบรมสำหรับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงได้ เช่น แปลงปลูกผักตามศาสตร์ของพระราชา เป็นต้น แม้ว่าจะเป็นระยะแรกของดำเนินการ แต่ก็มีทิศทางและแนวโน้มที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นอกเหนือจากนี้ ยังสามารถส่งเสริมให้เป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนำร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นได้ต่อไป

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า หัวข้อที่จะต้องมีการเพิ่มเติมในหลักสูตรเพื่อการพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวมจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา ดังนี้ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.13$) รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ ($\bar{X} = 3.12$) และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.11$) ตามลำดับ ซึ่งหัวข้อที่กล่าวมาจะนำมาเพิ่มเติมในเนื้อหาหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นจากปีที่ผ่านมา และนำมาเพิ่มเติมเพื่อให้หลักสูตรมีความครอบคลุมตามความต้องการของบุคลากรในพื้นที่อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว

ผลของการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ไปประยุกต์สู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรณี บุญประกอบ (2559) และอัชฌา วุฑฒิรักษ์ (2557) ที่กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของการใช้สถานการณ์จำลอง จะช่วยให้ประสบการณ์แก่ผู้เข้าอบรมด้านการตัดสินใจ อาศัยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ การวางแผนต้องอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินความรู้ และการสอนจะเป็นกระบวนการมากกว่าการนำเสนอเพียงข้อเท็จจริง ทำให้ผู้เข้าอบรมได้คิดออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และดำเนินการได้เองตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมเป็นผู้มีความรู้จริงปฏิบัติจริงตามสายงาน ขาดโอกาสในการนำไปปฏิบัติ ทำให้ไม่เห็นภาพว่าจะเกิดการท่องเที่ยวได้อย่างไร การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run นอกจากจะประหยัดงบประมาณ ยังช่วยให้ผู้เข้าอบรมที่มีประสบการณ์ตามสายงานค่อนข้างสูง มีพื้นเพและวิถีชีวิตแตกต่างกันได้มาร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางร่วมที่จะสร้างความเข้าใจหลักการต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาทั้งหมด

แม้จะมีข้อผิดพลาดบ้าง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่แตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากและหลากหลาย ดังนั้นการเรียนการสอนต้องยึดหลักให้ตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่ นั่นคือต้องรู้หลักการศึกษผู้ใหญ่ ซึ่งผู้อบรมต้องเข้าใจ “ศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” ซึ่งการเปิดโอกาสได้ทดลองและทดสอบความรู้ได้รับการอบรมอย่างเข้มข้นมาสู่การลงมือปฏิบัติจริง ตามหลักการมโนทัศน์ของผู้เรียน (Self – concept) ประกอบด้วย

- 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แตกต่างจากห้องเรียนทั่วไป โดยผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติตามโจทย์ที่กำหนดให้ และการวางแผนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนสำเร็จตามขั้นตอน
- 2) การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะต้องนำไปสู่การประยุกต์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสู่การนำไปใช้
- 3) การวางแผนร่วมกัน เป็นไปตามเงื่อนไขและกรอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดรอบการทำงาน การวางแผน บทบาท หน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย จากนั้นนำเสนอให้นักท่องเที่ยวจำลองได้รับฟังโปรแกรม และนักท่องเที่ยวจำลองเปิดเผยตัวตนและร่วมวิพากษ์ตามบทบาทที่ได้รับ

4) การนำประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละแบบตามเงื่อนไขและความต้องการของนักท่องเที่ยวจำลอง

5) การประเมินผลการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงร่วมกัน ซึ่งการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการโน้ตศน์ของผู้เรียนวัยทำงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักท่องเที่ยวจำลองทำหน้าที่ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่ออกมาในรูปแบบของโปรแกรม และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นประโยชน์กับผู้เข้าชมที่จะได้รับมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย เมื่อผู้เข้าชมร่วมกันนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเสร็จสิ้นแล้ว มีการดำเนินการในการประเมินความเข้าใจของผู้เข้าชมอย่างไม่เป็นทางการโดยการตรวจสอบความเข้าใจจากการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว หรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่ได้รับมอบหมาย และผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวแทนนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้สูงอายุ จะต้องการความสะดวกสบาย ไม่นิยมเข้าร่วมกิจกรรมผจญภัยที่มีความเสี่ยง ไม่เลือกกิจกรรม adventure (อาจมีข้อยกเว้นสำหรับบางท่าน) บางท่านอาจจะชอบการปั่นปาย การเดินป่า ระยะไกล 10-15 กม. กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ ส่วนใหญ่จะมี profile คล้ายกัน กิจกรรมที่เหมาะสม คือ กิจกรรมเป็นรูปแบบ passive เป็นกิจกรรมที่ไม่ยุ่งยาก อาจจะเดินทางได้ง่าย เข้าถึงได้สะดวก ไม่ต้องใช้พละกำลังมาก เน้นความพอใจสบายใจ เช่น การเดิน เรียนรู้ สัมผัสธรรมชาติ ชื่นชมวิว ตัวอย่างเส้นทางที่นำเสนอและสอดคล้องกับความต้องการ คือ อุโมงค์ต้นไม้ เส้นทางหน่วยพิทักษ์เขามะค่า ตามเส้นทาง

นักท่องเที่ยวปกติจะแยกกลุ่มการเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวแบ่งเป็น 4-5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพื่อน รุ่นราวคราวเดียวกัน กลุ่มท่องเที่ยวด้วยกัน กลุ่มวัยรุ่น พฤติกรรมท่องเที่ยวแตกต่างกัน รูปแบบกิจกรรมมีลักษณะเฉพาะ กลุ่มหนุ่มสาววัยเรียนถึงอายุ 30 ปี กำลังสร้างตัว ต้องการเดินทางกับเพื่อนร่วมงาน ชอบกิจกรรมเดินทางด้วยตนเอง กลุ่มวัยทำงาน มีงานทำ มีพฤติกรรม ความต้องการ ความคาดหวังแตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มผู้สูงอายุ มีเงื่อนไขในด้านสุขภาพค่อนข้างมาก ต้องการความสะดวกสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับวัย และสุขภาพ ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผจญภัยมากนัก กิจกรรมต้องเข้าถึงง่าย สามารถเข้าร่วมโดยไม่เสี่ยงต่ออันตรายทางร่างกายและจิตใจ การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้เห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น ดังนั้น กิจกรรมที่จะช่วยให้รู้จักคนในสังคมมากขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มนี้

2. กลุ่มครอบครัว ที่พ่อแม่ลูกทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน หรือไม่ไกลกันมาก กิจกรรมส่วนใหญ่จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยง หรือส่อไปในทางที่จะเป็นอันตรายทางกาย มีความสนุกสนาน และเพลิดเพลิน เป็นกิจกรรมนันทนาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของบุตรหลาน

3. กลุ่มผสมครอบครัวและเพื่อน อยากเดินทางกับครอบครัวของเพื่อน ความต้องการจะแตกต่างกันแต่ไม่มาก กลุ่มผสมผสานนี้จะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถทำได้หลายช่วงวัย ช่วยให้เกิดการเพลิดเพลิน อาจมีเสียงดังรบกวน จึงอาจจะต้องการมีการแยกกลุ่มให้ออกไปไกลจากกลุ่มอื่นเล็กน้อย

4. กลุ่มศึกษาดูงาน มีเวลาจำกัด เที่ยวไปด้วย ทำงานไปด้วย ความต้องการแตกต่างจากคนอื่น และเป็นกิจกรรมที่มีความต้องการเฉพาะ ต้องเห็นภาพการทำงานหรือกิจกรรมที่ศึกษาดูงานอย่างชัดเจน

5. กลุ่มศิลปิน นักเขียน นักถ่ายภาพ นักวาดภาพ ไม่ต้องการอะไร ขอวิวาสยาม ต้องการบ้านพัก เยียบสงบเพื่อทำงาน โดยจะต้องมีการแยกแยะตลาดนักท่องเที่ยว วิเคราะห์สังเคราะห์กิจกรรมที่เหมาะสม เส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

ตัวแทนนักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว

แม่แยม ตัวแทนกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทครอบครัว ให้ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบกิจกรรม ราคา การเปรียบเทียบราคา ที่พัก อาจจะต้องมีการเสนอทางเลือกเรื่องราคา เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลูก (ปฐมวัย) รายละเอียดกิจกรรมต่างกัน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ลูกจะไม่สามารถพบเจอได้ในห้องเรียน อาจจะต้อง ออกแบบการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก กระตุ้นการเรียนรู้ ชุมชนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ด้านการจัดการ การท่องเที่ยวจะมองแยกส่วนไม่ได้ หากเป็นเครือข่าย จะเป็นการกระจายรายได้ ให้โปรแกรม ไปสู่ชุมชน มีรายได้ โสมสแต่ย์ให้คนที่มาพักปลูกต้นไม้ การจ่ายค่าดูแล ชาวบ้านจะแจ้งว่าทุเรียนออกแล้วนะ นักท่องเที่ยวสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ การกระจายรายได้ เครือข่าย ข้อดี ทุกหน่วยงานที่เข้ามาอบรม อาจจะไม่มีการจัดการเป็นระบบเชื่อมโยงเรื่องกิจกรรม กิจกรรมที่เหมาะสมกับ นักท่องเที่ยว ซึ่งโอกาสยากที่จะคนแต่ละกลุ่มมาทำร่วมกัน ดังนั้นผู้เข้าอบรมต้องมีพื้นฐานความต้องการของ กลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท

ตัวแทนนักท่องเที่ยวกลุ่มหนุ่มสาว

นักท่องเที่ยวกลุ่มหนุ่มสาว ตัวแทนนักท่องเที่ยว คือ พี่หมื่น ที่มีอายุไม่มาก ชอบกิจกรรมกลางแจ้ง ชอบการวิ่ง ปั่นจักรยาน สะท้อนให้ผู้เข้าอบรมทราบว่าลักษณะของคนโสด จะไม่มีการวางแผนการเดินทาง มากนัก จะเป็นแบบคำไหนนอนนั่น กินง่าย นอนง่าย ไม่เน้นกินหรู อยู่สบาย แต่ต้องการกิจกรรมผจญภัย ทำ ทาย สนุกสนาน แต่เมื่อแต่งงานมีครอบครัว การวางแผนจะมากขึ้น ต้องการให้ภรรยาไม่ลำบาก คำนึงถึง ความ ต้องการของภรรยาที่ต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางและพักผ่อน

ตัวแทนนักท่องเที่ยวกลุ่มทำงาน

นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จากมุมมองของเกศสุรางค์ สะท้อนว่ากิจกรรมที่กำหนดไว้ว่าจะยังไม่เหมาะสม และไม่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มคนทำงานที่ไม่ชอบกิจกรรมกลางแจ้งมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมผจญภัย หรือออกไปทำกิจกรรมเดินป่า ปั่นจักรยาน ทานอาหารพื้นเมืองประเภทกบ หรืออื่น อาจจะไม่เหมาะกับนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม กลุ่มคนทำงานจะชอบการอบรมให้ความรู้ เน้นการสร้างพื้นฐาน ความเข้าใจของพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีความละเอียดอ่อน ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง หรือสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นกับสัตว์ป่า ป่าไม้ ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมากัก จึงชอบกิจกรรมประเภทชื่นชม ธรรมชาติยามเช้าแทนการปั่นจักรยานขึ้นบนที่สูง

ผลของการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้ผู้เข้าอบรมได้นำความรู้ไปประยุกต์สู่การ ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณี บุญประกอบ (2559) และอัชฌา วุฑฒิรักษ์ (2557) ที่ว่าการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของการใช้สถานการณ์จำลอง ช่วยให้ประสบการณ์แก่ผู้เข้าอบรมด้านการ ตัดสินใจ อาศัยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ การวางแผน ต้องอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินความรู้ และการสอนจะเป็นกระบวนการมากกว่า

ข้อเท็จจริง ทำให้ผู้เข้าอบรมได้คิดออกแบบ และดำเนินการได้เองตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมเป็นผู้มีความรู้จริงปฏิบัติจริงตามสายงาน ขาดโอกาสในการนำไปปฏิบัติ ทำให้ไม่เห็นภาพว่าจะเกิดการท่องเที่ยวได้อย่างไร การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run นอกจากจะประหยัดงบประมาณ ยังช่วยให้ผู้เข้าอบรมที่มีประสบการณ์ตามสายงานค่อนข้างสูง มีพื้นเพและวิถีชีวิตแตกต่างกันได้มาร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางร่วมที่จะสร้างความเข้าใจหลักการต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาทั้งหมด แม้จะมีข้อผิดพลาดบ้าง แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่แตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากและหลากหลาย ดังนั้นการเรียนการสอนต้องยึดหลักให้ตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่ นั่นคือต้องรู้หลักการศึกษาค้นคว้าของผู้ใหญ่ ซึ่งผู้อบรมต้องเข้าใจ “ศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” ซึ่งการเปิดโอกาสได้ทดลองและทดสอบความรู้ได้รับการอบรมอย่างเข้มข้นมาสู่การลงมือปฏิบัติจริง ตามหลักการมโนทัศน์ของผู้เรียน (Self – concept) ประกอบด้วย

- 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แตกต่างจากห้องเรียนทั่วไป โดยผู้เข้าอบรมได้ลงมือปฏิบัติตามโจทย์ที่กำหนดให้ และการวางแผนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนสำเร็จตามขั้นตอน
- 2) การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้มีเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าจะต้องนำไปสู่การประยุกต์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปสู่การนำไปใช้
- 3) การวางแผนร่วมกัน เป็นไปตามเงื่อนไขและกรอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดรอบการทำงาน การวางแผน บทบาท หน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย จากนั้นนำเสนอให้นักท่องเที่ยวจำลองได้รับฟังโปรแกรม และนักท่องเที่ยวจำลองเปิดเผยตัวตนและร่วมวิพากษ์ตามบทบาทที่ได้รับ
- 4) การนำประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละแบบตามเงื่อนไขและความต้องการของนักท่องเที่ยวจำลอง
- 5) การประเมินผลการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงร่วมกัน ซึ่งการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการมโนทัศน์ของผู้เรียนวัยทำงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักท่องเที่ยวจำลองทำหน้าที่ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่ออกมาในรูปแบบของโปรแกรม และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นประโยชน์กับผู้เข้าอบรมที่จะได้รับมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย

ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ซึ่งการเสริมทักษะให้ผู้เข้าอบรมได้รับนำความรู้ทั้งหมดมาสะท้อนคิด วางแผน วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ สร้างความสัมพันธ์ และสนับสนุนการเชื่อมโยงกับเนื้อหาอย่างมีความหมาย จะเป็นการช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลสะท้อนให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้ กระตุ้นความคิด และสถานการณ์ปัญหา ทำให้เกิดการอภิปรายอย่างเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้ ผลจากการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในด้านการวิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว ข้อคำนึง ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ความชอบและความสนใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ทำงานที่ไม่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดอบรมเพิ่มเติม

การอบรมตามหัวข้อในหลักสูตรที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นการสอนแนวคิด หลักการ และเนื้อหา ไม่ได้ให้ผู้เข้าอบรมแสดงรูปแบบวิธีการ ดังนั้น การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวจึงเป็นการสรุปการเรียนรู้ทั้งหมด

และขมวดรวมเข้าด้วยกัน แม้ว่าผู้เข้าอบรมจะไม่คุ้นเคยกับกระบวนการเรียนรู้รูปแบบนี้ แต่ก็สามารถสร้างเสริมประสบการณ์ เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไปจากเดิม ซึ่งผู้เข้าอบรมสามารถนำไปเป็นข้อคิดเพื่อนำไปต่อยอดสำหรับการดำเนินการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของธีรยุทธ์ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (2538) และ Konstantyuk (2003) ที่กล่าวว่า สถานการณ์จำลองช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตรงกับสถานการณ์จริงในชีวิตมากกว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเพียงอย่างเดียว สถานการณ์จำลองการท่องเที่ยวนี้ ยังช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เพราะสามารถนำไปเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ได้รับ การอบรมมาผนวกเข้ากับบุคคลจริงที่มีพฤติกรรมและความต้องการที่แตกต่างกัน

กิจกรรม World Cafe เพื่อการถอดบทเรียนความสำเร็จจากการอบรม

การถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงาน เพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียน จึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ (ที่เป็นรูปธรรม) และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

รูปแบบ World Café

World café เป็นการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ได้ให้นิยามและแนวคิดในการจัดกิจกรรมโดยกลุ่มนักธุรกิจและนักการศึกษาชั้นนำได้สร้างนวัตกรรมทางสังคม หรือ social innovation ภายใต้ชื่อ The World Café Community Foundation (2015) กำเนิดขึ้นที่รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ "ผู้เข้าร่วมทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็น" ในประเด็นที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ในการทำกิจกรรม World café จะจัดขึ้นภายใต้ "บรรยากาศแห่งมิตรไมตรี" คือบรรยากาศที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกเหมือนกำลังนั่งคุยเรื่องราว ต่างๆ กับกลุ่มเพื่อนสนิทในร้านกาแฟ และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเดินแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็น รวมทั้งต่อยอดความรู้ต่าง ๆ ตามหัวข้อที่ถูกเปิดประเด็นไว้ กับเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งจะมีเจ้าบ้าน หรือ Host ประจำโต๊ะที่พร้อมต้อนรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่จะหมุนเวียนมาจากโต๊ะอื่น ๆ ด้วย

องค์ประกอบของ world café

ผู้ดำเนินรายการ

- เจ้าบ้าน (Host) ประจำโต๊ะ แต่ละโต๊ะมีเจ้าบ้านประจำ 1 คน
- ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มย่อย (แต่ละโต๊ะ) ซึ่งแต่ละกลุ่มย่อยนี้จะมีผู้เข้าร่วม 5-6 คน ยิ่งน้อยยิ่งดี เพราะจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น
- คำถาม หรือประเด็นนำในแต่ละรอบ
- อุปกรณ์จัดบันทึกประจำโต๊ะ เช่น กระดาษแผ่นใหญ่ ปากกาเมจิก ดินสอ สีนํ้ามัน หลากๆ สี
- ระยะเวลาในการแลกเปลี่ยน
- บรรยากาศผ่อนคลาย มีดนตรีบรรเลง บรรยากาศแห่งมิตรไมตรีและความเท่าเทียม
- การให้เกียรติผู้เข้าร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ

เทคนิคที่ควรใช้ใน World café

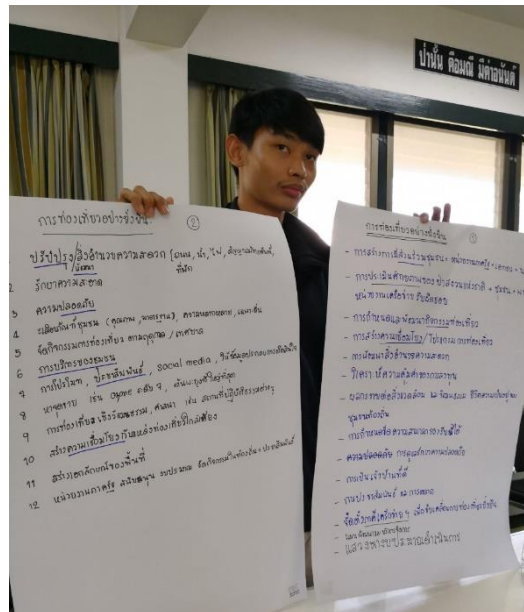
1. เคารพในความเท่าเทียมและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
2. ผู้เข้าร่วมทุกคน เป็นเสมือนเพื่อนที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นกันได้
3. เปิดใจรับฟัง พร้อมเรียนรู้ และทบทวนเรื่องราวที่ได้รับหรือมีประสบการณ์มาก่อน
4. สิ่งที่ได้ ไม่ได้มีเพียงความรู้เนื้อหาเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของความสัมพันธ์กับผู้ที่เรามาสนทนาด้วย
5. ฟังอย่างตั้งใจ ฟังจนจบโดยไร้อคติ ไม่ตัดสินถูกผิด
6. พูดอย่างสร้างสรรค์ ใช้วาจาสุภาพ
7. มองข้ามปัญหา เน้นการหาหนทางแก้ไข

หัวข้อที่กำหนดไว้ มี 3 หัวข้อ และมีรายละเอียดของการถอดความรู้ ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่ม คือ ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องมีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานเครือข่ายที่สามารถให้การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ การกำหนดและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การดำเนินการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ถนน น้ำ ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ ที่พัก สัญญาณโทรศัพท์ที่ได้มาตรฐาน สามารถรองรับตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ยังต้องดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย การรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการขยะ เน้นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน ด้วยการส่งเสริม

และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ มีความหลากหลาย มีการกำหนดกลไกราคาที่เหมาะสม มีการบริการต่าง ๆ ที่บริหารจัดการโดยชุมชน มีการนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนา และสร้างความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นระหว่างแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง ھاอตัลัษณ์สำคัญของพื้นที่ เพื่อให้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ ของภาครัฐ ที่จะเข้าร่วมกันวางแผน ตามนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ นอกจากนี้ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่สำคัญ และการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

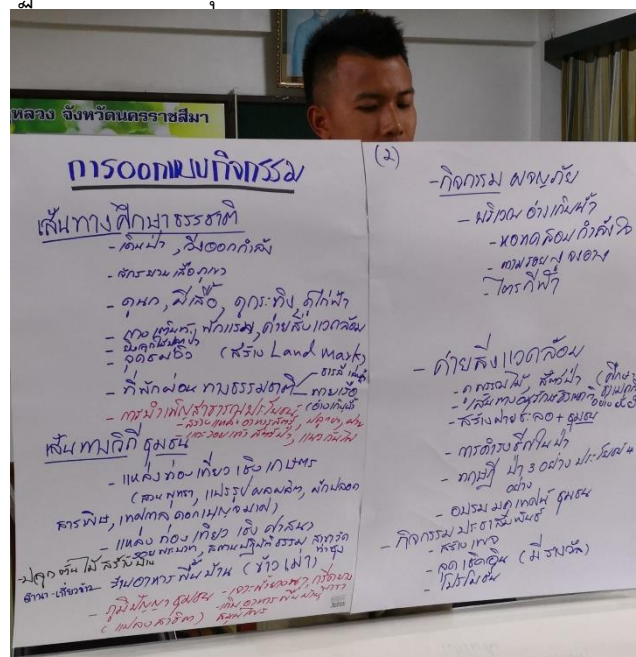

2. คุณลักษณะของทรนเนอร์ มีผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่ม คือ รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา

เนื่องจากวัตถุประสงค์รองของการฝึกอบรม คือ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชน ให้มีสมรรถนะในการเป็นผู้อบรมได้ด้วยตัวเอง เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น เมื่อเข้าอบรมครบตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าอบรมจะพยายามสกัดองค์ความรู้ คุณลักษณะ วิธีการ และกลยุทธ์ในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ โดยถอดแบบจากวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นต้นแบบในการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ และใช้ประสบการณ์เดิม และร่วมกันหาคุณลักษณะของการเป็นทรนเนอร์ การวางแผน หัวข้อที่ควรอบรมต่อไป นโยบายในการบริหารจัดการ รูปแบบการจัดอบรมต่าง ๆ และกระบวนการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อการนำไปสู่การเป็นทรนเนอร์ต่อไปในอนาคต โดยผู้เข้าอบรมสามารถอภิปรายคุณลักษณะ วิธีการ การนำเสนอ การวางแผนการเข้าสู่การเป็นวิทยากรได้ดี มีการถอดความรู้และรูปแบบที่หลากหลาย และอภิปรายเชิงลึกในลักษณะต่าง ๆ

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิประจำกลุ่ม คือ ดร. อุษารดี ภูมาลี ให้ความรู้และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า วังออกกำลังกาย การปั่นจักรยานเสือภูเขา ดูนก ฝึกเสือ กระทั่ง ไก่ฟ้า กางเต็นท์พักค้างแรม สร้าง landmarks สำหรับการพักผ่อนทางธรรมชาติ เส้นทางวิถีสุนัข เดินชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชมสวนพุทรา ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลิตภัณฑ์เกษตร แปลงผักปลอดสารพิษ เทศกาลดอกเบญจมาศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น รอยพระพุทธบาท สถานปฏิบัติธรรม วัดท่าซุง เป็นต้น

กิจกรรม Hot Seat

ผลจากการจัดอบรม ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เข้าอบรมไม่มีความสนิสนกัน เนื่องจากมาจากหลายหน่วยงาน และทำงานที่ไม่มีโอกาสได้พบเจอ พูดคุย หรือทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมเสริม เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าอบรม และทบทวนเนื้อหาจากที่ได้เรียนมาทั้งหมด โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ Phenomenon-based learning ของประเทศฟินแลนด์ที่จะนำมาสอดประสานเข้ากับการอบรมในรูปแบบของเกมส์โต้ตอบที่ผู้วิจัยกำหนด โดยมีผู้เข้าอบรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน และให้ผู้เข้าอบรมส่งตัวแทนมานั่งประจำที่ด้านหน้าโดยหันหน้าเข้าหาเพื่อน และฟังการโต้ตอบ

จำนวนคำศัพท์ 15 คำ (เช่น การจัดการผลกระทบ Caring Capacity บริเวณธารทาลี ภายใต้ความรับผิดชอบของ อบต. อุดมทรัพย์ เป็นต้น) โดยพยายามหายคำจากที่เพื่อนสื่อมา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการตกตะกอนทางความคิด จึงจะสามารถถ่ายทอดหรือบรรยายจนผู้หายสามารถเข้าใจและลำดับความคิดให้ใกล้เคียงกันจนพบคำตอบนั้น

บรรยากาศการทำกิจกรรม Hot seat

การประเมินหลังจากการทำกิจกรรม Hot seat ทำให้ผู้เข้าอบรมได้รับความสนุกสนาน ทบทวนเนื้อหาที่เคยเรียนมาผ่านการใบ้คำ และรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล แม้ผู้เข้าอบรมจะเป็นผู้ใหญ่ มีประสบการณ์การทำงานยาวนาน และหลากหลายช่วยอายุ แต่การละลายพฤติกรรมนี้ทำให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย และนำไปสู่การทำกิจกรรม World Cafe ที่ต้องอาศัยการพูดคุย อภิปราย การลำดับความรู้เพื่อการถอดบทเรียนจากความรู้ที่เป็น “ข้อค้นพบใหม่” ของผู้เข้าอบรม คำว่า “ใหม่” นี้ มาจากการเรียนรู้/ประสบการณ์ (จากการทำงานจริง) มีการตกผลึกทางความคิด จนซึมซับสู่ตัวแล้วทำให้เราสามารถถ่ายทอดออกมาได้ เรียกว่าเป็นบทเรียน เป็นการอธิบายเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่เรื่องเล่า แต่ต้องมีคำอธิบายที่มีคุณค่า และสามารถนำไปปฏิบัติต่อได้

กิจกรรม Inner-Outer Circle

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเน้นให้ผู้เข้าอบรมมีปฏิสัมพันธ์กัน พูดคุยในเรื่องต่าง ๆ อย่างผ่อนคลาย ในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ไม่กดดัน เพื่อให้ผู้เข้าอบรมรู้สึกเป็นกันเอง เข้าใจบทบาทหน้าที่ รับฟังอีกฝ่ายอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้นำกิจกรรมให้ข้อคำถามจริงจิงสลับกับคำถามผ่อนคลาย เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้เกิดขึ้น ผู้เข้าอบรมได้บอกเล่า บรรยายความรู้สึก และสะท้อนคิดตามหัวข้อที่ไม่เคยพูดคุยกันมาก่อน โดยปกติ อาจจะพูดคุยกันในหัวข้อทั่วไป แต่เมื่อมีการกำหนดหัวข้อต่าง ๆ ขึ้น ทำให้ได้รู้จักกันมากขึ้น และสร้างความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น

แนวทางการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางการทำงานเพื่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเกิดจากการรณรงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมทั้งจังหวัด เป็นทิศทางสำคัญในการนำมาพิจารณาการพัฒนาหลักสูตร โดยการแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพิจารณา กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พิจารณากำหนดรายละเอียดในเนื้อหาของหลักสูตรร่วมกัน

- ด้านกลไกการพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า กลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น ซึ่ง

เป็นการทำงานในลักษณะของจิตอาสา และทีมงานภายใต้ท้องถิ่นที่มีเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการและข้อกฎหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการให้การสนับสนุน การปักเขตที่ดินทำกินเพื่อลดการรุกล้ำพื้นที่อุทยานฯ อีกทั้งการจัดสรรกำลังบุคลากรเพื่อรองรับการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การก่อตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ หรือเครือข่ายการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ จะเป็นกลไกในการส่งเสริมความเข้มแข็ง โดยมีแกนนำที่เป็นกลุ่มสมาชิกหรือหน่วยงานของภาครัฐที่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ รวมถึงกระบวนการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้เฉพาะด้าน อำนวยความสะดวกด้านการจัดสรรงบประมาณ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

- ด้านโครงข่ายการพัฒนาชุมชน

โครงข่ายการพัฒนาเชิงนโยบายอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งโครงข่ายการพัฒนาร่วมกัน ที่จะมีกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทำให้หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการประสานพลังการวางแผน กำหนดนโยบายตามระยะแผนสั้น และแผนยาวร่วมกัน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน โดยเครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของกิจการโฮมสเตย์หรือเจ้าของธุรกิจ นักวิชาการ มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย รวมถึงโครงข่ายการพัฒนาชุมชนจะมีพี่เลี้ยงอาจมาจากภาครัฐ เอกชน หรือบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ให้คำปรึกษาเพื่อการติดต่อประสานงาน ติดตามการดำเนินงานตามโครงข่ายการพัฒนาและวางกรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนสั้นและยาว กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทั่วถึง การวางแผนอัตรากำลัง และคำนึงถึงคุณภาพของการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบชัดเจน คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้น ภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะต้องมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพสูงในการดำเนินงาน ประสานงาน ติดตาม และทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากรของประเทศไทยด้านการท่องเที่ยวยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อบุคลากรเป็นไปตามมาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ

- ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและการจัดสรรงบประมาณ

พบว่า บทบาทในการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน โดยจะต้องมีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและประชาชนอย่างชัดเจน โดยประชาชนควรมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนา รวมถึงเข้าใจถึงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่เกิดความรู้สึกคัดค้าน หรือโต้แย้ง หากมีกรณีพิพาท จะต้องได้รับการเยียวยา หรือการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อให้บรรเทาความเดือดร้อน

กระบวนการทำงานในรูปแบบลักษณะการขอความร่วมมือของหน่วยจัดการที่บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานนอกภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ซึ่งที่ผ่านมาสถานการณ์ของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะประเด็นปัญหาขยะ และการใช้ทรัพยากรป่าไม้จนเกิดความเสื่อมโทรม รวมถึงการหลงใหลเข้ามาของชุมชนในความพยายามพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชนและชุมชน จนกลายเป็นการสร้างภาระให้แก่ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ อีกทั้ง ความไม่เข้าใจด้านกฎระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน

- ด้านภาคีเครือข่าย

การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดพลังในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ การกระจายรายได้ในพื้นที่ของสมาชิกเครือข่ายอย่างเท่าเทียม การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อจัดหาและจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งนี้กลไกสำคัญในการสร้างภาคีเครือข่ายที่สำคัญ คือ การสร้างระบบการดำเนินงานทางการศึกษาร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ความสำคัญของการบริหารในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

การสร้างภาคีเครือข่าย เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน ผลักดัน และสร้างความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ตัวแทนสมาชิกภาคีเครือข่ายต้องมีอำนาจในการตัดสินใจ เข้าใจบริบทขององค์กรเป็นอย่างดี สามารถให้การสนับสนุนด้านนโยบายและการปฏิบัติการได้ รวมถึงมีการสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อการดำเนินงานต่าง ๆ จากภาครัฐเพื่อเป็นองค์กรกลางในการเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้และนำร่องด้านการวางแผนการพัฒนา ให้ความรู้ และให้แนวทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นแบบแผน จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าและเกิดประสิทธิภาพมากกว่าการให้หน่วยงานตามโครงสร้างเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้บริหารจัดการ ดังนั้น การขับเคลื่อนที่ภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจะเป็นแนวทางที่จะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติจริง รวมถึงการถอดบทเรียนความสำเร็จจากพื้นที่อื่น เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนและประชาชน

- ด้านการพัฒนาโดยสถานศึกษาและภาคเอกชน

สถานการณ์แรงงานไทยจึงอยู่ในขั้นที่การผลิตแรงงาน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมทั้งในด้านปริมาณและคุณลักษณะเฉพาะของการทำงาน ประกอบกับด้านการพัฒนาโดยการทำงานในระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดนครราชสีมา ยังปฏิบัติและยึดตามกรอบและแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด ซึ่งพบว่าเป็นแผนขนาดใหญ่ ซึ่งยังคงขาดกระบวนการทำงานที่กระชับ ชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีผลการดำเนินงานที่จับต้องได้ จึงจำเป็นต้องใช้กำลังเสริมจากหน่วยงานในระดับพื้นที่ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะสามารถขยายผลต่อไปในเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบาย ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในอันที่จะนำไปสู่การเป็นแรงเสริมสำคัญในการทำงานของภาครัฐที่มีภารกิจหลักคือการปกป้องและป้องกันผืนป่า

สำคัญของประเทศ กำลังสำคัญของภาคประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ และการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก การฟื้นฟูและร่วมอนุรักษ์ปกป้องป่าตามแนวทางที่ถูกต้อง การจัดการจัดเก็บขยะในพื้นที่อย่างถูกวิธี เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือจากภาครัฐ หน่วยงาน และชุมชน และการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานในการยกระดับความสามารถชุมชน เพื่อการบริหารกา

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน

จากการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว พหุกรณีศึกษา และการถอดบทเรียนความสำเร็จ ร่วมกับการวิพากษ์ของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจและตระหนักถึงสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสู่การพิจารณาเพื่อออกแบบ วางแผน และพัฒนาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น ดังข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนำเสนอร่วมกันในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวบนฐานความร่วมมือและการบูรณาการความร่วมมือในการยกระดับความสามารถชุมชนร่วมกับภาครัฐ หน่วยงานราชการ และชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในพื้นที่นาร่อง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

เส้นทางหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวต้องไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเท่านั้น แต่ต้องสร้างความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในละแวก เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เดินชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตร ชมสวนผลไม้ปลอดสารพิษ เทศกาลดอกเบญจมาศในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ร้านอาหารพื้นบ้าน เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น การเจ้าน้ำยารักษาโรค ยาสมุนไพร กินอาหารพื้นบ้านจากสมุนไพรพื้นถิ่น เป็นการสร้างความเชื่อมโยงสู่ผู้ประกอบการชุมชนอื่น
2. การปั่นจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันมาก สำหรับผู้สูงอายุหรือครอบครัว เส้นทางต้องไม่ไกลเกินไป โดยประมาณไม่เกิน 2-3 กิโลเมตร เส้นทางจะต้องไม่ยากลำบาก รกทึบ หรือขรุขระมากนัก ควรสร้างกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรม check-in สืบหาพรรณไม้ หรือแมลงที่กำหนดไว้ โดยมีจุดสนใจที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะพักผ่อน หรือใช้เวลาในการชื่นชมธรรมชาติ จึงต้องมีจุดแวะพัก หรือศาลาพักผ่อนที่แตกต่างหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน
3. การสร้างจำนวนวันที่จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อดึงให้อยู่กับพื้นที่ให้นานที่สุด เป็นประโยชน์ต่อการกระจายรายได้ ควรเน้นให้เพิ่มจำนวนวันให้อยู่ในพื้นที่ ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมนันทนาการ กีฬาพักผ่อนที่แตกต่างหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน
4. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม โดยออกแบบให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน โดยมีกิจกรรมสำหรับครอบครัว กลุ่มศึกษาดูงาน กลุ่มผู้สูงอายุ จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลาย
5. การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การประยุกต์ใช้ประโยชน์จากกีฬาที่เป็น event ประจำของ

พื้นที่ การจัดคอร์สท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ โดยใช้กีฬาที่เป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ เช่น มวยไทย มาเป็นสิ่งที่ดึงดูด สร้างความน่าสนใจ

การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

6. ผู้นำท้องถิ่นต้องได้รับการอบรมให้เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความสามารถในการให้คำแนะนำเบื้องต้น ชี้แจงกฎ ระเบียบ หรือมารยาทในการใช้พื้นที่ร่วมกัน ผู้นำท้องถิ่นต้องทำความรู้จักกับชุมชน ให้ความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวได้
7. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลโดยชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความต้องการเรียนรู้จากพื้นที่จริง การสื่อความหมายโดยไกด์ท้องถิ่น มีคุณค่าแก่ท้องถิ่น
8. คนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ปลุกกระแสความสนใจการทำโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้น (ศึกษาโอกาสความเป็นไปได้ของการพัฒนาพื้นที่พักอาศัย) เริ่มจากจุด 5 ชุมชนนำร่องเป็นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โอกาสให้มีส่วนร่วม ต่อรอง
9. เน้นหัวใจของการบริการที่จริงใจ มีน้ำใจกับนักท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจและกลับมาเยือนอีกครั้ง สถานที่ต่าง ๆ กิจกรรมจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก

10. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดแวะพัก จุดพักรถ ป้ายบอกเส้นทาง ควรมีการจัดแสดงแผนที่เส้นทาง จัดทำหมุดหรือครีซี (เส้นทางหลัก) ให้เห็นภาพตัวเลือกของเส้นทาง ป้ายเตือนอันตราย (ผ่านเหว หรือน้ำผา) บอกระยะทาง เส้นทางหลัก/ย่อย กิจกรรมที่สามารถทำได้
11. การจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูล และจัดทำป้ายชื่อเส้นทาง ที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางทั่วไป เส้นทางชมธรรมชาติ เส้นทางศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เส้นทางมรดกโลก ฯลฯ จะเป็นส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ มีการระบุจุดเด่นที่น่าสนใจ มีรายละเอียดเส้นทางคร่าว ๆ ของแต่ละสถานที่
12. การขยายพื้นที่พักค้างแรม อาจจะมีการจัดหาพื้นที่ลานกว้าง ห้องน้ำ บริเวณปรุงอาหาร สำหรับกางเต็นท์พักค้างแรมบริเวณอ่างเก็บน้ำลำเชียงสา (พื้นที่ป่าริมน้ำ)
13. การออกแบบและดำเนินการสร้าง platform ที่ยื่นออกจากตัวถนน บริเวณจุดชมวิหรือทางเดินเหนือเรือนยอดไม้ (canopy walkway) ที่เป็นพื้นที่ยื่นหรืออยู่เหนือทัศนียภาพป่าที่สถานีวิจัยวนวัฒนวิจัยสะแกราชโดยสร้างเป็นลานไม้ เพื่อเป็นจุดชมวิหรือทิวทัศน์
14. การออกแบบทางเดินเหนือเรือนยอดไม้ (canopy walkway) สะพานโครงสร้างเหล็กกล้าที่ออกแบบเพื่อการขึ้นชมธรรมชาติ ประกอบด้วยโครงเหล็กและกระจกใส เพื่อเป็นจุดพักชมวิหรือแบบพาโนรามา
15. อาคารเรือนกระจกสวนพฤกษศาสตร์ (botanic garden) เพื่อเก็บรวบรวมพรรณไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์และเก็บรวบรวมพรรณไม้หายาก กล้วยไม้ มอส เฟิร์น ต้นไม้หอม ไม้ใบ ผลไม้ ดอกไม้ สมุนไพร โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการควบคุมอุณหภูมิ ระดับความชื้นสัมพัทธ์ สามารถตกแต่งให้มีน้ำตก และความเขียวครึ้มได้ตลอดปี บริเวณอาคารเรือนกระจกสามารถเป็นแหล่งรวบรวมสัตว์หรือแมลงบางชนิดเพื่อการศึกษาวิจัย

การกำกับดูแลผลกระทบ

16. การจัดระเบียบการเข้าเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ จะต้องมีการอบรมนักท่องเที่ยวก่อน ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทาง การเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเชิงโบราณสถานและวัฒนธรรม การเข้าแหล่งท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบ
17. เจ้าบ้านที่ดีจะต้องไม่พยายามดึงนักท่องเที่ยวไว้กับพื้นที่ของตัวเอง ควรเสนอแนะสถานที่อื่น ๆ เพิ่มเติมให้เป็นตัวเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว
18. การอบรมหรือการทดสอบวิชาชีพพิเศษและเจ้าหน้าที่เทคนิคเพื่อเป็นมัคคุเทศก์และหัวหน้าทัวร์พิเศษ หรือผู้ช่วยนำเที่ยว ผู้สื่อความหมาย เพื่อแนะนำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำหน้าที่ดูแลบริการเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินเข้าออกในพื้นที่ และจัดอบรมการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อการรับรองนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อให้สามารถพูดคุย หรือแนะนำวิธีการที่ถูกต้องในการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ ได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ป่า

การสื่อสารการตลาดและการประชาสัมพันธ์

19. การประชาสัมพันธ์ทางการตลาด เพื่อสร้างทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวในโอกาส เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีต้นทุนธรรมชาติที่ดี สมบูรณ์ สวยงาม โดยเฉพาะรอบพื้นที่และในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีไอโซน²¹อันดับ 7 ของโลก
20. การประชาสัมพันธ์ด้านพืชพรรณไม้หายาก สัตว์ป่า แมลง และนกในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่จัดอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์
21. การประชาสัมพันธ์โดยการจัดการประกวดการถ่ายภาพนก หรือแมลง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการส่องนก หรือแมลง
22. การออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถระบุได้ว่ามาจากแหล่งที่เฉพาะได้ เช่น พุทรา นมสด ไม้กวาด เป็นต้น จะเป็นการกระตุ้นรายได้ให้แก่ชุมชน เพิ่มระดับคุณภาพชีวิต
23. การประชาสัมพันธ์และทำการตลาดด้านพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีอากาศบริสุทธิ์ คือ ธรรมชาติที่สรรค์สร้างโดยรอบของบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่รายล้อมไปด้วยภูเขา ซึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

มาตรฐานด้านต่าง ๆ

24. การกำหนดมาตรฐานชุมชน เพื่อการสร้างกรอบหรือเกณฑ์สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ รวมถึงมาตรฐานโฮมสเตย์ สินค้าพื้นบ้านที่มีจำหน่ายบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว โดยต้องได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากผู้นำชุมชนร่วมกันผลักดันให้เกิดมาตรฐานชุมชนขึ้น²²
25. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว โดยมีการกำกับมาตรฐานความปลอดภัย มาตรฐานการรักษาความสะอาด ให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณ ลำห้วย ธารน้ำ อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นทุนและขายผลิตภัณฑ์
26. ศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผัก หรือผลไม้สดสะอาด ปลอดภัยมีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ภายใต้แนวทางการดำเนินการแบบสหกรณ์

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาโดยภาครัฐ

- การทำงานยังเป็นการวางแผนโดยองค์กร

แม้ว่าจะมีความพยายามกำหนดกรอบการอบรมเชิงปฏิบัติการให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง แต่ลักษณะของความต้องการของ

²¹ กรมควบคุมมลพิษตรวจวัดคุณภาพอากาศในบรรยากาศที่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี 2552 ได้ค่า AQI ระหว่าง 17-49 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขกับพื้นที่อื่นในประเทศไทยโดยตามเกณฑ์มาตรฐาน อากาศ ที่ดี ต้องมีสิ่งแปลกปลอมไม่เกิน 300 ไมครอนต่ออากาศ 1 ลูกบาศก์เมตร

²² กระทรวงอุตสาหกรรมได้นิยามมาตรฐานชุมชนว่าเป็นข้อกำหนดด้านคุณภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่เชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และสอดคล้องกับนโยบาย OTOP

บุคลากรในพื้นที่ยังคงต้องการหัวข้อที่เน้นเฉพาะการปฏิบัติงานที่เอื้อประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือการทำงานของตนเอง ไม่ใช่การกำหนดภาพรวมด้านเนื้อหาพร้อมกันตามที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้

- การเสนอของบประมาณ

การเสนอของบประมาณควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกันในเบื้องต้นเพื่อลดปัญหาการทำงานที่ซับซ้อนแต่ละหน่วยงานมีการทำงานที่มีอุปสรรคด้านลักษณะของการบูรณาการการทำงานร่วมกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ยังไม่มีน้ำหนักมากพอ หรือไม่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงยังไม่เข้าใจกระบวนการเสนอของบประมาณที่มีขั้นตอนค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีการทับซ้อนของหน่วยงานมากกว่า 2 หน่วยงานขึ้นไป ในกรณีที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากเจ้าของพื้นที่ในหลักการ เมื่ออนุมัติงบประมาณแล้ว จะไม่สามารถดำเนินการได้ ต้องส่งคืนงบประมาณที่ได้รับทั้งหมดคืนแหล่งทุนไป เป็นการเสียโอกาสและเสียเวลา นอกจากนี้ หากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการไม่เข้าใจวิธีการในการเขียนเอกสารเพื่อขออนุมัติสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ ก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

- การทำงานกับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ

การกำหนดนโยบายและแผนร่วมกับโครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน การจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การถอดบทเรียนความสำเร็จของจังหวัดอื่นที่มีการจัดการการท่องเที่ยวต้นแบบ โดยมีทิศทางสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ ในอันที่จะสร้างศักยภาพและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีโอกาสเข้าถึงประโยชน์และมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ทัวถึง จะการเกิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว จะเป็นเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานเพื่อตอบสนองต่อนโยบายการขับเคลื่อนและปฏิรูปประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ระดับบริหารจะต้องเข้าใจและขับเคลื่อนให้ชุมชนมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์ตามกรอบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีอยู่

- การทำงานกับสมาคมมัคคุเทศก์

การวางแผนพัฒนาหลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้สื่อความหมาย โดยอบรมให้สามารถอธิบายเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญกับพื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นของคนในพื้นที่ เสนอแนะแนวทางหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย สามารถให้ความรู้เฉพาะถิ่นแก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยได้รับการอบรมหลักสูตรอบรมสำหรับผู้ช่วยนำเที่ยว การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เข้าใจกฎระเบียบ และข้อบังคับ รวมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวรับรู้ เข้าใจ

- การทำงานกับสถานิติบัญญัติแห่งชาติ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน สถานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาที่แตกต่างจากที่ผ่านมา โดยเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวนำร่องในการเดินทางตามรอยพระราชินี โดยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดและเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวตามสโลแกน “ปลูกป่าตามศาสตร์ของพระราชินี”

- การทำงานกับกลุ่มอาเซียน

ระหว่างกระทำการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนงานการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 พบว่าประเด็นที่ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญและมียุทธศาสตร์ดำเนินการด้านการพัฒนาการศึกษามีเป้าหมายหลากหลาย และมีขอบเขตการดำเนินกิจกรรมที่ทับซ้อนกัน ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นต้นทุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อยอดในครั้งต่อไป

ผลจากการดำเนินการวิจัย การออกแบบหลักสูตร และการดำเนินการฝึกอบรม ได้มีการประเมินรูปแบบ เนื้อหา และการดำเนินการต่าง ๆ พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านเวลา และการเข้าร่วมการอบรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ภาคีเครือข่าย และชุมชน ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่อยู่นอกเหนือการควบคุม จากการถอดบทเรียนความสำเร็จโดยผู้เข้าอบรม ทำให้พบว่า สมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น โดยวัดจากการใช้แบบประเมินตนเอง แบบทดสอบ pre- และ post-test และการสังเกต รวมถึงพิจารณาจากโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภายหลัง อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยที่สามารถต่อยอดได้จากโครงการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งพบว่าองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมทั้ง 6 วันที่ผ่านมา สามารถยกระดับองค์ความรู้พื้นฐานที่เจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชนสามารถนำไปขยายผลได้ทันที หากพิจารณาองค์ประกอบด้านต่าง ๆ จะพบว่าปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในพื้นที่ ได้แก่ การนำองค์ความรู้จากหลักสูตรฝึกอบรมไปเชื่อมโยงกับศักยภาพของพื้นที่ การศึกษาเปรียบเทียบด้านการบริหารจัดการระหว่างพื้นที่ ทั้งนี้ การอบรมที่เกิดขึ้นไปปรับใช้กับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอื่นจะต้องมีการพิจารณาด้านการวางแผนงบประมาณ การจัดตั้งภาคีเครือข่าย หรือโครงการท่องเที่ยว และการพัฒนาสมรรถนะชุมชนที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

แม้ว่าภายหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นระหว่าง 3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561 ได้นำไปสู่กระบวนการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้นโดยมีการลงนามภาคีเครือข่ายในวันที่ 7 เมษายน 2561 ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงแล้ว แต่การดำเนินงานยังต้องได้รับการพัฒนาต่อไป โดยจะต้องมีการสำรวจความต้องการด้านอื่นเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการพัฒนาสมรรถนะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลัก และกลไกการควบคุมการประสานและการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้น การวางแผนแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนบนฐานของการขับเคลื่อนโดยชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มรูปแบบ

การออกแบบหลักสูตรใหม่ เพื่อนำเสนอต้นแบบพัฒนาบุคลากรในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นหลักสูตรเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ ได้แก่ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด ผู้ประกอบการธุรกิจ ร้านค้า บริการ รวมถึงธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ บริษัททัวร์ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคท้องถิ่น ซึ่งหัวข้อของหลักสูตรจะสอดคล้องกับสมรรถนะของชุมชน การพัฒนาคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน เส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชนด้านสินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในท้องถิ่น และการรักษา

คุณภาพสินค้าและบริการ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ซึ่งหัวข้อของการอบรม ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะด้านการให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น รวมถึงพัฒนาศักยภาพพร้อมการต้อนรับด้านการท่องเที่ยวจากซึ่งอาจกำหนดเส้นทางตั้งต้นเพื่อการท่องเที่ยวไว้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

การออกแบบหลักสูตรมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่สื่อความหมายที่จะสามารถให้คำแนะนำด้านการบริการการท่องเที่ยว การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ให้คำแนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยจะต้องมีการวางแผนการออกแบบหลักสูตรควบคู่ไปกับเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ที่จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการให้การสนับสนุนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การดำเนินการให้พื้นที่เป็นที่พักผ่อนนักท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ต้องมีกระบวนการฝึกอบรมคนในท้องถิ่นให้มีสมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการสนทนาภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อให้มีสมรรถนะในการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เนื่องจากการท่องเที่ยวของประเทศกำลังขยายตัวสูงมากในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา และมีนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ ที่ยังไม่พบในพื้นที่ของตนเอง ดังนั้น รูปแบบประสบการณ์ของการเรียนรู้ธรรมชาติของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการเรียนรู้ธรรมชาติป่าเขตร้อนที่อุดมสมบูรณ์ มีนก แมลง และสัตว์ป่าที่น่าสนใจ แต่งานวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านการสื่อสารและการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติยังมีจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจอยู่มาก จึงจำเป็นที่จะต้องจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้อย่างเร่งด่วน

หลักสูตรการอบรมยังควรมีการพิจารณาในผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เช่น การดูแล ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวตามความจำเป็น และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มเติมจากหน่วยงานด้านการแพทย์และการพยาบาลผู้ป่วย เพื่อให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ มีสมรรถนะในการรองรับนักท่องเที่ยวให้สูงขึ้น โดยเฉพาะด้านดูแลรักษาความปลอดภัย โดยการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ เช่น อุปกรณ์ชูชีพ กล้องหรือเครื่องมือปฐมพยาบาล หรือเครื่อง AED สำหรับกรณีฉุกเฉิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสามารถในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบภัย ที่อาจเกิดจากการได้รับอุบัติเหตุจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยานเสือภูเขา การปีน หอคอย การจมน้ำ เป็นต้น ดังนั้น การฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ การปฐมพยาบาล การทำความสะอาดแผลสด การเคลื่อนหรือขนย้ายผู้ป่วย การผายปอด ฯลฯ หรือการปฐมพยาบาลเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินต่าง ๆ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจ และเป็น การลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ รวมถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการจัดส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลในพื้นที่ใกล้เคียง

ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวจะต้องมีการขับเคลื่อนและดำเนินการด้วยตนเอง แต่จากผลการอบรมและการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังพบว่า ภาคีเครือข่ายยังขาดความเข้มแข็งและขาดองค์ความรู้ด้านการ

ประสานและดำเนินงานในรูปของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ยังมีการทำงานในรูปแบบเดิม คือ ต่างคนต่างทำ แต่ช่วยประสานและดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงยังมีภาพของแกนนำที่ต้องทำงานฝ่ายเดียวอยู่อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ภาคีเครือข่ายยังเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันที่ยังไม่มีกระบวนการที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น จึงควรมีกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะของภาคีเครือข่ายในด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของชุมชน ให้องค์ความรู้แก่ชุมชนในการที่จะสร้างความเข้าใจพื้นฐานด้านการพัฒนาต่อยอดตนเองด้านต่าง ๆ ที่ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ แม้ว่าการขับเคลื่อนที่ผ่านมา ยังไม่ได้รับการตอบรับจากชุมชนและภาคเอกชนมากนัก การทำงานต่าง ๆ จึงแยกส่วนกันทำ ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่เป็นเอกภาพ ขาดกำลังคนที่วางแผนและทำงาน จึงจำเป็นที่จะต้องหากระบวนการเสริมสร้างความเข้าใจของชุมชนและภาคเอกชนจะช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันในพื้นที่ ภาคีเครือข่ายยังต้องมีการประสานงานระหว่างภายในภาคีเครือข่ายเอง และภายนอกเครือข่าย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในลุ่มวงใกล้เคียง เพื่อให้เปิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวเนื่องถึงกัน เป็นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงให้กับบริเวณใกล้เคียง และในขณะเดียวกัน ภาคีเครือข่ายภายนอกพื้นที่ ก็ควรที่จะมีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของภาคีเครือข่ายของพื้นที่ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากของป่า หรือทรัพยากรป่าไม้ที่จะไม่ทำลายระบบนิเวศหรือส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ที่เกิดจากการขายสินค้าต่าง ๆ นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้ และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

- Macintyre, C. 2000. The art of action research in the school. London: David Fulton Publishers.
- Marshall. C., and Rossman, G. B. 1995. Designing Qualitative Research. USA: Sage Publications.
- Smith, V. L., ed. 1989. Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism. Philadelphia. University of Pennsylvania Press.
- เยาวลักษณ์ แก้วยอด. 2557. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนมีส่วนร่วมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : กลุ่มวิจัยและพัฒนากฎระเบียบที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- ดวงพร อ่อนหวาน 2556. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ. 2559. การศึกษาศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน. 2558. “ไทยสามัคคี” กับการก้าวสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”. ประชาคมวิจัย 120: 10.
- นันทน์ มุขแจ้ง. 2550. เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พจนา สอนศรี. 2556. คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วนิดาการพิมพ์.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ. 2559. ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- ยุพวรรณ นิงคลาภิวัฒน์. 2557. การเตรียมความพร้อมแรงงานด้านการท่องเที่ยวของไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.). ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 เดือน ธันวาคม 2557.
- ยุพาพร รูปงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ 2555. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเทศบาลตำบลยาว อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย.
- สมหมาย อุดมวิทิต และคณะ. 2559. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
- สุทธิสา รัตนวิศา. 2555. การพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 12(1), 97-111.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2558. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของไทย ไม่พอและไม่พร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปลายปีนี้. <http://tdri.or.th/tdri-insight/labor-in-thai-tourist-sector-not-ready-for-asean/>.

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน
“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

คำชี้แจง ใช้สำหรับการสอบถามในการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น ความต้องการในการฝึกอบรม SWOT analysis ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ประเด็นคำถาม

1.วิเคราะห์จุดแข็ง จุดด้อย โอกาส และภัยคุกคาม

S

W

O

T

2. อุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน

3. จุดที่ควรปรับปรุงด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4. ความต้องการของชุมชนต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการท่องเที่ยว

1. โปรแกรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. การฝึกทักษะการใช้กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

4. โปรแกรมการจัดการเรียนรู้การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพด้วยจักรยาน

5. การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5. สมรรถนะของบุคลากร เจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

6. การวางแผนการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน
“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ
การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

ชื่อ	นามสกุล	สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
------	---------	--------------	---------

นายสมถวิล	ลีลามโนธรรม	สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 8 (นครราชสีมา)	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
บุศรา	ภาคสุวรรณ	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา	หัวหน้างานแผนงานและประเมินผล
นายทำนอง	นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม. 3	เจ้าหน้าที่ป่าไม้
นายบุญฤทธิ์	สุญกิง	อุทยานแห่งชาติทับลาน	สายตรวจอุทยานแห่งชาติ
นายชัยยุทธ	คัมภีรานนท์	หัวหน้าสวนป่า	หัวหน้าสวนป่า (องค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้)
นางสาวชนิดา	แสนโคตร	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จ. นครราชสีมา	เจ้าหน้าที่พัฒนาการท่องเที่ยว
นายอังกุล	เขียวสวัสดิ์	อบต.อุดมทรัพย์	หัวหน้าสำนักปลัด อบต.
นายธีระเดช	แล่นัว	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้	เจ้าหน้าที่การเกษตร
นายเร่ง	แป้นสำโรง	หัวหน้าเค็ม ม.11 ต.อุดมทรัพย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายปกรณ์	เกียรติชูศักดิ์	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช	เลขานุการสถานี
นางสาวธารรัตน์	แจ่มจรัส	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช	นักวิทยาศาสตร์
นางสาวอัจฉรา	รักงามใจ	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช	ผู้ช่วยนักวิจัย

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่สงวน
 แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนา
 สมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า
 วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ชื่อ	นามสกุล	สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
นายประกาศิต	ปริมา	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา	ผู้จัดการ
นายชัยยุทธ	คัมภีรานนท์	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา	หัวหน้างาน (ระดับ 6)
นางสาวบุษรา	ภาคสุวรรณ	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขต นครราชสีมา	หัวหน้า (ระดับ 6)
นายอังกุล	เขียวสวัสดิ์	อบต.อุดมทรัพย์	หัวหน้าสำนักปลัด อบต.
นางريب	แดงสร้อย		ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน
นายเสมอ	จินดาพงษ์	สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัด นครราชสีมา	นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว
นางสาวชนิดา	แสนโคตร	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จ. นครราชสีมา	เจ้าหน้าที่พัฒนาการท่องเที่ยว
นายทำนอง	นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วัง น้ำเขียว)	เจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันรักษาป่า นม. 3 (วังน้ำเขียว)

(ร่าง)

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบสอบถามประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น
เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนและการ
พัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ
เขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร
เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน” ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภายใต้การสนับสนุนของเครือข่ายองค์กรบริหาร
งานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.)

ข้อมูลของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็น
ในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนา
สมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อ
การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปทางด้านสังคมประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขา
หลวง

ส่วนที่ 2 ศักยภาพของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวน
แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการตอบแบบสอบถาม โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าคำตอบที่ท่านต้องการในคำถามแต่ละข้อเพียงคำตอบเดียว หรือเติมคำตอบในช่องว่างที่เว้นไว้หลังคำถามแต่ละข้อ

คณะผู้วิจัยใคร่ขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ
() ชาย () หญิง
2. อายุ
() ต่ำกว่า 20 ปี () 20-30 ปี () 31-40 ปี
() 40-50 ปี () 51-60 ปี () 61 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ
() ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ () ประกอบธุรกิจส่วนตัว () แม่บ้าน
() พนักงานเอกชน () นักเรียน / นักศึกษา () ค้าขาย
() รับจ้าง () อื่นๆ ระบุ _____
4. ระดับการศึกษา
() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา () ปวช.
() ปวส./อนุปริญญา ()ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี
5. รายได้ต่อเดือน (หน่วย: บาท)
() ต่ำกว่า 20,000 () 20,000-30,000 () 30,001-40,000
() 40,001-50,000 () 50,001-60,000 () มากกว่า 60,000
6. หน่วยงานต้นสังกัด _____
7. ระยะเวลาที่ทำงาน _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพร้อมและศักยภาพของบุคลากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความพร้อมของท่านที่มีต่อการท่องเที่ยว

รายการ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1.	ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบ					
2.	ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่					
3.	ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน					
4.	ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช					
5.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว					
6.	การจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม					
7.	ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างหลากหลาย					
8.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว					
9.	สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ					
11.	อื่นๆ					

ส่วนที่ 2 สมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับสมรรถนะของท่านด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายการ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1.	เส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว					
2.	กฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน					
3.	การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว					
4.	การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า					
5.	การเรียนรู้ธรรมชาติ สมุนไพร เพื่อสุขภาพ					
6.	ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่					
7.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว					
8.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ					
9.	การใช้เทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว					

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นด้านความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

รายการ		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
1.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว					
2.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ					
3.	สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ					
4.	การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมสุขภาพ					
5.	การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว					
6.	การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน					
7.	กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน					
8.	อื่นๆ โปรดระบุ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ขอขอบคุณอย่างสูงที่สละเวลาตอบแบบสอบถาม

กรุณาส่งแบบสอบถามคืนให้กับผู้วิจัย หรือส่งทางไปรษณีย์ ที่

รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กทม. 10900

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แบบฟอร์มการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรม

“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้การสนับสนุนเพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาด้านศักยภาพและความพร้อมเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรม ในประเด็นเฉพาะที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เฉพาะในการจัดกระบวนการเพื่อหนุนเสริมชุมชนให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้

เพื่อให้กระบวนการสนับสนุนชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดผลสำเร็จและมีการหนุนเสริมชุมชนอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงร่วมกับสถาบันการท่องเที่ยว โดยชุมชนจึงจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้สามารถจัดกระบวนการในการพัฒนาโครงการวิจัย รวมทั้งการหนุนเสริมชุมชนวิจัยให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ และเป็นพี่เลี้ยงในการคำปรึกษา และสนับสนุนชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ตลอดจนปลายทางในการสนับสนุนชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และทักษะเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. จัดสร้างและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมแบบชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการหนุนเสริมชุมชนวิจัยการท่องเที่ยวตลอดกระบวนการ นำไปปรับใช้กับชุมชนในความดูแลได้ตามความเหมาะสม

กลุ่มเป้าหมาย

เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

กระบวนการเตรียมการก่อนการฝึกอบรม

เวลา	รายละเอียดกิจกรรม
สิงหาคม 2560	ส่งแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการในการฝึกอบรม (Training Need Assessment) ให้ตัวแทนชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ประมาณ 30 คน ได้ประเมินความรู้ ความเข้าใจใน 3 เรื่อง คือ 1) ความพร้อม 2) สมรรถนะของบุคลากร และ 3) ความต้องการในการฝึกอบรม
สิงหาคม 2560	ประมวลและสรุปความต้องการในการฝึกอบรม (Training Need Assessment) ของ พี่ตัวแทนชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ
	ร่างหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้สนับสนุนงาน การท่องเที่ยวโดยชุมชน
กันยายน 2560	ฝึกอบรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ตามที่ออกแบบไว้ในหลักสูตรอบรม
ตุลาคม 2560	วางแผนในการดำเนินการออกแบบและพัฒนาคู่มือการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะชุมชน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม และวิพากษ์หลักสูตร
พฤศจิกายน 2560	ปรับปรุงรูปแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ และคู่มือที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเสริมสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น
ธันวาคม 2560 – มีนาคม 2561	ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
เมษายน 2561	จัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวแก่หน่วยงานราชการ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กระบวนการฝึกอบรม

ระหว่างเดือนกันยายน 2560 – มีนาคม 2561 ดำเนินการฝึกอบรม

กระบวนการติดตามหลังฝึกอบรม

ติดตามประเมินผล ให้คำแนะนำ (Coaching and mentoring) เพื่อให้ผู้สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีทักษะและความมั่นใจในการทำงาน และสามารถทำงานได้อย่างมีความรับผิดชอบ

เนื้อหาวิทยาทาที่อบรม

- ภาพรวมของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
- แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การอนุรักษ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืน

3. กฎหมายและแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 4. กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แนวคิดและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 5. การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว
 6. การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว
 7. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
 8. การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
 9. การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- แบ่งกลุ่มการเรียนรู้ 2 กลุ่ม
<u>กลุ่มที่ 1</u>	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม...ผลพวงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
<u>กลุ่มที่ 2</u>	ผลกระทบต่อชุมชน...ผลพวงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
10. การติดตาม ประเมินผล

ภาพการสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อย
“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวใน
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริกกล่าวเปิดงานและเกริ่นนำเข้าสู่การประชุม

ประชุมกลุ่มย่อย

ที่ ศธ.๐๕๑๓.๑๐๙๐๗/

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนงามวงศ์วาน เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา และอาจารย์ ดร. เอกวิทย์ วิถีประดิษฐ์ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ด้วยทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการนี้คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการทางด้านความต้องการพื้นฐานในการฝึกอบรม และการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้ตรงตามความต้องการ โดยการสนทนากลุ่มครั้งนี้จัดขึ้น ในวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริ้ว จังหวัดนครราชสีมา คณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพื้นป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในวัน และเวลาดังกล่าว และ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ หากท่านมีข้อสงสัยประการใด โปรดสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ รองศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๓ ๕๔๑ ๕๖๔๒

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา)
นักวิจัยโครงการวิจัย

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร. ๐-๒๕๙๙-๗๑๔๓, ๐-๒๕๔๒-๘๒๐๐ กด ๑๘๒๕

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย
“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

ชื่อ-นามสกุล	สถานที่ทำงาน	ตำแหน่ง
อาจารย์โชติมา เวสารัชชานนท์	ภาควิชาการศึกษาต่อเนื่องและ อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	หัวหน้าภาควิชา การศึกษาต่อเนื่องและ อาชีวศึกษา
อาจารย์ ดร. เพ็ญแข ธรรมเสนานุกาพ	คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	อาจารย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิกร สุมาลี	ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ

**ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามประเมินความต้องการ
(need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการ
เรียนรู้เพื่อการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหาร
จัดการการท่องเที่ยว พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

รายการ		คะแนนรวม			ค่า IOC
		1	2	3	
1.	ความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นในแง่วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบ	1	1	1	1
2.	ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่	1	1	1	1
3.	ความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน	1	1	1	1
4.	ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	1	1	1	1
5.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว	1	1	1	1
6.	การจัดการที่แสดงให้เห็นถึงการกระจายประโยชน์และรายได้ที่เป็นธรรม	1	1	1	1
7.	ความสามารถในการดูแลนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่าง หลากหลาย	1	1	1	1
8.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	1	1	1	1
9.	มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ	1	1	1	1
10.	การบริการการท่องเที่ยวด้านการเกษตร				
11.	อื่นๆ				

หมายเหตุ ขาดคำถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านการเกษตรที่เป็น highlight ของวังน้ำเขียว โดยความยั่งยืนของสินค้าเกษตร เพราะว่าตอนนี้ในวังน้ำเขียวมีสินค้าเกษตรนำเข้าเยอะมาก อาจจะโดดเด่นกว่าสินค้าเกษตรที่ปลูกโดยคนในท้องถิ่นไปแล้ว

ส่วนที่ 2 สมรรถนะของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

รายการ		คะแนนรวม			ค่า IOC
		1	2	3	
1.	การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว	1	1	-1	0.33
2.	การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน	1	1	-1	0.33
3.	การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	1	1	1	1

รายการ		คะแนนรวม			ค่า IOC
		1	2	3	
4.	การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า	1	1	-1	0.33
5.	การให้คำแนะนำด้านธรรมชาติ สมุนไพร เพื่อสุขภาพ	1	1	-1	0.33
6.	การจัดการความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่	1	1	-1	0.33
7.	การจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยว	1	1	1	1
8.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ	1	1	1	1
9.	การบริการด้านการท่องเที่ยวด้านการเกษตร				
10.	อื่นๆ				

ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

รายการ		คะแนนรวม			ค่า IOC
		1	2	3	
1.	การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	1	1	1	1
2.	การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ	1	1	1	1
3.	สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการสำหรับผู้สูงอายุและ ผู้พิการ	1	1	1	1
4.	การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมสุขภาพ	1	1	1	1
5.	การใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว	1	1	1	1
6.	การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน	1	1	1	1
7.	กฎหมายและข้อควรปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน	1	1	1	1
8.	เครือข่ายและการจัดการการท่องเที่ยวด้านการเกษตร	1	1	1	1
9.	อื่นๆ โปรดระบุ				

รายนามผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ

“การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”
ระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561 ถึง 4 มีนาคม 2561

รายนามผู้เข้าอบรม	ครั้งที่					
	1	2	3	4	5	6
1. นายสุรพล ศรียางคุย	/					
2. นายศราวุธ มหานิล	/	/	/	/	/	/
3. นายธีรวัฒน์ อ่อนสำลี		/	/	/	/	/
4. นายบุญสม โตแทนสมบัติ	/	/	/	/	/	/
5. นายเอกชัย เทพกิจ	/	/	/	/		
6. นายเทียนชัย ปรีดา	/	/	/	/		
7. นางสาวจินตรา ครองสถาน	/					
8. นายณัฐพล เพ็ญทรัพย์	/	/	/	/		/
9. นางสาวชนิดา แสนโคตร	/					
10. นางสาวอัจฉรา รักงามใจ	/	/	/	/		
11. นางสาวสุชาดา แทนพรมราช	/	/	/	/		
12. นางสาวกรรณิการ์ ดุมา	/	/	/	/		
13. นายกฤษณ์ ยางนิยม	/	/				
14. นายปกรณ์ เกียรติชูศักดิ์	/	/	/	/	/	/
15. นายนพพร จันเกิด	/					
16. นายสันติพงษ์ ตู่กลาง	/					
17. นายชยุต วราพิริยะกุล	/	/	/		/	
18. นายสุเมธ ยศฉิมพลี	/	/	/	/		/
19. นายอังกูล เขียวสวัสดิ์	/		/	/		/

รายนามผู้เข้าอบรม	ครั้งที่					
	1	2	3	4	5	6
20. นายทรงวุฒิ แพงแสนไพศาล	/	/				
21. นางสาวบุศรา ภาคสุวรรณ	/	/	/	/	/	/
22. นายสันติ เสวกพันธ์	/	/	/	/		
23. นายกฤษฎา ชูรัตน์	/	/	/	/	/	/
24. นางสาวชรินทร์ พิมพ์กลาง	/					
25. นายมงคล องอาจ	/					
26. นายน่านนครา คำลือ			/			
27. นายเฉลิมชล ปริมพิมาย			/			
28. นายฉะอ้อน หลาบนอก			/			
29. นายปรีชา ปัดสาธินฟ้า			/			
30. นายแก่นจันทร์ ชุ่มคั่ง			/			
31. นายสมนึก พิมพ์เสน			/			
32. นายวินัย จรกิง			/			
33. นายประเสริฐทรัพย์ นิลโคตร			/	/	/	
34. นายคำแสน รักษากิ่ง			/	/		
35. นายมิตร ปนพรมเนตร			/			
36. นายบุญจันทร์ เพลิตสระน้อย			/			
37. นายภิขุภวรัส เจริญแสง			/			
38. นางธัญดา ปัญญาสุวัฒน์			/	/		
39. นางชนัดดา ไชยกิจ			/	/		
40. นางสมบัติ ไชยกิจ			/			
41. นางปทุมทิพย์ นวนยานัส				/		
42. นางสาวบังอร อุ่นคำ				/		
43. นางณิชานันท์ ผลัดสีกระโทก				/		
44. นางกนกนันท์ ผังกิ่ง				/		
45. นายศิริชัย แก้งสบาย					/	

รายนามผู้เข้าอบรม	ครั้งที่					
	1	2	3	4	5	6
46. นายรัชชัย ตั้งใจ					/	
รวม	25	17	31	24	10	9

หมายเหตุ: คนที่เข้าอบรมครบทุกครั้ง

โครงการวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ได้กำหนดกิจกรรมและระยะเวลาในการศึกษา รวม 12 เดือน (ตารางที่ 1) โดยในช่วงหกเดือนแรก (1 มิถุนายน ถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) ได้กำหนดกิจกรรมหลัก คือ ประชุมกลุ่มร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและตัวแทนชุมชนโดยรอบ การประเมินความต้องการของชุมชนต่อการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน การขับเคลื่อนและมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และเอกสารงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพจริง ความพร้อม และสมรรถนะของบุคลากรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การวางแผนการเก็บข้อมูลในรายละเอียด การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว

ภาพรวมการดำเนินงาน เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 2) ได้มีการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ ได้แก่ การประเมินคุณภาพเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และลงพื้นที่การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผลการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำผลของแบบสอบถามมาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โปรแกรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าหน้าที่และบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐ ตัวแทนชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนำร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยในรอบ 12 เดือน จะมีการดำเนินการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปฏิบัติการ และระดับผู้วางนโยบาย โดยในวันแรกจะเป็นการฝึกอบรมร่วมกันเพื่อให้เข้าใจกระบวนการวางแผน และการประสานงานระหว่างกัน และในวันที่ 2 จะเป็นอบรมเฉพาะระดับปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ยังเป็นความพยายามในการประสานพลังกันระหว่างฝ่ายให้เกิดรูปแบบการทำงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นจริง เป็นการสนับสนุนภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยระดับองค์กร ไปสู่ระดับชุมชนต่อไป และมีการจัดจำลองสถานการณ์เพื่อการฝึกปฏิบัติจริงของบุคลากรในพื้นที่ และการประเมินตนเอง รวมถึงการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 20 แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย “การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

กิจกรรม	เดือน											
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1. กระบวนการประมวล ศึกษา วิเคราะห์ ประเมิน	x											
	✓											
2. การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับชุมชนด้านความพร้อม ความต้องการของชุมชน สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน		x										
		✓										
3. การประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว		x	x									
		✓	✓									
4. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนําร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว				x	x	x	x					
				✓	✓	✓	✓					
5. การจัดอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการยกระดับความสามารถชุมชนที่มีความยั่งยืนบนฐานของความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่ที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปบทเรียนความสำเร็จและปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย							x	x	x	x		
							✓	✓	✓	✓		
											x	

กิจกรรม	เดือน											
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
6. การจัดจำลองสถานการณ์การ ท่องเที่ยวแก่หน่วยงานราชการ ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องเพื่อวิพากษ์ข้อเสนอเชิง นโยบาย และร่วมกันพิจารณาให้ ข้อเสนอแนะ										✓		
7. จัดทำรายงานผลการศึกษาระดับ สมบูรณและจัดส่งให้กับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการบริหาร จัดการระดับพื้นที่ต่อไป												x
											✓	

หมายเหตุ

x กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้

✓ กิจกรรมที่ทำจริง

☆ กิจกรรมที่จะทำต่อไป

**การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
มกราคม-มีนาคม 2561
โดย รองศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ มโนวาลัยเลา**

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้คนในพื้นที่ บนฐานแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้น การสร้างเสริมความเข้มแข็งตามศักยภาพให้เกิดขึ้น จึงจะเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญวิธีหนึ่ง ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และยังเป็นการพัฒนากำลังคนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ผลกระทบของการใช้ทรัพยากรป่าไม้ กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ รวมถึง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในพื้นที่

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะและความพร้อมให้เกิดขึ้น เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ยังมีการวางแผนการดำเนินงาน การฝึกปฏิบัติการจริงในพื้นที่ และวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงจะได้รับความนิยมมาโดยตลอด แต่ก็มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังมีน้อยมาก และหัวข้อที่อบรมก็มักจะเป็นเรื่องที่ทำซ้ำ ๆ กันมาตลอด ดังนั้น การออกแบบการฝึกอบรมในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ในหลายมิติ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

จากเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว จึงได้มีการออกแบบและจัดทำหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ให้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โดยรับทุนวิจัยและสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และร่วมวางแผน ออกแบบและวางแผน เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมนี้มีประโยชน์สูงสุด

รายละเอียดเนื้อหา

การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานจากภาครัฐ ร่วมกับภาคประชาชน ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นรูปแบบ/กิจกรรมการท่องเที่ยว แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนและการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น กฎหมาย ข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในมิติต่าง ๆ การพึ่งพาและการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายตามผลของการวิเคราะห์ของความต้องการด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถที่จะ

1. เข้าใจแนวคิด หลักการ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
2. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการทำงานร่วมกันในการวางแผนกิจกรรมและการออกแบบเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
3. ร่วมกันวางแผนดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวและนำไปบูรณาการในการวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานจริง

ระยะเวลา กุมภาพันธ์-มีนาคม 2561

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. การมาเข้ารับการฝึกอบรมได้ตลอดหลักสูตร
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นตัวแทนจากชุมชน โดยการเข้าอบรมจะเป็นลักษณะของ training for the trainers ซึ่งเมื่อผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ทักษะ และวิธีการต่าง ๆ แล้ว จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้
3. สามารถบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์ ไปสู่การจัดการแผนงาน และปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ระดับชุมชน

- คนในพื้นที่ ผู้ประกอบการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ดูแลจัดการพื้นที่ มีภาระหน้าที่หลักในการจัดการพื้นที่ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น
- กลุ่มผู้แทนหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ประมาณ 5 ชุมชน บริเวณรอบตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว โดยมีกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชนผ่าน สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย) และองค์กรบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์

- ความต้องการในการพัฒนา คือ ความสามารถในการบริหารจัดการ (การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การติดตามและควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน)

หลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมและหัวข้อวิชาทั้งหมดที่จะทำการฝึกอบรม โดยเรียงตามลำดับหมวดวิชาและหัวข้อวิชา ดังต่อไปนี้

กระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน

- การวางแผนและพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น
- การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน
- การพึ่งพาและการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้
- กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

หัวข้อและรายละเอียดการฝึกอบรม

	หัวข้อ	รายละเอียด
1.	แนะนำตัว/ชี้แจงโครงการ	แนะนำวิทยากร ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ
2.	ภาพรวมของการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ความสำคัญของป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หลักการ แนวคิด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3.	แนวโน้มการพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการจัดการการท่องเที่ยว	ความหมายและความสำคัญของป่าสงวนแห่งชาติ หลักการ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แนวโน้มในการพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พฤติกรรมผู้บริโภค และทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ
4.	กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่คุ้มครองอื่น ๆ	นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ในการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ทัศนศึกษา กรณีพิพาทต่าง ๆ ในการพึ่งพาและการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
5.	กระบวนการพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ขั้นตอนการวางแผนและพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ (พื้นที่คุ้มครอง) หลักการพัฒนาก

	หัวข้อ	รายละเอียด
		ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
6.	การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว	หลักการ กระบวนการ และตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน แนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อการออกแบบกิจกรรมและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
7.	การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	การคำนวณทางเศรษฐศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของการให้บริการ การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน เพื่อนำไปสู่การกำหนดราคา และขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม
8.	การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	องค์ประกอบและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว แนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืน ต้นแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
9.	การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	ความหมายของเจ้าบ้าน ปัจจัยสำคัญของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว ประเด็นการดำเนินงานบริการการท่องเที่ยว คุณค่าบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดการคุณภาพการบริการ และการประเมินคุณภาพการบริการ
10.	การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทและลักษณะของผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การติดตามและตรวจสอบผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยว การประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างง่าย แนวทางการจัดการผลกระทบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

หมวดดูงาน

เป็นการจัดให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการได้ประยุกต์สาระการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีโดยการลงปฏิบัติจริงเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางวิถีคน วิถีป่า เรียนรู้ธรรมชาติ และการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขา ภูหลวงอย่างยั่งยืน ระยะเวลา 6 วัน

ระยะเวลาฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมภาคทฤษฎีและปฏิบัติในวันเสาร์และอาทิตย์ และออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเดือนกุมภาพันธ์ 2561 รวมระยะเวลา 6 วัน

สถานที่ฝึกอบรม

ภาคทฤษฎี ณ สถาบันวชิรวิทย์สระแก้ว จังหวัดนครราชสีมา
ภาคปฏิบัติ เริ่มต้นเส้นทาง ณ สถาบันวชิรวิทย์สระแก้ว อำเภอวังน้ำเขียว ถนนทางหลวงแผ่นดิน
304 ธารทาลี เขื่อนลำเชียงสา สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์ จังหวัดนครราชสีมา

เทคนิคการฝึกอบรม

การอบรมเชิงปฏิบัติการมุ่งผลลัพธ์จากการปฏิบัติจริงโดยจัดการเรียนรู้แบบมุ่งสมรรถนะ การบรรยาย
การอภิปราย กิจกรรมกลุ่ม การระดมสมอง การถอดบทเรียน การศึกษาดูงาน การเรียนรู้แบบฐาน เกม และ
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่าง ๆ

การประเมิน

- สังเกตการณ์การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรมระหว่างการฝึกอบรม
- ให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม และแบบประเมิน เพื่อประเมินเนื้อหา วิธีการ
ฝึกอบรม และวิทยากรเมื่อเสร็จสิ้นการอบรม
- ให้ผู้เข้าอบรมกรอกแบบประเมินโครงการ เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว
- ให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่มทำแบบฝึกปฏิบัติ (Assignment) ออกแบบเส้นทาง และร่วมกันประเมิน
ศักยภาพของเส้นทาง วิธีการ และกระบวนการ ในช่วงท้ายของการอบรม

การผ่านการฝึกอบรม

ผู้เข้าอบรมที่มีระยะเวลาเข้าอบรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดตามที่วิทยากร
กำหนด และส่งผลงานการฝึกปฏิบัติ (Assignment) ตามที่วิทยากรกำหนด จึงจะได้รับการรับรองการผ่านการ
ฝึกอบรม

ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ	45	คน
2. วิทยากรและที่ปรึกษาประจำกลุ่ม	10	คน
3. คณะกรรมการวางแผนและดำเนินงาน	3	คน
4. เจ้าหน้าที่และผู้ประเมินการอบรม	2	คน
รวม	60	คน

ประมาณการค่าใช้จ่ายของโครงการฝึกอบรม

ก. ค่าใช้จ่ายของโครงการ หรืองบประมาณส่วนที่จ่ายจริง 270,000 บาท
(สองแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน)

ข. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่

- ค่าจัดทำคู่มืออบรมเชิงปฏิบัติการ
- ค่าอุปกรณ์บันทึกเทป
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
- ค่าวัสดุอุปกรณ์และเครื่องเขียน เช่น แฟ้ม กระดาษ ประกาศนียบัตร แผ่นใส ปากกา
ไวท์บอร์ด ฯลฯ

- ค่าใช้ครุภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโสตทัศนูปกรณ์ในการฝึกอบรม

กำหนดการฝึกอบรม (ระยะเวลา 6 วัน)

“การเตรียมความพร้อมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”

วันที่ 1

วันเสาร์ 3 กุมภาพันธ์ 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.00-8.30 น.	ลงทะเบียน	
8.30-9.00 น.	พิธีเปิดงาน และกล่าวรายงาน	รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนลัยเลา
9.00-9.30 น.	พิธีลงนามร่วมกันที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนและ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงโดยการ สนับสนุนของภาครัฐ และการเสริมสร้างการมีส่วน ร่วมของชุมชน	
9.30-9.40 น.	ถ่ายภาพร่วมกัน	
9.40-10.00 น.	พักเบรก	
10.00-12.00 น.	แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (เจ้าภาพที่จะ พัฒนาร่วมกันในพื้นที่)	ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ อดีตนายกสมาคมอุทยานแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว.
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-15.00 น.	บรรยายและซักถามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็น ปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย พรบ. อุทยาน แห่งชาติ และข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ข้อจำกัดด้านการ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ขัดต่อข้อกำหนด และการ ดำเนินการส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะไม่ ขัดต่อข้อกำหนดในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว-ป่าเขาภูหลวง	ผอ. อีรยุทธ สมตน ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้
15.00-16.30 น.	กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่จะสามารถ highlight ให้กลายเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ขาย ได้จริง และสรุปเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม สำหรับการส่งเสริม หรือประชาสัมพันธ์ให้ นักท่องเที่ยวได้	ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.สมหมาย อุดมวิทิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
16.30-17.00 น.	ซักถาม	

วันที่ 2
วันอาทิตย์ 4 กุมภาพันธ์ 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.00-8.30 น.	ลงทะเบียน	
9.00-10.30 น.	การติดตามและควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว การรักษาทรัพยากร Carrying Capacity การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้	ผศ.ดร.ดรชนี เอมพันธุ์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-17.00 น.	การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่ 3
วันเสาร์ 17 กุมภาพันธ์ 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.00-8.30 น.	ลงทะเบียน	
9.00-11.00 น.	การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่จอดรถ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืน - สภาพปัจจุบันของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ในด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ จุดแวะพัก จุดชมวิว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ฯลฯ - การออกแบบกิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่จะสอดคล้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	ผศ.จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
11.00-12.00 น.	ความพร้อมของผู้ให้บริการ การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี - ความพร้อมของผู้ประกอบการ ชาวบ้าน	คุณวัชรกฤต แยมโธ
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-14.30 น.	การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
14.30-14.45 น.	พักเบรก	

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
14.45-16.45น.	การวิเคราะห์รายได้ ความคุ้มทุน ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง - ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต้นทุน ค่าใช้จ่าย - การกระจายค่าใช้จ่าย ร้านอาหาร	ดร.สมหมาย อุดมวิทิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
16.45-17.00 น.	ซักถาม	

วันที่ 4
วันอาทิตย์ 18 กุมภาพันธ์ 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.00-12.00 น.	ภาคีเครือข่ายร่วมกันวางแผนและออกแบบเส้นทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง - การกำหนดบทบาท ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เช่น ผู้นำการขับเคลื่อนที่ปรึกษา ฯลฯ - การนำเสนอ highlight ของกิจกรรม เส้นทางในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-17.00 น.	ภาคีเครือข่ายร่วมกันออกแบบร่างต้นแบบเส้นทางโปรแกรม หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่ 5
วันเสาร์ที่ 3 มีนาคม 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.30-9.00 น.	ลงทะเบียน	
9.00-10.30 น.	การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยววางแผนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมาย	รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์ เลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10.30-11.30 น.	นำเสนอสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run	
11.30-12.00 น.	ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่าง ๆ - ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ - ดร. อุษารดี ภูมาลี - รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา	

	- คุณเสมอ จินดาพงษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสภาอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00-13.30 น.	กิจกรรมละลายพฤติกรรม	รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์ เลา
13.30-15.00 น.	กิจกรรม world café เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จ ทีม 1 - ปัจจัยสู่ความสำเร็จด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ ทีม 2 - แรงต้าน แรงเสริม ปัจจัยสู่ความสำเร็จเพื่อการออกแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ ทีม 3 - ทักษะของ Trainers เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้อบรม	ดร.อุษารดี ภูมาลี คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันเสาร์ที่ 4 มีนาคม 2561

เวลา	หัวข้อ	วิทยากร
8.30-9.00 น.	ลงทะเบียน	
9.00-11.00 น.	ภาคีเครือข่ายร่วมกันออกแบบและวางแผนการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง	รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์ เลา และดร.อุษารดี ภูมาลี
11.00-12.00 น.	นำเสนอแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	

หมายเหตุ

- กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
- วันอาทิตย์ 4 กุมภาพันธ์ 2561 วันอาทิตย์ 18 กุมภาพันธ์ 2561 ของการอบรม ขอให้ผู้เข้า
อบรมสวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสมสำหรับการออกเดินทางเพื่อสำรวจพื้นที่จริง โปรดเตรียม หมวก
ยาประจำตัว ขวดน้ำ ฯลฯ
- กำหนดการอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

แบบประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำชี้แจง ระดับคะแนน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้รับการอบรมประเมินตนเอง แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมาก
- 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นที่ประเมิน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1. มีความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1.1 มีความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน					
	1.2 มีความเข้าใจด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้					
	1.3 มีความเข้าใจด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่อย่างจำกัด					
2. มีความเข้าใจกฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน	2.1 มีความเข้าใจกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในป่าสงวนแห่งชาติ					
	2.2 มีความเข้าใจด้านการให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย					
3. สามารถวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	3.1 มีความสามารถในการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว					
	3.2 มีความสามารถในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวได้					
4. สามารถออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.1 เข้าใจหลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว					
	4.2 มีความสามารถในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว					
5. สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	5.1 มีความเข้าใจหลักการคำนวณต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว					
	5.2 มีความสามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว					
6. การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	6.1 มีความเข้าใจหลักการบริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี					
	6.2 มีความสามารถในการออกแบบและส่งเสริมการตลาดในฐานะเจ้าบ้าน					
7. การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	7.1 มีความเข้าใจหลักการการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง					

แบบประเมินภาพรวมของการจัดอบรม

คำชี้แจง ระดับคะแนน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้รับการอบรมประเมินตนเอง แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับมาก
- 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน ในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นที่ประเมิน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1. ระยะเวลา	1.1 วันและเวลาที่จัดอบรมมีความเหมาะสม					
	1.2 ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม หรือฐานการเรียนรู้มีความเหมาะสม					
	1.3 มีระยะเวลาในการปั่นจักรยานเหมาะสมกับเส้นทาง					
2. หัวข้อ	2.1 หัวข้ออบรมมีความเหมาะสม					
	2.2 สามารถเรียนรู้และเข้าใจแต่ละหัวข้อเป็นอย่างดี					
	2.3 หัวข้ออบรมมีความน่าสนใจ					
3. กิจกรรม	3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ					
	3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ					
	3.3 กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย และเหมาะสม					
4. อุปกรณ์	4.1 อุปกรณ์เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน					
	4.2 อุปกรณ์หลากหลาย และน่าสนใจ					
	4.3 อุปกรณ์อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน					
5. วิทยากร	5.1 วิทยากรเหมาะสมกับหัวข้อที่อบรม					
	5.2 วิทยากรมีเทคนิคการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน					
	5.3 วิทยากรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้					

ประวัติวิทยากร

ชื่อ	ตำแหน่ง	ประวัติการศึกษา
ผอ. ธีรยุทธ สมตน	ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้	
ผศ. สุรเชษฐ์ เชื้อธุมาส	อดีตนายกสมาคมอุทยานแห่งชาติ	
ผศ.ดร. ดรรรชนี เอ็มพันธ์	อาจารย์ประจำภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
รศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา	อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	BA. (Business English), Assumption University M.Ed. (Practical Arts and Vocational Education), University of Missouri, Columbia Sp.Ed. (Educational Technology), University of Missouri, Columbia Ph.D. (Career and Technical Education), University of Missouri, Columbia
ผศ.ดร.แสงสรรค์ ภูมิสถาน	อาจารย์ประจำภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	วท.บ. (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Ph.D. (Recreation, Park and Tourism Sciences) Texas A&M University
ผศ.ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรม ศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
ดร.สมหมาย อุดมวิทิต	อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	วท.บ. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วท.ม. (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปร.ด. (เศรษฐศาสตร์เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร. อุษารตี ภู่มาลี	อาจารย์ประจำภาควิชาอนุรักษ์วิทยา	

ชื่อ	ตำแหน่ง	ประวัติการศึกษา
	คณະวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	

คู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร “การเตรียมความพร้อมชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง”

<https://drive.google.com/drive/folders/1RNdju7C06shj3qpLUw2tfz5z8UTKL9hR>

หรือสแกน QR Code

e-book คู่มือการอบรมและเอกสารประกอบการบรรยาย

Vdo การอบรมทั้งหมด

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
โครงการวิจัย การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
1. เพื่อวิเคราะห์และประเมินความพร้อมของชุมชนในด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	การสำรวจความพร้อมของชุมชน เจ้าหน้าที่ และบุคลากรของภาครัฐ และธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	1. การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับชุมชนด้านความพร้อม ความต้องการของชุมชน สภาพปัญหาเชิงระบบ และอุปสรรคต่อการพัฒนาสมรรถนะชุมชน 2. การเก็บข้อมูลความพร้อมของชุมชน ในด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการลงสำรวจในพื้นที่ 3. การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	1. การสนทนากลุ่มย่อย โดยมีตัวแทนเข้าร่วมจาก 10 หน่วยงาน ได้ทำการสามารถสำรวจความต้องการด้านต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และชุมชน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านการรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ การฝึกอบรมที่ผ่านมา คือ ด้านการจัดการขยะ 2. ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพ และสมรรถนะในการรองรับระดับปานกลาง ยังขาดกระบวนการหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และยังไม่มีหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3. จุดแข็งของพื้นที่ คือ ธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีพรรณไม้ และสัตว์ป่า รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในบริเวณใกล้เคียง จุดอ่อน คือ ยังขาดการบูรณาการระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ และขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางหรือ กระบวนการทำงานเพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชน	1. แบบสอบถามเพื่อสำรวจ ความต้องการ ความพร้อม และสมรรถนะของ เจ้าหน้าที่ และบุคลากร รวมถึงชุมชนในพื้นที่ จาก เจ้าหน้าที่ บุคลากร และ ตัวแทนชุมชน จำนวน 100 คน 2. การวิเคราะห์ผลการ ประเมินความต้องการใน การจัดทำหลักสูตร จาก แบบสอบถามที่ได้รับมา	1. การเก็บข้อมูลของเจ้าหน้าที่ บุคลากร และ ตัวแทนชุมชนจำนวน 173 คน 2. การประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการ เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว โดยส่ง แบบสอบถามไปให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร และ ชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย 3. วิเคราะห์ผลการประเมินและการสนทนา กลุ่มย่อยเพื่อสังเคราะห์หาแนวทางการ เตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ นาร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำ เขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่าง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	1. ประเมินความต้องการในการจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.13$) การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ ($\bar{X}= 3.12$) และการแยกประเภทขยะและการจัดการขยะใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ($\bar{X}= 3.11$) 2. ออกแบบหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ “การเตรียม ความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัด นครราชสีมา” ภาคผนวก ก 3. แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ จัดตั้งโครงข่ายพัฒนาชุมชน การให้การ สนับสนุนจากภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน การจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อน การท่องเที่ยว และการพัฒนาสถานศึกษาและ ธุรกิจบริการรายย่อย
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรหรือ โปรแกรมเพื่อการพัฒนา ชุมชนด้านการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวและ	1. ออกแบบและพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น 2. วิพากษ์หลักสูตรโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน	1. จัดทำหลักสูตร “การเตรียมความพร้อมและ การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	1. หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลา 6 วัน (ระหว่างวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ถึง 4 มีนาคม 2561) ประสบความสำเร็จอย่างดี โดยมีผู้เข้ารับ การอบรม เป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
การส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	3. การจัดอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการยกระดับความสามารถชุมชนที่มีความยั่งยืนบนฐานของความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่ที่พัฒนาขึ้น 4. การจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวแก่หน่วยงานราชการ ชุมชนท้องถิ่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	จังหวัดนครราชสีมา” และวิพากษ์หลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน และดำเนินการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ 2. ดำเนินการจัดอบรมให้กับเจ้าหน้าที่บุคลากร และชุมชนในพื้นที่ จำนวน 46 คน 3. บันทึกภาพเคลื่อนไหวเพื่อนำขึ้นเผยแพร่ในเวปไซต์สำหรับบุคคลที่สนใจ 4. จัดทำคู่มือในรูปแบบ E-Book สำหรับการฝึกอบรม บันทึกภาพนิ่งและเคลื่อนไหวการอบรม และรวบรวมโดยจัดทำเป็น CAI ไว้บนเวปไซต์ สามารถ download ได้ผ่าน QR code 5. ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการออกสำรวจพื้นที่จริงเพื่อการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 6. จัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวแบบ dry-run ตามโจทย์และลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มอบหมายให้	และตัวแทนชาวบ้าน/ชุมชน จำนวน 46 คน มีวิทยากรจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กระทรวงการท่องเที่ยว สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มาให้ความรู้เฉพาะด้าน ได้แก่ การท่องเที่ยว การจัดการผลกระทบ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดทำแผนงบประมาณ อันจะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว มีการทดสอบก่อนและหลังการอบรมเพื่อประเมินระดับสมรรถนะ 2. ได้มีการจัดทำคู่มือประกอบการอบรม เวปไซต์ที่รวบรวมเอกสารประกอบการบรรยายในรูปแบบ CAI และวีดิทัศน์การอบรมบนเวปไซต์ YouTube 3. การทดสอบระดับสมรรถนะของผู้เข้าอบรม ผลการทดสอบก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) และผลการทดสอบหลังการอบรมมีค่าคะแนนสูงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) 4. การส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม กับชุมชนในเขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงท่องเที่ยวและ

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
			กีฬา จังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดนครราชสีมา และผู้อำนวยการกรมป่าไม้ เข้ามามีบทบาทในการให้คำแนะนำ สนับสนุน และให้คำปรึกษาในด้านการวางแผน การ ดำเนินงาน และการออกแบบกิจกรรมการ ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ 5. การจัดจำลองสถานการณ์แบบ dry-run ผู้เข้า อบรมร่วมกันออกแบบและนำเสนอกิจกรรม ท่องเที่ยว “โปรแกรมสุดคุ้ม” 2 วัน 1 คืน โดยประมาณการค่าใช้จ่าย ค่าที่พัก ค่าขนส่ง ค่าอาหาร ฯลฯ ไว้ที่ ประมาณ 17,600 บาท/ 4 คน แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะด้านการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวที่กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมถึงการนำเสนอรูปแบบและเส้นทางการ ท่องเที่ยวที่เน้นจุดแข็งของพื้นที่ คือ วิถีคนวิถีป่า ที่พาดผ่านเส้นทางชุมชน และการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติ 6. จัดทำคู่มือ และวิดีโอที่ถ่ายทอดการอบรมโดย วิทยากร เพื่อการเผยแพร่ให้ผู้สนใจต่อไป
4. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิง นโยบายในการพัฒนา บุคลากรเพื่อการบริหาร	1. วิเคราะห์และสังเคราะห์พหุ กรณีศึกษาด้านการ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	1. การวิเคราะห์และสรุปทเรียนความสำเร็จ และปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ World Café	1. ผู้เข้าอบรมร่วมกันถอดบทเรียนความสำเร็จ โดย ได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญ จากกองวิชาการ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จาก

วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
จัดการการท่องเที่ยวใน เขตบริเวณพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่า เขาภูหลวง	ป่าสงวนแห่งชาติทั้งในและ ต่างประเทศ และนำมา วิเคราะห์ความเป็นไปได้ใน การพัฒนาการท่องเที่ยวใน ที่พื้นที่ รวมถึงแนวทางการ บริหารจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง 2. นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย ให้กับเจ้าหน้าที่ บุคลากร ชุมชน ตัวแทนอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการท่องเที่ยวรับฟัง และพิจารณาร่วมกัน 3. ร่วมกันพิจารณา และ วิพากษ์ข้อเสนอเชิงนโยบาย และรับฟังข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การ ปรับปรุง	2. การเสนอแผนกลยุทธ์สำหรับการพัฒนา/ บริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว/ป่าเขาภูหลวง โดยใช้ วิธีบันไดผลลัพธ์ 3. เจ้าหน้าที่ บุคลากร ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาการท่องเที่ยวและนันทนาการ และ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน วางแผนในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย	กิจกรรม world cafe โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการ พัฒนา Trainers และกิจกรรมการท่องเที่ยวใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถ ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนความสำเร็จ รวมถึงปัจจัยในการพัฒนาบุคลากร แหล่ง ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนำไปสู่การ วางแผนกลยุทธ์ในขั้นต่อไป นอกจากนี้ ปัจจัย ความสำเร็จที่สำคัญของพื้นที่ คือ กระบวนการ การทำงานที่เกิดจากการวางแผนร่วมกัน 2. กิจกรรมบันไดผลลัพธ์นำไปสู่การวางแผนการ ดำเนินงานโดยการใช้รูปแบบ PDCA ในการ วางแผนขั้นตอน และแผนการดำเนินงานที่ได้ ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุด ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ รองรับการท่องเที่ยว ประสิทธิภาพของการ บริหารจัดการโดยภาคี แหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพ ชุมชนมีคุณภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เหมาะสม และการตลาดที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง และผู้เข้าอบรมร่วมกันวางแผนการดำเนิน กิจกรรมที่จะต้องโดยแบ่งเป็นระยะแผนสั้น และ ระยะยาว

ผลสัญญาเลขที่ RDG60T0020

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุปรายงานฉบับสมบูรณ์

Output		หมายเหตุ
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ/หรือจากการปรับแผน	ผลสำเร็จ (%)	
1. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนาร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมรอยต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่	100	
2. ความต้องการของชุมชนและบุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐด้านการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยว ที่จะนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเจ้าหน้าที่ และชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	100	
3. หลักสูตรฝึกอบรม หรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นฐาน	100	
4. การอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงสำหรับบุคลากร เจ้าหน้าที่ และชุมชน	100	

Rongluck Ma

ลงนาม..... (หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 17 เมษายน 2561